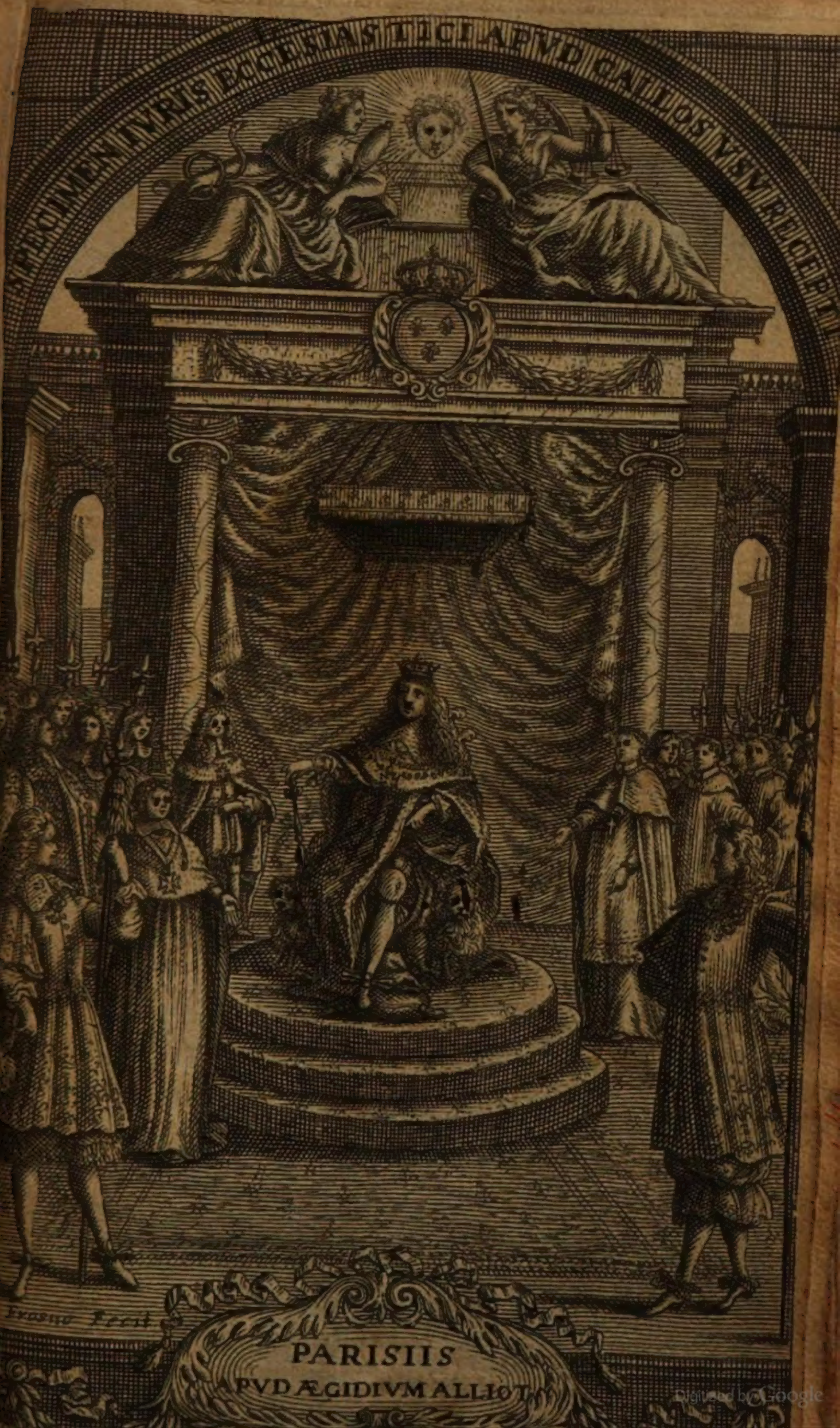
SPECIMEN IURIS ECCLESIASTICI APUD GALLOS USU RECEPTI, QUO...

Jean Doujat, Jean Frosne

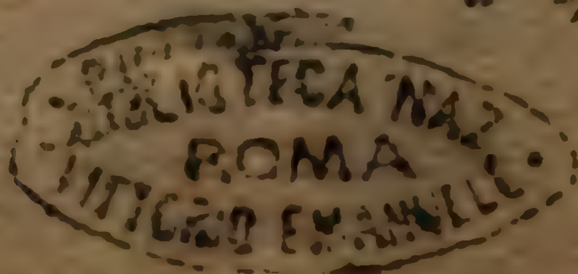

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 H
35

SPECIMEN IVRIS ECCLESIASTICI APVD GALLOS VSV RECEPTI
Frosne fecit
PARISIIS
APVD ÆGIDIVM ALLIOT

REGI.

SVmma duo sunt dona, Rex Christianissime, quæ humano generi largitus est Deus: Sacerdotium, & Imperium. Hoc ad temporaria atque mortalis, illud ad æternæ vitæ procurandam felicitatem comparatum. Vtraque potestas ab eodem orta principio, ac diversum magis quàm dispar ministerium ad publicam exercens utilitatem, mutuo alterius auxilio indiget. Sanè ut Pontificibus honorificum est hinc doctrinâ Fidei, Sanctisque monitis; inde omni Sacrificiorum & cæremoniarum religione, cœlum inter & Principem populumque arbitros quodammodò agere: sic inter Imperantis officia nihil, meo quidem judicio, majus est

atque augustius, quàm Sacerdotij sancti-tatem maiestate Imperij munire atque fovere.

Sed quod in cæteris Principibus officium, in singulis Francorum Regibus jus ac dignitas; id in te Rex Christianissime, *ingenita virtus est, ac propè natura. Te quippe non modò nascendi jure primum inter Ecclesiæ filios cuncti agnoscunt: verùm temet ipse, propriâ quadam propensione, ejus tam religiosè ubique studiosum exhibes: nihil ut tibi, ipsius pace, dignitate, incremento antiquius, nihil sanctius esse appareat; Tuque ad ejus asserenda, firmandaque commoda tuopte natus ingenio ac divinâ providentiâ destinatus potiùs, quàm alieno exemplo ductuve factus videare. Itaque cum indefessis laboribus omnes Regis eximii partes cumulatissimè impleas: reliquas tamen sollicitudines tuas huic uni cedere, omnes ad verum divini numinis cultum propagandum referri nemo non videt. Sic etsi omnium confessione cum Carolis, Magni, Sapientis, Fortunati; cum su-*

perioribus Ludouicis, Pii, Iustique; cum Philippis, Augusti, Audacis, Pulchri etiam, cognomina tibi unus vindicare meritò posses: communem tamen Christianissimi titulum cæteris anteponere videris, ut per singularem Christianæ totius rei curam, præcipuo jure facias tuum.

Quæ enim de causa bella, tum ante regimen tuum inchoata, tum posteà ex regii muneris necessitate suscepta, tam facilè, tam æquis hosti Catholico, iniquis Tibi, conditionibus finisti, Rex invictissime? *Cur armorum tuorum felicitati, cum omnia fauerent, solus posuisti modum? Cur victoriæ tuæ frænos ultro injecisti, & sponte remisso jure tuo, victi propemodum personam victor induere voluisti: nisi ut orbis Christiani constitutâ quiete, Ecclesia, Religioque Catholica in tuto collocaretur, pristinumque splendorem reciperet. Quæ Majestatem Tuam ratio impulit, ut Germanis in Pannonia laborantibus, ut periclitantibus in Creta insula Italis, cum discrimini propiores cessa-*

rent, adverſus arma Othomanica opem ferret, nec alieno ac procul poſito periculo copias ſumptuſque immenſos dubitaret impendere: niſi vt barbarorum impetu fortiter retuſo, belli ſucceſſu tumentibus optabilem efficeret pacem, quam Chriſtiano populo neceſſariam eſſe conſtabat? Cur deinde ad rem Nauticam Gallicæ potentiæ hactenus neglectam, animum tantâ adjeciſti contentione, ut paucos intra annos ſterni audiamus armatis navigiis tuis omnes interni externiq; maris ſinus? nimirum ut infractis piratarum præſertim Afrorum viribus, per quos tot in dies Chriſtianorum capita in miſerandam corporis animæque ſervitutem abripiebantur; liberè poſthac per cujuſque generis mercium utilem cunctis gentibus commutationem, pretioſioris mercis, veræ nempe Fidei, negotiatio exerceatur; & cum fragilis vitæ commodis, longinquas in terras, per Gallos præcones, melioris vitæ, ac ſalutis æternæ ſemina commeent. Quid memorem intra Galliam tuam, ſummo rei Eccleſiaſticæ bono, heterodoxis, per i.e-

rata edicta, sine vi tamen, ac salvâ edictorum priorum indulgentia & fide, ereptam nocendi, crescendique licentiam? Quid ipsorum orthodoxorum Theologorum periculosas, & nisi cohiberentur, in Religionis perniciem erupturas dissensiones incredibili curâ sapientiaque compressas? Quid pari judicio delectos, quà licet, præstantissimos & moribus & eruditione viros, qui Sacris præficiantur, ac verbo simul & exemplo populum doceant? Quid denique, optimorum cujusque ætatis Principum more, novis constitutionibus instauratum referam priscorum Canonum usum, & cum Ecclesiæ juribus, Regni composita jura; ut sacræ profanæque Iurisdictioni constet dignitas sua, sui cuique limites serventur?

Quæ omnia, cum Majestatis tuæ eniχum rerum divinarum & Ecclesiasticarum studium evidentissimis argumentis ostendant: eâ ego maximè fiduciâ adductus sum, augustissime Rex, *ut hanc* Iuris Ecclesiastici apud nos usu recepti *Collectionem, aut veriùs Collectionis*

Specimen, *consecrari sub nomine auspiciisque tuæ Majestatis ambirem. Ejusmodi ambitioni vix erit, opinor, qui succenseat, si modò, auersis à tenuitate mea, & operis forma oculis, remipsam per se intueatur, ac vero æstimet pretio.*

Non sum equidē nescius majestati, sapientiæ, limatissimoque Iudicio LVDOVICI XIV. *cujus vel ipsum nomen pro eximia laude, virtutes laudibus longè majores, singula dicta factaque supra fidem sint; nihil esse offerendum nisi quod fuerit castigatissimum. Verùm eumdem novi Regem esse Christianissimum, tantique nominis, nisi heres dignissimus extitisset, propriis in Christi religionem meritis auctorem futurum; eumdem Iustitiæ tenacissimum, eóque Legum Canonumque acerrimum vindicem; Fidei atque Ecclesiæ perpetuum, invictissimumque Defensorem. Quis igitur eo indigna dixerit Ecclesiæ Regnique Iura, quæ præcipuis curis tuenda suscepit: quis probata jamdiu instituta, quibus sacra disciplina, & per eam salus populorum con-*

tinetur, ab eo rejici posse putauerit?

Hæ mihi causæ fuerunt Rex maxime, *cur sperare ausus sim, fore ut pro tua erga omnes aliquid in literis artibusque egregiis conantes clementia & liberalitate, hoc qualecunque Specimen benignè suscipere non dedignareris. Id ego à Te, à divino numine hoc unum peto, ut Publico bono Majestatem tuam; cumque optima Regina, utriusque mixtam imaginem Serenissimum* Delphinum, *Francorum post Te, ac per Te, spem atque delicias; Regiamque domum omnem, in dies feliciter auctam, ventura in sæcula saluam atque incolumem præstet.*

Sacræ Majestati tuæ,

Lutetiæ Parisior.
Prid. Id. Septembr.
an. 1670.

Devotissimus J. DOVJAT.

INDEX EORVM QVÆ hoc volumine continentur.

In I. segmento.

In altero Segmento.

In Appendice

Præfationis Capita.

Extrait du Privilege du Roy.

PAR Grace & Privilege du Roy, donné à Paris le 4. iour de Iuin 1670 Signé, Par le Roy en son Conseil LE FEBVRE; Il est permis à Me JEAN DOVJAT, Docteur Regent, & Professeur en Droit Canon, de faire imprimer un Livre intitulé *Specimen Iuris Eccesiastici apud Gallos usu recepti quo Pragmatica-Sanctiones, Concordata, Indultorum varia genera, aliaque ejus generis continentur in duas Partes divisum*, & ce durant le temps de *dix années*, à compter du jour qu'il sera achevé d'imprimer pour la premiere fois, & deffenses sont faites à tous Imprimeurs & Libraires d'en vendre & debiter d'autres impressions que de celles de l'Exposant, ou de ceux qui auront droit de luy, à peine de *quinze cens livres* d'amende, & de tous dépens, dommages & interests, comme il est plus au long porté par lesdites Lettres.

Registré sur le Livre de la Communauté des Marchands Libraires & Imprimeurs de la Ville de Paris, suivant & conformément à l'Arrest de la Cour de Parlement, &c.

Signé L. SEVESTRE, Syndic.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le dernier Octobre 1670.

Ledit Sieur Douiat a cedé son droit de Privilege, à Gilles Alliot, Marchand Libraire à Paris, suivant l'accord fait entre-eux.

PRÆFATIO.

Quâ eorum quæ in hac Collectione continentur, origine indicatâ, ad jus Ecclesiasticum Gallicanum via Tironibus aperitur.

CVM Bibliopola novam geminæ Pragmaticæ Sanctionis, & Concordatorum, itemque Polyptychi, siue Indicis Gallicorum Episcopatuum & Abbatiatum editionem inchoasset; mecum agere cœpit, vt si quid eius generis mihi occurreret, quo Lectoris, circa Ius Ecclesiasticum apud nos vsu receptum, studia juuari posse viderentur, id adjicere ne gravarer. Ego qui nullam, siue adornanda juridicæ huius, vt ita dicam, spartæ; siue de Canonum, legumque studiosa juuente benè merendi occasionem mihi prætermittendam puto, ejusmodi precibus annui non illibenter; & non pænitendâ, ni fallor, accessione, susceptam ab eo editionem locupletaui: vt vel ex Indice operi præfixo, facilè æstimare quisque poterit.

Sed ne Collectoris tantùm partibus fungi videar, operæ pretium me facturum existimaui, si ex Manuductionis ad forum Gallicum opusculo à me pridem exarato, ea decerperem quæ ad hanc rem facere viderentur.

DE IVRE SACRO Gallicano in genere.

CAPVT I.

1. *Quavis Natio, Prouincia, Ciuitas, vniuersitas, prater ius Commune, aliquid proprii iuris habere potest.*

VT in ciuili foro & rebus profanis, hodiè partim ex Romanis, per vniversam ferè Europam velut communi iure receptis vbique, legibus, partim ex constitutionibus Principum, & ciuitatum moribus, negotia deciduntur: sic in foro Episcopali, & Ecclesiasticis causis, Nationes, Prouinciæ, Episcopatus, Collegia, præter commune Canonum jus, proprijs quæque institutis reguntur. Cum enim duo sint circa quæ Ius Canonicum & Ecclesiastica scientia versatur, res fidei, Morumque disciplina: alia longè ratio est dogmatum fidei, in quibus, cum ea vna & omninò immutabilis sit, Orientem cum Occidente, omnes denique fideles convenire necesse est: alia Canonum seu regularum quibus disciplina & ritus continentur. Hæc quippè sine Christianæ vnionis dispendio, *per loca terrarum regionesque variantur.* Ita vt *totum hoc genus liberas habeat observationes*, quemadmodum D. Aug. loquitur in *can. illa autem, ij dist.* 12. Quarè D. Gregorius in *can nos consuetudinem*, 8. *ead. dist. Consuetudinem, quæ contra fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam permanere* concedit. Idem Ecclesiæ Doctor & Pontifex, Augustino Anglorum Episcopo rescribens in *can. nouit.* 10. *ead. quoque dist.* testatur sibi placere, vt *siue in Roma-*

na, siue in Gallicana, siue in qualibet Ecclesia, aliquid inueneris, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligat: & Leo. IX. in can. 3. ibidem, ad Michaëlem Episcopum Constantinopolitanum sic scribit: *scit sancta Romana Ecclesia quòd nihil obsunt saluti Credentium diversa pro loco & tempore Consuetudines, si illis Canonica non obsistat autoritas.*

Et sanè in in jure nostro non pauca occurrunt, quæ vniversa Ecclesia ab institutis Ecclesiæ Gallicanæ mutuata est, quam *majorum personarum scientiâ, & honestate præfulgere* testatus est Alexander III. *cap. quarto,* 3. *in parte decisa, ex. de Magistris.* In his duo sunt imprimis notatu digna, Præbendæ nimirum per vnamquamque Ecclesiam Magistris humaniorum sacrarumque literarum assignandæ, & Matrimonij publicè in parœciis denunciandi vsus.

II. Quædam ex vsu Ecclesiæ Gallicæ deprompta, & in Ecclesia vniuersa vsum translata sunt.

Etenim cum Carolus Magnus Scholas divinæ & humanæ literaturæ per singula Episcopia & Monasteria institui jussisset, quemadmodum ex eius *Epistola generali* constat, cujus exemplum Baugulfo Abbati Fuldensi inscriptum, à Iac. Sirmondo editum est, *Tomo* 2. *Conciliorum Galliæ sub an.* 788. & ex *Capitulari Aquisgranensi anni* 789. *cap.* 72. Ea constitutio tum *Cabilonensis* 2. *Concilij an,* 813. habiti *cap* 4. tùm à Ludouico Pio apud Attiniacum an. 822. & Capitularis sequenti anno Missis dominicis dati *cap* 15. confirmata est, ac Conciliorum *Meldensis* an. 845. *cap.* 35. *Valentini* 3. an. 855. *cap.* 18. & quadriennio post *Lingonensis cap.* 10. renouata. Hunc vsum per Italiam seruari præcepere in Synodo Romana Eugenius 2. & Leo 4. vt patet ex *can. de quibusdam* 12. *dist.* 37. Cum deinde vt ea

III. Vt Magistris assignanda Præbendæ vsus.

res faciliùs exitum sortiretur, Episcopi per omnes ferè Ecclesias maiores Gallicanas, Præbendam seu beneficium aliquod ad sustentationem eius qui scholas regeret, assignassent, teste Alexandro 3. in Epistola ad Bellouacensem Episcopum scripta, quæ refertur *cap. vn. de Magistris in 2. compilat.* Eiusmodi salutare institutum decretis suis partim sequutæ sunt, & vbique recipi sanxerunt, partim amplificarunt generales synodi Lateranensis 3. & 4. quarum Canones habentur *cap. 1. & cap. quia nonnullis. 4. ex. de Magistr.* quod & Tridentina Synodus renouauit, *sess. 5. in decreto de Reformat.*

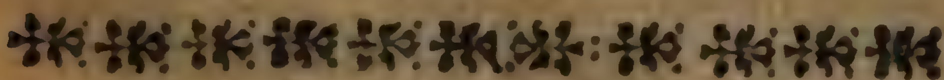
IV. *Itemque Matrimonium contrahentium nomina in Ecclesia Denunciandi Mos*

Ab Ecclesia quoque Gallicana fluxisse consuetudinem Edicta publicè in Ecclesiis proponendi, vt Matrimonium contrahere volentium nomina bannis, seu denunciationibus per Presbyteros populo innotescerent, & sic furtiuis & illicitis coniunctionibus occurreretur, palàm prædicat Innocentius III. in *cap. cum in tua, de sponsalib. & matrimonijs in 4. Compilat.* Idem verò specialem hanc quorumdam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogauit in Conc. 4. Lateranensi generali, cujus exstat Decretum in cap. *cum inhibitio 3. ex. de clandest. desponsf.* quod à Tridentini posteà Concilij patribus iterum cautum *Sess. 24. decreti de reformat. matrim. cap. 1.* Raimundus Barcinonensis, cuius operâ in sua Decretalium collectione ex quinque maximè antiquis concinnandâ vsus est Gregorius IX. licet decretalem illam Innocentij III. *cum in tua*, sub tit. *de sponsalib. cap. 27.* inseruerit, illa tamen verba *secundum consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ* omisit: cuius & laudes ex antè citato *cap. quantò, ex. de magistris* expunxit: acin eodem

titulo decretalem Alexandri III. ad Rhemensem Archiepisc. in qua deputandi Magistro Beneficij mos per Gallicanas Ecclesias inoleuisse memoratur, omninò prætеrijt. Quod quidem ab homine Hispano ex minùs benè affecto in Gallicum nomen animo profectum suspicari liceret, nisi viri religiosi, aliundè cognita sanctitas, id breuitatis potiùs studio adscribere cogeret.

Quod igitur Clerus Gallicus in multis ad jurisdisdictionem, atque ad disciplinam pertinentibus singulari jure vtitur: id nec vitio verti à quoquam, nec cuiquam mirum videri debet: præsertim cum pleraque iuris nostri (vt breui Deo dante singulari opusculo me demonstraturum spero) ex communibus priscorum Canonum fontibus deriuata sint. Horum quidem observationi maiores nostri paulò artiùs quàm finitimæ nationes inhæserunt. At eadem illis concessa facultas erat: quam si qui nonnullis in rebus sibi præripi passi sunt; nihil est quò 1 nunc de nobis querantur, aut verò nobis inuideant. Præcipua juris huius capita subjecti articuli breuiter explicabunt.

V. Non igitur clero Gallico vitio vertendum aut invidendum, quòd in nonnullis speciali iure vtatur.

DE EPISCOPORVM ATQVE Abbatum Electione, ac prisca Beneficiorum Collatione, cap. II.

Episcoporum Electio, primis Christianæ religionis seculis iuxta exemplum ab Apostolis in eligendo B. Matthia, atque in Diaconis constituendis traditum, à toto fidelium vnaquaque in Ecclesia cœtu fiebat

I. Omnes initio Fideles Electionum Episcopalium participes.

donec in Oriente ablata est turbis, id est plebi, facultas pristina futuros sacerdotes eligendi, *Laodicenæ Synodi can.* 13. In Occidente tamen diu post ea tempora, ad nonum vsque, decimumue seculum, vniuersa Plebs, aut certè eius loco Honorati, id est Magistratus, & qui honoribus functi erant, in Episcoporum Electionem se aliquatenus interposuere: ita vt autore Metropolitano, præsentibus Episcopis comprouincialibus, Clerici non sine ciuium consensu eam celebrasse videantur. Idque non solùm ex eo probari potest quod de D. Ambrosij Electione à Theodoreto narratur *lib.* 4. *hist. Eccles. cap.* 5. *&* 6. Sed ex Romanorum Pontificum Leonis I. Gelasij, Pelagij, Gregorij, Nicolai, aliorumque epistolis colligitur *relatis in can.* 10. *& seqq. ad* 19. *& can.* 27 *dist.* 63. Eum verò vsum in Gallia nostra obtinuisse demonstrant, quæ de Electione s. Hilarij Pictauensis, s. Martini Turonensis, s. Germani Autissiodorensis, s. Remigij Rhemensis, Simplicij Bituricensis, Cæsarij Arelatensis & aliorum apud Fortunatum, Sulpitium Seuerum, Hincmarum, Sidonium & Gregorium Turonensem leguntur.

II. Deinde Principes in his Electionibus partes suas interposuerunt.

Principes initio non nisi tanquàm populi capita Electionibus interfuisse credibile est. Etenim Valentinianus junior Auxentio Mediolanensi successorem inuitantibus licèt Prouinciæ Episcopis, nominare recusauit, vti ex Ecclesiastica historia refertur in *can.* 5. *ante laudatæ dist.* 63.

At postquàm in Gallia viciniſque regionibus, valuit, pulsis Romanis, potentia Regum: hi cum ob præsulum apud populum autoritatem, suâ interesse putarent

non alienos à partibus rebusque suis Antistites ciuitatibus præfici, eos non nisi arbitratu aut consensu suo eligi à Clero & populo permittebant; nec nisi probatos sibj à Metropolitano & coëpiscopis cœteris, per rescripta sua ordinari: vti ex quampluribus Gregorij præsertim Turonensis, & Hincmari locis, exque formulis Marculfi ostenderunt eruditissimi viri Hier. Cignonius ad lib. 1. Formularum eiusdem Marculfi cap. 5. 6. & 7. ac Iac. Sirmondus in Appendice ad Tomum 2. Conciliorum Galliæ. Id verò non inuitis omnino præsulibus primùm opinor à Clodouæo esse introductum: eo certè postulante antistites an. 507. Aurelianensis 1. Concilij can. 4. decreuerint, vt *nullus secularium ad clericatus officium præsumatur, nisi aut cum Regis jussione aut cum Iudicis voluntate.* Quòd autem sequentibus temporibus plures Galliæ Synodj Electionem Episcopi secundum Canones à Clero & Ciuibus coram comprovincialibus Episcopis fieri jubent, contrà verò eas damnant irritasque pronunciant quæ Principum jussu aut potentiorum patrocinio fiunt: id non tam ad Regum excludendum consensum pertinet, quàm ad improbanda violenta potentiorum extra ordinem facta indignos aliquando præsules clericis ac plebibus repugnantibus obtrudentium. Id imprimis à Clotario & Chariberto in gratiam Emerij Episcopi, Santonensibus, sine Cleri populique suffragijs dati, & nolentibus cum Metropolitano Episcopis, actum refert Gregorius Turonensis *lib. 4. hist. cap. 26.* Hunc autem sensum colligo ex verbis ipsis earum Synodorum. Nam Curelia:

nensis 5. & Cruernensis 1. can. 10. id tantùm cauetur *vt nullj Episcopatum præmijs aut comparatione liceat adipisci: sed cum voluntate Regis, iuxta electionem Cleri ac plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, à Metropolitano, vel quem vice suâ permiserit, cum comprovincialibus Pontifex consecretur* Canone autem sequenti constituitur dumtaxat, *vt nullus inuitis detur Episcopus: sed nec per oppreßionem potentium personarum ad consensum faciendum Cives aut Clerici, quod dici nefas est, inclinentur. Quòd si factum fuerit, ipse Episcopus, qui magis per violentiam, quàm per decretum legitimum ordinatur, ab indepto pontificatus honore in perpetuum deponatur.* Nec alia mens fuit Parisiensis 3. Concilii can 8. quo decernitur vt *nullus ciuibus inuitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenißimâ quæsiuerit voluntate, non principis imperio, neque per quamlibet conditionem* (id est pactionem) *contra Metropolis voluntatem, vel Episcoporum comprouincialium, ingeratur.* Principis hic merum imperium & absoluta voluntas intelligitur, nullo eligentium consensu adhibito, vt sequentia docent, quæ habentur *in can. si per ordinationem* 5. *dist.* 63. Idem vult etiam Parisiensis 5. synodus can. 1. cum Canonum instituta obseruari iubet, *vt decedente Episcopo, in loco ipsius ille Christo propitio debeat ordinari, quem Metropolitanus à quo ordinandus est, cum prouincialibus suis, clerus vel populus ciuitatis, absque vlio commodo vel datione pecuniæ elegerint. Quod si aliter, aut potestate subrepat, aut quacumque negligentiâ, absque electione Metropolitani, cleri consensu, vel ciuium, fue-*

rit in Ecclesia intromissus; ordinario ipsius, secundum statuta patrum, irrita habeatur.

Eodem pertinere existimo Decreta à Conciliis per ea tempora extra Galliam habitis edita veluti Nicænæ 2. synodi can. 3. quo secundum 31. Canonem Apostolorum *irrita* pronunciatur *Electio Episcopi vel Presbyteri vel diaconi à principibus facta*, per potestatem nimirum & coactionem, non si ab Episcopis, principum consensu interueniente, facta fuerit: quomodo accipiendus etiam fuerit Octauæ synodi œcumenicæ canon 22. qui definiuit *Promotiones & consecrationes Episcoporum, Clericorum Electione ac decreto Episcoporum Collegii fieri: & neminem laicorum Principum vel Potentum semet inserere Electioni vel promotioni Patriarchæ vel Metropolitæ aut cuiuslibet Episcopi; ne scilicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio.* Si enim abscisè sumatur hic canon, pugnabit haud dubiè cum certo eorumdem sæculorum vsu. Etenim saltem à sexto seculo desinente, imperatorum assensu in Italia, Illyrico, Græciaque constitui solitos Episcopos euincunt Epistolæ Gregorii 1. Stephani 4. & Leonis itidem 4. quarum sententiæ in *can. 9. 10. 16. & seqq. iam sæpius laudatæ 63. d.* referuntur. Idem Ius Gothis Hispaniæ regibus decreto Concilli Toletani 12. anno 681. attributum ostendit Canon 25. *ead. dist.* quod Angliæ deinde, aliique Reges sibi quoque vindicarunt.

III. Pari iure postcà vsi sunt alij Principes.

Narrat in chronico sigebertus Carolo magno, sub tempus Papiensis obsidionis, ac debellati Desiderii Longobardorum Regis, Romam profecto, Synodi apud Late-

IV. Principum jus in Pontificum aprobatione.

ranensem basilicam celebratæ consensu ab Hadriano 1. pontifice collatam fuisse potestatem eligendi Pontificem Romanum & ordinandi Apostolicam sedem, atque Episcopos per singulas prouincias ante consecrationem approbandi: quod sequutus est Gratianus *cap. Hadrianus* 22. & cap. seq. dist. 63. Sed quod ad Episcoporum Electionem approbandam pertinet, id Iuris sibi iam anteà Principes arrogabant vti superiori articulo 2. est demonstratum. In ipsorum summorum Pontificum promotione, non secus ac in cæteris conuentibus Ecclesiasticis, recepto etiam vsu interveniebant, ni fallor, Imperatorum Legati, ita vt hæc Carolo non speciatim, sed tanquam Regii fastigii & Patriciatus Romanorum, qui posteà in Imperatorium titulum transiit, appendices, adiecta fuisse crediderim. Et tamen sigeberti hanc narrationem variis argumentis conuellunt Annalium Ecclesiasticorum scriptores. Vt sit, qualecunque hoc jus remisisse putatur Ludouicus pius pacto illo donationis, seu confirmationis quod adducitur *in can ego Ludouicus* 30. *iam sæpius laudatâ distinct.*63. & ab eruditissimo ac religiosissimo viro Iac. Sirmondo S. I. Presbytero accuratiùs refertur *tomo* 2. *Concilior. Gall.* Apparet nihilominus jus illud agnitum aliquatenus confirmatumque fuisse à Stephano 5. *eiusdem dist. cap. quia sancta* 28. At in Hadriano 2. promouendo minimè seruatum memoratur *ibid. can. seq.* Hadrianus autem 3. tempore Caroli crassi decreuit vt pontifex designatus sine præsentia Imperatoris aut legatorum ejus consecrari posset, teste Sigonio *lib.* 5. *de regno Italiæ* quamuis Leo 8. *can. in synodo* 23. *ibid.*
Othoni

thoni 1. Ius idem in electione Pontificum concessisse legatur, quod Hadrianus 1. Carolo magno attribuisse dicebatur: feruntur tamen non tantùm Henricus 1. qui Teutonico regno contentus, Italica minùs curauit; sed & ipse Otho electionis illius libertati nihil se allaturum impedimenti pacto interposito cauisse *can.* 32. *ead. dist.* Othonis successores, tum Saxonicæ, tum Sueuicæ stirpis Cæsares, multum sibi in constituendis atque amouendis Pontificibus sumpsisse, tota illorum temporum historia docet. Francorum etiam Regum, tanquàm præcipuorum Ecclesiæ defensorum honori datum, vt de electione celebrata confestim certiores fierent.

Ad Episcoporum Electionem quod spectat, Caroli magni Constitutione, quæ habetur *Capitularium lib. 1. cap.* 84. & antè citatæ 63. distinctioni à Gratiano inserta est, *can. Sacrorum* 34. sancitum fuerat vt ii Canonicè id est secundum priorum Conciliorum placita crearentur. Ab eo tamen vsu recessisse Lotharium Caroli filium ipsiusque posteros indicant Leo 4. aliique antedicti Pontifices *in can. Reatina* 30. *anterioribusque & seqq. canonibus.* Quæ lex ab Imperatoribus Germanicis non semel violata ingentibus inter eos atque Pontifices turbis atque adeò bellis causam præbuit ad Concilium vsque Lateranense 1. anno 1122. in quo Henricus 5. Imperator inuestituræ Episcoporum quæ per annulum & baculum fiebat, tandem renunciauit; concessitque in omnibus Ecclesiis fieri Electionem, & liberam consecrationem: & vicissim Callistus 2. consensit vt Electiones Episcoporum, & Abbatum Teutonici re-

V. Post Car. m. quid in Italia Germaniaque seruatum.

V. Mol.

gni, quæ ad regnum pertinerent, in præsentia Imperatoris fierent absque Simonia, & aliqua violentia: vt si qua inter partes discordia emergeret, Metropolitani & prouincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum, & auxilium præberet: Electus autem Regalia (id est dominia & jura profana, in vnamquamque Ecclesiam à Principibus collata) per sceptrum ab eo reciperet. Hæc ad elucidandam Distinctionem illam Gratiani 63. dicta sint; quam autoris ataxia non parum obscuram reddidit atque intricatam.

VI. *Quis in Gallia vsus Carolidarum posteriorum.*

In Gallia, etsi antè laudatâ, plurimisque aliis Caroli magni, Ludouici pii, & Caroli calui Constitutionibus, Episcopalium dignitatnm, per clericorum maximé suffragia canonicè deferendarum leges non semel iteratæ fuerunt: tantùm tamen inualiierat à Carolo Martello, vt creditur, inuecta consuetudo; vt posterioribus adhuc Carolidarum temporibus Ecclesiastici honores, non secus ac profana dominia laicis, & militarrbus viris, atque aulæ proceribus sæpenumerò assignarentur; nec rarò Abbatis, perinde ac comitis titulus, propemodùm inter palatina officia numeraretur. Cui vitio, Regni per ea tempora calamitates, & Carolinæ stirpis in Italia primùm, tum in Germania quoque ac tandem in Gallia extinctæ, euersionem ascribere non dubitant Ecclesiastici scriptores, atque imprimis, priores sequutus. Io Filesacus *in vet. querela Eccles. Gall.*

VII. *Quis sub Capetiis prioribus.*

At melioribus auspiciis, vt maiori religione Hugonidæ seu Capeuingii Reges Ecclesiæ non minùs quàm regni sui iura tuenda susceperunt. Eius rei exemplum illustre Paulus Æmilius refert lib. 3. hist.

in Electionne Leoterici Archiepiscopi Senonensis, memorans *comitia deligendi eius Pontificis, consensu sacerdotum Ciuitatis, Episcoporumque eius prouinciæ approbatione, ac Pontificis Romani autoritate, Regisque nutu* celebrata, atque à Roberto Rege illatum Reginaldo ciuitatis comiti bellum, qui cum Brunoni Fromundi fratris sui filio prælatum Leotericum indigné ferret, Senones tyrannide opprimebat. Obseruat lib. 5. idem historicus profanum Cœnobiorum opes proceribus attribuendi morem ab eodem Rege solutum: eaque in re Henricum Regem paternæ sanctitatis fuisse æmulum. Cum eodem Æmilio narrat Papirius Massonus *lib.* 3. post Concilium à Paschali Pontifice apud Tricasses habitum, à Ludouico 6. iura Sandionysiani cœnobii aduersus Burchardum Montis-Maurentii dominum, Ecclesiæ Bellouacensis aduersus Drogonem Monciacenum, & Ecclesiæ Rhemensis aduersus Ebalum Ruciacensem fortiter armis vindicata. Quamuis autem Ludouico fidelitatem per manum & sacramentum, exemplo cœterorum regni antistitum, facere eodem tempore coactus fuerit Radulphus, Ecclesiastici ordinis iudicio, Archiepiscopus Rhemensis creatus, quemadmodun testatur Iuo Carnotensis epistola ad Paschalem Pap. ea de re scripta; atque hoc pristinum ius Reges semper retinuerint: non tamen Germanicorum regum Cæsarumve imitatione, inuestituram Episcoporum, per annulum & virgam, sibi arrogarunt.

Quod attinet ad Abbates, quos Græci *archimandritas*, quasi mandris, id est cellis monachorum præpositos; *hegume-* VIII. De *Abbatum Electione.*

nos quaſi præeuntes, aliiſque nominibus vocant: ſatis conſtat eorum Electionem monachis cuiuſque cœnobii eſſe permiſſam, vt qui omnibus eſt imperaturus, omnibus, aut certè maiori parti probetur. Ea in re vt minùs paulò varius fuiſſe vſus videtur, quàm in Epiſcopis eligendis: attamen propter Abbatum non minimam apud populum, & epiſcopali ferè ſupparem autoritatem, nihil hîc quoque ſine Regum nutu in maioribus monaſterijs fieri iamdudum obtinuit. Nam nec generaliter publici vlli conuentus eo inconſulto haberi debent: & rei publicæ intereſt non ſolùm moribus ac doctrinâ idoneos muneri; ſed prætereà principi fidos, nec vniuerſæ nationi ſuſpectos legi qui magnis ſodalitatibus præſint. Huius rei minorem, etiam Epiſcoporum cauſâ, primis Romanorum Imperatoribus fuiſſe curam nihil mirum, cum religione Chriſtianâ vix vltra Romanos fines progreſſâ, non eſſet quod infidos ſibi, aliiſque dominis addictos fore præſules facilè ſuſpicarentur. Quâ ratione ex Philippi auguſti mente promouerentur eâ ætate Epiſcopi & Abbates docet eius in Syriam nauigaturi, ſiue mandatum, ſiue edictum anno 1120. compoſitum, quo cauebatur, vt, *ſi forte contingeret ſedem Epiſcopalem, vel aliquam Abbatiam regalem vacare; Canonici vel monachi ad Reginam,* (cuius regimini regnum committebat) *venirent, liberam eligendi poteſtatem petituri: quam ſine contradictione concederet.* Regales Abbatiæ intelligendæ videntur à Regibus conſtructæ, aut locupletatæ: præſertim verò in propria regum ditione atque dominio, extra optimatum ſcilicet prouincias, ſitæ. Sed quemadmodum Ca-

nonicos, vt eligendi iure fruantur, sacris ordinibus esse initiatos necesse est. *Clem. 2. de ata. & qual. præfic.* ita & monasticam Regulam professi, ac solemnibus votis adstricti sint oportet, qui in Abbatis alteriusue Regularis præfecti Electione suffragium ferunt. *cap. ex eo 32 de elect. in vi.* Nec verò cunctis vitæ monachali publicè obstrictis id iuris statim competit: sæpe enim certum à professione tempus exigitur, prout cuiusque ordinis, aut congregationis legibus definitum est. Idem verò in monialibus Abbatissam, ac in monachis Abbatem sibi deligentibus obseruatur, qua de re *cap. indemnitatibus 43. eod. tit. in vi.*

IX. *De Collatione Beneficiorum.*

At Sacerdotia, seu Præbendas, aliaque minora Beneficia nemo nescit iure communi ab Episcopo cuiusque ciuitatis intra eius territorium conferri, vt pote cuius potestati & Jurisdictioni, tam Clerici, quàm Ecclesiæ omnes, ac religiosa loca, eorumque ordinatio subiaceat: quod apertè non tam constituunt, quàm declarant Aurelianensis 1. aliorumque Conciliorum canones, relati *in can. omnes basilicæ, xvi. quæst. 7. can. decretum est & seqq. x. quæst. 1.* Et sanè cum nemini liceat proprio nutu publicum sibi officium vindicare; longè potiori ratione sacra attingere nefas erit, nisi hierarchæ autoritate designatis. *Nec enim quisquam*, ait D. Paulus *ad Hebr. 5. sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Verùm non Episcopis modò, sed & Abbatibus, cæterisque prælatis ecclesiasticam iurisdictionem suo iure exercentibus, qui ordinarij vocantur, facultas eadem concessa est conferendorum beneficiorum quæ cuique subiecta sunt: quod quidem jus vel consensu Episcopi,

vel legitimâ præscriptione introductum videtur, *ex cap. cum pastorali* 11. *e. de jure patron,*

X. *Priscus Ordinationum vsus aut mutatus.* Primis quidem religionis Christianæ seculis, cum oblationes, Decimæ deinde, cunctæque res ecclesiarum, secundum apostolicas regulas, per Synodum Antiochenam innouatas, (vt ex *can. sint manifesta, ac seqq. xii. quæst. 1.* patet) in manu essent Episcoporum; cumque omnes Clerici, primorum exemplo Fidelium, communem agerent vitam: quisquis Ecclesiasticis ordinibus initiabatur, eidem assignabatur cum debito stipendio, certum in Ecclesia ministerium; à quâ iniussu Episcopi recedere vetitum, vt colligitur vel ex *can. Clericos 4. dist.* 71. Igitur absolutè, & sine tituli ac præbendorum, idest ad victum necessariorum, adjectione, quemquam ordinare insolens, & nominatim prohibitum Chalcedonensis & Placentinæ Synodorum canonibus quæ in *70. dist.* exstant, eoque spectat etiam *can. quorumdam* 6. *dist.* 74. Deinde auctis, cum fidelium numero facultatibus Ecclesiarum, & Clericorum in maiori copia imminuto feruore, vt parœcias, decimasque, ita & reliquos prouentus diuidi placuit, descriptâ cuique suâ proprios in vsus portione. Id in ijs qui per longè dissitas parœcias sparsi erant, ferè jam necessarium, generaliter receptum est; vt vnusquisque res Ecclesiæ, veluti quodammodò suas, diligentiùs curaret, nec, quod plerunque fit, tanquam communes, negligeret. Portiones illæ Beneficia circa nonum opinor, seculum dici cœperunt, nomine, ipsoque propemodùm vsu ab armata in sacram militiam translato. Ex eo paulatim inualuit vt ab officij & beneficii assigna-

tione Ordinatio seiungeretur. Cui prauo vsui non pauci magnam partem adscribunt malorum, quæ posterioribus seculis in sacrum ordinem irrepserunt. Inde quippe factum vt dum plerique sterili sacerdotio, absque ministerio fructuque vllo, non tam decorantur, quàm onerantur; alii coaceruatorum honorum & ex his redituum Ecclesiasticorum pondere, contra pristinum morem, contra Lateranensis 3. œcumenici, aliorumque Conciliorum præscripta, opprimi gestiunt: & qui sæpe vnius clerici partes dignè obire aut nolunt, aut ne possunt quidem, plurium commoda cum titulis occupent: cum tamen nec in vno eodemque corpore eiusmodi confusionem admittat natura, quæ singulorum membrorum officia ita distinxit, vt nec auris videat, nec audiat oculus. Qua de re post D. Paulum *ad Rom* 12. Gregorius 1. Pontifex *can. 1. dist. 89.* disserit. *sicut indecorum est*, inquit, *in corpore humano vt alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium, simulque turpissimum est si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.* Iustis quidem de causis, & necessariâ cautione adhibitâ, hæc in sublimes & literatas personas indulgentia in majorem aliquando Ecclesiæ vtilitatem cedere potest: vt *ex cap. de multa 28. in fine, è de preb. & dignit.* colligitur: sed suæ sunt cuique rei metæ, nec temerè vulgandum, quòd tunc demum jure fiet, si raró fiat.

Ecclesiarum ædificatoribus quinto jam seculo permitti cœpit vt in sacris ædibus aut altaribus cujusque sumptu erectis dotatisve ordinandos Clericos Episcopo absque repulsa commendent: quo in honore jus sacri patronatus maximè versatur. Atque XI. *De Iure Patronatus.*

vel legitimâ præscriptione introductum videtur, *ex cap. cum pastorali* 11. *e. de jure patron.*

X. *Priscus Ordinationum vsus vt mutatus.* Primis quidem religionis Christianæ seculis, cum oblationes, Decimæ deinde, cunctæque res ecclesiarum, secundum apostolicas regulas, per Synodum Antiochenam innouatas, (vt ex *can. sint manifesta, ac seqq. xii. quæst.* 1. patet) in manu essent Episcoporum; cumque omnes Clerici, primorum exemplo Fidelium, communem agerent vitam: quisquis Ecclesiasticis ordinibus initiabatur, eidem assignabatur cum debito stipendio, certum in Ecclesia ministerium; à quâ iniussu Episcopi recedere vetitum, vt colligitur vel ex *can. Clericos* 4. *dist.* 71. Igitur absolutè, & sine tituli ac præbendorum, idest ad victum necessariorum, adjectione, quemquam ordinare insolens, & nominatim prohibitum Chalcedonensis & Placentinæ Synodorum canonibus quæ in 70. *dist.* exstant, eoque spectat etiam *can. quorumdam* 6. *dist.* 74. Deinde auctis, cum fidelium numero facultatibus Ecclesiarum, & Clericorum in maiori copia imminuto feruore, vt parœcias, decimasque, ita & reliquos prouentus diuidi placuit, descriptâ cuique suâ proprios in vsus portione. Id in ijs qui per longè dissitas parœcias sparsi erant, ferè jam necessarium, generaliter receptum est; vt vnusquisque res Ecclesiæ, veluti quodammodò suas, diligentiùs curaret, nec, quod plerunque fit, tanquam communes, negligeret. Portiones illæ Beneficia circa nonum opinor, seculum dici cœperunt, nomine, ipsoque propemodùm vsu ab armata in sacram militiam translato. Ex eo paulatim inualuit vt ab officij & beneficii assigna-

tione Ordinatio seiungeretur. Cui prauo vsui non pauci magnam partem adscribunt malorum, quæ posterioribus seculis in sacrum ordinem irrepserunt. Inde quippe factum vt dum plerique sterili sacerdotio, absque ministerio fructuque vllo, non tam decorantur, quàm onerantur; alii coaceruatorum honorum & ex his redituum Ecclesiasticorum pondere, contra pristinum morem, contra Lateranensis 3. œcumenici, aliorumque Conciliorum præscripta, opprimi gestiunt: & qui sæpe vnius clerici partes dignè obire aut nolunt, aut ne possunt quidem, plurium commoda cum titulis occupent: cum tamen nec in vno eodemque corpore eiusmodi confusionem admittat natura, quæ singulorum membrorum officia ita distinxit, vt nec auris videat, nec audiat oculus. Qua de re post D. Paulum *ad Rom* 12. Gregorius 1. Pontifex *can. 1. dist. 89.* disserit. *sicut indecorum est*, inquit, *in corpore humano vt alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium, simulque turpissimum est si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.* Iustis quidem de causis, & necessariâ cautione adhibitâ, hæc in sublimes & literatas personas indulgentia in majorem aliquando Ecclesiæ vtilitatem cedere potest: vt *ex cap. de multa 28. in fine, è de preb. & dignit.* colligitur: sed suæ sunt cuique rei metæ, nec temerè vulgandum, quòd tunc demum jure fiet, si rarò fiat.

XI. *De Iure Patronatus.*

Ecclesiarum ædificatoribus quinto jam seculo permitti cœpit vt in sacris ædibus aut altaribus cujusque sumptu erectis dotatisve ordinandos Clericos Episcopo absque repulsa commendent: quo in honore jus sacri patronatus maximè versatur. Atque

hinc factum est vt Episcopalis beneficiorum Collationis duplex sit genus; alterum liberum, quod propriè nomine collationis intelligitur; necessarium alterum & coactum, institutionem vocant, quòd posita sit in instituendis Sacerdotibus & Clericis per patronos oblatis: qui, modò idonei fuerint, reiici nequaquàm possunt *can. 32. decernimus xvi. quæst. 7. cap. illud, de jure patron. ë.* De Electionibus priscis earumque forma, & Regio in iis jure, qui plura volet, consulat, præter jam laudatum Sirmondum, & Ren. Chopinum, imprimis Fr. Florentem Antecessorem Paris. *ad tit. Decretal. de Elect.* Antonium Dadinum Altasserram Antecessorem Tolos. *lib. 1. de Ducib. & Comitib. prouincial. cap. 7.* Commentatorem tractatus Pithœani de Libertatib. Eccles. Gallic. *art. 68.* & earumd. Libertatum Probationes *cap. 15.*

XII *Præcipua summi Pontificis in beneficiis dispensandis jura.*

Quo tempore Pontifices maximi, tanquàm Ordinarij ordinariorum, extra specialem suam Diœcesin ac suburbicarias regiones, extraque Italiam, cum omnibus Prælatis in Beneficiorum Collatione concurrere cœperint, ita vt occupantis melior sit conditio, (quo iure Pontificii quoque Legati vtuntur): quando primùm certa Beneficiorum genera, aut beneficiariorum obitu in Romana curia, aliove modo vacantia dispositioni suæ reseruare, ademptâ ordinariis eadem conferendi facultate: quando in singulis Ecclesiis vacatura huic vel illi Clerico per Apostolica Mandata destinare instituerint, mihi quidem nondum satis liquere fateor. Horum sanè pleraque seculo Christi duodecimo haud multûm antiquiora videntur. Nam Collatio quæ neglectu inferiorum á superioribus, tandem-

que à Pontifice Romano fit iure ab illis ad hos gradatim deuoluto; ex Lateranensis 3. Concilii constitutione manat, vt patet *ex cap. 2. ë. de concess. præb.*

XIII. De Curia Romanæ exactionibus antiquis.

Circa eadem, ni fallor; tempora, initium habuerunt variæ vectigalium species, quas Ecclesiis & Clericis Curia Romana indicere consueuerat, partim ad communem totius Ecclesiæ vtilitatem & veræ fidei defensionem, partim ad ipsius Curiæ sumptus subleuandos: modò scilicet Decimas, aliave subuentionum, & collationum nomina, liberandæ Saracenorum è manibus Palæstinæ; & diuersis ex causis charitatiua, quæ vocantur subsidia imperando; modò Clericorum morientium suppellectilem, resque alias Ecclesiæ contemplatione quæsitas, quasi ex mente *canonis vlt. xii. quæst.* 4. *& cann.* 4. *&* 5. *ead. cau. quæst.* 5. itemque vacantium beneficiorum fructus sibi vindicando; modò confirmationis & consecrationis titulo, ab electis & inaugurandis prælatis certam primùm fructuum partem, eiusve loco definitam pecuniam, in vsus tum Papæ ipsius & Cardinalium, tum cubicculariorum sacri Palatii, minorumque Curiæ officialium, sub nomine communium, & minutorum seruitiorum, quæ receptis pridem apud Græcos inthronisticis respondebant: deinde dimidiorum, mox totorum vnius anni redituum æstimationem per Annatarum nomen exigendo.

DE PRAGMATICA SANCTI LVDOVICI *Sanctione*.

CAP. III.

I. S. Ludouici de omnibus ante memoratis Edictum.

HIs ita, vti superiori Capite memoratum est, magna ex parte constitutis, Ludouicus IX. Rex numquam satis laudatus, quem eximia morum sanctitas, & Catholicæ religionis singulare studium cœlitum albo adscripsere; vt, & Canonum obseruationi, & Ecclesiæ Gallicæ commodis consuleret, salutari edicto sub ipsa regni auspicia, id est anno 1228. dignitates ecclesiasticas liberis eligentium suffragiis deferri iussit, explosâ penitus simoniæ labe, cessantibusque Romanæ Curiæ oneribus, nisi quæ volenti clero Regis ipsius consensu iustas ob causas imponerentur. Sancta prætereà, & cum libertatibus, atque immunitatibus ecclesiasticis generalibus, intacta esse constituit Ecclesiarum, Monasteriorum, locorumque religiosorum iura, quæ specialibus priuilegiis vnicuique ab inclitæ memoriæ Francorum Regibus concessa fuissent. Hoc edictum in veteri stylo Parlamenti habetur, & ab Antonio Fontanone Collectioni Regiarum Constitutionnm est insertum: in cuius etiam appendice legitur insequentis anni rescriptum, quo pius Princeps Ecclesiasticæ Libertatis vsum nominatim apud Albigenses, cæterosque Occitaniæ populos, qui Tolosanis Comitibus parebant, seruari præcepit. Etsi autem Electionibus præsulum suam libertatem constare voluerit: non idcirco quæ regii iuris erant omnino remi-

sit. Patet enim ex mandatis Blancæ Reginæ datis anno 1248. cum trans mare profecturus, ei procurationem regni crederet toto post superius edictum vicennio, solita nihilominùs fuisse adhuc Capitula Canonicorum, & Monachorum cœnobia, ab eo, eiusve vices agente, Eligendi licentiam, more pristino, petere.

Sed & paulò ante vltimam in fidei hostes expeditionem, primum illud Edictum innouauit Pragmaticâ Sanctione, quæ anno 1268. in ordinum regni comitiis, præsente Legato Pontificio, promulgata est: & primum non immerito in hac collectione obtinet locum. Eius articuli ferè omnes, ex constitutione anni 1228. descripti sunt: in qua sub vno eodemque titulo continebantur Articuli tres huius posterioris Sanctionis, nimirùm Primus qui ordinariorum Collatorum & Patronorum iura; Secundus, qui liberas in Ecclesiis Cathedralibus aliisque Electiones tuetur; & Quartus qui vtrique generi communis est, omniaque secundum Canones fieri iubet. Tertius simoniæ crimen: Quintus Curiæ Romanæ Exactiones prohibet: Sexto Immunitates Ecclesiarum confirmantur. Huius Pragmaticæ Sanctionis, qui pleniorem notitiam habere volet, ei perlegenda erit Fr. Pinssonii Biturici, Parisiensis Aduocati erudita lucubratio, quâ illam historicâ Præfatione, & luculento commentario illustrauit. *II. Pragmatica eiusdem de rebus iisdem Sanctio.*

Sanctionis nomen propriè de ea Legum siue Constitutionum parte dicitur, quæ pœnam in violatores pronunciat, & sic quod constitutum est sanciendo ac muniendo, velut sanctum efficit. Generaliùs tamen pro quauis constitutione hoc vocabulum accipitur. Pragmaticæ verò Sanctiones sunt *III. Quid Sãctio Pragmatica in genere.*

Edicta vel Rescripta generalia de certis caussis, negotiisve edita. *Pragma* enim Græcè pro negotio sumitur. Eæ ad vtilitatem ferè & usum communem vniuersitatum pertinent, ac de rebus ad ordinem, corpus, collegium, ciuitatem aut prouinciam spectantibus, maturo sacri Consistorii Consilio, condi solent, petente plerunque vniuersitate, aliquando Principis sponte: vti Cuiacius *in parat. Cod. tit. de diuersis rescriptis*, aliique obseruarunt. Sunt qui Pragmaticas Sanctiones ad firmanda instaurandaque vetera scita, & instituta maximè referant: cuiusmodi Pragmatica Sanctio Iustiniani ad probandam constitutionem Amalarici & Amalasuntæ, Pragmatica item Tiberii secundi confirmandis Iustiniani quibusdam Constitutionibus. Sic apud nos S. Ludouicus hac Sanctione nihil noui iuris inuexit, sed iamdiu receptos Canones, suumque prius de rebus Ecclesiasticis edictum innouauit: Carolus autem VII. Pragmaticâ suâ, de qua *proximo cap.* Decreta Basiliensis Concilii, paucis additis, demptis, aut immutatis, confirmauit.

DE CAROLI VII.
Pragmatica Sanctione Bituricensi.

CAP. IV.

I. De Caroli VI. Edictis firmandæ D. Lud. Sanctioni.

QVæ rectè constituta sunt, rarò perdurant: sed per innata humano generi vitia facilè labefactantur: Idque non minùs in Ecclesiæ moribus, quàm in reliquis rebus contingit. Itaque sub initium decimi quarti seculi, Pontificiâ sede Auenionem

translatâ, ortum est paulò post breue schisma, quod deinde morte Gregorii XI. grauius diutiusque exarsit, protractumque est ad sequens seculum, quo adulto adhuc recruduit. Cum inter has distractæ in partes Ecclesiæ turbas collapsa vbique disciplina, & Clerus præsertim Gallicus variis aulæ Pontificiæ Auenione residentis artibus exhaustus, remedium poscerent: ei curæ incumbendum seriò censuit Carolus VI. sapientis exemplo patris, tum dissidij inter veros falsosque Pontifices componendi, tum emendandorum morum, restituendique ordinis Hierarchici cupidus. Postquàm ergo his de causis suscepta Auenionensis profectio frustrà fuerat: Regni ordines habitis comitiis; & Parisiensis Academiæ Theologos præsertim ac Iurisconsultos, institutis colloquiis, de more consulendos putauit. Communi omnium sententiâ non alia conuenientior grassantibus malis medendi via occurrit, quàm si generale Concilium celebraretur. Quare huic conuocando vnà cum Sigismundo Imperatore Carolus institit, quod à Ioanne XXIII. tandem indictum. Interim, ne quid, quod in ipso esset, prætermisisse videretur; solenni edicto quod anno 1406. conditum, biennio post in Senatu recitatum, & in acta relatum est, atque inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gall. cap. 22. num. 10. refertur, D. Ludouici Sanctionem in vsum reuocauit, statuitque vt secundum eius placita Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatiæ, ac Monasteria Francicæ ditionis, Electione Canonicâ deferrentur; cœtera verò Beneficia Ecclesiastica, exclusis Pontificiis Reseruationibus, Mandatis de prouidendo, & quibuslibet Gratiis expectatiuis, per Collatores

ordinarios dispensarentur. Eodem anno Benedicti XIII. officiariorum exactionibus modus per Senatusconsultum positus est, facessere regno jussis Curiæ Romanæ ministris, qui primas Annatas, vacantias, Procurationes, aliaque eius generis onera, onerumve reliqua colligebant; variisque pensitationum, siue subsidiorum nominibus Clericos vexabant.

Anno deinde 1414. Sigismundi Imperatoris & Caroli VI. Regis operâ inchoatum est Constantiæ in Germaniæ finibus generale Concilium, quod Ioanni XXIII. & Benedicto XIII. Pontificatum abrogauit, Electoque Martino V. schisma jam quadragenarium ferè sustulit anno 1417. constituitque posteà vt post quinquennium Papiæ, septennio post in Gallia, & deinceps singulis decenniis, Concilium vniuersæ Ecclesiæ commodis locis haberetur. Papiæ deinde loco, propter grassantem pestem, Senis in Tuscia celebratus est conuentus, an. 1423 vbi pauca decreta, nisi quod Basileam constituto tempore conueniendum conuocati patres statuerunt. Itaque anno 1431 indictum est Basileense Concilium á Martino V. cui suffectus eodem anno Eugenius IV. Iulianum Cardinalem à Martino Legatum, præesse jussit. Sed paulò post, quòd de Pontificia potestate liberiùs in eo disseri audiret, ibi congregatos vltrà progredi vetuit: vnde inter Papam & Concilium nata dissidia, & Concilij Patres quasi contumaces anathemate ab Eugenio notati: quod tamen agente Sigismundo reuocatum anno 1433. verùm cum Eugenius, Græcorum reconciliandorum occasione, Concilium, inuitis plerisque Patribus, Ferrariam transferret, discordia recruduit anno 1437. Vn-

de Eugenii nouum in Synodum anathema; & Synodi vicissim in illum exaucorationis tandem sententia.

§ II. *Decreta Concilij Basileensis vt à Carolo VII. suscepta.*

Inter hæc ad Carolum VII. Regem Christianissimum missi vtrinque Legati, alii Pontificis, Synodi causam alii defensuri: & qui concilii mandata ferebant, eius decreta obtulerunt, ea in regno suscipi seruarique postulantes. Carolus cum illa in Episcoporum, atque adeò omnium ordinum celeberrimo conuentu apud Biturigas habito, discuti curasset; ea ad tuendam publicam disciplinam pertinere visa: ideoque ne per Pontificis conciliique dissensionem res Ecclesiastica pessum iret, communi consensu magnam partem probata sunt. Rebus itaque accuratè perpensis, pleraque capita absolutè recepta sunt, quibusdam, conuentûs iudicio certus additus est modus, non quo in dubium potestas concilii vocaretur; sed quod ita res, tempus, ac locus siue mores Gallici poscerent. Articuli fuere omninò tres supra viginti, quorum ordinem, materiam, Concilii Basileensis loca ex quibus desumpti sunt, & quatenus à Comitiis Gallicanis suscepti fuerint, sequens tabella indicabit.

ARTICVLORVM SIVE Capitum Pragmaticæ Sanctionis

Numerus.	*Materia.*	Cõc. ſeſſ.	*Suſceptionis modus.*
I.	*De Conciliorum generalium autoritate ac tempore.*	1.	receptus proüt iacet.
II.	*De poteſtate Concilij, circa reformationem Eccleſiæ in capite & in membris.* Ex Concilio Conſtantienſi, &c.	2.	acceptus vt iacet.
III.	*De Electionibus earumque Confirmatione.*	12. 13.	modificatus.
IV.	*De Reſeruationibus ſublatis.*	23.	acceptus.
V.	*De Collationibus.*	31.	temperatus.
VI.	*De Cauſis.*	31.	temperatus.
VII.	*De friuolis Appellationibus.*	20.	acceptus.
VIII.	*De Pacificis poſſeſſoribus.*	21.	acceptus.
IX.	*De numero & qualitate Cardinalium.*	24.	temperatus.

	De Annatis.	21.	temperatus.
XI. & seqq. ad 19.	*De celebratione diuini Officij* : & aliis ad sacra pertinentibus.	21. 21.	temperatus. accepti.
XX.	*De Concubinariis.*	20.	acceptus.
XXI.	*De Excommunicatis non vitandis.*	20.	acceptus.
XXII.	*De Interdictis temerè non ponendis.*	20.	acceptus.
XXIII.	*De sublatione Clementina Literis.*	23.	acceptus.

Horum articulorum dumtaxat quintus qui est de *Collationibus*, & sextus *de Causis*, tempore postremi, post secundam Eugenij à concilio secessionem editi, à Rege Ecclesiaque Gallica aliqua ex parte mitigati : reliqui viginti & vnus dissidium illud posterius præcesserant tempore, erantque inter acta Concilij ab eodem Eugenio, ubi in concordiam cum Patribus redierat, approbata : nisi quòd nonus, ad numerum Cardinalium spectans, ab eo posteà reuocatus est.

Hæc omnia conuentus ille regiâ constitutione firmari postulauit : eaque causa fuit edendæ huiusce Sanctionis, quam Senatus anno 1439. in acta retulit.

Pragmaticam hanc Sanctionem eruditis glossis illustrauit Cosmas Guymier, Præses Inquisitionum, quibus notas suas addidit Phil. Probus Bituricus ad componenda Sanctionis & Concordatorum dissidia, quæ omnia cum annotationibus marginalibus,

earum constitutionum Historia, veteribusque instrumentis eò pertinentibus edidit Fr. Pinssonius iam laudatus, an. 1666.

DE CONCORDATIS *seu Conuentis Francisci I. cum Leone X.*

Cap. V.

I. Pragmatica à Pontificibus impugnata.

PRoximæ Sanctionis Pragmaticæ placita, non solùm Ordinariis, tum in conferendis Beneficiis, tum in Causis judicandis; & canonicorum, monachorumque collegiis in Prælatis absque munerum præstatione Eligendis, ius suum ferè illibatum seruabant: sed & sublatis Sedis Apostolicæ Reseruationibus, Gratiisque Expectatiuis, &, quod caput est, Conciliorum generalium potestatem Pontificiâ superiorem agnoscendo, Curiæ Romanæ, ipsorumque Pontificum iamdiu receptæ autoritati & commodis non mediocriter detrahebant. Idcirco eam summi Pontifices non secus ac perniciosam hæresim execrati, omnibus viribus impugnare non destiterunt. Eam sanè nullius roboris esse asserebant, quòd eius decreta, & ex Basileensis iam illegitimi ac Ferrariam translati concilii decretis, tempore schismatis editis, deprompta atque conflata; & ipsi etiam concilio (ob restrictiones adiectas) neutiquam probata fuisse dicerent: nostris hominibus contrà, concilii ius, ex temporum antè indicata distinctione, atque inde vim decretorum Bituricensium tuentibus.

Eugenius quidem IV. & Pius II. Sanctionem illam à Carolo VII. reuocari frustra contenderunt. At Ludouicus XI. vrgente primùm eodem Pio, eam abrogare voluit, literis anno 1461. ad Senatus missis, quas Tolosanus, non liberis suffragiis, sed tanquàm expresso Regis iussu promulgauit; Parisiensis, caussis Regi redditis, nequaquam admittendas censuit. Pius tamen, quasi Pragmaticâ omnino per Galliam abolitâ sibi blanditus est: atque illud certè obtinuit vt Reseruationes more pristino valerent. Paulus II. re, vti erat, cognitâ, Sanctionis reuocationi institit, novumque à Ludouico eam in rem diploma impetrauit. Sed huius quoque publicationi, ostensis eius incommodis, Ioannes San Romanus generalis Regis Procurator intercessit, itemque Academia Parisiensis. Tantus tamen Ludouici ardor animi fuit, Pontificum voluntati satisfacere cupientis, vt inter ipsius Legatos & Sixtum IV. abolendæ Sanctioni Pragmaticæ inita fuerint anno 1472 Pacta, quibus in Gallia res Ecclesiasticæ propè ad instar Concordatorum Germanicorum redigebantur. Secundum ea Pacta conceptum est cap. *ad vniuersalis* 1. *de Treuga & Pace, in communib.* ac secundum eadem editæ Regiæ literæ. Ea licèt à plerisque Præsulibus minimè recepta, nec à Senatibus omnino probata, effecere tamen vt Pragmatica Sanctio non parum aliquot per annos, detrimenti acceperit. Qua ex re cum multa oriri incommoda dicerentur, idem Ludouicus XI. anno 1478. Consiliariorum suorum, & sacræ Theologiæ ac Iuris Professorum ex Academiis selectorum certum numerum conuocari mandauit, de horum malorum remediis acturum. Hi ap-

II. Vt à Ludovico XI. revocata, deinde restituta.

pellationis ab iis quæ contra Pragmaticam acta essent, per Regium cognitorem interponendæ autores fuerunt. Sic paulatim regnante præsertim Carolo VIII. etsi contrà nitentibus Innocentio VIII. & Alexandro VI. in vsum reuocata est Pragmatica Sanctio: quæ postea novo quoque edicto à Ludouico XII. instaurata palàm, & valere iussa est anno 1499. Inde, & ex probato, promotove Pisano aduersus Iulium II. Concilio, aliisque de causis orta inter hunc & Ludouicum discordia: ita vt Iulius, armatâ, coniurataque in Regem vniuersâ propemodum Europâ, Lateranensis V. Concilii à se indicti Sessione 3. in eum ac Regnum Interdicti sententiam tulerit. Idem Sess. 4. recitato Ludouici XI. edicto Pragmaticæ rescissorio, monitorias literas decerni curauit, quibus Rex, & regni Curiæ, Ecclesiaque Gallicana Romam ad Concilium vocarentur, vt si quas habere se confiderent idoneas rationes, quò minùs Pragmatica Sanctio antiquaretur, eas certam intra diem proferient, alioqui fore vt illa irrita, nulla, & schismatica pronunciaretur, atque abrogaretur.

III. Ejus loco ut introducta Côcordata.

Inter hæc defuncto Iulio suffectus est Leo X. ad quem, simulque ad Synodum Lateranensem missi à Rege Legati, eorumque aduentu sublatæ interim censuræ. Verùm cum Gallici Episcopi ad Concilium non conuenirent, quòd locum minùs tutum, certè apud validiores in Concilio Italicos Præsules, aulæ Romanæ commodis semper studentes, inutilem futuram dicerent Pragmaticæ defensionem: Franciscus I. Ludouici successor, vnà cum Galliæ Senatibus, Prælatis, Capitulis, omnibus denique Pragmaticam tuentibus, perempto-

tio edicto Romæ citatus est. Quod cum Regi nunciatum esset, atque ille Romam se Legatos missurum, & si Gallicæ Ecclesiæ iura seruentur, nihil Sedis Romanæ reuerentiâ sibi antiquius esse ostendisset: de concordia vtrinque cogitari cœptum; nihilque commodius visum, quàm si de re tota Pontifex simul & Rex collatis capitibus agerent. Quapropter Franciscus, Helvetiorum cæterorumque fœderatorum apud Marinianum victor, & Mediolani potens, Bononiam à Leone inuitatus, inter filialis reuerentiæ officia, enixis primò precibus ab eo contendit vt cum ipsius & concilii venia Francis Pragmaticâ Sanctione vti liceret: deinde si Pragmaticæ nomen omnino abrogandum videretur, saltem vice illius certas leges componere integrum esset, quibus in iis rebus quæ Sanctione illâ continebatur, Imperium Francicum regeretur. Priore postulato reiecto, posterius admissum, mandataque est eius commentationis cura, hinc Anconitano & Sanctorum quatuor Coronatorum Cardinalibus, inde Antonio à Prato Franciæ Cancellario. Hos inter ante regis discessum magna ex parte conuenit: dein perficiendo negotio Legatus in vrbem Rogerius Barma Catholicus Regis in Parisiensi Parlamento Aduocatus, Conuenta illa rata habuit, tanquàm Pragmaticæ Sanctionis loco in posterum valitura: quæ cuncta Lateranensis Concilii Sess. 11. promulgata confirmataque sunt die 16. Decembris anni 1516.

IV. Horum difficilis executio.

Franciscus missis ad se binis à Pontifice codicillis, alteris Sanctionis Carolinæ abrogatoriis, alteris Bononiensium conuentorum confirmatoriis, satis habuit apud Senatum (quò & Episcopi, & Capitulorum

Academiæque delegati conuenerant) de posterioribus per Cancellarium disserere, Hic totius negotij repetitâ narratione, docuit quâ rerum necessitate Rex adactus, tum ad vitandum ingentis cum Leone ejusque fœderatis, belli, & schismatis periculum, tum ad retinenda, quà licebat, Ecclesiæ Gallicæ Iura, in totum alioqui Pontificis & Concilij, quod à reliquis nationibus generale haberetur, decretis haud dubiè ruitura, ad constituendas, mutuo consensu, recipiendasque loco Pragmaticæ Sanctionis leges alias, pro temporum conditione tolerabiles, in nonnullis etiam articulis Pragmatica ipsâ præstabiliores, descendisset; Regem idcirco eas promulgari quamprimùm velle; Eam in rem literas suas de more actis Curiæ insinuandas missurum. Longum esset Lievræi Regij generalis Advocati appellationes à Bulla pragmaticæ revocatoria; Senatus decreta de retinenda pragmatica; perscriptas eorum ad Regem rationes, non modò ex veterum Regum atque imperatorum constitutionibus, & damnosa pecuniæ per gratias expectativas evectione, sed & ex infractis per ejusmodi revocationem priscis tum sacris tum profanis Gallicæ nationis inauditæ, & suspectum in locum vocatæ, Iuribus, ac libertatibus petitas; Cancellarij responsa; Regis, datam Pontifici fidem liberare desiderantis, repetitas non sine minis jussiones; Academiæ ac Decani Ecclesiæ Parisiensis aliorumque intercessiones; & alias promulgationis hujus remoras referre. Ea tandem in speciem potiùs quàm ex vero peracta in Senatu Parisiensi 22 Martij an. 1517. sub hac forma. *Lecta, publicata, & registrata ex ordinatione & de precepto Domini nostri Re-*

gis, reiteratis vicibus facto, in præsentia Domini de Trimoliia primi Cambellani dicti Domini nostri Regis, ad hoc per eum specialiter missi. Cæterùm contestationem vis illatæ, atque ad Papam meliùs consultum, conciliumque legitimè congregandum, appellationem apud Episcopum Lingonensem & ante interposuit Senatus, & post iteravit; servandamque nihilominùs in judiciis Sanctionem decrevit, quod revocata diceretur Ecclesiâ Gallicâ, cujus de Iure agebatur, quamque defendere Iurejurando inaugurationis suæ Rex adstringeretur, inauditâ, & in locum suspectum vocatâ, ideoque iustè absente. Nec dispar ab Academia coram Decano Parisiensi appellatio prodiit, ausis & concionatoribus contra Concordatorum autores apud populum declamare. Inter has altercationes ac difficultates, cum præfixum approbandis, publicandis ac recipiendis fœderis Bononiensis legibus semestre jam propè effluxisset, annuam absolvendo negotio dilationem à Pontifice Rex imperravit, quæ adhuc in alterum annum proroganda fuit: moderandusque imprimis articulus, quo indicebatur necessitas verum impetrandorum Beneficiorum valorem in Mandatis aliisque Sedis Romanæ provisionibus, iis etiam quæ ad Cathedrales Ecclesias & Monasteria pertinerent, exprimendi; quod Annatarum secundum eam æstimationem exigendarum causâ constitutum fuerat. Verùm post varias, absente præsertim, & captivo Rege, contentiones, observari hæc Concordata cœpere, litium ad Episcopatus cæteraque majora beneficia spectantium cognitione majori Regis consilio attributâ edicto declaratorio anni 1527. quod ab

Henrico II. anno 1552. confirmatum. Franciscus sanè I. conventorum illorum observationi invigilavit : adeò vt iis derogari aut eorum quicquam per Pontifices, ne in Mandatorum quidem formula, immutari passus fuerit : eam scilicet ob causam, quod hæc Concordata non vulgaris & liberæ Constitutionis Pontificiæ, sed mutui ac perpetui inter Sedem Apostolicam & regnum Francorum contractus vim habere speciali pacto jussa essent.

V. Concordatorum cum Pragmatica Sanctione comparatio.

Ad pleniorem horum Bononiensium Conventorum notitiam notandum est ea Pragmaticæ Sanctionis vestigiis ita inhæsisse, vt ejus instituta illorum decretis partim omnino sublata, aut omissa, partim aliqua ex parte mutata, partim denique verbatim inserta sint: quod subjecta utriusque Constitutionis comparatio aliquatenus indicabit.

CAPITA

4 *De*

PRAGMAT. Sanctio.

In Concordatis itaque, expuncto Pragmaticæ Sanctionis capite ſive Titulo 1. qui erat *De Conciliorum generalium autoritate, ac celebratione*, eius loco Proœmium collocatum eſt, cuius poſterior pars unà cum Tit. 1. *De Conſtitutionib.* fortè minùs aptè, concepto, approbationis eorumdem Concordatorum per Leonem X. in Concilio Lateranenſi, Præfationem & quaſi præparationem continet.

Pro 2. Sanctionis capite *De Electionibus*, quo Electionum priſca libertas Canonicis & Monachis, certâ preſcriptâ formâ, permittebatur, & Electi cuiuſque à proximo ſuperiore confirmatio aſſerebatur: exploſo eiuſmodi uſu per ſecundum Concordatorum Titulum, *De Electionis & Poſtulationis derogatione*; deinde Titulo 3. *De Regia ad Prelaturas Nominatione facienda*, totum id ius partim in Regem, quod attinet ad idoneum aliquem intra ſex menſes Pontifici Nominandum; partim in Pontificem transfertur, quod ſpectat ad proviſionem,

quæ loco sit confirmationis. His paucæ adiectæ sunt exceptiones, quæ legenti cuilibet patent.

Titulus 3. Pragmaticæ, & 4. Concordatorum *De Reservationibus sublatis*, eodem pertinent: sed hic minùs præcisè conceptus.

Sanctionis Titulus 4. cum Tit. 5. Concordatorum concurrit, est enim uterque *De Collationibus*. At enucleatiùs in Concordatis totum Graduatorum ius constituitur.

Horum Titulorum appendix & quasi lacinia est Concordatorum Titulus 6. *De Mandatis Apostolicis*. Exceptionem dixeris tituli de Reservationibus: etenim Mandata, Romanonum Pontificum certum intra modum ex mente Basileensis Concilii & Gallicanæ Congregationis, iuxta §. *non tamen*, & §. *item voluit*. *De Collat. in Pragm. Sanct.* confirmantur; & præventione Pontificia in his, secundum §. *neque etiam ibid.* admissâ, Mandatarii Graduatis quibuscunque præferuntur, & in omnibus Pontificis provisionibus verus beneficii valor exprimi iubetur. Tit. 7.8.& 9. Mandatorum variæ formulæ præscribuntur.

De Causis, & *de frivolis Appellationibus* Tituli, 5. & 6 in Sanctione, in Concordatis 10. & 11. in plerisque, inverso quantumvis, ordine, coincidunt; & ad Causas Ecclesiasticas, exceptis maioribus in Iure expressis, non statim Romæ, sed primùm in partibus, id est in suis quasque Diœcesibus ac Provinciis disceptandas spectant.

Titulus 12 Concordatorum *De Pacificis possessoribus* exscriptus est ex Sanctionis cap. 7. nisi quòd ibi Pontificis, hîc Concilii nomine cuncta statuuntur.

At Pragmaticæ Titulus 8. *De Numero*

& *qualitate Cardinalium*, 9. item *de Annatis*, quæ ad certum modum redigebantur, 10. etiam & sequentes titt. ad 18. qui ad *Divinum Officium celebrandum*, *Horas Canonicas extra Chorum recitandas*, cæteraque divini cultus referuntur; hæc, inquam, omnia capita in Concordatis omissa sunt.

De Concubinariis autem *publicis* Titulus, qui in Pragmatica Sanctione 19. in Concordatis 13. legitur, & iisdem ferme verbis utrobique concipitur.

Nec magis inter se differunt sequentes Tituli *De Excommunicatis non vitandis*, *de Interdictis non leviter ponendis*, *de sublatione Clementinæ literis*.

Concordatorum verò caput 17. perpetui contractus ac mutuæ inter Pontifices Regesque Christianissimos, certis utrinque legibus, obligationis vim iisdem Concordatis attribuit.

Vice Tituli 23. Pragmaticæ Sanctionis, quo continetur *Ecclesiæ Gallicanæ* de Basileensibus decretis, sub modo cuique apposito, autoritate regiâ promulgandis, Decretum sive *Conclusio* subjecti sunt in Concordatis Tituli 18. & seqq. qui *approbationem Concordatorum per Lateranense Concilium*, *Regiam eorumdem acceptionem & confirmationem*, Executionis eorum *Prorogationem*, ac specialiter quod attinet ad verum beneficiorum valorem exprimendum, atque *Annatas*, aliaque complectuntur, quæ ad Concordatorum firmitatem spectant, sed nihil habent cum Pragmatica Sanctione commune.

Etsi verò Pragmaticam Sanctionem ita in Lateranensi Concilio abrogarit Leo X. ut nullum ejus robur esse imposterum vel- VI. *Usus Hodiernus.*

let: tanta tamen ejus, tanquam Gallici cujusdam Palladij opinio, tantùm ejus, quoad liceret, retinendæ studium Gallorum animis insederat, ut non modò ex hominum memoria deleri, sed nec à communi usu removeri potuerit: valet itaque vigetque adhuc in judiciis, quatenus cum Concordatis apertè non pugnat. Nec tamen obtinere clerus potuit ut ex illius præscripto Electionibus sacris pristina libertas redderetur: & quamvis de his restituendis actitatum sit in publicis regni Comitiis regnante Carolo IX. eaque de re initio Constitutionis Aurelianensis inserti quidam articuli fuerint, res tamen exitu caruit.

VII. *Autores qui de his plenius disserunt.*

Originem tam Pragmaticæ Sanctionis, quàm Concordatorum Historicè complexus est Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Commentator, speciali tractatu Gallico. Concordatorum autem Defensorium sive Apologeticum conscripsit Helias Turonensis Archiepiscopus, post Cardinalis: vberes in eadem commentarios edidere tum Joannes Dayma in Academia Tolosana, tum imprimis Petr. Rebuffus in Parisiensi, Juris Professores: quorum hic ad rubr *de annatis*, hîc, & *in tractatu nominat.* notat Concordata in iis quæ contra Ecclesiæ Gallicanæ utilitatem constituta sunt, minùs observari; veluti in expressione veri beneficiorum valoris. Quod ad Mandata, & Reservationes vacaturorum beneficiorum spectat, hæc omnia Tridentinæ Synodi Decreto penitus sublata sunt, *Sess. 24. de reform. cap. 19* Verùm eorum in locum successisse videri possunt, eodem certè Jure reguntur Regiæ, variis de causis receptæ, & Academicæ Nominationes, de quibus Con-

ſulendi qui rem Beneficiarim noſtris moribus tractarunt, cujuſmodi præter Carolum Molineum, & jam memoratum Rebuffum, ſunt Fr. Duarenus, Jo. Coraſius, Petr. Gregorius, Jo. Dartiſius, Paſtorius, & noviſſimè cum Ant. Bengio avo materno Fr. Pinſſonius.

DE CONCORDATIS *Germanicis.*

CAPVT VI.

HVic collectioni Concordata Germanica ideo inſerere vſum eſt, quod in nonnullis hodiè Regis Chriſtianiſſimi ditioni ſubjectis regionibus lociſque vigeant, Lotharingiæ putà Epiſcopatibus, atque Alſatia. Ea Concordata Sanctione Pragmaticâ poſteriora, Concordatis Gallicis antiquiora ſunt. Anno quippe 1447. cum de Reſervationibus Pontificiis, aliiſque Curiæ Romanæ, ut vocant, gravaminibus Germanica natio conqueſta eſſet; iis temperandis hæc inter Ioannem Sancti Angeli Cardinalem Nicolai V. à latere Legatum, & Fridericum III. Imperatorem Principeſque Germaniæ inita ſunt Conventa, quibus loco Menſium quatuor per quos vacantium Beneficiorum Collatio, ſecundum Romanæ Cancellariæ ſtylum, ordinariis in ſua cuique Diœceſi relinquebatur; ſex iiſdem menſes indulgentur, aliaque conceduntur quibus ejuſdem ſtyli aſperitas mitigatur. De his videndus Georgius Branden Cano- *I. Quid Cõcordata Germanica.*

ô iiij

nicus Augustanus in Collectaneis ad ea Concordata: ubi quæstiones non paucas ad ea pertinentes tractat ac decidit. Cum autem post Martini Lutheri secessionem, Reservationes Apostolicæ per Germaniam sperni cœpissent, & Prælati ac Principes reservatorum Beneficiorum Collationes contra Concordatorum formam sibi arrogarent; Clemens VII. ab his attentata irrita omnino pronunciavit, constitutione suâ anni 1534. Gregorius verò XIII. aliâ Bullâ anni 1576. quod Nicolai V. Concordatis permissum ordinariis fuit, Beneficia mensibus Pontifici assignatis vacantia, conferre, nisi quis eis à sancta Sede donatus intra trimestre appareat: id sic esse accipiendum declaravit, ut ad excludendam ordinarij collationem sufficiat intra illud tempus alicui concessum fuisse beneficium, licèt is post trimestre jus suum in loco beneficij ostendat & exequatur.

DE INDULTIS IN GENERE.

CAPUT VII.

INdultum Apostolicum nihil est aliud quàm concessio aliqua contra regulas Iuris Communis in Curia Romana usitati, ex gratia & privilegio, certæ personæ, ratione fermè dignitatis, attributo, à summo Pontifice facta.

Indultorum in Gallia usu receptorum tria maximè sunt genera: quædam enim Regibus concessa sunt quasi in supplementum eorum quæ Concordatis deesse vide-

bantur, ut Clericum idoneum ad vacantem Ecclesiasticam dignitatem seu beneficium majus Pontifici nominare possit: quædam iisdem Regibus data ut beneficium primò vacaturum alicui è numero Senatorum Parisiensium, sive ei quem Senator elegerit, conferri mandet: alia verò Cardinalibus competunt vt Collationis suæ beneficia liberiùs concedãt quam Romanæ Curiæ usus ferat. Indultum verò quo certa Beneficia ad Nominationem regiam, vel Prælati Collationem pertinentia, Regulæ vacantium in Curia eximuntur, aliorum accessio, & velut lacinia videri potest.

DE INDVLTIS REGIÆ *Nominationis ad majora Beneficia, quæ Concordatis non comprehensa dicuntur, & Breuibus de non Vacando in Curia, deque Monasteriis à lege Nominationis immunibus.*

CAPVT VIII.

I. Beneficia provinciarum quæ post Car. VII. regno accesserunt, Concordatis non comprehensa nominatim.

FOEderis Bononiensis à Francisco I. cum Leone X. contracti tabulis non omnium majorum Regiæ ditionis beneficiorum Nominatio continebatur: quædam naturâ suâ, seu qualitate; alia situ & regione huic legi eximebantur. Ratione quidem sitûs quæcumque post Carolum VII. regno Francorum accesserant, ea Nominationi regiæ subjacere Romana Curia negabat. Etenim Concordata Bononiensia vestigiis Pragmaticæ Caroli VII. Sanctionis in-

hærebant, uti demonstratum est. At Pragmatica Sanctio non nisi Ecclesiarum & Monasteriorum Regni & Delphinatus meminerat, Delphinatu à regno expressè distincto, quasi Delphinatus extra regnum esset. Ea distinctio, sive ex pacto, sive ex illorum temporum errore nata, nullo reverà idoneo fundamento nitebatur. Ut enim Delphinatus, Provincia, cœteræque Burgundici olim aut Arelatensis regni regiones, suos quæque Duces, Comites, Delphinos habuerint: quia tamen ab eo qui alteri subjectus sit, res sibi à Domino creditas, fideique & administrationi suæ commissas adversus Dominum usucapi, nulla Iuris ratio patitur; apparet per Bosonem, Viennensibus vicinisque populis à Carolo Calvo præpositum, ejusque successores, sive Burgundicorum, sive Arelatensium Regum titulum affectantes, supremum earum regionum dominium à Gallici nominis majestate, propter autoris malam fidem, & perduellionis vitium, nullo unquàm Iure avelli potuisse. Quin nec Regum nostrorum consensus, si quis proferretur, summo illi juri quicquam in regni, regumque posteriorum perniciem ritè detraheret. Quod ad regiorum jurium commoda pertinet, quæ in omnibus ferè imperij Francici provinciis, earum moderatores paulatim, mutatis in feuda patrimonialia præfecturis, & regibus fortè per calamitosa tempora non omninò reluctantibus, ad se traxerunt: Ea cum ad imperij corpus successione fœderibusve reversa, vel fisco vindicata sunt, Regum proventus, non regnum auxerunt. Unde quemadmodum Normannorum Ducum, Tolosanorum, Trecensiumque Comitum patrimoniis regio adjunctis, non id-

circo eorum titulis, quasi amplificato regno, seorsim usi sunt Reges nostri, Regio, ut anteà, contenti: sic nihil erat cur adjuncto Delphinatu, aliquod inter hanc cæterasque regni provincias discrimen constitueretur. Quia tamen is eorum temporum usus erat; sacræ in Regno ac Delphinatu politiæ Pragmaticâ Sanctione datæ sunt Leges, atque hoc exemplo in Concordatis regiæ Nominationi addicti sunt Episcopatus & Monasteria in Regno & Delphinatu, Comitatibusque Diensi & Valentinensi constituta, nullâ Provincialium aut Britannicorum factâ mentione, licet Provinciæ Comitatus à Ludovici XI. temporibus regno adjectus fuisset. Ducatus etiam Britanniæ possessio ad Ludovicum XII. hinc ad Franciscum I. uxorio jure pervenisset. Sic cum in substantialibus institutis Sanctio Pragmatica everteretur, in accessoriis hujusmodi scrupulosè retenta est. Verùm à Leone X. Indulto speciali quod hîc pag. 34. Segmenti 2. insertum habetur, attributa fuit Francisco I. facultas, quoad viveret, Nominandi ad utriusque provinciæ Ecclesias ac Monasteria; adjecto, extra Concordata, pacto confirmandorum privilegiorum, si quæ ejus generis Ducibus Britanniæ Comitibusque Provinciæ concessa fuisse probaretur. Promissum & eidem Breve sive Indultum Nominationis ad Mediolanensis Ducatus beneficia.

Prætereà .§. *per præmissa de regia ad Prælaturas nominat.* exceptum nominatim fuerat jus Capitulorum & conventuum specialium, sibi prælatum eligendi, privilegia à Sede Apostolica obtinentium: quæ cum eo pacto à lege Nominationis regiæ exempta essent, Rex eadem in his Electionum

II. Excepta etiam Ecclesia & mon. scripto eligendi privilegio suffulta.

mala in dies accidere videns, quæ revocandis cæterorum Electionibus causam præbuerant, contentiones scilicet rixasque perpetuas, pacta simoniaca, longarum litium ambages, sumptus infinitos; à Clemente VII. rescriptum impetravit, quo in gratiam ipsius Francisci I. dum is in vivis ageret, suspenso privilegiorum jure, eidem facultas concedebatur, ad eas quoque Ecclesias atque Abbatias nominandi, exceptis ipsius consensu Primariis monasteriis quæ per Generales suorum ordinum regi consueverunt, & vulgò Ordinum capita dicuntur: quorum pleraque cum in provinciis regni limitaneis sita, fidos regi præpositos desiderare viderentur, horum electionem ipso non inconsulto, sed sub oculis delegati à Rege magistratus, celebrari convenit. Francisco I. ab hac luce subtracto, post plura temporaria Indulta, Henricus II. à Iulio III. & postremò quandiu ipse Henricus vitam duceret in humanis, aliud Indultum obtinuit: quod Pius III. in Francisci II. & Caroli IX. gratiam renovavit. Pij hæc posterior Bulla quarto idus Maij an. 1564. data, fusè quæ in hoc negotio gesta erant, complectitur: Ejus exemplum mecum ab erudito amico est communicatum, authenticum in regio apud Fontem Blaudi Musæo asservari audio.

III. *Indulta Nomin. ad Britann. & Prov. Benef.*

Itaque licèt Reges Christianissimi suum illud Nominandi jus ad omnium ditionum suarum Ecclesias Cathedrales ac Monasteria & prioratus Conventuales Electivos porrigi debere contenderent: tamen in Britanniæ Ducatus, inque Comitatus Provinciæ Ecclesiis & monasteriis, tollendæ omnis dubitationis causâ, renovatis subin-

&c Indultis hactenus usi sunt. Idem factitatum est in Sabaudiæ &c Pedemontij majoribus beneficiis, quo tempore à Regibus nostris regiones illæ possidebantur. Nam Iulius III. Facultatem Henrico II. indulsit, ei parem quam Nicolaus V. Ludovico Sabaudiæ duci, atque hujus successoribus insequentes Pontifices anteà concesserant: quod jus post restitutas Sabaudis Principibus provincias suas, in eosdem translatum est. Catholicos quoque Hispaniæ reges pari indulto donavit, an 1513. Hadrianus VI. quod exemplum sequuti sunt Pontifices reliqui.

At feliciter apud nos regnantis Ludovici XIV. victoriæ jus illud ultra pristinos fines produxerunt. Cum enim pace inter eum & Ferdinandum III. Imperatorem anno 1648. die 24. Octobris, Monasterij Vestphalorum, composita, ejusque cap. 66. cautum fuisset supremum dominium in Ciuitates & Episcopatus Metensem, Tullensem & Virdunensem, jam ab Henrici II. temporibus à Francis, patrocinii jure, possessos, in posterum ad Coronam Galliæ spectare debere: Alexandri primùm VII. rescripto anni 1664. Regi nostro, quoad viveret attributa est facultas personas idoneas ad trium illarum Civitatum Ecclesias Nominandi: quod posteà jus Clemens IX. die 23. Martii an 1668. ampliavit, edito in gratiam Francorum regum Indulto perpetuo Nominationis ad omnia illorum Episcopatuum secularia & regularia beneficia, præterquam ad parochiales Ecclesias, officiaque claustralia, & S. Io. Hierosolymitani Hospitalariorum. Quæ quidem Indultorum brevia, cum aliis Indultis, Regiisque ad ea literis, in

IV. *Ad Lotharingica.*

acta Prætoriani consilii relata sunt, & curâ V. I. Lud. Francisci Hennequini generalis in eo consilio Procuratoris regii, nuper edita.

V. Ad Ruscinonensia & Belgica.

Pacis verò ad Pyrenæos 7. Novembris anno 1659. initæ articulo 35. & 41. Atrebatensi vrbe ac civitate, itemque art. 42 & 43. Ruscinonensi regione cum appendicibus suis, cumque omnibus ad eos spectantibus sacris & profanis iuribus à Rege Catholico in Christianissimum transcriptis, Clemens IX. Indultis duobus 9. Aprilis anno 1668. emissis, eidem Christianissimo Regi, eiusque successoribus, tum ius patronatus ac præsentandi personas idoneas ad Ecclesiam Elnensem (quæ Episcopalis est Ruscinonensium Sedes) atque ad monasteria consistorialia intra fines locorum per eum tractum possessorum, etiam apud Romanam curiam vacatura: tum etiam ius Nominandi ad Atrebatensem Ecclesiam competere decrevit: quæ Indulta hic inserta sunt à Segmenti 2. pagina 58. Denique invictissimus Rex ab eodem Pontifice par ius in Ecclesiam Tornacensem 27. Augusti an. 1668. obtinuit, eâ Civitate pro Reginæ in Belgicas provincias iuribus, eorumve parte, anno superiore expugnatâ; eiusque omni Iure ab Hispanis abdicato fœderis die 2. Maii eiusdem anni apud Aquisgranum initi tabulis, art. 3. & 4.

VI. Brevia de non vacando.

Sed quoniam Episcopatus & Monasteria per possidentium obitum apud Sedem Romanam vacantia à iure regiæ Nominationis per Concordata, *tit. de reg. ad prælatur. nomin. § de eorumdem, & §. Monasteriis verò*, vt & per subsequentia Indulta, excipiuntur: ideo Nominationis tempore sibi caveri Rex curat per Breve

Apostolicum, quo exceptioni antè dictæ Pontifex derogat: donceditque ut etiamsi beneficia, hæc vel illa, certæ personæ, Cardinalis putà ad ea nominati, morte, in Curia vacent; ea tamen nisi personæ quam Rex nominaverit, conferri à Pontifice nequeant. Eiusmodi Rescripti formula exstat *pag. 52. Segmenti jam dicti.* Sed hæc aliter obtinebant ante Concordata, cum nec Episcopatus nec Abbatiæ in Curia vacare censerentur, sed ab ordinariis electoribus ad eas dignitates promoveri prælati solerent.

A Generalibus suis præpositis reguntur Primaria Monasteria quæ vulgo *Capita Ordinum* appellantur. Cuiusmodi plura, ni fallor, in Gallia quàm in alia ulla Christiani orbis regione occurrunt. Ex his sub D. Benedicti Regula militant, *Cluniacum* in Diœcesi Matisconensi, *Grandimontium* in Lemovicensi, *Cistercium* in Cabilonensi, *Vallis Caulium* in Lingonensi, *Fons Ebraldi* in Pictavensi: Regulam verò D. Augustini sequuntur Abbatiæ *sancti Antonij* Viennensis, & *sancti Rufi* in Valentino Episcopatu, *Præmonstratum* in Laudunensi, *Cervi Frigidi* in Meldensi religiosa domus (unde originem ducit Ordo sanctissimæ Trinitatis ad Redemptionem Captivorum institutus), & *Vallis Scholarium* in Diœcesi Lingonensi. At *Cartusia* in Gratianopolitana Diœcesi propriam sibi Regulam servat. Hæc ferè omnia, tum aliis decretis, tum præsertim edicti Blesensis anni 1579. cap. 3. à lege Regiæ Nominationis exempta sunt, unà cum primis Cisterciensis Ordinis Cœnobiis, quas Cistercij filias vocant. Henrici III. verba hæc sunt in ea Constitutione. *Pour restablir, conserver, & entretenir l'estat Regulier*

VII. *Monasteria adhuc Electiva.*

& Discipline Monastique, voulons qu'advenant vacation des Abbayes & Monasteres qui sont Chefs d'Ordre, comme Clugny, Cisteaux Premonstré, Grammont, le Val des Escoliers, Saint Antoine de Viennois, là Trinité dit des Maturins, le Val des Choux, *& ceux ausquels le droit & privilege d'Election a esté conservé : & semblablement és Abbayes & Monasteres de* Saint Edme de Pontigny, la Ferté, Clervaux, & Morimont, *appellez les quatre premieres Filles de Cisteaux ; y soit pourveu par Election des Religieux profés desdits Monasteres, suivant la forme des saints Decrets & Constitutions canoniques.* Omissa hîc sunt Monasteria Fontis-Ebraldi, sancti Rufi, & Cartusiæ : sed hujus quidem jus illibata religiosi instituti severitas integrum servasse videtur : Fontem Ebraldi sexus muliebris, per quem regitur, infirmitas, ac diuturnus usus Regio Iuri subjecit : Sancti Rufi causam ea omissio, aut aliunde perspecta Iura regia, dubiam fecere. At Vallis Scholarium Cœnobium pontificiâ, regiaque autoritate, adjunctum est anno 1646 Congregationi Gallicanæ Canonicorum Regularium, Parisiis apud sanctam Genovefam erectæ, operâ Francisci Rupifucaldij Cardinalis, ad visitanda & reformanda Monasteria, domos, & loca Regularia Ordinum sancti Benedicti, sancti Augustini, Cisterciensis, & Cluniacensis à Sede Apostolica delegati. Casalis quoque Benedicti cœnobia, unde Ordinis Benedictini reformatio superiori seculo cœperat, Congregationi ejusdem Ordinis, posteà sub nomine sancti Mauri constitutæ, accesserunt. Cisterciensis autem Ordinis Monachos ad pristinæ asperitatis observationem reducere, ut ante annos se-

rè quingentos Vallis Caulium sodales, sic ab octoginta circiter annis, alij atque alij tentarunt: in quibus Ioannes Barreria Fuliensis Abbas distinctam instituit Fuliensium familiam, cui suus præest Abbas Generalis singulis trienniis eligi solitus: qui usus in cæteris quoque reformatorum Congregationibus viget. Itaque hodie præter Ordinum Capita antè relata, priscum Electionis Ius (ut à peritis cujusque Ordinis religiosis accepi) retinent quæ sequuntur Monasteria.

Syllabus Monasteriorum Ius Electionis in Gallia retinentium.

Ex Ordine Cisterciensi, præter Cistercium ipsum in Diœcesi Cabilonensi:

Primæ quatuor filiæ Cistertij.
Firmitas, *la Ferté*; Diœcesis Cabilonensis.
Pontiniacum. *Pontigny*; Diœcesis Autissiodorensis.
Clara-vallis, *Clervaux*; Diœcesis Lingonensis.
Morimundum, *Morimont*; Diœcesis ejusdem.
& prætereà
Castellio, *Chastillon*; in Diœcesi Virdunensi.

Ex Ordine Præmonstratensi, præter ipsum Præmonstratum in Diœcesi Laudunensi.

Dommartinum, aliàs Mon. sancti Iudoci

in nemore. *Saint Josse de Dammartin.* in Artesia, Diœcesis Ambianensis.

Monasterium sancti Andreæ in nemore. *Saint André au Bois*, in ead. Diœcesi & Comitatu Artesiæ.

Ionvillare, *Ss.* Petri & Pauli, *Ianvillers*, in Ducatu Barrensi, Diœcesi Virdun.

M. Sancti Remigij Vallis Dei, *la Vau Dieu* : Diœc. Remensis, in principatu Castri Reginaldi.

M. B. M. Bonæ spei, *N. D. de Bonne esperance*, Diœcesis Cameracensis in Hannonia.

Castellum Mauritaniæ, *Ch. de Mortagne*, Diœcesis Tornacensis in Flandria.

M. Sancti Nicolai Furnensis, *de Furnes*, in Flandria & Iprensi Diœcesi.

In Benedictina Congregatione sancti Mauri.

Congregationis Casalis Benedicti quinque domus.

M. Casalis Benedicti, *Chezau-Benoist*, Diœcesis Bituric.

M. Sancti Sulpicij Bituricensis, *Saint Sulpice de Bourges.*

M. Sancti Vincentij Cenomanensis. *Saint Vincent du Mans.*

M. Sancti Martini Sagiensis. *Saint Martin de Sais.*

M. Sancti Illidij Claromontensis. *Saint Allire à Clermont.*

ac deinde Benedictinis à Lud. XIII. concessum

M. Sancti Augustini Lemovicensis. *Saint Augustin de Limoges.*

In Congregatione Fulienſi.

Monaſt. S. M. Fulienſis *de Fueillens*, in Diœceſi Rivenſi, caput Congregationis.

M. ſancti Martini, in ſuburbio Lemovicenſi, *Saint Martin de Limoges.*

M. Sancti Euſicij de Cellis, in Diœceſi Bituricenſi, *Celles en Berry.*

At M. S. M. de Valle, *du Val*, Diœceſis pariſienſis, extinctâ Abbatiâ, unitum eſt Monaſterio Pariſienſi.

In Monaſteriis fæminarum anteà Electivis locum habet Regia Nominatio, abrogato Aurelianenſis Conſtitutionis art. 3. De his autem omnibus conſulendus. Ren. Chopinus, in libris Monaſticon, de ſacra Politia, & de Domanio Gallico, non uno loco, aliique. De Indultis Nominationis ad Britannicos cæteroſque eius generis Epiſcopatus atque Abbatias tractat etiam Arnaldus Oſſatus Cardinalis pluribus ad Nic. Villaregium Epiſtolis Gallicè ſcriptis.

DE INDVLTIS Nominationis regiæ ad vacatura beneficia in gratiam DD Cancellarij & Senatorum Pariſienſium.

CAP. IX.

HVjus Indultorum generis autor vulgò creditur Eugenius IV. inſtaurator Paulus III. Verùm antiquiorem eſſe ejus *I. Uſus antiquior.*

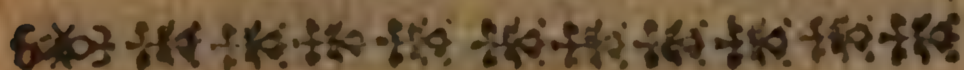
rei originem testatur Lucius *placitorum Curiæ lib.* 4. *tit.* 12. fidemque faciunt Senatus Parisiensis tabularia seu Registra. Ex his quippe discere licet jam anno 1303. Kal. Septemb. conscriptum fuisse Præsidum ac Senatorum Catalogum ad Sedem Apostolicam transmittendum; quò eis gratiæ expectativæ concederentur: eodem scilicet more quo ab Academia Graduatorum Catalogus conficiebatur, summo Pontifici pari ex causa nominandorum. Hunc usum insequuto tempore viguisse credibile est. Leguntur certè & sæpiùs Romam eam ob rem legati Senatores, veluti annis 1410. & 1412. & memorantur Alex V. Ioan XXIII. & Martini V. Pontificum Bullæ annis 1413. 1414. 14 8. & 1428. editæ, quibus privilegium Nominationis Regi pro familiaribus suis ac Senatoribus tribuebatur, ad assequenda, etiam ante cæteros expectativis gratiis donatos, beneficia. In his Martinus regni Cancellario, Præsidibus, & Consiliariis, Magistros libellorum supplicum, & cum Parlamenti Scribis ac Notariis, Advocatos fisci, tanquàm Senatus membra nominatim addidisse fertur. At Eugenij IV. duo ejus generis rescripta proferuntur: alterum anni 1434. quo Parlamento apud Pictavos, propter occupatam ab Anglis Lutetiam, sedenti, Ius illud annuit petente Carolo VII. alterum quadriennio post in gratiam ejusdem Senatus jam Lutetiam regressi.

III. Hujus Indulti certior constitutio.

Verùm quoniam, ob Basileensis Concilij & Eugenij rixas, hoc ejus beneficio nequaquam usa fuerat suprema Curia: ideò Franciscus I. à Paulo III. anno 1538. in Nicæensi colloquio novum ea de re Indultum impetravit, cujus exemplum ex Fontanone

ac Chopino huic Collectioni est insertum pag. 1. Segmenti posterioris.

Ita tamen Paulina Bulla plura habebat adiuncta incommoda, quibus Regia ex Indulto Nominatio, Senatoribus sæpe inutilis reddebatur: tum quòd ab illis ad Regularia beneficia non nisi Regulares, & sic plerumque extranei, nominari poterant: tum quòd Parochiales Ecclesiæ, eæque rurales, plerumque à Collatoribus assignabantur, quas administrare Senatorii muneris functiones vetabant: tum denique quòd ad Senatorium illud Ius replendum, sive extinguendum, tenuior quàm pro temporum & personarum conditione, nimirum ducentarum librarum Turonensium reditus ex Paulina illa lege sufficiebat. Quapropter postulante Rege nostro Clemens tandem ix. Edicto suo dato ante diem xvi. Kal. April. an. 1667. quod pagina 3. ibidem habetur, hisce incommodis remedium allaturus, constituit ut Senatoribus Regularia beneficia iam commendata in commendam Iure regiæ nominationis habere liceat, nec illi Parochiales eiusmodi Ecclesias, nec alia beneficia infra sexcentarium librarum annuum proventum, accipere impostlerum cogantur. De his Indultis videndus imprimis Chopinus lib. 1. de doman. & alibi. *III. Ejusdem ampliatio.*

DE INDVLTIS Cardinalium, iisque quæ aliis eorum exemplo conceduntur.

CAP. X.

INdultum Cardinalitium ex Felino in cap. his quæ xi. ex. de majoriu. & obed. *I. Quid sint Indulta Cardinaliũ.*

est amplissimum privilegium conferendi beneficïa, non obstantibus expectativis & reservationibus, sacri Collegij proceribus à Sede Apostolica concessum: ut videlicet omnia beneficia, ratione Ecclesiarum suarum, ac dignitatum, quæ sive in titulum, siue in commendam obtinent, ad ipsorum collationem aut præsentationem pertinentia, liberè idoneo clerico possint concedere: ita ut de beneficiis ad eorum collationem spectantibus Papa disponere ipsis invitis nequeat. Ab Anastasio Germonio, qui de Indultis hujusmodi fusè scripsit in commentario ad Indultum Sixti V. Hieronymo Cardinali Roboreo vulgò de Ruvere, collatum, an. 1586. definitur hoc Indultorum genus, Remotio impedimenti, quod per Regulas Cancellariæ Romanæ, & Præventiones Apostolicas, ordinariis collatoribus infertur.

II. Eorum usus ut pacto firmatus. Horum Indultorum usus, ante ducentos saltem annos Sixti IV. concessione receptus fuisse memoratur: sed anno 1555. certo jure invaluit ex compacto inter Cardinales inito in Conclavi in quo electus est Paulus 4. cujus ea de re Edictum, petentibus Cardinalibus Vindocinensi, Borbonio, Guisio, Turnonio, Lotharingo, Bellæo, Lenuncurio, sancti Georgij, Ferrariensi, Farnesio, Annebaldo, Castellionæo, Armaniaco, Givrio, in Prætoriani Consilii audientia promulgatum, inque eius acta relatum fuit. In eo duo sunt maximè notanda, quòd nimirùm quibuscunque de causis, præterquam ob veram, actualem, & continuam ipsius Pontificis pro tempore existentis Commensalitatem, reservata, liberè nihilominus à Cardinalibus conferri permittantur: quodque nec Indultis ipsis, nec

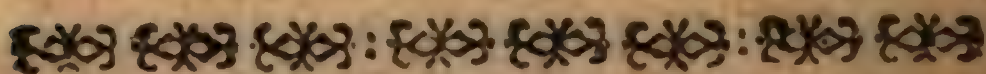
Regulæ de infirmis resignantibus in eorum damnum à Pontifice derogari possit.

Eorum formulæ indicandæ causâ, tria hic Indulta referuntur, Segmenti posterioris pag. 12. & seqq. Primum in gratiam Ioannis Lotharingi an. 1530 à Clemente VII. Secundum & Tertium ampliata, pro Hippolyto Atestino Cardinali Ferrariensi à Paulo V. an. 1555. & pro Armando Ioannis Cardinali Richelio ab Vrbano VIII. an. 1629. edita. Primi præcipuæ clausulæ sunt ut Regularium Beneficiorum, præterquam monasteriorum consistorialium, commendam continuare liceat, utque apud Sedem Apostolicam vacantia, (præter Ecclesias Cathedrales & Consistorialia monasteria) sine illorum expresso, per se, vel per procuratorem, consensu, conferri nequeant: ii verò, quibus concessa fuerint beneficia Sedi Apostolicæ reservata, quæ reditum 24. ducatorum excedant, novas eorum provisiones, si ultra montes sita sint, intra octo menses, iuribus Cameræ Apostolicæ persolutis, impetrare teneantur. Secundo exprimitur ut Pontificiis mandatis non obstantibus, beneficia liberè à Cardinali conferantur. In Richeliano novum occurrit, quod in titulum à Regularibus possessa beneficia Clerico sæculari ex causa & sub lege restaurandorum ædificiorum semel commendare permittitur.

IV. Indulta ad instar Cardinaliũ.

Exemplo Cardinalium, aliis Prælatis, Clericisque illustribus, par privilegium aliquando ex singulari gratia indulgetur. Sic anno . . . . . celsissimus Armandus Borbonius Princeps Contius, tunc sancti Dionysii Abbas, non multùm absimile Richeliano Indultum obtinuerat. Non disparibus nunc quoque, à Clemente IX. impe-

traris, gaudent inter cæteros illustrissimi Philippus Vindocinus Abbas sancti Victoris Massiliensis, & Vindocini; Carolus Mauritius le Tellier sancti Benigni Diviodnensis, S. Stephani Cadomensis, Bretolij, & Latiniaci Abbas, nunc Remensis Archiepisc. Coadiutor; Iulius Paulus de Lionne maioris monasterii, Iacobus Nicolaus Colbert Becci, & Philippus Sabaudus sancti Petri Corbeiensis, & sancti Medardi Suessionensis Abbates, ac tandem serenissimus Poloniæ Rex Ioannes Casimirus, Abbas Fiscanensis aliorumque Monasteriorum, cuius Indultum loco formulæ subiecimus Segmenti 2. pag. 29.

DE COLLATIONIBUS in Britannia & Provincia.

CAP. XI.

CHristiani orbis regiones in rebus Ecclesiasticæ disciplinæ partim priscis moribus & veterum Conciliorum Canonibus, tenaciùs inhærere, non admissis vsquequaque, sed usu, aut speciali pacto temperatis novis Pontificium Constitutionibus & Curiæ Romanæ institutis, ut Gallia ferè omnis, & ex parte Venetia: partim extravagantes & Romana quævis constituta, licèt corpore iuris non comprehensa, sine discrimine (saltem in plerisque) observant, velut Italia, Hispania, Germania, aliæque nationes. Has vocant patrias obedientiæ Curiæ Romanæ, in quibus Ducatum Britanniæ ac Provinciæ comitatum numerant, quæ Concordatorum iure non utuntur.

Hac de causa in Britannia minori, & provincia Provinciæ viget Regula 9. Cancellariæ Romanæ, quâ Pontifici maximo reservatur Collatio quorumvis & quocumque loco existentium Beneficiorum aliter quàm per Resignationem vacantium octo anni mensibus, Ianuario nimirum, Februario, Aprili, Maio, Iulio, Augusto, Octobri & Novembri: reliquis tantùm quatuor ordinariorum collationi, ac præsentationi permissis. Excipit ea Regula Cardinalium jus, & eorum qui Concordatis reguntur, Gallorum nempe, qui extra Menses quatuor Graduatis assignatos liberè omnino conferunt, & Germanorum qui, ut antè observatum est, sex menses liberos habent ipso jure.

II. De mensibus in ea Pontifici reservatis.

Verùm in ipsa quoque meræ obedientiæ patria, Episcopis in Ecclesia seu Diœcesi sua residentibus, assiduitatis illius favore, conceditur Collatio beneficiorum ad liberam ipsorum dispositionem pertinentium, quæ aliquo è sex mensibus, putà Februario, Aprili, Iunio, Augusto, Octobri, Decembri, vacaverint. Sed qui gratiam ejus cum Pontifice alternativæ collationis acceptare voluerint, acceptationem illam scripto declarent oportet, literasque ea de re in urbem ad Datarium suæ sanctitatis transmittant. Atque hoc Iure apud nos utuntur Britannici & Provinciales Antistites. Formulam acceptationis habes Segmenti posterioris pag. 130. Eoque spectant Henrici II. Edicta quæ apud Fontanonem, & in probationibus Libertatum habentur, de tuendis Ecclesiæ Romanæ in Britannia & Provincia Iuribus: Eorum præcipuum Latinè conceptum ibidem inseri curavimus pag. 54. Vid. Ossatum non unis suæ apud Pontificem legationis literis.

III. De alternativa residentium Episcoporum Collatione.

DE LEGATORVM *Pontificiorum in Gallia potestate.*

Cap. XII.

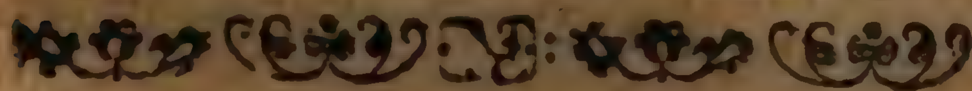
I. De Facultatibus Legatorum in genere.

Cardinalibus Sedis Apostolicæ Legatis, qui à latere dicuntur; Pontificiæ penè par iurisdictio mandatur, tribuiturque litium decidendarum, conferendorum Beneficiorum, Dispensationum concedendarum, Reformandorum statutorum, & collegiorum, amplissima potestas: cujus non exigua pars Ordinariis quoque Pontificum Nunciis permittitur, & hæc omnia in patria obedientiæ valent.

II. Modus iis in Gallia imponi solitus.

Sed quoniam his mandatis multa continentur Gallicæ Ecclesiæ regnique Iuribus, & moribus nostris contraria: idcirco apud nos eatenus tantùm valent, quatenus regio rescripto ad supremas curias missa, ab his ad regni & Ecclesiæ nostræ usum rediguntur. Modus ergo pluribus eorum Mandatorum articulis, quibus Legatorum Facultates continentur, à Senatu imponi solet: non quò debito Sedi Apostolicæ obsequio detrahatur, sed ne quid adversus pacta inter eam & Regnum inita, aut receptos iamdiu Canones moresve fiat. Quin nec nisi volente Rege à Pontificibus mittuntur, aut sibi permissam potestatem exercent Legati: quam in rem ei fidem suam scripto adstringunt: ut Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 11. Pithæus tradidit, confirmatque ejus interpres ibidem, & Probationum collector cap. præsertim

23. Debent prætereà Regiſtra & ſigillum Legationis ſuæ apud Senatores à curia delectos relinquere, alioqui eorum Codicillis nulla fides in Iudicio habetur. De his duo paucos ante annos commentarij Gallicâ linguâ prodierunt, eruditis, quoſcunque auctores habeant, non improbati. Sed de toto Legatorum Pontificiorum apud Gallos Iure unus inſtar omnium conſulendus Ill. Petr. Marca Pariſienſis Archiepiſcopus lib. 5 de Concordia Sacerdotij & Imperij, cui notas ſuas eruditâ diligentiâ addidit Steph. Baluzius. Mihi ſatis eſſe viſum eſt ſi formularum loco ea mandata Legationum in hanc collectionem conferrem, quæ accuratiùs circa ea explicando Gallico Iuri cauſam Senatui præbuere. In iis eminet Bulla Facultatum Hieronymo ſancti Georgij in Velo aureo Cardinali à Paulo III. conceſſarum, quæ pag. 59. & ſeqq. habetur, adiecta ſingulorum articulorum ſummâ, & ampliſſimo ad moderandum eorum uſum Senatuſconſulto, diei 2, Iunij an. 1547. quod uno & viginti capitibus conſtat. Subiecimus & pag. 100 mandata Em. Flavio Cardinali Chiſio ab Alexandro VII. patruo ad Regem Legato data, cum eorum probatorio S. C. ad ea temperanda paucis multa complectente.

DE AVENIONENSI *Legatione.*

CAP. XIII.

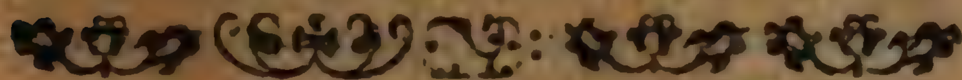
Ex quo Raimundi Comitis Toloſani, quaſi Albigenſium hæreticorum fau- *I. Legationis huius origo.*

toris condemnatione. Venuxinus Comitatus; pacto Ioannæ Neapolitanæ Reginæ Civitas Avenionensis Ecclesiæ Romanæ quæsita est, cum ejus intra Provinciam Arelatensem tractus Dominio; Pontificibus Romam regressis, Avenio Rectores ab urbe accepit, qui ut in cæteris Ecclesiæ terris, Legati vocantur, iisque absentibus Vicarij sub Vicelegatorum nomine præsunt.

II. Eius fines. Hi cum civili administratione coniunctam habent sacram Iurisdictionem, tanquàm Apostolici Legati. Eorum autem spiritalis potestas Provinciæ comitatu coercetur, nec vulgo ultra Ecclesiasticas Provincias Aquensem & Arelatensem protenditur: quanquàm Georgius Ambasius coniunctâ Francica & Delphinali Legatione cum Avenionensi, hanc ad finitimas provincias extendisse videatur; & Legati Avenionenses nonnulli, non modò in Delphinatu ac provinciis Viennensi & Ebrodunensi; sed etiam in Narbonensi Occitaniæ provincia ius suum, consensu regum, eorumque in Senatibus Gratianopolitano ac Tolosano literis publicatis, ius suum exercuisse legantur. Verùm hæ provinciæ non ideo appendices Avenionensis Legationis habitæ sunt: Sed in iis quasi distinctâ Legatione Iurisdictio exercita.

III. Iurisdictio limitata. At ne ultra limites Avenionensis tractûs hi Legati, aut eorum Vicarii plenissimâ Iurisdictione Italico more uterentur, certis Cancellis eam includi placuit, pactis Conventis à Ludovico Rocacoardio Episcopo Santonensi, Ambasii Cardinalis locum tenente, & Gubernatore Avenionensi, cum Aquensi Parlamento eiusve Legato Melchiore Seguirano initis, die 8. Maii an.

1505. quæ ex Bibliotheca Illustrissimi Ioannis Baptistæ Colberti exscripta, infrà pag. 123 posterioris Segmenti adscripta sunt: quæque anno sequenti inter Legatos eiusdem Curiæ ac Franciscum de Stagno Episcopum Rutenensem, eiusdem Cardinalis Vice Avenionensem Gubernatorem, renovata & confirmata fuerunt.

DE REGALIA, *aliisque Iuribus Regiis, circa res Ecclesiasticas.*

Cap. XIV.

Generali Regalium nomine intelliguntur Iura imperii summa, quæcumque Regibus aut Imperatori competunt, & supremæ principum maiestati cohærent, *les droits de souveraineté.* Ea in maiora & minora distinguuntur: quorum illa dignitatis sunt, nec facilè communicari possunt: hæc in fructu consistunt, & ferè cum feudis regalibus transferri solent: atque ad hæc, magna ex parte, referenda sunt quæ recensentur in *cap. quæ sint Regalia, lib. 2. feudor.* De Regalibus eiusmodi specialem tractatum edidit Sixtinus I. C. Deque iis præter cæteros disserit Henr. à Rosenthal tractatus de *Iure feudali cap. 5.* *I. Quid sint Regalia in genere.*

At nostri homines Regaliæ, aut Regaliorum nomen strictiùs accipiunt, pro iure quod more ab ipsis regni propemodum incunabilis recepto, Regibus Christianissimis competit, vacuorum Episcopatuum fructus per œconomum percipiendi, atque admi- *II. Quid Regalia Francica.*

niſtrandi ; & quoniam collatio Beneficiorum in fructu eſſe cenſetur, quocunque modo vacantia beneficia, quandiu Sedes vacant, loco antiſtitum conferendi : non quidem omnia ; ſed ea quibus animarum cura & Sacramentorum adminiſtratio non incumbit. Eſt enim duplex Regalia, temporalis quæ proventuum commodum ; & ſpiritalis, quæ beneficiorum continet collationem. Utrique in Aboaciis iamdiu locum habere deſiit.

III. Iuris huius firmamenta. An Feudi, an Patronatus Iure, an vetuſto dumtaxat uſu hæc Regalia nitatur, diſquirere non eſt huius loci. De ea hæc pauca obſervare ſufficiet. Primò D. Ludovicum, cuius perſpecta orbi univerſo ſanctitas eſt, eo iure non ſecus ac ipſius maiores, ſucceſſoreſque liberè uſum eſſe, atque illud ius à Clemente IV. & Gregorio X. imò & anteà ab Alexandro III. in Angliæ regum, Gallicis moribus ex Normannica origine imbutorum, perſona, agnitum; Lugdunenſis 2. Concilii œcumenici decreto, quod habetur *in cap. generali* 13. *de elect. in vi.* probatum, ſive tanquàm ex Eccleſiarum fundatione ortum, ſive tanquam antiquâ conſuetudine ſubnixum : prætereà & in celeberrimo Eccleſiæ Gallicanæ conventu firmatum fuiſſe, ut videre eſt *in §. item quod dicta, de annat. in Pragmat. Sanct.* & à Ioanne Andreæ homine Italo, ac Ioan. Monachi, Regibus noſtris cæterà infenſo, aliiſque Iuris Canonici priſcis interpretibus defenſum : Vndè facilè corruit omnis Boëtii Eponis Duacenſis Profeſſoris conatus, hoc Ius Regibus Chriſtianiſſimi eripere contendentis, *lib.* 1. *heroicarum & eccleſiaſt. quæſt.*

IV. Privi- Deinde ſciendum eſt Regem ita in Epiſ-

copi locum Sede vacante, succedere, ut tamen pinguiori Iure utatur, & longè meliori conditione beneficia conferat, cum nec Regularum Cancellariæ, (nisi quatenus æquitate naturali nituntur) nec Præventionum, aliisve Curiæ Romanæ vinculis obstrictus teneatur, sed Pontificis privilegiis gaudeat: qualia Arnulfus Ruzæus, in tractatu Iuris Regaliæ, ac Probus in supplemento collegerunt, quorum summa in 2 Segmento hîc habetur pag. 133. & seqq. quanquam in Privilegio 24. lapsum esse Ruzæum ostendit Desid. Heraldus de rer. Iudicat. autorit. lib. 2. cap. 19. *legia in genere.*

Prætereà observandum est Senatus Parisiensis, qui solus de Regalia cognoscit, celebre Decretum anno 1608. factum, quo pronunciatum est in Bellicensi, de qua tunc agebatur, & generaliter in omnibus regiæ ditionis Ecclesiis, Iuri Regaliæ locum esse. Verùm cum ea de re Cleri Gallici Agentes generales conquererentur, dicerentque hactenus in Occitania, Aquitaniæ magna parte, Provincia, aliisque regionibus, Reges eo Iure nunquam usos esse, & Henricum IV. non nisi in iisdem Ecclesiis in quibus Regalia illa certo usu decessores eius sibi vindicassent, iis usurum Edicto anni 1606. declarasse: omnes primò ea de causa motæ lites ab eodem Rege ad Consilium aulicum evocatæ sunt, earumque posteà decisio, donec plenius tota res cognosceretur, in annum prorogata, edicto declaratorio anni 1609. quod hîc pag. 144. exscriptum est. Quæ suspensio variis eiusdem sacri Consistorii decretis subinde prolata est, ut videre licet pag. 145. & seqq. ita ut adhuc sub Iudice lis sit, Iusso Regio Procuratore generali, inspectis causæ instrumentis, suam regi- *V. In quibus Ecclesiis locum habeat.*

sententiam significare, ac Ill. V. Ludovico Boucheratio Commissâ totius negotij apud Regem relatione.

VI. De fructibus Sedium vacantium.

Episcopatuum vacantium Rex fructus lucratur, donec ipsi à novo Episcopo datæ post consecrationem fidei Sacramentum apud Rationalium Curiam, quam vulgo Cameram computorum vocant in acta relatum sit: quorum idcirco rationes eo in auditorio expunguntur. Verùm ea fuit Christianissimorum Regum moderatio ut hoc emolumentum à Car. VII. tempore in sacri Sacelli Parisiensis Canonicorum Collegium transtulerint. Sed cum convenientius esse videretur, si reditus illi vacantis Episcopatus futuro successori reservarentur, prodiit an. 1641. Ludovici XIII. Edictum, pag. 153. insertum, quo, ut novis Episcopis commodum illud restitui posset, his fructibus in fiscum revocatis, Thesaurario & Canonicis ante memorati Sacelli, sancti Nicasij Rhemensis Abbatia, eorum loco attribuebatur. At cum hi Abbatiæ illius proventus minores esse asseverarent, quàm ut luminaribus cæterisque Sacelli sumptibus sufficerent; Rationales prætereà Ius illud percipiendorum fructuum summi esse imperii, nec à Regis persona sejungendum, ostendissent: Ludovicus XIV. Edicto anni 1644. quod extat pag. 156. Ius illud percipiendorum, Sede vacante redituum Episcopalium ad se recepit, eâ mente ut successori cuique liberaliter gratificari posset; ac ne sancti Sacelli Collegium quicquam ex eo detrimenti caperet, Iussit necessariarum impensarum quotannis rationem iniri, ut quod ad eas faciendas fructibus Abbatiæ sancti Nicasii deesset, id è fisco suppleretur. Quod ad Britannicos Episcopatus, eorum-

que pendente Regaliâ fructus, & Iusiurandum ab Episcopis Regi præstandum attinet, eorum cognitionem sibi asseruerunt Rationales Nannetenses, extatque illorum defensio Gallicè scripta sub titulo *Belle & curieuse Recherche de la Iurisdiction souveraine de la Chambre des Comptes de Bretagne sur le fait de la Regale.* Causam tamen apud Regem obtinuere Parisienses Rationales. De Iure autem Regaliæ in genere præter antè Citatos, ac Ægidium Magistrum Primum Parisiensis olim Senatus Præsidem, & Gallicos rei Beneficiariæ scriptores, legendi VV. Ill. Petri Poncet Consistoriani Comitis, & Petri de Marca Parisiensis tandem Archiep. ac Fr. Florentis, breves, sed eruditi tractatus.

VII. *Reliqua Iura Regia à quibus explanata.*

Reliqua Regum Christianissimorum iura persequi longum esset, nec Præfationis sed ingentis res operis. Aliquam eorum ideam à Ioan. Feraldo & Carolo de Grassalio, prout eorum tempora ferebant, delineatam, summatim excerpsi, atque huic Collectioni adieci, magis ne ea iuris nostri pars omninò desideraretur, quàm quòd perfectam eius rei notitiam ex iis hauriendam existimarem. Nam & communia cum cæteris regibus maiestatis iura, cum iis quæ Francorum propria sunt permixtim tractant, & non pauca prætermittunt, & quæ attingunt, ea pleruunque non è suis eruunt fundamentis. Sed quæ ad sacra pertinent, Beneficialium rerum scriptores exequuti sunt; reliqua post Ioannem Tilium, Sammarthani fratres, aliique; sed præ cæteris illustr. Hieronymus Bignonius, fisci Catholicus Advocatus, cuius doctrinæ, ac cum doctrina coniunctæ humanitati & modestiæ vix par quicquam ætas no-

ſtra vidit, in tractatu Gallico de Regum Francorum Excellentia, enucleatè pertractavit. Ei adiici poſſunt Daniel Priezacus, Iac. Alexander Tenneurius, David Blondellus, quique alii ſub Alexand. Armachani larua latentis Cornelii Ianſſenii Martem Gallicum, & Io. Iacobi Chifletii, aliorumque nomini Gallico infenſorum calumnias egregiis ſcriptis hoc ſæculo confutarunt: itemque Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ collectores.

VIII. Præcipuæ prærogativæ, earumque cauſa.

Inter hæc Regum noſtrorum Privilegia præter Chriſtianiſſimi, & Eccleſiæ primogeniti ſeu primo loco nati filii titulos, notatu maximè digna ſunt quatuor: quòd inaugurationis ſuæ ſolenni die ſub Vini quoque Specie divina myſteria participant; quòd ſcrofularum morbum certo ac perpetuo miraculo curant; quòd eccleſiaſtica beneficia quamplurima regio Iure conferunt; quodque ipſis velut Clericis, Præbendæ in pluribus Eccleſiis debentur: ex quibus omnibus apparet eos mediam quodammodo clericos inter & laicos perſonam ſuſtinere. Quæ omnia ſive à Deo opt. max. ſive ab Eccleſia, ab ipſis propè regni primordiis conceſſa Iura, cum egregiè ab ipſis in propaganda Chriſti fide, tuendaque Apoſtolica Sede toties navatæ operæ iuſta ſint præmia, per cœleſtis Unctionis honorem ſignificari videntur; iiſque tanquam Chriſtis ſive unctis à Domino, haud abſurdè aptaverimus quæ de Chriſto ipſo Ieſu, David Pſalmo 44. qui apud Hebræos pro Liliis inſcribitur, pronunciavit: *Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus Oleo Lætitiæ præ Conſortibus tuis.* Oleum illud quod Lætitiæ ſeu exultationis eſt, ſi in au-

tographo legatur Schaschon; Oleum erit *Liliorum*, si unius literæ non mutatione, sed inversione tantùm, legeris Schuschan: ut ostendatur Christianissimis Francorum Regibus, qui Lilia cælitus, non secus ac inexhaustum Regii Chrismatis vasculum, delata, pro insignibus habent; inter maiestatis regiæ consortes atque participes, etiam Christianos, etiam sacra Unctione delibutos principes, *Regale Sacerdotium* Iure quodam præcipuo convenire.

PRAGMATICA SANCTIO S. LVDOVICI REGIS FRANCORVM CHRISTIANISSIMI.

PROOEMIVM.

VDOVICVS Dei gratia Francorum Rex, Ad perpetuam rei memoriam. Pro salubri & tranquillo statu Ecclesiæ Regni nostri, nec non pro divini cultus augmento, & Christi fidelium animarum salute, vtque etiam gratiam & auxilium Omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac protectioni regnum nostrum semper subjectum extitit & nunc esse volumns) consequi valeamus, quæ sequuntur hoc Edicto consultissimo in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

ARTICVLVS I.

Primo ut Ecclesiarum Regni nostri Prælati, Patroni, & Beneficiorum Collatores Ordinarii jus suum plenarium habeant, & unicuique sua jurisdictio servetur.

ARTICVLVS II.

Item, Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ regni nostri liberas Electiones, & earum effectum integraliter habeant.

ARTICVLVS III.

Item Simoniæ crimen pestiferum Ecclesiam labefactans à regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

ARTICVLVS IV.

Item promotiones, collationes, provisiones & dispositiones Prælaturarum, Dignitatum, & aliorum quorumque Beneficiorum, & Officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri secundùm dispositionem, ordinationem, & determinationem Iuris Communis, sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum antiquorum sanctorum Patrum fieri volumus & ordinamus.

ARTIVLVS V.

Item exactiones & onera gravissima pecuniarum per Curiam Romanam Ecclesiæ Regni nostri imposita, quibus Regnum nostrum miserabiliter depauperatum extitit, sive etiam imponendas, vel imponenda levari aut colligi nullatenus volumus, nisi

duntaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, ac de spontaneo & expresso consensu nostro, & ipsius Ecclesiæ Regni nostri.

ARTICVLVS VI.

Item libertates, franchisias, Immunitates, prærogativas, jura & privilegia per inclitæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros, & successivè per nos Ecclesiis, Monasteriis atque locis piis Religiosis, nec non personis Ecclesiasticis Regni nostri concessas & concessa, laudamus, approbamus, & confirmamus per præsentes.

Mandatum de exequendo.

Earum tenore universis Iusticiariis, Officiariis & subditis nostris, ac loca tenentibus præsentibus & futuris, & eorum cuilibet prout ad eum pertinuerit, districtè præcipiendo mandamus, quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attentè servent & custodiant, atque servari, teneri & custodiri inviolabiliter faciant; nec aliquid in contrarium quovis modo faciant, vel attentent, seu fieri vel attentari permittant, transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam tali pœna plectendo, quòd cæteris cedat in exemplum. In qnorum omnium & singulorum testimonium præsentes litteras sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisiis anno Domini 1268. mense Martio.

PRAGMATICA SANCTIO, SVB CAROLO VII. BITVRIS EDITA.

PROOEMIVM.

CArolus Dei gratia Francorum Rex, Universis præsentes litteras inspecturis, salutem.

Inscrutabilis divinæ altitudinis providentia, per quam Reges regnant, rerumque publicarum gubernacula possident, potestatem regiam ad hoc inter cætera ordinavit in terris, ut Ecclesiam sanctam, pretioso Christi sanguine fundatam, ejusque ministros fideliter protegeret atque tueretur; & sanctorum, antiquorumque patrum decreta saluberrima, spiritu Dei promulgata, quibus nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, salutarisque doctrinæ viget ac solidatur, sincerè exequi faceret, illibateque observari: sed & speciali debito juramenti in nostri diadematis susceptione insigni, & aliàs Ecclesiæ Regni & Delphinatus §. 1. Inscrutabilis

nostrorum præstiti, ad idipsum astringimur pariter & obligamur.

§. 2. *Cum itaque.* Cum itaque divina pietas his nostris temporibus fidelium cordibus inspirare dignata sit, ut Sacro-sancta Generalis Synodus Ecclesiæ universalis in civitate Basiliensi, tam ex immediatè præcedentium sacrorum Constantiensis & Senensis Conciliorum generalium continuatione, decretisque & ordinatione, quàm duorum Romanorum Pontificum solemni convocatione etiam & approbatione, scilicet felicis recordationis Martini V. & Eugenij IV. moderni, ad excolendum dominici gregis agrum, reformandumque debitè in capite & in membris statum Ecclesiasticum, qui his diebus indigere videtur, abundante nequitia & frigescente hominum caritate, coadunaretur & celebraretur; ut repressis deformitatum scelerumque regnantium enormitatibus perniciosis, quæ in universam Christianitatem, ipsorum sanctorum antiquorum Patrum contemptis spretisque decretis & institutis salutaribus, multas clades multaque discrimina. proh dolor! injecisse visæ sunt: divinus honor reflореret in terris, lumen Catholicæ veritatis, Christo verâ luce largiente, effulgeret, Ecclesiasticæ libertatis conservatio subsisteret, & populus Christianus salubriter regeretur, ac perduceretur in salutem.

§. 3. *Quæ quidem.* Quæ quidem Sancta Generalis Synodus, hujusmodi deformitates in Ecclesia Dei passim in dies excrescere, & mores corruptissimos eandem inficere prospiciens, cunctis palàm curavit ingerere monita salutis, ac circa prædicta, quantùm cum Deo potuit, efficaciter providere: consideransque ad hæc inter alia præcipua maximè convocatam adunatamque extitisse, certa decreta, certasque

ordinationes & statuta solemnia fecit & condidit, quæ per suos Oratores & Nuntios præcipuos nobis & Ecclesiæ Regni & Delphinatus nostrorum antedictorum præsentari fecit & exhiberi; nos plurima cum charitate & Prælatos cæterosque viros Ecclesiasticos, ipsam nostrorum Regni & Delphinatus Ecclesiam repræsentantes maxima cum instantia exhortando & obsecrando, ut decreta, statutaque & ordinationes ab ipsa sancta Synodo præmissas ob causas facta & condita recipere vellemus, etiam & acceptare, eademque, quantum nostræ Regiæ dignitatis interest, per universum Regnum nostrum & Delphinatum inviolabiliter, perpetuóque observari facere dignaremur.

Quibus attentè consideratis, ut viam tutiorem ac Deo gratiorem eligere valeremus, habitâ super his magni Consilii nostri deliberatione permaturâ Archiepiscopos, Episcopos, Capitula notabilia, Abbates, Decanos, Præpositos, cæterosque Prælatos Ecclesiasticos, ac divini & humani juris Magistros, Doctores & scientificos viros Vniversitatum Studiorum generalium, & alios de Regno & Delphinatu nostris in maximo, copiosoque numero apud nos in hac nostra Bituricensi civitate celebri, nuper convocari fecimus & congregari. *§. 4. Quibus attentè.*

In qua quidem solemni Congregatione in Capitulo sacro-sanctæ Capellæ nostræ Bituricensis celebrata Præsidentes, assistentibus nobis primogenito nostro carissimo Ludovico Delphino Viennensi, Carolo Duce Borbonii, Carolo de Andegavia Cenomaniæ, Petro de Britannia nepote, Bernardo Comite Marchiæ, nec-non Ludovico Vindocini & Guillelmo de Tanquarvilla Comitibus, consanguineis nostris, pluribusque *§ 5. In qua.*

Magnatibus, Proceribus & viris peritissimis Ecclesiasticis & Secularibus, de magno Consilio nostro & aliis, ipsius præfati summi Pontificis, nec non & sanctæ Synodi Generalis prædictæ solemnes Oratores ad nos destinatos, super his & aliis statum Ecclesiæ Dei plurimum concernentibus audivimus, attentéque audiri fecimus.

§. 5. Quibus ad plenum. Quibus ad plenum auditis, apertisque luculenter & disertè per plures Prælatos sacræ Theologiæ & Iurium Doctores famosissimos, & exinde plurium dierum intervallis discussis & diligenter pertractatis materiis pro parte eorumdem & aliorum virorum Ecclesiasticorum, ipsam nostrorum Regni & Delphinatus Ecclesiam repræsentantium, nobis tandem extitit expositum, quòd iidem zelo domus Dei, sacratissimo pignore sanguinis proprii filii consecratæ, flagrantes, ad memoriam reducentes, & ante oculos suæ considerationis revolventes qualiter à primordio nascentis Ecclesiæ, in nostris Regno & Delphinatu, prædecessorum nostrorum, Prælatorum, Procerum atque fidelium ipsorum Regni & Delphinatus incolarum, dignè recolenda prioritas ad laudem & gloriam Dei, & ob divini cultus augmentum, Ecclesias & Cœnobia, aliaque loca religiosa erexit & construxit, ipsasque amplis dotavit possessionibus & privilegiis communivit: instituens in eis ministros idoneos qui suis temporibus fidem Catholicam in subjectis sibi linguis & populis feliciter propagarunt: per quorum curam & solicitudinem, virtuososque progressus ac exempla salutaria, Christi Ecclesia decoratissimè adulta, odoriferos fructus ferens, usque ad postremos occiduæ regionis limites effloruit, ac velut sidus lucidissimum irradiavit; pulsisque procul

ignorantiæ & errorum tenebris, doctrinæ suæ lumen præclarissimum circumfulsit ubilibet.

Qualiter prętereà per sanctos Patres priorum seculorum plures sacri Canones & Decreta saluberrima pro felici regimine status Ecclesiastici, tam super Electionibus, modisque ipsius Ecclesiæ ministros assumendi & instituendi, quàm eorum cæterorumque Prælatorum salutari directione conditi sunt, etiam & promulgati: qui quandiu observati fuerunt, Ecclesia Dei fructus honoris, honestatisque felici ubertate produxit, disciplinæ Ecclesiasticæ vigor perstitit, religio, pietas, charitas ubertim effloruerunt, animi hominum in pace auctorem pacis excoluerunt. *§. 7. Qualiter.*

Sed, proh dolor! damnatæ ambitionis improbitas, & detestandæ cupiditatis insatiabilitas, omnium malorum radix, humanitatis jura violans, ipsa salutifera sanctorum antiquorum Patrum decreta paulatim cœpit deserere etiam & contemnere, pedetentimque in vitia ruere. Exinde subsequutæ sunt morum corruptiones atque deformationes, status Ecclesiastici dehonestationes atque decolorationes, usurpationes gravissimæ, intolerabiles interprisiæ; & præsertim per Prælaturarum, dignitatumque & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum reservationes, gratiarum ad vacatura beneficia expectativarum à jure exorbitantium, multiplicationes, innumerabilesque concessiones, aliaque gravissima & importabilia onera quibus Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ nostrorum Regni & Delphinatus prædictorum graviter afflictæ, oppressæ, & ferè ad postremam exinanitionem redactæ his diebus conspiciũtur. *§. 8. Sed, proh dolor!*

Nam Ecclesiarum & beneficiorum Ecclesiasticorum antedictorum peculia, ma- *§. 9. Nam Ecclesiarũ*

nus occupant indignorum, & nonnunquam exterorum, & plerumque dignitates ac beneficia notabiliora & opulentiora personis conferuntur ignotis & non probatis, quæ in eisdem beneficiis non resident; sicque vultus sibi commissi gregis non agnoscunt, linguam aliquando non intelligunt: quinimmò animarum curâ neglectâ, velut mercenarii, solummodò temporalia lucra quærunt. Sic dimittitur Christi cultus, animarum cura negligitur, subtrahitur hospitalitas, Ecclesiarum jura depereunt, ruunt ædificia, populi devotio attenuatur, Clerici nostrorum Regni & Delphinatus scientiis & virtutibus effulgentes, qui ad Christianæ plebis ædificationem salutarem vacare possent, quique pro Regiis & Ecclesiæ prædictę Regni & Delphinatus publicis conciliis forent opportuni, divinarum & humanarum scientiarum studia deserunt propter promotionis congruæ spem eis ablatam.

§. 10. Caterum hujusmodi. Cæterum hujusmodi Reservationum & expectationum occasione ingeritur votum mortis alienæ, animarum saluti nimium præjudiciabile, suscitantur lites, infinitæ contentiones & rixæ inter Christi ministros oriuntur, rancores & odia plerumque implacabilia nutriuntur, fovetur pluralitatis beneficiorum ambitio execrabilis, pauperes clerici innumeris personarum & rerum discriminibus subjiciuntur, & per calumniosos, cavillosofque indebitè opprimuntur; beneficia prædeclarata per litium anfractus frequenter injustè occupantur, & sæpius inofficiata diutinè relinquuntur, materia fovendis injustis vexationibus paratur, abusus pestiferi horrendâ specie labis simoniacæ respersi committuntur, bonæ indolis juvenibus qui virtuosis artibus intendere deberent,

evagandi licentia præbetur, Prælatis & cæteris ordinariis Collatoribus suum jus atque ministerium aufertur, Patronorum jura enervantur; indeque status Ecclesiæ hierarchicus confunditur, plurimaque adversus divina & humana jura in animarum perniciem & Ecclesiæ Regni & Dęlphinatus nostrorum sæpè dictorum oppressionem, atque conculcationem committuntur, pariter & perpetrantur: sicque jura Coronæ nostræ depereunt damnose, & ipsorum nostrorum Regni & Delphinatus thesauri in extraneas regiones asportantur, sub tali forsan conjecturâ ut eorumdem Regni & Delphinatus depresso sacerdotio, exhaustoque thesauro, Regnum ipsum cum Delphinatu reddatur debilius in adversis.

Quæ omnia & singula, & alia quàmplurima quæ ex præmissis sequuntur incommoda, divinæ haud dubiè credenda sunt displicere voluntati: quin immò in grave nostri & Ecclesiæ pręfatæ nostrorum Regni & Delphinatus vertuntur præjudicium atque detrimentum permaximum. Ipsi quoque Prælati & cæteri viri Ecclesiastici Ecclesiam nostrorum Regni & Delphinatus repræsentantes, pij Ecclesiæ zelatores, Matrem suam tot impuritatibus pollui ingemiscentes, cognoscentesque talia, stimulantibus conscientiis absque gravissima Dei offensa diutius dissimulare non posse: Cognoscentes iidem Prælati & cæteri viri Ecclesiastici, Ecclesiam prædictam nostrorum Regni & Delphinatus repræsentantes, quòd super prædictorum reparatione, sacræ ipsius Basiliensis Synodi decreta provisionem congruentem videntur attulisse, præhabitâ inter eos multimodâ diutinaque apertione, discussione atque di- *§. 11. Quæ omnia.*

gestione, memorata ipsius sacræ Basiliensis Synodi decreta ordinationes & statuta aliqua simpliciter ut jacent, alia verò cum certis modificationibus & formis, non hæsitatione potestatis & auctoritatis condentis & pro nulgantis, ipsius scilicet sacræ Basiliensis Synodi, sed quatenus commoditat bus, temporibus & moribus regionum & personarum sæpefatorum nostrorum Regni & Delphinatus congruere, convenireque congruè, juxtéque conspexerunt, pro ut inferius annotantur & inseruntur, illicò & indilatè recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt. Quorum quidem decretorum tenor sequitur.

Et primò decretum per sacrosanctum Constantiense Concilium factum & conditum, & per sacrum generale Concilium Basiliense renovatum, de Authoritate Generalium Conciliorum.

DE AVCTORITATE & poteſtate ſacrorum Generalium Conciliorum, temporibuſque & modis eadem convocandi & celebrandi.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT I.

Seu Decretum Concilii Conſtantienſis.

Requens generalium Conciliorum celebratio agri dominici præcipua cultura eſt, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſium, errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberrimam fertilitatis adducit: illorum verò neglectus præmiſſa diſſeminat atque fovet. Hæc præteritorum temporum recordatio & præſentium conſideratio ante oculos noſtros ponunt.

Quapropter, hoc edicto perpetuo ſancimus, decernimus atque ordinamus, ut amodo generalia Concilia celebrentur. Ita quòd primum à fine huius Concilii, in quinquennium immediatè ſequens: ſecundùm §. I. *Quapropter.*

verò à fine illius immediatè sequentis Concilii in septennium : & deinceps de decennio in decennium perpetuò celebrentur in locis quæ summus Pontifex per mensem ante finem cujuslibet Concilii, approbante & consentiente Concilio, vel in ejus defectu, ipsum Concilium, deputare & assignare teneatur ; ut sic per quandam continuationem semper aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur.

§. 2. *Quem terminum.* Quem terminum liceat summo Pontifici de fratrum suorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio ob emergentes fortè casus abbreviare, sed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro Concilio celebrando deputatum absque evidenti necessitate non mutet.

§. 3. *Sed si forte.* Sed si fortè aliquis casus necessarius occurrerit, quo necessarium videretur ipsum locum mutari, putà obsidionis, guerrarum, pestis, aut similis : tunc liceat summo Pontifici, de prædictorum fratrum suorum consilio, aut duarum partium ipsorum consensu atque subscriptione, alium locum priùs deputato loco viciniorem & aptum, sub eadem tamen ratione subrogare, nisi idem vel simile impedimentum per totam illam nationem vigeret : tunc ad aliquem alium viciniorem alterius nationis locum aptum, hujusmodi Concilium poterit convocari.

§. 4. *Ad quem.* Ad quem Prælati & alii qui ad Concilium solent convocari, accedere teneantur, ac si à principio locus iste fuisset deputatus : quam tamen loci mutationem vel termini abbreviationem per annum ante præfixum terminum teneatur summus Pontifex legitimè & solemniter publicare & intimare, ut ad ipsum Concilium celebrandum prædicti

possint statuto tempore convenire. Atque pro ipsius executione decreti, civitas Papiæ apud Italiam fuit electa pro Concilio generali in fine tunc proxime sequentis quinquennii celebrando, quod quidem Concilium suo tempore debito in dicta civitate Papiæ extitit celebrari inchoatum, & inde certis ex causis ad civitatem Senensem translatum, in quo quidem generali Concilio Papiæ inchoato, & in civitate Senensi celebrato, hæc Basiliensis civitas pro celebratione tunc futuri Concilii generalis post septennium à fine ipsius Senensis Concilii celebrandi, fuit electa & debitè assignata, ut constat in instrumento publico inde facto.

Item
ALIUD DECRETUM,
cuius tenor sequitur.

seu

CAPUT II.

De Authoritate sanctæ Synodi Basiliensis.

SAcro-sancta Generalis Synodus Basiliensis, Ecclesiam militantem repræsentans, ad perpetuam rei memoriam, ad laudem Dei Omnipotentis, ac benedictæ individuæque Trinitatis gloriam & honorem, pro hæresum atque errorum extirpatione, morum in Capite & in membris Ecclesiæ Dei reformatione, ac Regum atque Regnorum, cæterorumque Christicolarum adinvicem, auctore discordiarum procurante diffidentium, pacificatione in Spiritu sancto legitime congre-

gata, decernit, statuit, & diffinit, declarat, & ordinat, ut sequitur.

§. 1. Et primò. Et primò quòd eadem sacra Basiliensis Synodus sacris Constantiensi & Senensi Generalibus Conciliis decernentibus atque ordinantibus, & authoritate Apostolicâ interveniente fuit & est in hoc loco Basiliensi debitè, legitiméque atque ritè nuntiata & aggregata.

§. 2. Et ne de ejusdē. Et ne de ejusdem sacræ Basiliensis Synodi potestate à quoquam dubitetur, ipsa eadem Synodus duas declarationes ex decretis Synodi Constantiensis in præsenti sessione aliis suis decretis editis, seu edendis inserendas ordinavit & detrevit. Quarum quidem declarationum tenor primæ sequitur, & est talis.

Canon I.

Concilium Generale repræsentat Ecclesiam militantem & Christum.

§. 3. Et primò. ET primò declarat quòd ipsa Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, & Ecclesiam militantem repræsentans potestatem à Christo habet immediatè.

§. 4. Cui quilibet. Cui quilibet cujuscumque status, conditionis vel dignitatis, etiam si Papalis, existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem Ecclesiæ Dei in capite & in membris.

Alterius verò sequitur tenor in hac verba.

Canon II.

Concilio generali non obedientes pœnæ subiiciuntur.

Item declarat quòd quicumque cujuscumque status vel dignitatis, etiam si Papalis, existat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus aut præceptis hujus sacræ Synodi & cujusque alterius Concilii generalis legitimè congregati super præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, vel contra ire præsumpserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subiiciatur & debitè puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrēdo. *§.5. Item declarat.*

De loco, tempore & firmitate Concilij.

PRæmissis igitur & nonnullis aliis Constantiensis Concilii (præsertim capituli quod incipit *Frequens.* in priori hujus sacræ Synodi Basiliensis sessione recitati) decretis attentis, prælibata Synodus Basiliensis decrevit & declaravit quòd ipsa pro hæresum extirpatione, ac morum generali reformatione Ecclesiæ in capite & in membris, nec non pace inter Christianos procuranda, ut præmittitur, in Spiritu sancto legitimè congregata, per nullum quavis auctoritate, etiam si Papali dignitate præfulgeat, dissolvi, aut ad alium locum transferri, seu ad aliud tempus prorogari potuit aut debuit: debet aut potest: debebit aut poterit in futurum absque eiusdem Synodi Basiliensis deliberatione & consensu.

Acceptatio superiorum Canonum.

§. 6. Acceptavit. ACceptavit & acceptat prout jacent, jam dictorum Prælatorum, cæterorumque virorum Ecclesiasticorum ipsam Ecclesiam repræsentantium Congregatio sæpedicta.

Item acceptat decreta de Electionibus, quorum primum incipit. *Sicut in construenda.*

DE ELECTIONIBVS TITVLVS II.

SIcut in construenda domo præcipua est Architectoris cura ut tale jaciat fundamentum super quod firmum perduret ædificium; Ita in generali Ecclesiæ reformatione potissimum est hujus sanctæ Synodi studium, ut tales Ecclesiæ præficiantur Pastores, qui tamquam columnæ & bases ipsam Ecclesiam doctrinæ & meritorum viribus firmiter sustentent.

§. 1. Quanta autem. Quanta autem in eligendis Prælatis diligentia adhibenda sit, officium eis injunctum evidenter ostendit. Ad regimen enim assumuntur animarum, pro quibus Dominus noster Iesus Christus mortuus est, & sanguis ejus pretiosus effusus. Propterea sacri Canones Spiritu Dei promulgati, providè statuerunt, ut unaquæque Ecclesia aut Collegium, seu Conventus sibi Prælatum eligant.

§. 2. Quibus hæc. Quibus hæc eadem Synodus eodem Spiritu congregata inhærens, statuit & diffinivit generalem Reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum & Monasteriorum ac Dignitatum

electivarum per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut factis uti non debere: Reservationibus in corpore juris clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ, ratione directi, seu utilis dominij mediatè vel immediatè subjectis. fieri contigerit, semper exceptis Sed quòd per Electiones & Confirmationes canonicas, secundum iuris communis dispositionem, prædictis Metropolitanis Cathedralibus, Monasteriis, Collegiatis Ecclesiis & Dignitatibus electivis vacantibus, debitè provideatur.

Non derogando propterea statutis, privilegiis, & consuetudinibus rationabilibus quibuscunque; Postulationibus in dispositione juris communis remanentibus. §. 3. Non denegãdo.

Decrevitque hæc sancta Synodus rationi fore consentaneum & reipublicæ accommodum, ut contra hoc salutare decretum Romanus pontifex nihil attentaret, nisi ex magnâ, rationabili & evidenti causâ in Literis Apostolicis nominatim exprimenda. Et ut eò firmiùs hoc salubre decretum custodiatur, vult eadem Synodus, ut inter alia quæ Romanus Pontifex in sua assumptione profitebitur, juret hoc decretum inviolabiliter observare. §. 4. Decrevitque.

Et quoniam tales, ut prædictum est, oportet esse Prælatos, hi ad quos pertinet ius eligendi, omnem curam adhibeant, ut dignam coram Deo & hominibus Electionem faciant, exactamque proinde apponant sollicitudinem; vt tales eligant qui tanto officio valeant satisfacere; scientes quòd si vel dolosè vel negligenter, ac timore Domini postposito, in re tam gravi se gesserint, sicut auctores erunt in causa malorum Pastorum, ita participes fient pœnarum quas ipsi mali Pastores in districto Dei judicio patientur. §. 5. Et quoniam.

De solemnitatibus in Episcopi vel Abbatis Electione observandis.

§. 6 *Et cùm* ET cùm humanæ fragilitatis conatus nihil sine Dei omnipotentis suffragio queat efficere, à quo omne datum optimum & omne donum perfectum descendit: adveniente die Electionis, hi ad quos Pontificis vel Abbatis spectat Electio, in Ecclesia conveniant, magna cum devotioue Missam de Spiritu sancto audituri, quem humiliter exorabunt ut eos ad dignum Eligendum Pastorem inspirare dignetur: Et ut eò faciliùs gratiam hanc obtinere mereantur, quò deuotiùs ad actum Electionis accedent, contriti & confessi Sacramentum Eucharistiæ reverenter suscipiant. Ad locum verò Electionis ingressi pro quocunque Prælato qui per electionem assumitur jurabunt in manibus ejus qui Capitulo præsidebit: & ipse Præsidens in manibus eum immediatè sequentis sub hac forma.

§. 7. *Ego.* Ego N. iüro & promitto omnipotenti Deo, & Sancto vel Sanctæ sub cujus vocabulo dedicata est hæc Ecclesia, eum Eligere quem credam futurum esse in spiritualibus & temporalibus utiliorem; nec illi vocem dare quem verisimiliter scivero promissione aut datione alicuius rei temporalis, seu prece per se, aut per alium interpositâ, aut aliàs qualitercumqne directè & indirectè, pro se Electionem procurare.

§. 8. *Idemque.* Idemque juramentum præstet, confiteatur, & communicet, qui constituit Procuratorem ad Eligendum certam personam: nec non & Procurator generalis ad eligendum constitutus, in casibus in quibus secundùm juris communis dispositionem in hujusmod

Electionis negotio procurator constitui potest. Quod etiam juramentum præstetur ab his in quos continget super Electione futuri Prælati fieri Compromissum, qui etiam confiteri & communicare teneantur.

Quòd si prædicta non fecerint, pro illa vice jure Eligendi sint ipso facto privati. §. 9. *Quod si præd.*

De qualitatibus in Eligendo requirendis.

DEinde Eligant in præfatum Prælatum, virum ætatis legitimæ, moribus gravem, litterarum scientiâ præditum, in sacris Ordinibus constitutum, & aliàs idoneum secundum canonicas sanctiones. §. 10. *Deinde.*

Quòd si aliter, & de alia persona quàm ut dictum est, aut per Simoniacam pravitatem Electionem fieri contigerit, Electio sit ipso jure irrita & inanis: & sic Simoniacè eligentes, præter alias pœnas, perpetuò sint ipso jure eligendi privati. Alii verò canonicis pœnis subjaceant. Simoniacè autem Electi & qui huiusmodi simoniacæ electionis participes fuerint, canonicè puniantur: taliterque eligentes & confirmati in horrorem tanti criminis, pœnam ipso facto excommunicationis incurrant: nec à tali reatu & excommunicatione electi & confirmati absolvi possint, nisi Ecclesiis & Dignitatibus ad quas turpiter assumpti sunt, liberè resignaverint, renuntiaverint & ad eas obtinendas, quas nefario ingressu adepti sunt, perpetuò reddantur inhabiles. §. 11. *Quod si aliter.*

De ambitione resecanda.

AD tollendam autem omnem ambitionis radicem, obsecrat per viscera misericordiæ Dei Iesu Christi hæc sancta Synodus, ac instantissimè exhortatur Reges & Principes, communitates & alios cujuscunque gradus vel dignitatis existant, Ecclesiasticæ vel mundanæ, ne Electoribus literas scribant, aut §. 12. *Ad tollendã.*

preces porrigant, pro eo qui per se vel alium, preces tales vel literas procurabit. Multòque minus comminationes, impressiones aut aliud faciant quo minus liberè ad Electionem procedatur.

§. 13. *Similiter.* Similiter in virtute sanctæ obedientiæ ipsis Electoribus præcipitur, ne ad huiusmodi litteras vel preces vel comminationes, vel impressiones, aut aliàs, ut prætermittitur, quemquam eligere præsumant.

De Electionibus Confirmandis.

§. 14. *Facta autē.* FActâ autem Electione & ei ad quem ius pertinet confirmandi præsentata, si appareat Coëlectus, vel se Opponens electioni, nominatim vocetur ad videndum discuti negotium electionis: & nihilominus generaliter edictum publicum in Ecclesia, in quā facta est electio, proponatur, iuxta constitutionem fœlicis recordationis Bonifacii Papæ VIII.

§. 15. *Comparentibus.* Comparentibus autem aliquibus, vel non, ipse Confirmator nihilominus ex officio, tanquam in negotio inquisitionis, procedat, omnem adhibiturus diligentiam, ut tam forma electionis, quam merita electi & omnes circunstantiæ debite examinentur, & discutiantur: ut si electio confirmanda sit vel infirmanda, iudicialiter confirmetur, vel infirmetur.

§. 16. *Et ut omnia.* Et ut omnia munde fiant, & sine labe ac labis suspicione procedant, non solùm exigere aliquid, quantumcumque parvum, sed etiam gratis oblata, Confirmator ratione confirmationis sub nomine subventionis, subsidii, gratitudinis, aut alio colore, prætextu cuiusvis consuetudinis aut privile-

gii, per se, vel per alium, nullatenus recipere præsumat.

Notariis autem & his qui scripserint in huiusmodi causis, emolumentum aliquod moderatum taxetur, habendo respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum prælaturæ valorem. §. 17. *Notariis.*

Si verò confirmatores prædicti, electiones non servatis superiùs ordinatis & expressis, & de personis non idoneis, ut præmittitur, factas, vel alias per simoniacam pravitatem confirmaverint; eo ipso confirmationes huiusmodi sint nullæ. Confirmantes autem alias personas quàm, ut suprà dictum est, pro ea vice, per simoniacam pravitatem aut labem, perpetuò ipso facto iure confirmandi sunt privati. Et nihilominus propter dictam simoniacam labem, si eam commiserint, etiam sententiam excommunicationis incurrant eo ipso, à qua nisi per Romanum Pontificem, præterquàm in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere non possint. § 18. *Si verò.*

Summum verò Pontificem hæc Sancta Synodus exhortatur, ut cum speculum & norma omnis sanctitatis & munditię esse debeat, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat; alioquin si secus faciendo, notorie & incorrigibiliter Ecclesiam ex hoc scandalizet, futuro Concilio deferatur. §. 19 *Summũ.*

Pro oneribus autem quæ ipsum pro regimine Vniversalis Ecclesiæ subire oportet, próque sustentatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliorum Necessariorum Officialium, hoc Sacrum Concilium ante sui dissolutionem, omninò debite & congruenter providebit. Quòd si contingat aliquam circa hæc provisionem non facere, per hoc eadem Sancta Synodus non intendit in §. 20. *Pro oneribus.*

aliquo prçiudicare sanctæ Romanæ & Universali Ecclesiæ, nec alteri cuicumque. Datum Basileæ in maiori Ecclesia in Sessione publica celebrata anno Domini M. CCCC. XXXIII, III. Idus Iulii.

Item aliud Decretum.
seu CAPUT II.
incipiens, Licet dudum.

LIcet dudum hçc sancta Synodus, abolita per eam generali omnium Ecclesiarum & Dignitatum electivarum Reservatione, provide decrevit, ut prædictis Ecclesiis & Dignitatibus per canonicas electiones & confirmationes provideri deberet: volens etiam speciales, seu particulares ipsarum Ecclesiarum & Dignitatum electivarum prohibere Reservationes, per quas libera in eisdem eligendi & confirmandi facultas impediri posset, quodque adversus hoc decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, nisi ex magna, rationabili & evidenti causâ in Literis Apostolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipsius decreti mentem, non pauca sine huiusmodi causa gesta sunt, unde gravia hactenus successerunt, & graviora in dies timentur scandala: cupiens hæc Sancta Synodus his obviare, volens vt ipsius decreti mens, quæ fuit omne obstaculum à canonicis electionibus & confirmationibus tollere, suo non frustraretur effectu

§. 1. *Statuit.* Statuit ut electiones in dictis Ecclesiis sine impedimento aut obstaculo omninò fiant, quæ causâ cognitâ iuxta iuris communis & dicti nostri Decreti dispositionem, confirmentur vel infirmentur.

§. 2. *Veruntamē.* Veruntamen, si forte aliquando contingat, electionem aliquam, etiam aliàs canonicam fieri,

fieri, quæ in perturbationem Ecclesiæ, aut Patriæ, vel boni publici, vergere timeatur: Summus Pontifex, cum ad ipsum confirmatio delata fuerit, si talem urgentissimam causam adesse cognoverit, eâ prius maturè discussâ, ac parte plenè defensa, accedente postea Romanæ Ecclesiæ Cardinalium aut majoris partis subscriptione, hujusmodi causam veram, sufficientemque fore attestantium, reiecta tali electione, ad Capitulum vel Conventum remittat, ut infra tempus vel aliàs, iuxta loci distantiam, ad aliam evenire non formidentur, electionem procedant.

Sequuntur Literæ Patentes Regis & modificatio superioris Decreti.

CEnsuit tamen præfata Congregatio, quòd Summus Pontifex habeat remittere unumquemque per ipsum, aut ipsius auctoritate, ut præmittitur, promovendum, ad suum immediatum Superiorem pro munere Consecrationis, aut benedictionis, ab eo, vel eius auctoritate consequendo, nisi dictus promotus sit præsens in Curia, & velit ibi consecrari. §. 3. *Censuit.*

Et nihilominus Consecratos aut benedictos in Curia Romanâ remittat ad eorum immediatè Superiores, præstituros eis, aut ipsis absentibus eorum Vicariis, debitæ obedientiæ iuramentum. §. 4. *Et nihilominus.*

Quod si quis præsumat recipere munus Consecrationis vel Benedictionis extra curiam, etiam in vim cuiuscumque commissionis Apostolicæ ab alio quàm à suo immediato Superiore, vel eius authoritate, incurrat pœnam centum aureorum mediatim applicandorum ordinario & fabricæ Ecclesiæ §. 5. *Quod si.*

ordinarii : cessante omni dispensatione qualicumque in contrarium. Item nec credit ipsa Congregatio Bituricensis fore reprehensibile si Rex & Principes regni sui, cessantibus tamen omnibus comminationibus & cuiuslibet violentiis, aliquando utantur precibus benignis atque benivolis, & pro personis benemeritis & zelantibus bonum Reipublicæ Regni & Delphinatus.

Item acceptat decretum de Reservationibus, quod incipit, Et quia.

TITVLVS III.

seu Decretum

DE RESERVATIONIBVS *sublatis.*

ET quia multiplices Ecclesiarum & beneficiorum hactenus factæ, per summos Pontifices, sunt Reservationes, quæ non parum Ecclesiis onerosæ extiterunt.

§. 1. *Ipsas omnes.* Ipsas omnes, tam generales quàm speciales, sive particulares de quibuscumque Ecclesiis & beneficiis, quibus tam per electionem, quàm per collationem, aut aliam dispositionem, provideri solet, sive per Extravagantes. *Ad regimen* & *Execrabilis*, sive per regulas Cancellariæ, aut alias Apostolicas Constitutiones introductas, hæc Sancta Synodus abolet : Statuens ut de cætero nequaquam fiant, reservationibus in corpore iuris expresse clausis : & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii, mediate & immediate subjectis, fieri contigerit, dumtaxat exceptis.

Sequuntur Litteræ Patentes Regis.

ITem decretum de Collatione beneficiorum sub modificationibus & declarationibus sequentibus, acceptat Congregatio: quod quidem decretum incipit, Placuit.

DE COLLATIONIBUS.

TITVLVS IV.

Cap. I.

PLacuit divinæ pietati hoc tempore animos hominum qui variis abusibus irretiri cœperant, vehementiùs excitare, vt salus quæreretur cunctorum; & per Synodum Vniversalem, mores Ecclesiæ in melius reformarentur, cum salutari directione Capitis & membrorum in viam justitię & sanctitatis; & quòd ut faciliùs atque ordinatiùs fieret, & ne sub pretextu variarum opinionum, aut Romani Pontifices, aut alii quicumque, non satis uuiversalibus Conciliis obedirent, prædisposuit eadem divina pietas in sacro Constantiensi Concilio, Synodorum Vniversalium jurisdictionem ita declarari, ut nulli relinqueretur ambigendi occasio, cum decreto solemni diffinitum extitit, Vniversale Concilium habere auctoritatem immediatè à Christo, cui quilibet cujuscumqne statûs & dignitatis, etiam si Papalis fuerit obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem schismatis, & reformationęm Ecclesiæ Dei in Capite & in membris, ac pertinentibus ad ea.

§. 1. Dum autem. Dum autem hæc cura reformandæ Ecclesiæ huic sanctæ universali Synodo Basiliensi incumbit: hoc unum singulari sollicitudine prosequendum arbitratur, ut per singulas Ecclesias ministri instituantur idonei, qui scientiis & virtutibus effulgeant ad Christi gloriam, & universi populi Christiani ædificationem salutarem.

De gratiis expectativis sublatis.

§. 2. aliàs ℥. Cui rei. CVI rei grave impedimentum hactenus afferre visa est Gratiarum expectativarum multitudo, quæ gravem ordini & statui Ecclesiastico perturbationem, variasque inordinationes ac plurima discrimina comperitur injecisse. Ex his enim frequentiùs dati sunt in Ecclesiis ministri non probati, nec cogniti; vacaturorumque beneficiorum expectatio (sicut antiqua jura testantur) occasionem desiderandæ mortis alienæ præstare solet, quod plurimum præjudicat animarum saluti. Sed & insuper lites innumeræ & contentiones inter servos Dei excitantur, rancores & iurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio, facultates ac pecuniæ Regnorum & Provinciarum mirum in modum exhauriuntur, pauperes discurrendo ad Romanam Curiam innumerabiles vexationes subeunt, & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, occiduntur, & variis affliguntur pestibus, atque etiam in suis patrimoniis ac parentum opibus exhaustis gravi egestati subjacere coguntur: plurimi absque justo titulo beneficia sibi vindicant, & non quibus jure debentur illi obtinent: sed nonnumquam ii quibus aut circumveniendi proximum major astutia, aut ad litigandum facultas suppetit uberior;

sub involutionibus quoque prærogativarum aut antelationum, aliorumque huiusmodi gratias concomitantium, fraudes plurimas ac deceptiones contingit inveniri. Iuvenibus etiam, qui studio literarum & virtuosis operibus intendere deberent, datur materia evagandi, qui sæpiùs per litium anfractus & varios discursus, ratione Gratiarum ipsarum, turbantur & inquietantur. Ordinariis Collatoribus suum ministerium substrahitur & confunditur ordo Ecclesiasticus, dum unicuique sua jurisdictio non servatur, Romanique Pontifices, dum officia inferiorum sibi nimium vendicant, à maioribus, & magis fructuosis operibus, universale bonum concernentibus, retrahuntur; nec inferiorum directioni atque correctioni invigilant, sicut publica utilitas exposcit; quæ omnia gravem confusionem statui Clericali & Sacerdotali in dispendium divini cultus & præjudicium publicæ salutis afferunt, possentque graviorem in futurum afferre ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabentibus, nisi provideretur in adversum.

Volens itaque hæc S. Synodus super his opportunum remedium adhibere, statuit & decrevit ut Pontifex Romanus qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas, aut Nominationes nullo modo, nullave ex causa concedat; cum ipse præ cæteris (ne sit tantorum occasio malorum) abstinere debeat. *§. 3. Volens itaq.*

Frustra enim inhiberetur Inferioribus, si ipse qui aliis debet esse omnium bonorum & virtutum exemplar, non abstineret. Vt enim ille sanctissimus & doctissimus Leo Papa inquit; Totius familiæ Domini status & ordo mutabitur, si quod inquiritur in Corpore, non inveniatur in Capite. Integritas enim Præsidentium, salus dignoscitur esse *§. 4. Frustra enim.*

Inferiorum: cessentque de cætero jam factæ, & tam ipsæ quàm etiam fiendæ (si quæ fiant) nullæ sint ipso facto. Exceptis illis Gratiis & Nominationibus super quibus processus sunt jam expediti: quas ex certis rationabilibus causis in octo mensibus, quibus hactenus cursum habere consueverunt, tolerandas duximus, donec aliter fuerit ordinatum.

De Reservationibus particularibus sublatis.

§. 5. *aliàs 2. Reservationes.* RESERVATIONES etiam particulares quæcumque fuerint beneficiorum vacaturorum, tam per Romanos Pontifices, quàm per Legatos Sedis Apostolicæ de cætero sint nullæ ipso facto.

Reservationes legitimæ.

§. 6. *aliàs 3. Non tamen.* NOn tamen intendit prohibere hæc sanctâ Synodus hoc præsenti decreto: quo minus futuri Romani Pontifices, tempore Pontificatus sui, modo honesto & convenienti de uno beneficio ad collationem, in qua fuerint decem beneficia: de duobus ubi fuerint quinquaginta, & ultra disponant Ita tamen ut in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, duas Præbendas suo tempore non conferant, ut Qualificationes Graduatorum inferius designatæ, in ipsis Præbendis, suum valeant sortiri effectum.

Præventio Papæ in Reservationibus.

§. 7. *aliàs 4. Neque etiam.* NEque etiam Collationes per præventionem faciendas, intendit impedire: decreto nostro de Reservationibus, quoad cætera, & aliis decretis hujusmodi Sanctæ Synodi in suo robore duraturis.

De Collationibus Graduatis & Litteratis faciendis.

VT verò cæteri ad quos Beneficiorum, Dignitatum, Perfonatuum, Officiorum & Adminiſtrationum collatio, ſeu quævis alia diſpoſitio ſpectat, ad providendum litteratis viris & ſc entiâ perornatis ſpecialius aſtringantur, voluit hæc Sancta Synodus certas qualificationes ſeu qualitates virorum litteratorum & Graduatorum deſignari, quibus certo ordine debeat provideri, prout inferiùs annotatur: adjiciens quòd ſi per Prælatos & Doctores alicujus Nationis in hoc Concilio conſiſtentes, pro bono ſuæ Nationis aliter circa hujuſmodi qualificationes diſponendum videatur in futurum, quicquid per illos fuerit ordinatum, & in Generali Congregatione præſentis Concilii concluſum, ex nunc, prout ex tunc, ratum & firmum habeatur: & vim decreti habeat: ac ſi in præſenti decreto de verbo ad verbum expreſſum foret. §. 8. aliàs 5. Vt verò.

De decreto irritante.

QVod ſi quis cujuſcunque ſtatus, etiam ſi Cardinalatus, Patriarchalis, Pontificalis aut alterius cuiuſlibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes ut præmittitur deſignatas, vel deſignandas, de ipſis beneficiis, Dignitatibus, Perſonatibus, Officiis & Adminiſtrationibus quoviſmodo diſpoſuerit, eo ipſo ſit irritum & inane: collatioque huiuſmodi & proviſio ſeu quævis diſpoſitio ad Superiorem proximum devolvatur, qui ſimiliter ut præmittitur, habeat providere: quod ſi non fecerit, ad alium Superiorem devolvatur gradatim: uſque ad §. 9. aliàs 6. Quod ſi quis.

summum Pontificem ascendendo.

De tempore hujus constitutionis observanda.

alias §. VII.

NOn volumus tamen ordinarios Collatores & eos ad quos præsentatio, seu quævis alia dispositio beneficiorum spectat, in quatuor mensibus quibus præfatæ Gratiæ expectativæ vel Nominationes cursum non habent, donec ipsæ gratiæ & Nominationes ad eorum collationem, præsentationem, seu dispositionem concessæ cessaverint, ad qualificationes infrascriptas observandas astringi.

Caput II. *alias* §. 8.

SEquuntur Qualificationes & ordo in conferendis beneficiis per Ordinarios, de quibus prætactum est.

§. 10. Primo. Cùm, Primò. Cùm per Generalis Concilii statuta sanctè ordinatum existat, quòd qualibet Ecclesia Metropolitana teneatur aut debeat habere unum Theologum, qui suâ doctrinâ & prædicationibus fructum salutis afferat, ordinat hæc sancta Synodus quòd extendatur hujusmodi ordinatio ad Ecclesias Cathedrales: Taliter videlicet, quod quilibet Collator ipsarum Præbendarum teneatur & debeat conferre Canonicatum & Præbendam quamprimùm facultas se obtulerit, & inveniri poterit, uni Magistro Licentiato, vel in Theologia Baccalario formato, qui per decennium in Vniversitate privilegiata studuerit, & onus residentiæ, ac lecturę, & prędicationis subire voluerit: quique bis aut semel ad minus, per singulas hebdomadas (cessante legitimo impedimento) legere habeat. Et

quoties ipsum in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli in subtractione distributionum totius hebdomadæ puniri possit. Et si residentiam deseruerit, de alio provideatur. Verumtamen, ut vacare possit liberiùs studio, nihil perdat cùm absens fuerit à divinis.

De Graduatis & eorum qualitate.

INsuper quòd in qualibet Ecclèsia Cathedrali vel Collegiata, ultra Præbendam prædictam Theologo, ut præmittitur, assignandam, Tertia pars Prębendarum conferatur Graduatis aliàs idoneis, modo & forma infrascriptis, sic quod prima vacatura hujusmodi Graduato, & deinde post alias duas, sequens eodem modo conferatur: & sic deinceps. §. 11. aliàs 9. Insuper.

Qui dicantur Graduati & eorum ordo.

VIdelicet Magistris aut Licentiatis, seu Baccalariis formatis in Theologia qui per decennium in aliqua Vniversitate privilegiata: Doctoribus seu Licentiatis in altero Iurium, vel Medicina, qui per septem annos in sua Facultate studuerint in Vniversitate ut suprà: Magistris seu Licentiatis in Artibus cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua Vniversitate à logicalibus inclusivè, ut suprà, in artibus, vel in aliqua superiori facultate studuerint: necnon in Theologia, qui per sex annos, vel in Vtroque aut in Altero Iurium Baccalariis, qui per triennium, si nobiles ex utroque parente & ex antiquo genere, aliàs autem per quinquennium, consimiliter in aliqua Vniversitate privilegiata ad minus suum studium fecerint. §. 12. aliàs 10. Videlicet.

De Gradu, Tempore Studii & Nobilitate Collatoribus notificanda.

§. 13. aliàs 11. *Qui de prædictis.* QVi de prædictis Gradibus, Tempore & Nobilitate supradictis fidem facere teneantur Collatori per legitima documenta.

De Theologis præferendis.

§. 14. aliàs 12; *Exhortamur.* EXhortamur tamen ordinarios Collatores quòd in conferendis beneficiis huiusmodi, præsertim quoad Dignitates, respectum habeant singulariter ad Magistros, necnon Licentiatos & Baccalarios formatos in Theologia,

Ut Graduum ordo, in beneficiis electivis servetur.

§. 15. aliàs 13. *In Dignitatibus.* IN Dignitatibus verò electivis, Personatibus, Administrationibus & Officiis dictarum Ecclesiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus observentur.

De Repletione Graduatorum.

§. 16. aliàs 14. *Quòd si quis.* QVòd si quis ex dictis qualificatis tempore vacationis Præbendæ seu Dignitatis huiusmodi alias duas obtineat Præbendas, seu Dignitatem & Præbendam, vel aliud seu alia beneficium aut beneficia, quod vel quæ residendo in altero ipsorum & horis divinis interessendo, valerent seu valeret usque ad summam, seu æstimationem ducentorum florenorum cameræ: similiter quicunque duas Præbendas Cathedrales obtinuerit, nullatenus in ipsa tertia parte includi, seu comprehendi censeatur.

De villis muratis.

IN Ecclesiis autem Parrochialibus quę in Civitatibus aut Villis Muratis existunt, instituantur personę, sicut supra, qualificatę, aut ad minus, qui per tres annos in Theologia, vel Altero Iurium, seu Magistri in Artibus, qui in aliqua Vniversitate privilegiata studentes fuerint, & huiusmodi gradum adepti fuerint, si tales poterunt inveniri qui voluerint huiusmodi beneficiis deservire. *§. 17. aliàs 15. In Ecclesiis.*

De nomine Graduatorum quolibet anno, tempore Quadragesimæ Collatoribus exhibendo.

ET ut faciliùs inveniri possint, Statuit hęc sancta Synodus quòd quolibet anno durante tempore Quadragesimę, omnes & singuli hoc modo Qualificati, de ipsa Diœcesi, & alii qui voluerint, habeant per se vel per Procuratorem suum sua nomina exhibere illis ad quos beneficiorum Curatorum collatio seu præsentatio spectat, seu eorum Vicariis: quod si non fecerint, Collatio seu Pręsentatio vel dispositio aliter quàm ut pręmittitur facta, non propter hoc irrita censeantur. Et similiter in Collatione tertię partis Præbendarum superiùs memoratarum intelligatur, si tot Graduati seu Qualificati modo pręmisso potuerint inveniri, teneanturque ut præmittitur, ipsi Graduati & Qualificati sua nomina tempore pręd ipsis ad quos beneficiorum dispositio spectat, seu eorum Vicariis exhibere per se vel per Procuratorem: quod si non fecerint, collatio seu præsentatio, vel dispositio aliter quàm ut pręmittitur facta, non propter hoc irrita censeatur. *§. 18. Statuit. aliàs 16.*

Decretum irritans

§. 19. *aliàs 17. Si autem illi.*

SI autem illi, ad quos beneficiorum quęvis dispositio spectat, contra supradictarum qualificationum designationem & ordinem, aliquod beneficium contulerint, seu ad ipsum præsentaverint, vel quomodolibet disposuerint: sit ipso facto irritum & inane, veluti superiùs pręmissum est. Et nihilominus per Concilia Provincialia, cùm in his defecerint, aut etiam personis non idoneis quoquomodo providerint, iuxta tenorem Constitutionis Concilii generalis quę incipit *Grave*, de Pręebendis, corrigantur & debitè puniantur.

Regularia Regularibus, sæcularia sæcularibus conferantur.

§. 20. *aliàs 18. Illi verò.*

ILli verò, ad quos beneficiorum Regularium spectat collatio seu dispositio, pręermissis indignis, eadem Religiosis idoneis conferant & assignent: quòd si aliter fecerint, per eorum Superiores & Capitula Provincialia corrigantur & debitè puniantur. Datum in Sessione nostra publica in Ecclesia maiori Basiliensi solemniter celebrata nono Calendas Februarii. Anno à nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo octavo.

Sequuntur Litteræ patentes Regis.

De jure quæsito per gratias expectativas non tollendo.

PLacuit tamen ipsi Congregationi ut Gratię expectatiuę, & facultates nominandi, à summo Pontifice emanatę, ac Nominationes exinde secutę super quibus, juxta determinationem decreti Basiliensis Concilii, processus Apostolici fuerunt expediti usque ad Pascha proximum, & non ultra quoquomodo tolerentur. Ita tamen quòd si interim etiam quandocumque decernat Concilium eas non esse ulterius tolerandas, quòd quicquid in hoc casu Concilium statuerit, decreverit seu declaraverit, Rex & Ecclesię suorum Regni & Delphinatus gratum habebunt & acceptum: quo verò ad alias expectativas aut nominationes super quibus non erant processus expediti, tempore decreti Basiliensis Concilii, hęc Congregatio, juxta determinationem sacri Basiliensis Concilii sæpedicti, eas censet non esse à modo tolerandas, sed eas ex nunc habent & censent Rex & antedicti, cassas, vacuas, nullas & inanes. §. 21. aliàs 19. Placuit.

Contra de cætero Gratias expectativas obtinentes.

ITem visum fuit eidem Congregationi, quòd licet Concilium statuerit, ut dictæ Gratię (si quę fiant) sint nullæ ipso facto, quòd nihilominus deberent statui per Con- §. 22. aliàs 20. Item visũ fuit.

cilium graves pœnę adversus omnes & singulos, qui de cętero eas impetrabunt, seu acceptabunt, vel fouebunt, aut qui eis uti exinde pręsument, vel conabuntur, invocando etiam contra tales (si opus videatur) auxilium brachii sęcularis.

De Preventionibus temperandis.

§. 23. aliàs 21. Item circa. ITem circa clausulam positam in ipso decreto quę incipit. Neque etiam collationes per pręventionem fiendas intendit impedire, &c. Visum est prędictæ Congregationi, quòd quia indultum à Iure beneficium & maximè à sacris canonibus, nemini debet auferri absque sui culpa, ut ait Gregorius in Registro, Rem quę culpâ caret in damnum vocare non convenit: visum fuit prælibatę Congregationi, quòd cùm Collatores & Patroni Ecclesiastici habeant, beneficio Lateranensis Concilii, certum tempus ad præsentandum & conferendum respectivè, quòd debent instare Regii Oratores apud Sacrum Concilium generale, ut provideat circa suum decretum de Collationibus, in hoc scilicet quòd decretum illud videtur ipsi Lateranensi Concilio velle derogare, ita quod velit ipsum sacrum Concilium decernere, quòd pręuentiones etiam Apostolicę Sedis, vel Legatorum eiusdem, factę in contrarium, non valeant, quo magis ipsis Collatoribus & Patronis suum ius, cessante culpâ eorum (sicut iustitia suadet) servetur illæsum.

De Graduatis & de Turno.

§ 24. aliàs 22. Item placuit. ITem placuit ipsi Congregationi, ut tantò magis studia & Vniversitates studiorum

Regni & Delphinatus cum ſcientiarum augmento foveantur, quòd Suppoſitis Vniverſitatum prędictarum conferantur duæ partes Præbendarum illius tertiæ quę ſecundum decretum ſacri Baſilienſis Concilii, De Collationibus beneficiorum, eſt conferenda ſolis Graduatis, & idem ordo in Parrochialibus Eccleſiis & Capellaniis obſervetur; ita quod Parrochialis Eccleſia reſpectu Parrochialis Eccleſię, faciat turnum, & Capellania reſpectu ſolius Capellanię, & Prębenda Cathedralis, reſpectu ſolius Cathedralis, & Prębenda Eccleſiæ Collegiatę reſpectu cuiuſvis Eccleſię Collegiatæ ad collationem eandem pertinentes. Ita quòd in hoc caſu omnes Eccleſię Collegiatæ ſpectantes ad eandem collationem, pro una Collegiata Eccleſia ſint habendę. Et idem ordo in Regularibus & Eccleſiaſticis ſubventionibus perpetuis quocunque nomine cenſeantur, obſervetur.

De Graduatis ab Vniverſitatibus nominandis & eorum Prælatione.

ITem quod ad dictas duas partes, ſecundùm ordinem prędictum, poterunt Vniverſitates cuilibet Eccleſiaſtico Patrono ſeu Eccleſiaſtico Collatori nominare certum numerum ſuorum Graduatorm, qui tunc in ipſis Vniverſitatibus actu reſidebunt, & qui pro pręſentibus iuxta morem Vniverſitatum & ſtudiorum cenſebuntur habendi per eaſdem. *§. 25 aliàs 23 Item ad dictas.*

Ita tamen quòd ipſe Eccleſiaſticus Collator vel Eccleſiaſticus Patronus non teneatur de neceſſitate ſequi ordinem huiuſmodi nominationis, dum tamen fiat præſentatio vel Collatio alicui de numero nominatorum: adiecto quòd ſi omnibus de dicto numero *§. 26. Ita tamen.*

fuerit aliquo vel aliquibus, excepto, vel exceptis, satisfactum, quòd illi vel illis, quibus de dicto numero adhuc satisfactum non fuerit, necessariò satisfieri primitùs oporteat, & eos præferri quibuscumque postea ab ipsis Vniversitatibus nominandis.

De Gradu, & numero beneficiorum in Litteris Nominationum exprimendis.

§. 27. aliàs 24. Item quod Vniversitates. ITem quod Vniversitates teneantur describere gradus suorum nominandorum ac numerum & qualitates beneficiorum, quæ præsentationis tempore possidebunt sui nominandi. Ita tamen quòd Collatores non teneantur in eorum litteris, huiusmodi non obstantias exprimere, sive describere.

De Turno.

§. 28. aliàs 25. Item quòd omnia. ITem quòd omnia prædicta beneficia per Ordinarios scilicet conferenda, quocumque modo vacaverint, aliàs scilicet quàm ex causa permutationis, vel simplicis resignationis, faciant turnum respectu præsentationis vel collationis illis de Vniversitatibus vel Studiis faciendæ.

De ad Gradum promotione.

§. 29. aliàs 26. Item ut de cætero. ITem ut de cætero floreat sapientia, & vigeant litterarum studia, nullus ad titulos graduum & honorum assumatur, nisi idoneus & approbatus moribus & scientia atque benemeritus, nec ita levis & nimiùm præcipitata promotio fiat. Nam (ut notum est & cunctis ridiculosum) multi Magistrorum nomen obtinent, quos adhuc discipulos magis esse deceret. Contrà facientes aut ve-

de Collat. Cap. II §. Item ut de cætero. 29. 41. mientes privilegiis regalibus eisdem Universitatibus concessis ipso facto sint privati.

De Mandatis Apostolicis.

ITem voluit dicta Congregatio quod decretum faciens mentionem quòd omnis futurus Romanus Pontifex posset providere suo tempore, vel facere provideri de uno beneficio respectu Collationis, in qua fuerint decem, & de duobus in qua fuerint quinquaginta, extendatur similiter ad Dominum nostrum Papam modernum. Et quia in ipso decreto dicitur, quòd possit quilibet Romanus Pontifex, modo tamen licito & honesto, &c. Visum fuit ipsi Congregationi hoc debere fieri per mandatum Apostolicum Collatoribus vel Patrinis Ecclesiasticis dirigendum, juxta formam capituli Mandatum, de Rescriptis, in antiquis, cum duobus capitulis sequentibus. Et quòd talia mandata fiant sub vera data, non verò sub data retroactiva: ita quòd dictum mandatum non habeat executionem nisi post mensem à tempore suæ præsentationis Ecclesiastico Collatori, aut ejus Vicario in sua absentia: ut eo magis malitiis & fraudibus hujusmodi obvietur. *§ 30. aliàs 27. Item voluit.*

De collationibus Eugenio IV. Papæ reservatis.

ITem insuper visum fuit præfatæ Congregationi, quòd ultra decreta sacri dicti Concilii Basiliensis edita de electionibus & collationibus beneficiorum: sit ipsi Domino nostro Papæ moderno circa aliquas provisiones & dispositiones de Ecclesiasticis beneficiis aliquibus in Regno & Delphinatu & aliis dominiis Regis, & tantùm tempore Papæ moderni & per modum doni gratuiti, ac sine *§. 31, aliàs 28. Item insuper.*

præjudicio deferendum : videlicet in casibus qui sequuntur. Et primò de omnibus Ecclesiis, Monasteriis, beneficiis, aut officiis sæcularibus vel regularibus quibuscumque etiam si Cathedrales & Metropolitanæ, aut Provinciales existant, quæ illi, qui erunt per eum in antea promovendi de jure communi, & juxta formam prædictorum tempore promotionis eorum obtinebunt, possit ipse pro suo tempore disponere, etiam ubicumque contigerit eosdem promotos consecrari & benedici. Item non solùm de illis quæ dicti promovendi tempore suæ promotionis obtinebunt, ut præfertur, sed etiam de illis omnibus quæ ipse Dominus noster Papa modernus volet & disponet per assecutionem prædictorum beneficiorum mediatè vel immediatè in curia vel extra fore dimittenda: absque tamen quacumque exactione vacaturarum aut aliorum onerum, salva semper provisione quintæ partis sæpe dictæ in casibus circa provisionem pecuniarum annotatis.

§. 32. Item voluit. Item voluit dicta Congregatio ipsam libertatem facere & censeri esse factam personaliter Domino nostro Papæ moderno & sine præjudicio libertatum & jurium Ecclesiæ Gallicanæ (ut præmissum est) ita quòd hujusmodi concessio in personam Successorum (prout in simili dictum est) transitum non habeat.

De Canonicis ad effectum à Papa creandis.

§. 33. aliàs 29. Item censuit. ITem censuit ipsa Congregatio prosequendum esse apud Concilium : ne de cætero Romani Pontifices se intromittant de creandis Canonicis in Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis in quibus est certus numerus Canonicorum & Præbendarum cum apposi-

tione decreti irritantis: ut tanto magis vitetur occasio captandæ aut desiderandæ mortis alienæ, nisi in eo casu dumtaxat, in quo Dignitas vel Officium de qua vel de quo ipse alicui censeret providendum iuxta formam antedictam, requireret forsan Canonicatum in Ecclesia à qua dependeret Dignitas antefata: ita tamen quod per hujusmodi creationem Canoniæ, Canonicus hujusmodi (si altem præter consensum Collatoris crearetur) non expectet Præbendam de proximo vacaturam, in vim scilicet creationis hujusmodi, nisi alia ratione ei debeatur.

Item acceptat Decretum de Causis, quod incipit, Ecclesiasticæ.

DE CAVSIS.

TITVLVS V.

Caput unicum.

ECclesiasticæ sollicitudinis studium jugiter invigilare convenit, ut fraterna charitas in Clero ac populo Christiano vigeat; nec quisquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum suum opprimere permittat: sicque justitia ordine debito, cuilibet ministretur: ut & viris dolosis auferatur nocendi licentia, & quies & tranquillitas rectorum non facilè perturbetur.

De Evocatione causarum ad Romanam Curiam.

§.1. Inoleverunt. INoleverunt autem hactenus intolerabilium vexationum abusus permulti, dum nimium frequenter à remotis etiam partibus ad Romanam Curiam & interdum pro parvis & minimis rebus ac negotiis quam plurimi citari & evocari consueverunt: atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnumquam commodiùs arbitrarentur juri suo cedere, aut vexationem suam gravi damno redimere quàm in longinqua regione litium subire dispendia: sic & facile exitit calumniosis opprimere pauperes, sic beneficia Ecclesiastica plerumque minus justè per litium anfractus obtenta sunt, dum justis possessoribus eorum seu quibus illa de jure competebant: neque opes, neque facultates ad sumptus illos sufficere poterant: quos longinqua profectio ad Romanam Curiam & litium agitatio in eadem deposcebant. Confunditur etiam exinde Ecclesiasticus ordo, dum ordinariis Iudicibus sua Iurisdictio minimè servatur, pecuniæ & facultates Regnorum ac provinciarum hoc pacto non parum diminutæ sunt, & (quod universo Ecclesiastico Ordini admodum nocere compertum est) il quos ad summa negotia Christianæ Religionis sublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipsorum mentes nimium occupabat assidua causarum multitudo.

De Causis in partibus tractandis.

aliàs §. 2.

QVæ attendens hæc sancta Synodus & pro reformatione Ecclesiæ Dei in Capite

& in membris juxta potestatem à Domino sibi concessam, invigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur ad salutem animarum, ac pacem & quietem cunctorum.

Statuit & decrevit quod in partibus ultra quatuor diætas à Romana Curia distantibus, omnes quæcunque causæ, exceptis majoribus in iure expressè enumeratis, & electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum causis, quas Causas immediata subiectio ad Sedem Apostolicam devolvit: apud illos Iudices in partibus, qui de iure aut de consuetudine præscripta, vel privilegio, cognitionem habent, terminentur & finiantur. *§. 2. Statuit.*

De Appellationibus.

ET ne sub umbra Appellationum, quæ nimium leviter & nonnumquam frivolè hactenus interponi visæ sunt, atque etiam in eadem instantia ad prorogationem litium sæpe multiplicari, materia fovendis iniustis vexationibus relinquatur. *§. 3. Et ne sub umbra.*

Statuit eadem hæc sancta Synodus, quod si quis offensus coram suo Iudice, habere non possit Iustitiæ complementum, ad immediatum Superiorem, per appellationem, recursum habeat. *§. 4. Statuit eadẽ.*

Nec ad quemcumque etiam ad Papam obmisso medio. *§. 5. Nec ad quemcumque.*

De Sententia interlocutoria.

alias §. 4.

NEque à gravamine in quacumque instantia ante diffinitivam sententiam quomodolibet appelletur: nisi forsitan tale gravamen extiterit quod in diffinitiva repa-

zari nequiret : quo casu non aliàs quàm ad immediatum Superiorem liceat appellare.

De appellatione ad Papam in partibus tractanda.

§. 6. *aliàs* §. *Si verò.* SI vero quispiam à Sedis Apostolicæ immediatè subiecto ad ipsam Sedem duxerit appellandum, causa per Rescriptum usque ad finem litis inclusivè committatur in partibus : nisi fortè propter defectum Iustitiæ, aut iustum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commissione exprimendis, legitimo priùs documento aliàs quàm per iuramentum, summariè constiterit : apud ipsam Sedem foret meritó retinenda.

Decretum irritans.

aliàs §. 6.

ET quicquid in contrarium huius saluberrimi decreti attentatum, factum vel obtentum fuerit, sit nullum ipso facto : litigantesque qui contra fecerint, in expensis condemnentur.

Exceptio.

§. 7. *Romana.* ROmanæ vero Cardinales Ecclesiæ, Vicecancellarium, Camerarium, magnum Pœnitentiarium, Protonotarios & alios Sedis Apostolicæ Officiales actu in Curia suis officiis insistentes, hoc decreto non intendimus comprehendi.

De Causis Concilio reservatis.

§. 8. *Ne tamen.* NE tamen in dissolutionem vel translationem præsentis Concilii aut erectio-

nem conventiculi apud Ferrariam, vel alibi, ſub nomine generalis Concilii, quod Dominus Eugenius Papa IV. efficere conatus eſt, vel conaretur in futurum, Cauſas illas & maximè incorporatorum aut incorporandorum in hoc ſacro Concilio, quas hæc ſancta Synodus remitteret, aut non reciperet, in Curiam ipſius Domini Eugenii, aut præfatum conventiculum Ferrarienſe vel alibi, de facto trahi contingeret, in fomentum diſſolutionis, tranſlationis & erectionis prædictarum: voluit hæc ſancta Synodus cauſas quaſcumque pendentes & commiſſas, aut etiam quaſcumque Cauſas incorporatorum aut incorporandorum, ac alias per appellationem devolutas aut devolvendas, necnon illas quæ obſervationem decretorum ipſius ſanctæ Synodi concernunt, apud eandem Synodum (ipſa durante, ſeu donec aliter fuerit ordinatum) tractari, ſalvis etiam avocationibus cauſarum pendentium in Curia Romana per quæcumque noſtra decreta factis aut faciendis: decretis etiam aliis & ordinationibus eiuſdem ſanctæ Synodi in ſuo robore remanentibus: cum modificationibus ſequentibus.

Acceptatio & modificatio hujus Decreti.

VIſum fuit dictæ Congregationi quòd ſi Romanam Curiam reſidere contingat citra Montes, quod tunc in partibus ultra duas dietas à Curia diſtantibus, omnes cauſæ Eccleſiaſticæ habeant tractari coram illis: ſcilicet Iudicibus quibus de jure aut conſuetudine, vel privilegio competit cognitio & diffinitio earum: exceptis cauſis quæ exprimuntur in decreto. Item quod Monaſteria & alia beneficia qualiacunque ſæcularia & regularia: ſeu loca, circa quorum exemptionem *§. 9. Viſum fuit.*

providit sacrum Constantiense Concilium per quemdam canonem qui (ut dicitur) incipit, *Attendentes.* quòd non sunt habenda respectu dicti decreti de Causis, nec aliàs quovismodo pro exemptis, sed veriùs pro non exemptis: & pro talibus per generale Concilium ex cautela superabundanti declaranda: & quod h c prosequantur Oratores Regii apud ipsum Concilium.

§. 10. *Item placet.* I. Item placet æquitas dicti decreti: quod ad neminem etiam ad Papam possit omisso medio de cætero Appellari, & quòd si quis offensus non possit coram suo Iudice habere justitiæ complementum: quòd tunc possit per Appellationem ad immediatum Superiorem dicti sui Iudicis habere recursum: ita quod si Papa sit immediatus Superior dicti Iudicis, quod causa committatur in partibus non suspecto vel suspectis.

§. 11. *Item placet.* II. Item placet Decretum, in hoc scilicet quod in nulla instantia possit quomodolibet Appellari ante diffinitivam sententiam, si gravamen tale existat quod in diffinitiva possit reparari: secus si tunc non potest reparari: nam tunc licitum est etiam ante diffinitivam sententiam appellare, non tamen ad alium quàm ad immediatum Superiorem ut præfertur: ita etiam quòd si ille immediatus Superior sit ipse Papa, quòd Causa ipsa committatur non suspecto vel non suspectis, vel in partibus: ut in simili dictum est.

§. 12. *Item placet.* III. Item placet decretum in versiculo, Si verò quispiam, usque ad versiculum, Romanæ verò: salvo quod pro justificatione & moderatione dicti versiculi, videtur instandum fore per ipsos regios Oratores apud ipsum Concilium ad determinationem numeri, & qualitatum Officiariorum Apostolicorum & Curiæ.

Item

Item circa versiculum, Voluit hæc sancta Synodus &c. in decreto prædicto de Causis, Visum est quod prædictus versiculus seu articulus, est pro nunc respectu causarum jam actu Basileæ pendentium, adhuc tolerandus, propter bonam spem eo magis inclinandi Concilium Basiliense prædictum ad unionem & concordiam cum Domino nostro Papa, ita tamen quod Ambasiatores Regii qui sunt illic destinati, habeant demonstrare ipsi sacro Concilio quod vacare & intendere tot causis & talibus, repugnat officio Conciliorum generalium: & quod hoc posset dare causam seu occasionem perpetuandi generalia Concilia & absorbendi auctoritatem Sedis Apostolicæ & aliorum Prælatorum, & finaliter excitandi Reges & Principes adversus generalia Concilia in grande præjudicium fidei & Ecclesiæ sanctæ Dei, cum intimatione illis de Concilio prædicto facienda, quod si ipsi circa hoc differant providere, Rex & Ecclesia regni sui & Delphinatus, tum ob necessitatem suo regno his diebus plurimum ingruentem, tum ut æqualitas respectu ipsorum sicut respectu Papæ observetur, prout per decreta eorum adversus Papam statuitur, quòd in eventum moræ amplioris, sicut respectu unius partis jam per eos provisum est, ita respectu alterius inspirante Domino, sicut justum est, providebit: quoniam scriptum est, Patere legem quam ipse tuleris. Et alibi, Quod quisque juris in alterum statuerit, ipse eodem jure utatur. *§. 13. Item circa.*

Item fuit conclusum per eandem Congregationem, ut omnes & singulæ Causæ, quæ de sui natura & secundùm sacros Canones non sunt tractandæ apud Sedem Apostolicam vel Curiam Romanam, aut etiam apud generalia Concilia, si in eis nondum est li- *§. 14. Item fuit conclusum.*

contestata, vel quasi contestata, putà porrecto jam libello & cognito de meritis causæ, seu jam incepto cognosci de eisdem, tractentur & agitentur deinceps coram suis Iudicibus in partibus, quibus respectu earum, competit jurisdictio: quod si contingat in Causis eisdem deinceps ad dicta fora Appellari, quod causæ Appellationum committantur in partibus juxta constitutionem Bonifacii octavi quæ incipit *Statutum*. & obtineantur Litteræ à Rege inhibitoriæ ad Curiam Parlamenti, & ad alios Iustitiarios & Officiarios Regni & Delphinatus.

Item acceptat decretum contra frivolè appellantes.

De frivolis APPELLATIONIBVS.

TITVLVS VI.

Caput unicum.

VT lites citiùs terminentur super eodem gravamine, aut super eadem interlocutoria vim diffinitivæ non habente, nullatenùs liceat secundò appellare.

§. 1. Quodque ante. Quodque ante diffinitivam frivolè aut injustè appellans, ultra condemnationem expensarum, damnorum & interesse, in quindecim florenis aureis de camera Parti appellatæ per appellationis Iudicem condemnetur.

Item acceptat decretum de Pacificis possessoribus.

DE PACIFICIS Possessoribus.

TITVLVS VII.

Caput unicum.

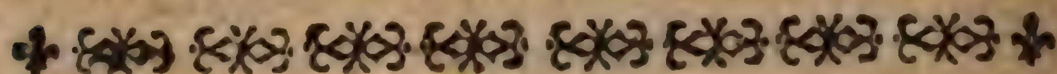
QVicumque non violentus, sed habens coloratum titulum, Pacificè & sine lite Prælaturam, Dignitatem, Officium, vel beneficium triennio proximo hactenus possedit, vel in futurum possidebit, non possit postea in petitorio vel possessorio à quoquam, etiam ratione Iuris noviter impetrati, molestari: excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari, & illud juxta Concilium Viennense intimare teneatur.

Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis, jurisque sui in judicio exhibitionem, ac terminorum omnium observationem processum fuerit. *§. 1. Lis autem.*

Ordinarii autem inquirant diligenter ne quis sine justo titulo beneficium possideat. *§. 2. Ordinarij.*

Quod si talem quandocumque repererint, declarent jus illi non competere & huic, si sibi videatur (nisi sit intrusus vel violentus, aut alias indignus) vel alteri idoneo provideant. Datum in sessione publica in Ecclesia majori Basiliensi solemniter celebrata, Die Iovis *§. 3. Quod si talem.*

nona mensis Iunii, anno à nativitate Domini millesimo quadringentesimo trigesimo-quinto.

Item acceptat decretum de numero & qualitate Cardinalium.

DE NVMERO & qualitate Cardinalium.

TITVLVS VIII.

Caput unicum.

CVm Summo Pontifici sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in dirigenda Christiana republica, collaterales assistant, necesse est ut tales instituantur, qui sicut nomine, ita re ipsa Cardinales sint, super quos ostia universalis Ecclesiæ versentur & sustententur.

§. 1. *Statuit.* Statuit hæc sancta Synodus, ut deinceps eorum numerus adeo sit moderatus: ut nec sit gravis Ecclesiæ, nec superflua numerositate vilescat: qui de omnibus Christianitatis regionibus, quantum fieri commodè poterit, assumantur, ut notitia rerum in Ecclesia emergentium faciliùs haberi & super his maturiùs deliberari possit: sic tamen quòd numerum viginti quatuor inter eos qui nunc sunt, & assumendos non excedant. Ita quòd de una natione ultra tertiam partem respectu Cardinalium pro tempore existentium, ac de una ciuitate & diœcesi ultra unum inde oriundum, & de ea natione quæ nunc ultra tertiam partem habet, usque ad ipsius tertiæ

partis reductionem esse nequeant.

Sint viri scientia, moribusque & rerum experientia excellentes, non minores triginta annis, Magistri, Doctores, seu Licentiati cum rigore examinis in jure divino vel humano, sit saltem tertia vel quarta pars de Magistris aut Licentiatis in sacra Scriptura. §. 2 *Sint viri.*

Inter eos autem viginti quatuor, esse aliqui poterunt, valde admodum pauci, filii, fratres aut nepotes Regum seu magnorum Principum, in quibus cum circunspectione & maturitate morum competens literatura sufficiat. §. 3. *Inter eos.*

Non fiant Cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani Pontificis aut alicujus Cardinalis viventis, non illegitimè nati, non corpore vitiati, nec alicujus criminis aut infamiæ nota respersi. Prædicto autem numero vigintiquatuor pro magna Ecclesiæ necessitate vel utilitate, dummodo alii in quibus vitæ sanctitas, vel eximiæ virtutes refulgeant, quamquam memoratos gradus non habeant, ac de Græcis, cum Romanæ Ecclesiæ uniti fuerint, insignes aliqui viri adjici poterunt. §. 4. *Non fiant.*

Non fiat Cardinalium electio solum per auricularia vota: sed illi solum assumi poterunt, in quos, facto vero scrutinio ac publicato, majorem partem Cardinalium per subscriptionem manus propriæ constiterit collegialiter consensisse: desuper etiam Apostolicæ litteræ cum subscriptione Cardinalium conficiantur: decreto hujus sacri Concilii (in quarta sessione solemniter publicato quod incipit, *Item cùm multiplicatio Cardinalium*) in suo robore inviolabiliter permansuro. §. 5. *Non fiat.*

Salvo quòd videtur nimis rigorosum contra nepotes Romanorum Pontificum, si aliàs sint bene meriti, prout & alii. §. 6. *Salvo quòd.*

Circa decretum quod incipit

DE ANNATIS

TITVLVS IX.

Caput unicum.

STatuit hæc S. Synodus quod tam in Ecclesia Romana quàm alibi pro, seu in confirmatione electionum, admissione postulationum, præsentationum, provisione, collatione, postulatione, præsentatione, etiam à laïcis facienda institutione, & investitura de Ecclesiis etiam Cathedralibus, & Metropolitanis, Monasteriis, Dignitatibus, Officiisque Ecclesiasticis, quibuscumque: nec non ordinibus sacris & benedictione ac pallio, de cætero nihil penitus ante, vel post, exigatur ratione litterarum vel bullæ, sigilli, annatarum communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum deportuum, aut sub quocunque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia quavis causa vel occasione, directè vel indirectè: solùm Scriptoribus, Abbreviatoribusque & Registratoribus litterarum seu minutarum, pro illorum labore competenti salario solvendo.

Huic autem sacro Canoni si quis promittendo, exigendo, vel dando contravenire præsumpserit, pœnam incurrat, ut adversus Simoniacos inflictam, & in ipsis Dignitatibus ac Beneficiis taliter obtentis nullum jus ac titulum acquirat.

Obligationes quoque, promissiones, censuræ ac mandata, & quicquid in præjudicium decreti hujus saluberrimi fieri contigerit, nullas obtinere vires atque irrita censeantur.

Et si (quod absit) Romanus Pontifex, qui præ cæteris universalium Conciliorum exequi & custodire debet canones, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scandalizet, generali Concilio deferatur; cæteri verò pro modo culpæ, juxta canonicas sanctiones per suos Superiores digna ultione puniantur. §. 1. *Et si quod.*

Voluit tamen hæc Congregatio pro instanti necessitate moderni Papæ & sacri Collegii Dominorum Cardinalium hodie notoriè ingruente, & etiam juxta pollicitationem sacri Basiliensis Concilii in suo decreto de electionibus, in fine videlicet: quòd præfatus summus Pontifex modernus habeat ejus vita durante dumtaxat, pro se & dominis Cardinalibus, ac cæteris Officiariis Curiæ Romanæ ex fructibus quarumcumque Ecclesiarum, Monasteriorum, quorumcumque beneficiorum ad decem libras vel amplius taxatorum vacaturorum deinceps, aliàs quàm ex causa permutationis & simplicis resignationis, quintam illius taxæ, videlicet quæ olim per Regem & Ecclesias suorum Regni & Delphinatus tolerabatur, pro tunc quo fuit Concilium Constantiense inchoatum: ita quòd dicta quinta pars taxæ prædictæ non referatur ad illam taxam ad quam fuit facta ultima reductio per dictum Constantiense Concilium: sed referatur ad illam in hoc casu ex qua immediatè fuit ab eodem Constantiensi Concilio facta ipsa reductio: proviso tamen quòd fructus & proventus beneficii sic taxati ad minus tantum valeant pro tempore, quantum ipsa taxa. §. 2. *Voluit.*

Item respectu aliorum beneficiorum de quibus forsan aliter taxatio non invenitur, quod secundum taxationem decimæ solvetur in hoc casu quinta pars illius taxæ, summæ scilicet totalis, quæ ex ipsa decima decies repetita resultaret; hoc est, quod in hoc casu solvantur duæ decimæ: prima, primo anno: & secunda, secundo anno: dum tamen illa totalis summa quæ ex illis decimis resultat, ad minus ad decem libras ascendat.

Item quod huiusmodi subventio conceditur per modum solius doni gratuiti, & non alias: & sine præiudicio libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & duntaxat huius moderni Papæ vita durante.

§. 3. *Item quòd dicta.* Item quod dicta quinta pars locum suum obtinebit per quemcumque, ubicumque, in Curia vel extra: & quacumque auctoritate Ecclesiastica, de ipsis Ecclesiis, Monasteriis, vel beneficiis, quomodolibet, præterquam ex causa permutationis aut resignationis puræ & simplicis, ut præfertur, disponatur, exceptis beneficiis, quorum iure patronatus præsentatio, collatio, institutio vel provisio ad Regem iure Regaliæ, vel aliàs, aut alium quemcumque vel alios iure laïco spectat & pertinet, de quibus nihil prorsus solvetur.

§. 4. *Item fuit.* Item fuit deliberatum quod quinta pars solvatur in partibus & in moneta usuali auri vel argenti, ad æstimationem scilicet marchæ auri secundum valorem septuaginta aureorum & Collectori vel Subcollectori & intra diœcesim, intra cuius limina erit ipsa Ecclesia vel beneficium: ita quod una medietas dictæ quintæ partis solvatur eidem infra annum à tempore possessionis pacificæ, & alia medietas infra annum proximè subsequentem.

§. 5. *Item* Item quod ratione dictæ quintæ partis vel

Medietatis aut alterius portionis eiusdem, non possint illi qui ad eam tenebuntur, trahi extra dioecesim, infra cuius metas est, vel erit ipsa Ecclesia, Monasterium aut Beneficium: sed habebit Collector aut Subcollector antedictus recursum ad ordinarios Iudices contra non exemptos, & similiter contra eos qui pro non exemptis sunt censendi, iuxta quandam constitutionem Concilii Constantiensis quæ incipit, *Attendentes*. Contra vero exemptos, qui Superiores in Dioecesi in qua sunt Ecclesia, Monasterium, beneficium vel officium, aut aliud ministerium Ecclesiasticum, quocumque nomine censeatur, noscuntur habere; recurratur ad Superiores eorumdem: quòd si Superiores in dioecesi non habeant, vel si habeant, tamen negligentes fuerint, aut remissi, ad dioecesanos locorum recurratur; qui tamen Apostolicâ vel Synodali auctoritate (remota appellatione quacumque) habebunt facere indilatam justitiam de prędictis,

Item quòd si Ecclesia, Monasterium, vel beneficium sic taxatum, ut præfertur, contingat anno eodem bis vel pluries vacare, quòd una quinta pars semel tantùm solvatur: videlicet quòd si post fructus collectos, seu perceptos, aut acquisitos contigerit vacatio; ad solutionem primæ medietatis quintæ partis prædictæ bona ultimi possessoris teneantur, & ejus successor in Ecclesia vel beneficio ad aliam medietatem taxæ prædictæ infra primum annum pacificæ suæ possessionis teneatur. Si verò ante collectionem, perceptionem vel acquisitionem contigerit vacatio, successor in dicto beneficio teneatur ad integram solutionem dictæ quintæ partis. *§. 6. Item quòd si.*

Item quòd ex nunc & de cætero penitùs cessent & cessabunt in Romana Curia omnes *§. 7. Item quod.*

exactiones tam ratione vacantiarum, quam ratione pallii ſacri, vel minutorum ſervitiorum, & aliæ quæcumque exactiones quovis nomine cenſeantur : excepto tamen moderato & competenti ſalario Scriptorum Curiæ Romanæ, prout in ipſo decreto ſacri Baſilienſis Concilii expreſſiùs continetur ; & hoc ſub pœna perdendi ipſo facto gratiam de proviſione antedicta reſpectu Curiæ : & ſub pœna perditionis beneficii reſpectu proviſi contrà facientis, & hoc per ſuum immediatum Superiorem qui in talibus caſibus habeat poteſtatem.

Adviſamentum Eccleſiæ Gallicanæ.

Item fuit viſum prædictæ Congregationi, quòd in præmiſſis decretis & ipſorum quolibet apponatur per ſacrum Concilium decretum irritans & gravium pœnarum adjectio, cum clauſulis opportunis contra quoſcumque, cujuſcumque auctoritatis fuerint, in contrarium attentantes, ſeu facientes.

Item acceptat Decretum quod incipit, *Si quis principem.*

Quomodo DIVINVM OFFICIVM ſit celebrandum.

TITVLVS X.

Caput unicum.

SI quis Principem ſæculi rogaturus habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non

præcipiti, sed distinctâ, attentâ quoque mente seipsum ac verba studeat componere, quantò diligentiùs in hoc sacro loco omnipotentem oraturus Deum hæc omnia facere curabit?

Statuit igitur hæc sancta Synodus ut in cunctis Cathedralibus ac Collegiatis Ecclesiis, horis debitis, signis congruâ pulsatione præmissis, laudes divinæ per singulas horas non cursim ac festinanter, sed tractim & cum pausa decenti; præsertim in medio cujuslibet versiculi psalmorum debitam faciendo inter solemne & feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus persolvantur: Horas canonicas dicturi cum tunica talari ac superpelliceis mundis ultra medias tibias longis, vel cappis, juxta temporum & regionum diversitatem. Ecclesias ingrediantur, non caputia, sed almutias, vel birreta tenentes in capite; qui cum in choro fuerint, gravitatem servent, quam & locus & officium exigunt, non insimul aut cum aliis confabulantes, seu colloquentes, aut litteras, seu scripturas alias legentes; & cum psallendi gratia ibidem conveniant, muta aut clausa labia tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori funguntur honore, in Psalmis, Hymnis & Canticis Deo alacriter modulentur. Cùm dicitur *Gloria Patri, & Filio, &c.* omnes consurgant. Cùm nominatur illud nomen IESVS, in quo omne genu flectitur cælestium, terrestrium & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem dum Horæ in communi cantantur, legat vel dicat privatim officium. Nam non solùm obsequium, quo obnoxius est, choro subtrahit; sed alios psallentes perturbat. *§. 1. Statuit.*

Super his debitè observandis, aliisque ad divini officij prosecutionem ac chori disci- *§. 2. Super his.*

plinam spectantibus, Decanus, vel cui onus incumbit, diligenter invigilet, hincinde, ne quid inordinatè fiat, circumspiciens. Horum autem transgressores, illius horæ in qua circa prædicta excesserint, vel alia majori, prout transgressionis gravitas exegerit, plectantur pœnâ.

Salvis tamen laudabilibus consuetudinibus, statutis ac observantiis specialibus Ecclesiarum singularum Regni & Delphinatus.

Item acceptat Decretum quod incipit *Qui in matutinis.*

QVO TEMPORE QVISQVE debeat esse in Choro.

TITVLVS XI.

Caput unicum.

QVi in Matutinis ante finem Psalmi, *Venite exultemus*: In aliis horis ante finem primi Psalmi: In Missa ante ultimum *Kyrie eleison.* usque in finem divino officio non interfuerint, nisi fortè necessitate cogente, ac petitâ & obtentâ à præsidente chori licentiâ, discedere oporteat; pro illa hora absens censeatur, salvis Ecclesiarum consuetudinibus, si quæ circa hæc arctiores existant.

§. 1. *Idem in his.* Idem in his observetur qui à principio usque ad finem in processionibus non permanserint: pro cujus executione deputetur aliquis onus habens notandi personas singulas statuto tempore non convenientes, juramento astrictus agere fideliter & nulli parcere.

Iubet etiam hæc sancta Synodus quòd in illis Ecclesiis, in quibus singulis horis certæ distributiones statutæ non sunt, omnino etiam de grossis fructibus, si opus sit, deputentur, ut juxta mensuram laborum plus minusve quisque capiat emolumenti. *§. 2. Iubet.*

Tollentes prorsus abusum illum, quo in una dumtaxat hora præsens totius diei distributiones usurpat, & illum quo præpositi vel Decani aut alij officiales ex hoc solum quòd officiales sunt, licèt actualiter pro utilitate Ecclesiæ non absint, quotidianas distributiones percipiunt. *§. 3. Tollentes.*

Item acceptat decretum quod incipit, *Quoscumque etiam.*

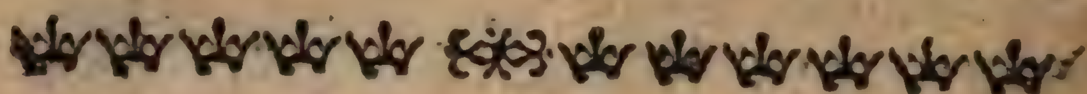
QVALITER HORÆ CANONICÆ sunt dicendæ extra chorum.

TITVLVS XII.

Caput unicum.

QVoscumque etiam alibi beneficiatos, seu in sacris constitutos, cùm ad Horas Canonicas teneantur, admonet hæc sancta Synodus, ut, si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, non in gutture, vel inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando dictiones, vel colloquia vel risus intermiscendo: sed sive soli, sive associati, diurnum, nocturnumque officium reverenter, verbisque distinctis peragant, ac tali in loco unde à devotione non retrahantur; ad * quem se disponere & præparare debent, juxta illud ** quod.*

Eccles. 2. quod scriptum est, *Ante orationem præpara animam tuam, ne sis quasi qui tentat Deum.*

Item acceptat decretum quod incipit, *Quicumque in Ecclesia.*

DE HIS QVI TEMPORE divinorum Officiorum vagantur per Ecclesiam.

TITVLVS XIII.

Caput unicum.

QVicumque in Ecclesia beneficiatus, præsertim de majoribus, divinorum tempore per Ecclesiam vel foris circa ipsam deambulando, aut cum aliis colloquendo vagari visus fuerit; non solùm illius horæ, sed totius diei præsentiam ipso facto amittat. Qui si semel correctus non destiterit, per mensem distributionibus careat; vel graviori (si pertinacia exegerit) pœnæ subjiceat, ut tandem desistere cogatur.

Prohibeatur etiam ne divina officia, tumultuosi quorumcumque per Ecclesiam discursus impediant aut perturbent.

Regulares qui in conventualibus Ecclesiis circa prædicta excesserint, gravi pœna, superiorum arbitrio, castigentur.

Item acceprat Decretum quod incipit, *Vt cuncta.*

DE TABVLA PENDENTE in choro.

TITVLVS XIV. *aliàs* XV.

Caput unicum.

VT cuncta in domo Dei ordinatè procedant, & quilibet sciat quid agendum imminet, statuatur Tabula aliqua continuè pendens, in qua quid per unumquemque ex Canonicis, vel aliis beneficiatis in singulis horis per hebdomadam, aut majus tempus cantandum, legendumve sit, describatur. Qui autem secundum quod ibi descripum fuerit facere per se, vel alium neglexerit, pro qualibet hora, distributiones unius diei amitiat.

Item acceptat decretum quod incipit, *Abusum aliquarum Ecclesiarum.*

DE HIS QVI IN MISSA non complent Credo, vel cantant cantilenas, vel nimis bassè Missam legunt, aut sine Ministro.

TITVLVS XV, *aliàs* XVI.

Caput unicum.

ABusum aliquarum Ecclesiarum, in quibus *Credo in unum Deum* (quod est

symbolum & confessio fidei nostræ) non completè usque in finem cantatur, aut Præfatio seu oratio Dominica omittitur: vel in Ecclesiis cantilenæ sæculares voci admiscentur, seu in Missa etiam privata sine ministro, aut præter secretas orationes, ita submissa voce dicitur, quòd à circumstantibus audiri non potest, abolentes, Statuimus, ut qui in his transgressor inventus fuerit, à Superiore debitè castigetur.

Item acceptat Decretum quod incipit, *Abusum etiam.*

DE PIGNORANTIBUS cultum divinum.

TITULUS XVI. *aliàs* XIV.

Caput unicum.

ABusum etiam cultui divino manifestè derogantem, quo nonnulli Ecclesiarum Canonici contrahentes debita, sic se creditoribus obligant, ut nisi statuto tempore satisfaciant, à divinis cessent officiis, abolentes, & obligationem hujusmodi, etiam si jurejurando firmata sit, irritam decernentes: Statuimus ut qui talem illicitum contractum fecerint, trium mensium fructus ipsi Ecclesiæ applicandos ipso facto amittant; & quamdiu divina non resumpserint, nullos ex ipsa Ecclesia proventus percipiant.

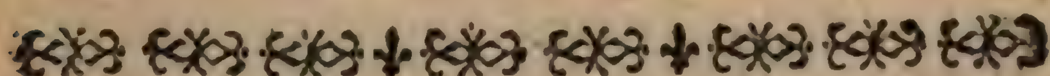

Item acceptat decretum quod incipit, *Prohibet hæc sancta Synodus.*

DE TENENTIBVS Capitula tempore Missæ.

TITVLVS XVII.

PRohibet hæc sancta Synodus, ut tempore Missæ maioris, præsertim diebus solemnibus, capitula seu actus capitulares, aut alii tractatus per Canonicos non celebrentur, nisi forte vrgens & evidēs ingrueret necessitas. Qui verò ad talem horam capitulum indixerit, à distributionibus quotidianis per hebdomadam sit suspensus: neque ipsi Canonici pro illa hora ipsas distributiones lucrentur.

Item acceptat Decretum quod incipit, *Turpem etiam.*

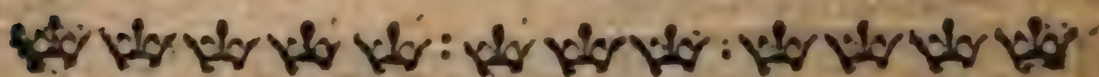
DE SPECTACVLIS in Ecclesia non faciendis.

TITVLVS XVIII.

Caput unicum.

TVrpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatum Ecclesiis, quo in certis anni celebritatibus nonnulli cum mitra baculo, ac vestibus Pontificalibus, more Episcoporum, benedicunt: alii ut Reges ac Duces induti, quod festum fatuorum, vel In-

nocentium, seu Puerorum in quibusdam regionibus nuncupatur: alii larvales ac theatrales jocos, alii choreas, ac tripudia marium ac mulierum facientes, ut homines ad spectaculum & cachinnationes moveant, alii comessationes ac convivia ibidem præparant, hæc sancta Synodus detestans; Statuit & jubet tam Ordinariis, quàm Ecclesiarum Decanis & Rectoribus sub pœna suspensionis omnium proventuum Ecclesiasticorum, trium mensium spatio, ne hæc aut similia ludibria, neque etiam mercantias, seu negociationes nundinarum in Ecclesia (quæ domus orationis esse debet) & etiam in cœmeterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per censuram Ecclesiasticam, aliáque juris remedia punire non negligant. Omnes autem consuetudines, statuta, aut privilegia quæ his non concordant decretis (nisi fortè majores adjicerent pœnas) irrita esse hæc sancta Synodus decrevit. Datum in sessione publica Basileæ in majori Ecclesia solemniter celebrata, die Iovis nona mensis Iunii, anno à Nativitate Domini 1435.

Item acceptat Decretum quod incipit, *Quicumque Clericus.*

DE CONCVBINARIIS.

TITVLVS XIX.

Caput unicum.

QVicumque Clericus cujuscumque conditionis, status, religionis, dignitatis,

etiam si Pontificalis vel alterius præeminentiæ existat, qui post hujus constitutionis notitiam quam habere præsumatur per duos menses post publicationem in Ecclesiis Cathedralibus, quam ipsi Diocesani omninò facere teneantur, postquam eadem Constitutio ad eorum notitiam pervenerit, fuerit publicus Concubinarius, à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos Superior in fabricam, vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem, ex quibus ii fructus percipiuntur, convertat.

Nec-non & hujusmodi publicum Concubinarium ut primùm talem esse innotuerit, mox suus Superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat. Quòd si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publicè resumpserit, jubet hæc sancta Synodus, ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet. *§. 1. Nec non.*

Et nihilominus hi publici concubinarii, usquequò eis per suos Superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcumque honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorumve sint inhabiles. *§. 2. Et nihilominus.*

Quod si post dispensationem recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint, sine speciali cujus dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant. *§. 3. Quod si post.*

Quòd si hi ad quos talium correctio pertinet, eos ut prædictum est, punire neglexerint, eorum Superiores, tam in ipsos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu, modis omnibus, dignâ punitione animadvertant. *§. 4. Quod si hi.*

In Conciliis etiam Provincialibus & Syno- *§. 5. In Conciliis.*

dalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem beneficiorum, vel alia condignâ pœnâ severiter procedatur.

Et si hi quorum destitutio ad summum Pontificem spectat, per Concilia Provincialia, aut suos Superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ipsi Summo Pontifici deferantur. Eadem diligentia & inquisitio in quibuscumque Generalibus Capitulis & Provincialibus quoad suos serventur.

§. 6. *Pœnis aliis.* Pœnis aliis contra prædictos & alios non publicos Concubinarios statutis, in suo robore permansuris.

§. 7. *Publici.* Publici autem intelligendi sunt, non solùm hi quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in jure factam, seu per rei evidentiam quæ nulla possit tergiversatione celari, notorius est: Sed qui mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam tenet, & per suum Superiorem admonitus, ipsam cum effectu non dimittit.

§. 8. *Quia verò.* Quia verò in quibusdam regionibus nonnulli jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus à concubinariis percipere non erubescunt, patiendo eos in tali fœditate sordescere: sub pœna maledictionis æternæ præcipit ne deinceps sub pacto, compositione aut spe alicujus quæstus talia quovis modo tolerent aut dissimulent: alioquin ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum ejus quod propterea acceperint, restituere & ad pios usus convertere teneantur & compellantur.

§. 9. *Ipsas autem.* Ipsas autem Concubinas, aut mulieres suspectas, Prælati omnibus modis curent à suis subditis, etiam per brachii sæcularis invoca-

tionem (ſi opus fuerit) penitus arcere: qui etiam ex tali concubinatu procreatos filios apud patres ſuos cohabitare non permittant.

Iubet inſuper hæc ſancta Synodus ut etiam in prædictis Synodis & Capitulis hæc Conſtitutio publicetur, ut quilibet ſuos ſubditos ad ipſarum concubinarum dimiſſionem moneat diligenter. Injungit præterea omnibus ſæcularibus viris (etiam ſi regali præfulgeant dignitate) ne ullum qualecumque inferant impedimentum, quocumque quæſito colore Prælatis qui ratione officij ſui adverſus ſubditos ſuos pro huiuſmodi concubinatu procedunt. §. *10. Iubet inſuper.*

Et cum omne fornicationis crimen lege divina prohibitum ſit, & ſub pœna peccati mortalis neceſſariò evitandum: monet omnes laicos tam uxoratos, quàm ſolutos, ut ſimiliter à Concubinatu abſtineant: nimis enim reprehenſibilis eſt qui uxorem habet & ad aliam mulierem accedit: qui verò ſolutus eſt, ſi continere nolit, juxta Apoſtoli conſilium uxorem ducat. Pro hujuſmodi autem divini obſervantia præcepti, hi ad quos pertinet, tam ſalutaribus monitis, quàm aliis canonicis remediis omni ſtudio laborent. §. *11. & cum omne.*

Item acceptat Decretum quod incipit *Ad vitandum, &c.*

DE EXCOMMVNICATIS non vitandis.

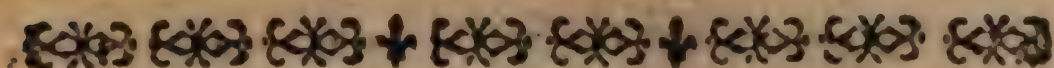
TITVLVS XX.

Caput unicum.

AD vitandum ſcandala & multa pericula, ſubveniendumque conſcientiis timoratis.

§. 1. *Statuit.* Statuit quòd nemo deinceps à communicatione alicujus in Sacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque divinis, vel extra, prætextu cuiuſcumque ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, vel interdictum Eccleſiaſticum obſervare; niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura huiuſmodi fuerit in vel contra perſonam, collegium, vel univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam à Iudice publicata & denunciata ſpecialite & expreſſè: aut niſi aliquem ita notoriè in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari. Nam à communicatione illius abſtineri vult juxta Canonicas Sanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos ſeu prohibitos non intendit in ali-

quo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.

Item receptat Decretum quod incipit. *Quoniam.*

DE INTERDICTIS indifferenter non ponendis.

TITVLVS XXI.

Caput unicum.

QVoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa consueverunt scandala evenire.

Statuit hæc sancta Synodus quòd nulla civitas, oppidum, castrum, villa, aut locus Ecclesiastico supponi possit Interdicto, nisi ex causa, seu culpa ipsorum locorum, aut Domini seu Rectoris vel officialium: propter culpam autem seu causam alterius cuiuscumque privatæ personæ, huiusmodi loca interdici nequaquam possint auctoritate quacumque ordinariâ vel delegatâ, nisi talis persona priùs fuerit excommunicata ac denuntiata, seu in Ecclesia publicata; ac Domini seu Rectores vel officiales ipsorum locorum auctoritate Iudicis requisiti huiusmodi personam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non reiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint, qua etiam post biduum eiecta, recedente vel satisfaciente, mox divina resumi possint. Quòd etiam in pendentibus locum habebit. §. 1. *Statuit.*

Item acceptat Decretum quod incipit *Licet in Apostolicis.*

DE SVBLATIONE Clementinæ Litteris, quæ est in Tit. de Probat.

TITVLVS XXII.

Caput unicum.

LIcet in Apostolicis vel aliis litteris quibuscumque aliquem dignitati, beneficio, aut iuri cuicumque renuntiasse, aut privatum esse, seu aliquid aliud egisse per quod ius proprium auferatur, narratum sit; huiusmodi litteræ in his non præiudicent, etiamsi super ipsis gratia vel intentio narrantis fundetur, nisi per testes, aut alia legitima constiterit documenta. Datum in sessione publica huius sanctæ Synodi in Ecclesia maiori Basiliensi, solemniter celebrata nono Calendas Aprilis, Anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo sexto.

DE CONCLVSIONE Ecclesiæ Gallicanæ.

TITVLVS XXIII.

Caput unicum.

DEmum conclusit prælibata Congregatio, ut decreta ipsa de quibus visum est

eſt quod debeant ſimpliciter acceptari, ex nunc ſimpliciter acceptentur, & executionem ſortiantur; atque ex nunc effectui realiter mancipentur. Et ſimiliter illa decreta circa quæ fuerunt factæ prænotatæ modificationes, de quibus ſuperiùs dictum eſt, ex nunc cum ipſis ſcilicet modificationibus acceptentur, prout etiam acceptantur, ſub ſpe, ſcilicet quòd ipſæ modificationes per ſacrum Concilium admittentur. Pro quo Regii Oratores inſtabunt vice Regia Eccleſiæ Regni & Delphinatus.

§. 1. *Poſtremò.* Et poſtremò viſum fuit prædictæ Congregationi inſtandum fore omnino apud Regem, ut ipſe ex nunc decreta eadem juxta modos prænotatos acceptet & approbet, mandando diſtrictè ex nunc Curiæ Parlamenti & aliis Iuſtitiariis Regni & Delphinatus, ac aliorum Dominorum Regni, quatenus de puncto in punctum præmiſſa inviolabiliter & in perpetuum obſervent & obſervari faciant. Tranſgreſſores & contra facientes taliter puniendo, quòd cæteris in poſterum cedat in exemplum. Et ſuper hoc conficere Pragmaticam Sanctionem.

§. 2. *Ea propter.* Ea propter nobis humiliter ſupplicaverunt memorati Archiepiſcopi, Epiſcopi, Capitula notabilia, Decani, Abbates, cæterique Prælati & viri Eccleſiaſtici, atque ſcientifici Vniverſitatum Studiorum generalium Regni, Eccleſiam prædictam Regni & Delphinatus noſtrorum prædictorum repræſentantes, quatenus eorum deliberationibus & concluſionibus, ſic ſecundùm Deum, juſtitiam & ſinceritatem conſcientiarum ſuarum acceptis, tam reſpectu præfatorum decretorum & Canonum ipſius Sacro-ſanctæ Generalis Synodi Baſilienſis, quàm alias in his quæ pro utilitate reipublicæ Eccleſiæ Regni & Del-

phinatus nostrorum fuerunt inter eosdem deliberata & conclusa, regium nostrum consensum præbere, eaque protegere efficaciter & exequi, ac inviolabiliter per omnes subditos nostros observari facere & mandare dignaremur.

Nos igitur attendentes quòd sicut Sacerdotes debitores sunt ut veritatem, quam audierunt à Christo libere prædicent, sic princeps debitor est ut veritatem quam audivit à Sacerdotibus, approbatam quidem scripturis, defendat fiducialiter, & efficaciter exequatur: Præmissis & aliis justis & rationabilibus causis præmoniti, habitâ etiam super his deliberatione digestissima cum prædictis Principibus nostræ regalis prosapiæ ac aliis Magnatibus, proceribus, multisque viris prudentibus & scientificis Ecclesiasticis & sæcularibus Regni & Delphinatus nostrorum nobis in Consilio nostro magno assistentibus, eorumdem Prælatorum & aliorum Ecclesiasticorum Ecclesiam Regni & Delphinatus nostrorum repræsentantium, supplicationem & requestam justam & rationabilem, & Sanctorum Patrum decretis conformem, omnique æquitate subnixam agnoscentes, prædictas ipsorum Archiepiscoporum, cæterorumque Prælatorum & virorum Ecclesiasticorum nostrorum Regni & Delphinatus, deliberationes & conclusiones gratas & acceptas habuimus & habemus, eisdemque consensum nostrum regium præbuimus & præbemus per præsentes: Volentes & ordinantes omnes & singulas deliberationes & conclusiones prædeclaratas in nostris Regno & Delphinatu, cæterisque dominiis perpetuò teneri, atque inviolabiliter observari: suumque plenum & integrum à die datæ præsentium penitùs sortiri effectum, absque alia publicatione

ſeu promulgatione. Et nihilominus publicari, & inter Regias & Delphinales ordinationes regiſtrari mandamus.

Quocirca dilectis & fidelibus Conſiliariis noſtris præſens tenentibus & qui in futurum noſtra tenebunt Parlamenta, omnibuſque Iuſtitiariis Regni & Delphinatus noſtrorum, cæteriſque Officiariis & ſubditis noſtris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, mandamus, diſtrictiùs injungentes, quatenus omnia præmiſſa & ſingula teneant, cuſtodiant, & conſervent in ſua roboris plenaria firmitate, & in cauſis quibuſcumque, occaſione præmiſſorum de cætero orituris & emerſuris, ſecundùm deliberationes & concluſiones prædeſcriptas judicent, pronuntient, & ſententient, atque ab omnibus ſubditis & incolis noſtrorum Regni & Delphinatus inviolabiliter faciant in omnibus & per omnia obſervari, prædictas perſonas Eccleſiaſticas & ſæculares, ac eorum quamlibet in omnibus & ſingulis ſuperiùs expreſſis, ab omni turbatione, violentia, impreſſione, moleſtatione, damno, impedimento & diſturbio tueantur, protegant pariter & defendant; omneſque & quaſcumque perſonas cujuſvis conditionis ac ſtatus fuerint, contrà facientes aut venientes taliter puniendo, quòd in poſterum cæteris cedat in exemplum: quoniam ſic fieri volumus, & jubemus per præſentes. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus litteris duximus apponendum. Datum Bituris ſeptima die menſis Iulij, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo, & regni noſtri decimo-ſexto. Sic ſignatum in plica in ſuperiori parte. Per regem in ſuo magno Conſilio, in quo Dominus Delphinus Viennenſis, Domini dux Borbonii, Carolus §. ultim. Quocirca.

de Andegavia Comes Cenomaniæ, Petrus filius Ducis Britanniæ, necnon Comites de Marchia & Vindocinio, & de Tancarvilla, Prælati Proceresque, ac alii viri Ecclesiastici & sæculares quamplurimi erant. N. de Firbois. In superiori parte plicæ prædictæ erat sic scriptum, Collatio facta cum originali litterarum præinsertarum atque incorporatarum. N. de Firbois. Et in dorso extitit descripta publicatio in dicta Curia Parlamenti facta sub hac forma, Lecta ac publicata Parisiis in Parlamento, die decima tertia Iulii, millesimo quadringentesimo trigesimo-nono. Sic signatum, CENETHEAV.

FINIS PRAGMATICAE Sanctionis.

CONCORDATA

INTER SANCTISSIMVM Dominum noſtrum Papam Leonem X.

CHRISTIANISSIMVM Dominum noſtrum Regem FRANCISCVM *hujus nominis primum.*

PROOEMIVM.

FRanciſcus Dei gratiâ Francorum Rex, Mediolani Dux, Aſtenſis Comes ac Genuæ Dominus, omnibus literas has lecturis ſalutem. Cum non pridem, ſuperſtite adhuc Ludovico memoriæ commendabilis Rege, ſocero noſtro (cujus animæ propitietur Altiſſimus) ſacrum Lateranenſe Concilium ſæpliùs editis decretis, eundem ſoce-

rum nostrum ad ejusdem Conventum evocasset, cum eoque Regni nostri Curias summas, (quas Parlamentarias vocamus) Ecclesiam insuper universamGallicanam,cunctasque Regni nostri gentes, Delphinatusque nostri potentatus admonendos censuisset, ut si quid auctoritatis priscæ afferre, si qua jura citare, si rationes consentaneas palàm edissere posse confiderent, quominùs Sanctio Pragmatica ejusdem Concilii auctoritate ac sententiâ antiquaretur, abrogaretur, induceretur, irritaque, etiam nulla pronuntiaretur & schismatica; id infra diem, dictis decretis præfixam, efficerent: quo neglecto talis denique sacro approbante Concilio decerneretur. Dudum autem statimque Nobis diadematico fastigio divina benignitate auctis, Regnumque auspicatò ineuntibus, cum rursushuiusmodi edicta alia atq; alia ab eadem auctoritate manantia,nobis innotuissent, nobis etiam, nostrisque Curiis, Ecclesiæ Gallicanæ ac subditispopulis edicto novissimo ac causæ peremptorio spes omnis esset purgandæ moræ præcisa, ut si ulterius cunctari in animum induxissemus, futurum omninò videremur, in hæc discrimina incidere, quæ ante dictæ Pragmaticæ Sanctionis decretum hoc in Regno nostro, patriaque Delphinali locum sibi vindicabant. Ideò nos animo reputantes quanta olim ante illius Pragmaticæ Sanctionis promulgationem, indignitas rerum ac deformitas in Regno nostro, patriáque Delphinali grassaretur, cum videlicet rés nummaria (quibus veluti nervis Respublica subnixa est) eâ maximè ac præcipuè ratione exhauriretur, cum Præsulibus & Antistitibus Sacerdotiorum conferendorum libertas facultasque adimeretur: cum peregrini & incolæ Sacerdotiis Gallicis sæpenumero donarentur: cum diplomatibus Apostolicis,

quas expectativas nuncupabant, generatim, sigillatimque superstitum hominum spirantiumque Sacerdotia electiva, mixta ac collativa in diem mortis eorum conferrentur qui eis fungebantur; id quod cum bonis moribus non convenit, tum verò alieni fati votum habet adjunctum.

Postremò cùm Sacerdotiorum controversiæ, litesque sacræ in Curia Romana disceptarentur ingenti nostrorum hominum dispendio & incommodo: ex quo sequi plerumque necesse erat, ut qui vel sumptibus suppeditare vel labori sufficere nequirent, hi aut juri suo cedere, aut causas deserere, ac pro derelictis habere cogerentur. Simul ea accedebat deformitas, ut literarum studiosi & disciplinis liberalibus incumbentes, aut Sacerdotia adipisci nequirent, aut si adipisci cuperent literarum studium abjicere, aut certè deponere cogerentur, passimque per urbes errabundè vagari, ut id periculum imminere videretur, ne literarum tandem amor & scientia per incuriam exolescerent. Cùm igitur summoperè nobis videndum esse existimaremus, ne hujusmodi indignitas in Regno nostro exoriretur, id quod futurum intelligebamus, tempori utique inserviendum esse duximus, ac rebus nostris periclitantibus, pro re nata consulendum, imminentiaque detrimenta minore ac leviore dispendio redimenda. Quare cùm Bononiam cum omni nostro comitatu venissemus; exhibendæ gratiâ reverentiæ Sanctissimo Patri nostro Leoni X. Pontifici summo, quam ei Francię Reges majores nostros, ut primos ac maximos sacrosanctę Ecclesię filios exhibuisse novimus; obnixis precibus ab eo contendimus, ut si Pragmaticæ nomen omninò esset abrogandum, saltem vice illius,

bonâ suâ, Conciliique veniâ, certas nobis leges, conditionesque meditari, comminiscique liceret, quibus Imperium nostrum supradictum imposterum uteretur, quod ad ea quidem pertinet quæ Sanctione Pragmaticâ cavebantur: Quibus nostris precibus exorata Pontificis Sanctitas (nam ei quoque cordi erat Regni Ecclesiam rectè atque ordine administrari) haud ægrè nobis indulsit, ut Conventa quędam nobis meditari, commentarique liceret, Pragmaticę Sanctionis vicem Regno ac Potentatui supradicto utique prębitura, quæ ejusdem ipsa Concilii auctoritate, assensuque confirmarentur, quam homologationem vocant, cum irritante decreto. Hujus commentationis curam cùm tunc sua Sanctitas & nos mandavissemus viris quibusdam consultissimis; ita confecta, temperataque sunt ea conventa, ut pleraque Pragmaticæ Sanctionis capita firma nobis post-hac, rataque futura sint, qualia sunt ea quę de Reservationibus in universum aut sigillatim factis statuunt, de *Collationibus*, de *Causis*, de *frustratoriis appellationibus*, de *antiquatione Constitutionis Clementinæ*, quam *Literis* vocant, *de liberè quïetéque Possidentibus*, de *Concubinariis*, quædamque alia quibus nihil iis conventis derogatum, abrogatumve fuit, nisi (si in quibusdam capitibus nonnulla interpretanda, immutandave censuimus) quod ita referre utilitatis publicę arbitraremur. Quòd verò ad Electiones pertinet, minimè, quod optabamus, obtinere potuimus, causis in dictis Conventis latissimè insertis; ac nihilò seciùs tamen cum ab ejusdem Pontificis Sanctitate dilationem semestrem impetrassemus, iis rebus transigendis, superiisque viros multos doctrinâ eximiâ, litterarumque peritiâ prędítos, usuque rerum cal-

lentiſſimos conſuluiſſemus ; tandem de eorum ſententia, quando ita ferebat ratio difficultaſque temporis, rerumque nos circumſtantium neceſſitas, ſępe dicta conventa in Regno noſtro ac Delphinatu promulganda cenſuimus, ita ut Sanctionis vicem, inſtarque plenum habeant, quorum Conventorum ſeu approbationis Concilii tenor ſequitur & eſt talis.

Approbatio Concordatorum per Concilium Generale Lateranenſe.

LEO Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam ſacro approbante Concilio. Diuinâ diſponente clementiâ per quam Reges regnant & Principes imperant, in eminenti Apoſtolatus ſpecula, & ſuper gentes & regna meritis licet imparibus conſtituti, animo revolventes, quòd ſi ea quæ pro ſalubri & quieto regimine Regnorum, & ad pacem & iuſtitiam populorum perpetuâ eorumdem regnorum ſtabilitate, Regibus præſertim de fide Catholica & de republica Chriſtiana & Apoſtolica Sede bene meritis, laudabili & providâ noſtrâ ordinatione cum Venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus conceſſa, ac ad effectum huiuſmodi geſta, ſtatuta, ordinata, decreta faſtàve ſunt, plenam roboris firmitatem obtineant: illis nihilominus interdum, ſacro approbante Concilio, noſtræ innovationis & approbationis robur adjicimus ut eò firmius illibata perdurent, quò ſæpius erunt noſtrâ auctoritate ac etiam generalis Concilii præſidio communita; efficacémque operam circa eorumdem conſervationem libenter adhibemus, vt Reges & ipſorum Regnorum perſonæ conceſſionibus, privile-

giis, statutis & ordinationibus hujusmodi in Domino plenè gaudentes, in pacis & tranquillitatis ac amœnitatis dulcedine conquiescant, & in eorum solita erga eandem Sedem devotione ferventius perseverent. Nuper siquidem ut Ecclesia sponsa nostra in sancta unione conservaretur, & Christi fideles sacris canonibus à Romanis Pontificibus & sacris generalibus Concilijs duntaxat editis uterentur, quasdam cōstitutiones, quas de cætero loco Pragmaticæ Sanctionis & contentorum in ea, in Regno Franciæ, pro bono pacis & concordiæ, ac illius communi & publica utilitate, cum charissimo in Christo, Filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo dum Bononiæ, cum nostra Curia essemus, tractatas, & cum eisdem Fratribus nostris diligenter examinatas, & de eorum consilio cum præfato Rege concordatas, & per ipsius Regis legitimum procuratorem acceptas, de eorumdem Fratrum consilio, unanimi consensu statuimus & ordinamus, prout in nostris literis desuper confectis plenius continetur, quarum tenor sequitur, & est talis.

Textus Concordatorum.

TITVLVS I.

DE CONSTITUTIONIBUS.

LEo Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Primitiva illa Ecclesia in angulari petra à Salvatore nostro Iesu Christo fundata, Apostolorum præconijs elata, martyrumque sanguine consecrata & aucta, olim ubi primùm iuvante Domino per orbem terrarum lacertos movere cœpit, providè attendens quantum oneris humeris impositum haberet, quot oves pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima lo

oculos intendere cogeretur; divino quodam consilio, parrochias instituit, diœceses distinxit, Episcopos creavit, & Metropolitanos præfecit, vt tanquam membra capiti obsequentia, cuncta secundùm ejus voluntatem salubriter in Domino gubernarent, & tanquam rivuli à perenni fonte, Romanâ videlicet Ecclesiâ derivantes, ne angulum quidem dominici agri inrigatum dimitterent: unde, sicut alii Romani Pontifices prædecessores nostri, suo tempore omni studio curarunt ut dicta Ecclesia uniretur, & in sancta unione hujusmodi sine ruga & macula conservaretur, & omnes vepres ab eadem Ecclesia abolerentur, cujus proprium est, divina opitulante gratia, virtutes colere & vitia radicitùs extirpare: ita & nos tempore nostro & pręsenti durante Concilio, ea facere & curare debemus quę unioni & conservationi ejusdem Ecclesię conducere videntur. Ea propter omnes vepres quæ unioni huiusmodi obsistunt, & segetem Domini pullulare non sinunt, tollere prorsus & extirpare, ac virtutes in vinea Domini inserere satagimus.

Sanè inter arcana mentis nostrę revolventes quot tractatus inter pię memorię Pium II. Sextum IV. Innocentium VIII. Alexandrũ VI. & Iulium II. Romanos Pontifices Prædecessores nostros & claræ memoriæ Reges Franciæ Christianissimos super abrogatione certæ cõstitutionis in dicto Regno Franciæ vigentis, quę Pragmatica vocatur, habiti fuerũt. Et licet Sixtus IV. pręfatus, Nuntiis ad claræ memoriæ Ludouicum XI. Franciæ Regem Christianissimum destinatis tantis eidem persuaserit rationibus, vt Rex ipse Pragmaticam Sanctionem huiusmodi, tanquam in seditione & schismatis tempore natam, suis Patentibus Literis abrogaverit: tamen huiusmodi abro-

gatio, nec etiam Literæ Apostolicæ præfati Sixti super Concordata cum Oratoribus præfati Regis Ludovici ad præfatum Sixtum prædecessorem destinatis, habita expeditæ per Prelatos & personas Ecclesiasticas dicti Regni receptę non fuerunt, nec ipsi Prælati & personæ Ecclesiasticæ illis parere, nec monitis Innocentii & Iulii prędictorū aures prębere: sed eidem Pragmaticæ Constitutioni inhærere voluerunt: unde prefatus Iulius prædecessor in pręsenti Concilio Lateranensi, universalem Ecclesiam repręsentante, per eum legitimè indicto, abrogationis Pragmaticę Sanctionis huiusmodi negotium, & illius discussionem, venerabilium Fratrum suorum Cardinalium (de quorum numero tunc eramus) & aliorum Prælatorum Congregationibus, relationemque discussiorum sibi & eidem Concilio faciendam commisit, Gallicosque Prælatos, Capitula Ecclesiarum, & Monasteriorum Conventus, ac Parlamenta & laïcos illis faventes cuiuscumque dignitatis, etiamsi regalis existerent, sanctione prędicta utentes, seu illam approbantes, omnesque & singulos alios sua communiter vel divisim interesse putantes, per edictum publicum (cum ad partes illas tutus non pateret accessus) in certis Ecclesiis tunc expressis affigendum moneri & citari infra certum competentem terminum præfigendum, ad comparendum coram eo in Concilio præfato, causasque dicendum, quare Sanctio prefata in concernentibus auctoritatem, dignitatem & unitatem Ecclesię Romanæ & Apostolicę Sedis, sacrorumque Canonum & Ecclesiasticæ libertatis violationem, nulla & invalida declarari, decerni & abrogari non deberet.

Et cum super his in forma iuris in prefato Concilio Lateranensi procederetur, dictus-

que Iulius prædecessor sicut Domino placuit, rebus fuisset humanis exemptus, nosque divinâ favente clementiâ ad summi Apostolatus apicem assumpti fuissemus, & contra Prelatos, Capitula, Conventus & personas huiusmodi ad nonnullos actus processissemus, tandem considerantes pacem esse vinculum charitatis & spiritualem virtutem qua salvamur, dicente Domino, Qui biberit aquam quam ego dabo ei bibere, non sitiet in ęternum; quod in pace consistat salus universorum, Cassiodoro testante, omni quippe Regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua populi proficiunt & utilitas gentium custoditur: matura deliberatione cognovimus non per Nuntios aut Legatos nostros, sed in præstatione obedientiæ filialis quam charissimus in Christo filius noster Franciscus Francorum Rex Christianissimus personaliter nobis pręstitit, hęc cum Maiestate sua coram discutere, eumque paternis hortari monitis, ut ad laudem Dei, & ad sui honorem, prompto animo libens ac volens dictę pragmaticę Sanctioni abrenunciare & secundum leges sanctę Romanę Ecclesiæ, quemadmodum cęteri Christiani vivere, ac mandatis Apostolicis, quę à sede Apostolica pro tempore emanarent, parere & obedire vellet.

DE ELECTIONIS ET Postulationis derogatione.

TITVLVS II.

ET cum ex Electionibus, quæ in Ecclesijs Cathedralibus & Metropolitanis, ac Monasteriis dicti Regni, à multis annis citra fiebant, grandia animarum pericula provenirent, cum pleræque per abusum sæcularis potestatis; nonnullæ vero præcedentibus illicitis & simoniacis pactionibus, aliç particulari amore & sanguinis affectione, & non sine Periurii reatu fierent; cum Electores ipsi, etiam si ante electionem per eos faciendam, idoneiorem, & non eum quem promissione aut datione alicuius rei temporalis, seu prece vel precibus per se vel alium, interpositis, electionem procurare didicissent, eligere sponte iurarent, iuramentum huiusmodi non servarent: sed contra proprium huiusmodi iuramentum in animç suç prçiudicium venirent, ut nobis notoriè constat ex crebris absolutionibus & rehabilitationibus à nobis & Prçdecessoribus nostris petitis & obtentis: idem Franciscus Rex nostris paternis monitis, tanquam verus obedientiç filius, parere volens, tam pro bono obedientiç, in qua magnum meritum verè consistit, quam pro communi & publica Regni sui utilitate, in locum dictç Pragmaticæ Sanctionis ac singulorum capitulorum in ea contentorum, leges & constitutiones infra scriptas invicem tractatas, & cum fratribus nostris sanctç Roma-

næ Ecclesię Cardinalibus diligenter examinatas, & de eorum consilio, cum prędicto Rege concordatas per dilectum filium Rogerium Barme, regium Advocatum, Oratorem suum ad hoc ab eodem Francisco Rege ad nos destinatum, habentem ad hoc speciale & sufficiens mandatum, acceptavit.

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣: ✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

DE REGIA AD PRÆlaturas Nominatione facienda.

TITVLVS III.

DE eorundem Fratrum consilio & vnanimi consensu, ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus: quod de cætero perpetuis futuris temporibus, loco dictę Pragmaticę Constitutionis ac omnium & singulorum capitulorum in ea contentorum, videlicet vt de cætero Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis in Regno dicto, Delphinatu & Comitatu Diensi ac Valentinensi, nunc, & pro tempore etiam per cessionem in manibus nostris & successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium spontè factam vacantibus, illarum Capitula & Canonici ad electionem, seu postulationem, inibi futuri Prælati, procedere non possint: sed illarum occurrente huiusmodi vacatione, Rex Francię pro tempore existens, vnum gravem Magistrum seu Licentiatum in Theologia, aut in vtroque seu altero iurium Doctorem, aut Licentia-

tum in Vniversitate famosa & cum rigore examinis, & in vigesimo septimo suæ ętatis anno ad minus cōstitutum, & alias idoneum, infra sex menses à die vacationis Ecclesiarum earundem computandos, nobis & Successoribus nostris Romanis Pontificibus, seu Sedi prędictę Nominare, & de persona per Regem huiusmodi nominata per nos & Successores nostros, seu Sedem prædictam provideri: & si contingeret præfatum Regem, personam taliter non qualificatam ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, per nos&Successores, seu Sedem hujusmodi de persona sic nominata eisdem Ecclesiis minimè provideri debeat, sed teneatur idem Rex infra tres alios menses à die recusationis personæ nominatæ non qualificatæ, Sollicitatori nominationem non qualificatam prosequenti, consistorialiter factæ intimandæ, computandos, alium supradicto modo qualificatum nominare; alioquin ut dispendiosæ Ecclesiarum hujusmodi vacationi celeriter consulatur, Ecclesiæ tunc sic vacanti per nos & Successores nostros, seu Sedem hujusmodi de persona, ut præfertur, qualificata; necnon per obitum apud sedem prædictam vacantibus, semper nullâ dicti Regis præcedente Nominatione, liberè provideri possit.

Decernentes Electiones contra præmissa attentatas, ac Provisiones per nos & Successores nostros, seu sedem hujusmodi factas, nullas & invalidas existere.

Consanguineis tamen præfati Regis ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima in nominatione & apostolicis litteris exprimenda, necnon Religiosis mendicantibus reformatis eminentis scientiæ, & excellentis doctrinæ, qui juxta sui Ordinis regularia instituta ad gradus hujusmodi assumi

non possunt, sub prohibitione præmissa minimè comprehensis: sed de eorum personis dictis Ecclesiis pro tempore vacantibus ad dicti Regis nominationem, per nos & Successores nostros, seu Sedem, hujusmodi liberè provideri possit.

De Monasteriis purè Electivis.

Monasteriis verò & Prioratibus conventualibus, & verè Electivis, videlicet in quorum electionibus forma capituli *Quia propter.* servari, & Confirmationes electionum hujusmodi solemniter peti consueverunt in Regno, Delphinatu & Comitatu, hujusmodi nunc & pro tempore, etiam per similem cessionem vacantibus, illorum conventus ad electionem, seu postulationem Abbatis, seu Prioris procedere non possint. *§. 2. Monasteriis.*

Sed idem Rex illorum, occurrente hujusmodi vacatione, religiosum ejusdem Ordinis in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum, infra simile tempus sex mensium à die vacationis Monasteriorum & Prioratuum hujusmodi computandorum, nobis & successoribus nostris, aut Sedi hujusmodi Nominare, & de persona per Regem hujusmodi Monasterio vacanti nominata, per nos & successores nostros, seu Sedem hujusmodi provideri; Prioratus verò personæ ad illum per eundem Regem nominatæ conferri debeat.

Si verò idem Rex, Presbyterum sæcularem, aut religiosum alterius Ordinis, aut minorem viginti trium annorum, vel alias inhabilem nobis aut successoribus nostris infra dictum semestre, seu Sedi hujusmodi nominaret, talis nominatus recusari, & nullatenùs sibi provideri, debeat; sed Rex ipse infra

trimestre à die recusationis, supradicto modo intimandæ, computandum, alium, modo supradicto qualificatum, Monasterio seu Prioratui tunc vacanti Nominare, & de persona ad Monasterium nominata illi providere; ad Prioratum verò nominato, Prioratus ipse per nos & successores nostros seu Sedem prædictam conferri debeat.

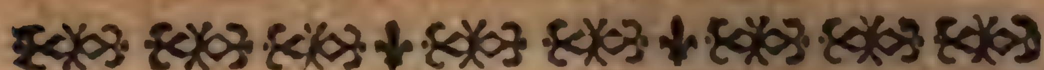
Alioquin dictis novem mensibus effluxis, nullâ, seu de persona minus idonea & modo præmisso non qualificata, factâ Nominatione, ac etiam vacantibus apud Sedem prædictam, semper, etiam nullâ dicti Regis expectatâ Nominatione, per nos & successores nostros, seu Sedem prædictam Monasteriis provideri; Prioratus verò personis, ut præfertur, qualificatis dumtaxat conferri liberè possint.

Electiones autem & illarum Confirmationes necnon provisiones per Nos & successores nostros ac Sedem prædictam contra præmissa pro tempore factas, nullas, irritas & inanes esse decernimus.

De singulorum Privilegiis, & quod in scriptis tantùm probari debent.

§. 3. *Per præmissa.* PEr præmissa tamen non intendimus in aliquo præiudicare Capitulis Ecclesiarum & Conventibus Monasteriorum & Prioratuum, hujusmodi privilegia à Sede Apostolica proprium eligendi Prælatum obtinentibus, quo minus ad Electionem Episcoporum ac Abbatum & Priorum, juxta privilegia eis concessa, liberé procedere possint juxta formam in eorum privilegiis contentam. Et si in eorum privilegiis forma aliqua expressa non fuerit, tunc formam Concilii generalis, cap. *Quia propter.* tantum servare teneantur:

dummodò de privilegiis sibi concessis hujusmodi per litteras Apostolicas, seu alias authenticas scripturas docuerint, omni aliâ specie probationis eis in hoc ademptâ.

DE RESERVATIONIBUS sublatis.

TITULUS IV.

VOlumus quoque & ordinamus quòd in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis, de cætero non dentur aliquæ Gratiæ expectativæ, ac speciales vel generales Reservationes ad vacatura beneficia, per nos & Sedem prædictam non fiant; & si de facto per importunitatem, aut alias à nobis & successoribus nostris & Sede prædicta emanaverint, illas irritas & inanes esse decernimus. *§. 1. Volumus.*

De Canonicis ad effectum creandis.

IN Cathedralibus tamen, Metropolitanis, & Collegiatis Ecclesiis, in quarum statutis caveretur expresse, quòd nullus ibidem dignitatem, personatum, administrationem vel officium obtinere possit, nisi in illis actu Canonicus existat, Canonicos ad affectum duntaxat inibi obtinendi dignitatem, personatum, administrationem vel officium hujusmodi, & non consequendi primam præbendam vacaturam, creare posse intendimus. *§. 2. In Cathedralibus.*

✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣ ✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣✣

De COLLATIONIBVS, *&* *primò de Prabenda Theologali.*

TITVLVS V.

STatuimus insuper quòd ordinarius Collator in unaquaque Cathedrali ac etiam Metropolitana Ecclesia Canonicatum & Præbendam Theologalem inibi consistentem, conferre teneatur uni Magistro, seu Licentiato, aut Baccalaureo formato in Theologia qui per decennium in Vniversitate studii generalis privilegiata studuerit, ac onus residentiæ, lecturæ & prædicationis actu subire voluerit: quique bis aut semel ad minus per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat: & quoties ipsum in hujusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium Capituli, per subtractionem distributionum totius hebdomadæ, puniri possit.

Et si residentiam deseruerit, de illa alteri provideri debeat.

Et ut liberiùs studio vacare possit, etiamsi absens fuerit à divinis, habeatur pro præsente, ita ut nihil perdat.

De Graduatis, Nominatis & Simplicibus.

§. 2. Præfatique. PRæfatique Ordinarii Collatores seu Patroni Ecclesiastici, quicunque fuerint, ultra dictam præbendam Theologalem, quam ut præfertur, qualificato conferre tenentur, tertiam partem omnium dignitatum, personatuum, administrationum & officiorum cæterorumque beneficiorum ecclesiastico-

rum, ad eorum collationem, provisionem, nominationem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem quomodolibet spectantium, viris litteratis, graduatis & per Vniversitates nominatis, hoc modo videlicet:

In primo mense post præsentium acceptationem & earumdem publicationem, præfati ordinarii Collatores, dignitates, personatus, administrationes & officia ad eorum collationem, provisionem, nominationem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem, ut præfertur, spectantia, Graduatis hujusmodi qui Litteras suorum Graduum cum Tempore Studii debitè insinuaverint, conferre teneantur: Beneficia verò, quæ in duobus sequentibus mensibus vacare contigerit, illa juxta juris communis dispositionem, personis idoneis liberè conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur. Beneficia autem quæ in quarto mense vacare contigerit, viris Graduatis per Vniversitatem Nominatis, qui Gradus & Nominationis literas cum Studii Tempore debitè insinuaverint, conferre seu præsentare teneantur: Beneficia verò quæ in quinto & sexto mensibus vacare contigerit, simili modo personis idoneis liberè conferre, seu personas ad illa præsentare possint. Beneficia autem quæ septimo mense vacare contigerit, Graduatis qui simili modo Literas Gradus cum Tempore Studii debitè insinuaverint, conferre teneantur: Beneficia verò, quæ octavo & nono mensibus vacare contigerit, pari modo personis idoneis conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur. Beneficia autem, quæ in mense decimo vacare contigerit, Graduatis Nominatis, qui Gradus & Nominationis literas cum Tempore Studii debitè insinuaverint, per eosdem or-

dinarios conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant: Beneficia autem, quæ 11. & 12. mensibus vacare contigerit, per eosdem ordinarios personis idoneis juxta juris communis dispositionem conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant.

Decretum irritans in favorem Graduatorum.

§. 3. *Si quis.* SI quis verò cujuscumque status, etiamsi Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiscopalis, aut Pontificalis vel alterius cujuslibet dignitatis, contra prædictum ordinem & qualificationes superiùs ordinatas, de dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis, seu quibusvis aliis beneficiis Ecclesiasticis hujusmodi aliter quàm modo prædicto disposuerit, dispositiones ipsæ sint ipso jure nullæ, collationesque & provisiones ac dispositiones illorum ad immediatum Superiorem devolvantur, qui eisdem personis modo præmisso qualificatis providere teneatur. Et si contravenerit, ad alium Superiorem devolvatur provisio & præsentatio huiusmodi gradatim, donec ad Sedem Apostolicam fiat devolutio.

De Tempore Studii.

§. 4. *Præterea.* PRæterea volumus quòd Collatores ordinarii & Patroni Ecclesiastici præfati, dignitates, personatus, administrationes & officia ac beneficia in mensibus, Graduatis & nominatis assignatis vacantia, illis graduatis simplicibus aut nominatis illa conferre, aut ad illa eos dumtaxat præsentare teneantur, qui per tempus competens in Vniversitate famosa studuerint. Tempus autem competens decennium in Magistris seu Licentiatis aut Baccalaureis in Theologia; septennium

verò in Doctoribus seu Licentiatis in Iure canonico, civili, aut Medicina: quinquennium autem in Magistris seu Licentiatis in artibus cum rigore examinis à logicalibus inclusivè, aut in altiori facultate: sexennium autem in Baccalaureis simplicibus in Theologia: quinquennium verò in Baccalaureis Iuris canonici aut civilis: in quibus Baccalaureis Iuris canonici aut civilis, si ex utroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus.

De prima insinuatione & exhibitione litterarum.

PRæfatique Graduati & nominati Collatoribus ordinariis sive Patronis Ecclesiasticis semel ante vacationem beneficii de litteris gradus seu nominationis, & de præfato tempore studii per litteras patentes Vniversitatis, in qua studuerint, manu Scribæ & sigillo Vniversitatis signatas, fidem facere teneantur. *§. 5. Præfatique.*

De probatione Nobilitatis.

CVm verò probatio Nobilitatis fieri debeat ad affectum, ut Nobiles gaudere possint beneficio minoris temporis Studii; tunc Nobilitas ipsa per quatuor testes deponentes in iudicio coram iudice ordinario loci, in quo est natus ille, de cuius nobilitate ex utroque parente constare debet, etiam in partis absentia probari possit. *§. 6. Cum verò.*

De insinuatione & exhibitione litterarum tempore Quadragesimali.

TEneanturque præfati Graduati tam simplices quàm Nominati, Patronis Eccle- *§. 7. Teneanturq;*

siasticis aut Collatoribus ordinariis, quibus gradus aut nominationis litteras huiusmodi insinuare debent, Litteras suorum Gradus & Nominationis, certificationis Temporis Studii, attestationis Nobilitatis duplicatas dare; ac singulis annis tempore Quadragesimæ, per se, aut procuratorem suumCollatoribus, Nominatoribus seu Patronis Ecclesiasticis, aut eorum vicariis, eorum nomina & cognomina insinuare; & eo anno quo præfatam insinuationem facere omiserint, beneficium in vim gradus aut nominationis huiusmodi petere non possint. Et si Collatoribus ordinariis aut Patronis Ecclesiasticis in mensibus deputatis Graduatis simplicibus, aut Graduatis nominatis, non esset Graduatus aut nominatus qui diligentias præfatas fecerit, collatio seu præsentatio per Collatorem seu Patronum ecclesiasticum, etiam eisdem mensibus facta alteri quàmGraduato vel nominato, non propter hoc irrita censeatur.

Si tamen Graduatus Simplex aut Nominatus beneficium post insinuationem gradus aut nominationis, in mensibus eis assignatis vacans petierit, & inter suam insinuationem & præfatam requisitionem non supervenerit Quadragesima, in qua nomen & cognomen insinuare debuerit, ad beneficium sic vacans eum capacem, ipsumque illud consequi posse & debere decernimus.

De duobus mensibus gratificationis.

§. 8. *Statuimus.* STatuimus quoque & ordinamus, quòd Collatores ordinarii & Patroni ecclesiastici præfati, inter Graduatos, qui litteras Gradus, cum Tempore Studii & attestatione Nobilitatis debitè insinuaverint, quoad beneficia in mensibus eis deputatis vacantia, gratificare

gratificare possint illum ex eis quem voluerint.

Quò verò ad beneficia in mensibus Graduatis Nominatis deputatis, Antiquiori Nominato conferre seu antiquiorem nominatum, qui litteras nominationis, temporis stud j & attestationis nobilitatis debitè insinuaverit, præsentare seu nominare teneantur. Concurrentibus autē nominatis ejusdē anni, DoctoresLicentiatis, LicentiatosBaccalaureis (demptis Baccalaureis formatis in Theologia, quos favore studij Theologici Licentiatis in Iure Canonico, Civili aut Medicina præferendos esse decernimus) Baccalaureos Iuris canonici aut CivilisMagistris inArtibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus Doctoribus in diversis facultatibus, Doctorem Theologum Doctori in Iure Doctorem in Iure Canonico Doctori in Iure Civili: Doctorem in Iure Civili Doctori in Medicina præferendos esse decernimus, & idem in Licentiatis & Baccalaureis servari debere volumus:

Et si in eisdem facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis seu gradus recurrendum esse volumus.

Et si in omnibus iis concurrerent, tunc volumus quod Collator ordinarius inter eosdem concurrentes gratificari possit.

De Beneficiis exprimendis. 2. De repletione. 3. De regula. Regularia Regularibus. *4. De generibus vacationum quæ ad Graduatos non pertinent.*

Volumus autem quòd Nominati litteras nominationis ab Vniversitatibus in quibus studuerint obtinentes, in nominationum litteris Beneficia per eos p.ssessa, & eorum *§. 9. Volumus.*

verum valorem exprimere teneantur: alioquin litteræ nominationis hujusmodi eo ipso nullæ sint, & esse censeantur.

Si quis verò, ex dictis qualificatis Graduatis simplicibus aut nominatis, tempore vacationis beneficij in mensibus eis deputatis vacantis, duas obtineat præbendas in Cathedralibus aut Metropolitanis aut Collegiatis, seu dignitatem vel præbendam, vel aliud seu alia beneficia quorum insimul vel cujus fructus, redditus & proventus, tempore residentiæ & horis divinis interessendo ad summam ducentorum florenorum auri de camera ascenderent; beneficium in vim Gradus seu Nominationis hujusmodi tunc petere seu consequi non possit.

Et insuper quòd tam Graduati Simplices, quam nominati beneficia in mensibus eis assignatis vacantia, petere & consequi possint secundum propriæ personæ condecentiam & conformitatem: videlicet Sæculares Sæcularia, & Religiosi Regularia beneficia ecclesiastica: ita quod sæcularis Nominatus, beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia, prætextu cujusvis dispensationis Apostolicæ, nec è contra religiosus beneficia sæcularia petere aut consequi minimè possint.

Quòdque beneficia simpliciter vel ex caussa permutationis, in mensibus graduatis simplicibus & nominatis assignatis vacantia, eis non sint affecta nec debita, sed ex caussa permutationis cum permutantibus duntaxat. Simpliciter verò vacantia beneficia, hujusmodi personis idoneis per ipsos Ordinarios liberè conferri possint.

De Ecclesijs Parrochialibus in villis Muratis.

STatuimus quoque quòd Parochiales Ecclesiæ in Civitatibus aut Villis Muratis existentes, non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut saltem qui per tres annos in Theologia vel altero Iurium studuerint, seu Magistris in Artibus, qui in aliqua Vniversitate privilegiata studentes Magisterij gradum adepti fuerint, conferantur. §.10.*Statuimus.*

De Vniversitatum nominationibus.

MOnemus autem præfati Regni Vuiversitates sub pœna privationis omnium & singulorum privilegiorum à nobis & Sede Apostolica obtentorum, ne Collatoribus seu patronis Ecclesiasticis habeant aliquos Nominare, nisi eos qui secundum pręfata tempora studuerint, & secundum dictarum Vniversitatum statuta ad gradus, & non per saltum promoti fuerint, quòd si secus fecerint, ultra nullitatis pœnam, quam in præfatarum nominationum litteris declaramus, nominandi privilegio ad tempus secundum culpæ qualitatem suspendemus. §.11.*Monemus.*

De *Patronis à graduatis non molestandis.*

SI quis autem graduatorum aut nominatorum in mensibus deputatis, Collatoribus Ordinariis aut Patronis Ecclesiasticis beneficium vacans in vim gradus aut nominationis petierit, & Collatorem ordinarium in vim præfati gradus aut nominationis in processu posuerit, & taliter molestaverit; illum, ultra expensarum, damnorum & inter- §. 12. *Si quis autē.*

esse, condemnationem à fructibus sui gradus & nominationis privandum esse decernimus. Eodemque vinculo Collatores ordinarios & Patronos Ecclesiasticos, quibus graduati & nominati debitè ut supra qualificati, suos gradus & nominationis litteras insinuaverint, astringimus, ut beneficia ad eorum collationem vel præsentationem spectantia, in mensibus graduatorum, simplicium & nominatorum vacantia, stantibus præfatis graduatis aut nominatis debitè qualificatis, illa prosequentibus, aliis quam graduatis aut nominatis non conferant, sub pœna suspensionis potestatis conferendi beneficia, in octo mensibus illo anno ad collationem eorum ac præsentationem liberam spectantibus.

DE MANDATIS Apostolicis.

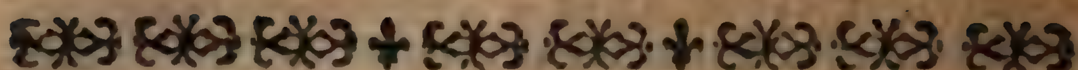
TITVLVS VI.

§. I. *Statuimus.* STatuimus & ordinamus quòd quilibet Romanus Pontifex semel duntaxat tempore sui Pontificatus, litteras in forma Mandati juxta formam inferius annotatam dare possit, hoc modo videlicet: Vnum Collatorem habentem collationem decem beneficiorum in uno, habentem autem collationem quinquaginta beneficiorum, & ultra in duobus beneficiis duntaxat gravare possit: ita tamen quod in eadem Ecclesia Cathedrali vel collegiata, Collatorem unum pro tempore in duabus præbendis non gravet.

Et ut obvietur litibus quæ occasione litterarum, mandatorum hujusmodi oriri possent, mandata hujusmodi sub forma quæ est inferius annotata, dari volumus, quam ad perpetuam rei memoriam in Cancellaria Apostolica publicari, & in illius quinterno registrari mandamus: §. 2. *Et ut obvietur.*

Declarantes prosequentes huiusmodi mandata quo ad beneficia sub illis comprehensa, ordinariis Collatoribus & graduatis simplicibus & nominatis præferendos esse: Nósque & successores nostros iure præventionis dignitates, personatus, administrationes & officia, ceteraque Beneficia Ecclesiastica sæcularia & quorumvis Ordinum regularia, quæcunque & quomodocunque qualificata, tam in mensibus Graduatis Simplicibus & Nominatis, quam ordinariis Collatoribus præfatis assignatis vacantia, ac etiam sub dictis Mandatis comprehensa libere conferre. §. 3. *Declarantes.*

Statuimus insuper quòd in provisionibus quas personis quibusvis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, per nos & successores nostros ad Sedem prædictam etiam Motu proprio, etiam promotis ad Ecclesias Cathedrales & Metropolitanas ac Monsteria, ut obtenta per eos beneficia retinere possint, fieri contigerit; illorum verus annuus per florenos aut ducatos auri de Camera aut libras Turonenses, seu alterius monetæ, valor secundum communem æstimationem exprimi debeat. Alioquin gratiæ ipsæ sint ipso iure nullæ. §. 4. *Statuimus.*

FORMA MANDATI Apostolici.

TITULUS VII.

LEo Episcopus servus servorũ Dei, venerabili Fratri Episcopo N. & dilectis filiis, Capitulo, singulisque Canonicis Ecclesiæ N. salutem & Apostolicam benedictionem. Vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita; super quibus dilectus filius N. apud nos fide digno commendatur testimonio, nos inducunt ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc est quòd nos cupientes ut idem N. juxta illius quæ olim per fœlicis recordationis Gregorium Papam IX. prædecessorem nostrum ad tunc Episcopum Noviomensem directa extitit, quæ incipit *Mandatum*, & aliarum duarum illam immediatè sequentium decretalium formas, de canonicatu & præbenda aut dignitate, personatu, administratione vel officio vestræ vel alterius Ecclesiæ aut alio beneficio cum cura vel sine cura, etiamsi Parrochialis Ecclesia vel ejus perpetua Vicaria aut Capella, sive perpetua Capellania fuerit, ad vestram collationem, nominationem seu præsentationem & aliam quamcumque dispositionem communiter vel divisim pertinente provideri possit: ac volentes præfato N. præmissorum meritorum suorum intuitu, gratiam facere specialem, ipsumque à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à jure vel ab homine qua-

vis occasione vel caussa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censentes. Necnon omnia & singula beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura quæ præfatus N. etiam ex quibusvis Apostolicis dispensationibus obtinet & expectat, ac in quibus & ad quæ jus sibi quomodolibet competit, quæcunque, quodcunque & qualiacunque sint, eorumque fructuum, redituum & proventuum veros annuos valores, ac hujusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes.

¶ Motu proprio, non ad ipsius N. vel alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, discretioni vestræ per Apostolica scripta Mandamus, quatenus (si vobis communiter vel divisim pro alio non scripserimus, qui simile Mandatum aut similem gratiam prosequatur) Canonicatum & Præbendam, aut Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium vestræ vel alterius Ecclesiæ, aut aliud Beneficium Ecclesiasticum cum cura vel sine cura, etiamsi parrochialis Ecclesia vel ejus perpetua Vicaria, aut Capella, vel perpetua Capellania fuerit, ad vestram collationem, provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem, pertinenia, etiamsi Dignitati, Personatui, Administrationi vel Officio hujusmodi cura immineat animarum (dummodo talis dignitas Electiva non existat) cum creatione in canonicum vestræ vel alterius Ecclesiæ, etiamsi in ea statuto & privilegio expressé caveatur, quòd nulli Dignitate, Personatu, Administratione vel Officio provideri possit, nisi cum effectu illius Ecclesiæ

canonicus existat; Canonicatum hujusmodi Ecclesiæ cum plenitudine juris canonici, & non obstante de certo canonicorum numero; ad effectum hujusmodi, Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium dumtaxat, & non aliàs, obtinendi. auctoritate Apostolica tenore præsentium conferimus, & de illo etiam providemus: si quem, quam, vel quod post mensem, postquam præsentes litteræ vobis præsentatæ fuerint, extra Romanam Curiam vacare contigerit, cum plenitudine juris canonici ac omnibus juribus & pertinentiis suis, eidem N. conferatis & de illo aut illa provideatis seu ipsum ad illum, illam vel illud præsentetis aut nominetis: ipsumque N. in Canonicum & in fratrem vestræ vel alterius Ecclesiæ ad effectum tantum obtinendi Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium hujusmodi recipiatis, stallum sibi in choro & locum in capitulo, cum plenitudine juris canonici assignetis: inducentes eundem N. vel procuratorem ejus nomine, in corporalem possessionem Canonicatus, & Præbendæ, aut Dignitatis, Personatus, Administrationis vel Officii seu Beneficii hujusmodi, Juriumque & pertinentiarum universorum prædictorum: defendentesque inductum, ac facientes N. vel pro eo procuratorem prædictum ad præbendam aut Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium seu Beneficium hujusmodi, quodcunque fuerit, ut moris est, admitti; sibique de illius vel illorum fructibus, reditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis integrè responderi: non obstantibus forsan, ut suprà, de certo Canonicorum numero, & aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ vestræ vel alterius Eccesiæ juramento, con-

firmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis & consuetudinibus contrariis quibuscunque, aut si vobis communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicujus minimè teneamini, quodque de Canonicatibus & Præbendis seu Dignitatibus, Personatibus, Administrationibus vel Officiis vestræ vel alterius Ecclesiæ aut aliis Beneficiis Ecclesiasticis quibuscumque ad vestram collationem, provisionem, præsentationem, nominationem, seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim pertinentibus, nulli valeat provideri per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem, & qualibet aliâ dictæ Sedis indulgentiâ generali, vel speciali cujuscumque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, effectus gratiæ impediri valeat quomodolibet vel differri, & de qua cujusque toto tenore habenda sit in nostris litteris men io specialis, seu si dictus N. præsens non fuerit ad præstandum de observandis statutis & consuetudinibus vestræ vel alterius Ecclesiæ solitum juramentum, dummodo in absentia sua per procuratorem idoneum, & cùm ad Ecclesiam ipsam accesserit, corporaliter illud præstet. Datum, &c.

FORMA LITERARUM Executorialium Mandati Apostolici.

TITULUS VIII.

Simili modo Leo, &c.

Dilectis filiis N. & N. ac N. Officialibus salutem & Apostolicam benedictionem. Hodie cupientes ut dilecto filio N. Clerico N. Dioecesis juxta illius quae olim per foelicis recordationis Gregorium Papam IX. praedecessorem nostrum ad tunc Episcopum Noviomensem directa extitit, quae incipit, *Mandatum*. & aliarum duarum illam immediatè sequentium decretalium formas, de Canonicatu & Praebenda aut Dignitate, Personatu, Administratione vel Officio Ecclesiae N. aut alio Beneficio Ecclesiastico cum cura vel sine cura provideri.

Motu proprio venerabili fratri nostro Episcopo N. & dilectis filiis, Capitulo, singulisque Canonicis Ecclesiae N. per alias literas nostras mandavimus quatenus, si eis communiter vel divisim pro alio non scripsissemus, qui simile mandatum aut similem gratiam prosequeretur, eidem N. Canonicatum & Praebendam aut Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium aut beneficium Ecclesiae N. aut aliud Beneficium Ecclesiasticum ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, nominationem seu quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim pertinens, si quem, quam vel

quod post mensem post præsentationem earundem litterarum vacare contingeret, cum plenitudine Iuris canonici ac omnibus Iuribus & pertinentiis suis, prout ad eos communiter vel divisim pertineret, conferrent & assignarent: aut eum ad illa præsentarent, eligerent, nominarent, seu de illis providerent, prout in eisdem literis plenius continetur. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenùs vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium, seu alios, si Episcopus, Capitulum, & Canonici prædicti Canonicatum & Præbendam aut Dignitatem, Personatum & Administrationem, vel Officium, aut Beneficium hujusmodi eidem N. conferre & assignare, ac de illis etiam providere recusaverint, seu distulerint aut negligentes fuerint: canonicatum & Præbendam aut Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium seu Beneficium hujusmodi cum plenitudine Iuris Canonici ac omnibus Iuribus & pertinentiis supradictis, eidem N. conferre & assignare, necnon eundem N. ad illa, ut moris est, admittere, & in Canonicum recipere & in fratrem, stallo sibi in choro & loco in Capitulo assignatis, omniaque & singula alia in dictis literis contenta, aliàs juxta earumdem continentiam atque formam in omnibus & per omnia facere & exequi curetis. Contradictores (prout justitia suadebit) ad hæc compescendo, non obstantibus omnibus quæ in dictis literis voluimus non obstare. Datum, &c.

DE MANDATIS *Apostolicis pro Regularibus.*

TITVLVS IX.

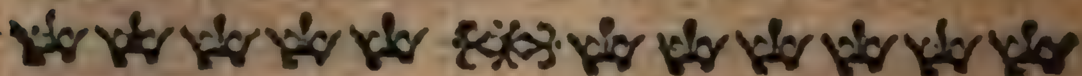
PRo Regularibus autem similis forma illis conveniens detur.

DE CAVSIS.

TITVLVS X.

STatuimus quoque & ordinamus quod in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis, omnes & singulæ causæ exceptis majoribus in Iure expressè denominatis, apud illos Iudices in partibus, qui de Iure aut Consuetudine præscripta vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant.

De frivolis APPELLATIONIBVS.

TITVLVS XI.

§. I. Et ne sub. ET ne sub umbra Appellationum, quæ nimium & nonnunquam frivolè interponi consueverunt, atque etiam in eadem

instantia ad prorogationem litium sæpe multiplicari, injustis vexationibus materia præbeatur. Volumus quòd si quis offensus coram suo judice, justitiæ complementum habere non possit, ad immediatum Superiorem per appellationem recursum habeat, nec ad aliquem superiorem, etiam ad nos & successores nostros vel Sedem prædictam, omisso medio: nec à gravamine in quacunque instantia ante definitivam sententiam quomodolibet Appelletur, nisi forsitan tale gravamen extiterit, quod in definitiva reparari nequiret; & eo casu non nisi ad immediatum superiorem liceat appellari.

De Exemptorum Appellationibus.

SI quis verò immediatè subjectus Sedi Apostolicæ ad eandem Sedem duxerit Appellandum, causa committatur in partibus per Rescriptum usque ad tertiam sententiam conformem inclusivé, si ab illis appellari contigerit, nisi propter defectum denegatæ justitiæ aut justum metum: & tunc committi debeat in partibus convicinis, & cum causarum expressione quæ etiam de illis legitimè aliàs quàm per juramentum coram judicibus à Sede Apostolica deputandis, constare debeat: processus autem contra præmissa attentatos, nullos & irritos esse volumus; ac Rescripta contra præmissa impetrantes in expensis, damnis & interesse condemnari debere decernimus atque declaramus. *§. 2. Si quis.*

Sanctæ verò Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui pro universali Ecclesia continuè laborant, necnon dictæ Sedis Officiales officia sua actu exercentes, sub præsenti decreto non intendimus comprehendi.

Ut infra biennium lis Beneficialis terminetur.

§. 3. *Statuimus.* STatuimus etiam & ordinamus quòd Iudices, causas quæ in partibus terminari debent, coram eis pro tempore pendentes, sub pœna excommunicationis & privationis beneficiorum per eos obtentorum, eo ipso incurrenda, infra biennium terminare debeant: pars verò diffugiens, & expeditionem ipsius causæ malitiosè impediens, gravissimè per eosdem Iudices mulctetur: etiam usque ad privationem Iuris in hujusmodi processu prætensi, si eis visum fuerit, super quo eorum conscientias oneramus.

A secunda Interlocutoria, & tertia difinitiva non provocetur.

§. 4. *Ab interlocutoriis.* AB interlocutoriis autem secundò: à difinitivis verò tertiò provocare non licere decernimus: sed volumus secundam sententiam interlocutoriam conformem, & tertiam diffinitivam etiam conformem, omni morâ cessante executioni debitè demandari debere, quacunque appellatione interposita non obstante.

DE PACIFICIS *Possessoribus.*

TITVLVS XII.

§. 1. *Statuimus.* STatuimus quoque quod quicunque, dummodò non sit violentus, sed habens coloratum titulum, pacificè & sine lite præla-

turam, Dignitatem, Personatum, Administrationem vel Officium, seu quodcumque Beneficium Ecclesiasticum triennio proximo hactenus vel pro tempore possederit, seu possidebit, in petitorio vel possessorio, à quoquam etiam ratione Iuris noviter reperti, molestari nequeat; præterquam prætextu hostilitatis, aut alterius legitimi impedimenti, de quo protestari. & illud juxta Concilium Viennense, intimari debeat.

Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, si ad executionem citationis jurisque sui in Iudicio exhibitionem aut terminorum omnium observationem processum fuerit. §. *Lis autem.*

Monemus etiam Ordinarios ut diligenter inquirant, nequis sine titulo Beneficium possideat.

Et si quem Beneficium sine titulo possidere repererint, declarent illi Ius non competere, cuiusvis temporis detentione non obstante, de ipsoque Beneficio possit illi, dummodo non sit intrusus, vel violentus, aut aliàs indignus, vel alteri idoneo provideri.

DE PVBLICIS Concubinariis.

TITVLVS XIII.

ET insuper statuimus quòd quicunque Clericus cuiuscumque conditionis, status, Religionis, dignitatis etiamsi Pontificalis vel alterius præeminentiæ fuerit, (qui præsentium notitiam quam habere præsumatur post duos menses post earumdem præsen- §. 1. *Et insuper.*

tium publicationem in Ecclesiis Cathedralibus factam, quam ipsi diœcesani omnino facere teneantur postquam præsentes ad eorum notitiam pervenerint,) fuerit publicus Concubinarius, à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio, sit ipso facto suspensus: quos suus superior in fabricam vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem ex quibus ii fructus percipiuntur, convertat.

§. 2. *Necnon.* Necnon huiusmodi publicum Concubinarium, ut primum talem esse noverit, mox suus superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat: & si illam non dimiserit, vel dimissam aut aliam publicè resumpserit iubemus ut ipsum omnibus suis Beneficiis omnino privet.

§. 3. *Et nihilominus.* Et nihilominus ii publici Concubinarii usquequò cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem manifestamque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque bonorum, dignitatem, Beneficiorum, officiorumve, sint inhabiles.

§. 4. *Qui si post.* Qui si post dispensationem recidivo vomitu ad huiusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicuius dispensationis ad prædicta prorsus inhabiles existant.

§. 5. *Quod si ii.* Quòd si ii ad quos talium correctio pertinet, eos, ut prædictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam ipsos de neglectu, quam illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animadvertant.

§. 6. *In Conciliis* In Conciliis etiam provincialibus & Synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos etiam per suspensionem, à collatione Beneficiorum, vel alia condignâ pœnâ severiter procedatur.

Et si ii quorum destitutio ad nos & Sedem

prædictam spectat, per Concilia Provincialia, aut suos superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur: eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis etiam provincialibus, quo ad eos servetur.

Pœnis aliis contra prædictos & alios non publicos Concubinarios à iure statutis in suo robore permansuris. §. 7. *Pœnis aliis.*

Publici autem intelligendi sunt, non solùm ii, quorum concubinatus per sententiam aut confessionem in iure factam, sed per rei evidentiam, quæ nulla possit tergiversatione celari, notorium est: sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam, & diffamatam tenent, & per suum superiorem admoniti, ipsam cum effectu non dimittunt. §. 8. *Publici.*

Quia verò in quibusdam regionibus nonnulli iurisdictionem Ecclesiasticam habentes, pecuniarios quæstus à Concubinariis percipere non erubescunt, patientes eos in tali fœditate sordescere, sub pœna maledictionis æternæ præcipimus ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alterius quæstus, talia quovis modo tolerent, aut dissimulent: alioquin ultra præmissam negligentiæ pœnam, duplum eius quod propterea acceperint restituere, & ad pios usus omnino convertere teneantur & compellantur. §. 9. *Quia verò.*

Ipsas autem concubinas, aut suspectas Prælati omnibus modis curent à suis subditis per auxilium etiam brachii sæcularis invocationem, si opus fuerit, penitus arcere. Qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos apud patres suos cohabitare non permittant. §10. *Ipsas autem.*

Iubemus insuper quod in prædictis Synodis & Capitulis præmissa publicentur, & ut quilibet suos subditos ad ipsarum concubina- §. 11. *Iubemus insuper.*

rum dimissionem moneant diligenter.

§. 12. *Iniungimus.* Iniungimus præterea omnibus sæcularibus viris, etiamsi regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore, Prælatis, qui ratione Officii sui, adversus subditos suos pro huiusmodi concubinatu & aliis calibus sibi à iure permissis procedunt.

§. 13. *Et cum.* Et cum omne fornicationis crimen lege divinâ prohibitum sit, & sub pœna peccati mortalis necessariò evitandum, monemus omnes laïcos tam uxoratos quâm solutos, ut similiter à concubinatu abstineant: nimis enim reprehensibilis est, qui uxorem habet & ad aliam uxorem accedit. Qui verò solutus est, si continere nolit, iuxta Apostoli concilium uxorem ducat: pro huiusmodi autem divini observantia præcepti, ii, ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quàm aliis canonicis remediis omni studio laborent.

DE EXCOMMVNICATIS non vitandis.

TITVLVS XIV.

STatuimus insuper quòd ad vitandum scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, quòd nemò deinceps à communicatione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, pretextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel

aliquem vitare, vel interdictum Ecclesiasticum observare; nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit, vel contra personam, Collegium, Vniversitatem, Ecclesiam, aut locum, certum aut certam, à Iudice publicata & denuntiata specialiter & expresse, aut notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nullâ possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari; eum à communione illius abstinere nolumus juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi Excommnnicatos, Suspensos, Interdictos seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.

DE INTERDICTIS non leviter ponendis.

TITVLVS XV.

ET quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa consueverũt scandala evenire. Statuimus quòd nulla civitas, oppidum, castrum, villa, aut locus Ecclesiastico supponi possit Interdicto, nisi ex caussa seu culpa ipsorum locorum, aut Domini: seu Rectoris, vel officialium.

Propter culpam autem, seu caussam alterius cuiuscumque privatæ personæ huiusmodi loca interdici nequaquam possint auctoritate quacunque ordinariâ, vel delegatâ, nisi talis persona priùs fuerit excommunicata, ac denuntiata, seu in Ecclesia publicata; aut Domini seu Rectores, vel officiales ipsorum

rum dimissionem moneant diligenter.

§. 12. *Iniungimus.* Iniungimus præterea omnibus sæcularibus viris, etiamsi regali præfulgeant dignitate, ne ullum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore, Prælatis, qui ratione Officii sui, adversus subditos suos pro huiusmodi concubinatu & aliis casibus sibi à iure permissis procedunt.

§. 13. *Et cum.* Et cum omne fornicationis crimen lege divinâ prohibitum sit, & sub pœna peccati mortalis necessariò evitandum, monemus omnes laïcos tam uxoratos quâm solutos, ut similiter à concubinatu abstineant: nimis enim reprehensibilis est, qui uxorem habet & ad aliam uxorem accedit. Qui verò solutus est, si continere nolit, iuxta Apostoli concilium uxorem ducat: pro huiusmodi autem divini observantia præcepti, ii, ad quos pertinet, tam salutaribus monitis, quàm aliis canonicis remediis omni studio laborent.

DE EXCOMMVNICAtis non vitandis.

TITVLVS XIV.

STatuimus insuper quòd ad vitandum scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, quòd nemò deinceps à communicatione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prętextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel

aliquem vitare, vel interdictum Ecclesiasticum observare; nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit, vel contra personam, Collegium, Vniversitatem, Ecclesiam, aut locum, certum aut certam, à Iudice publicata & denuntiata specialiter & expresse, aut notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nullâ possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari; eum à communione illius abstinere nolumus juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi Excommnnicatos, Suspensos, Interdictos seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet suffragari.

DE INTERDICTIS non leviter ponendis.

TITVLVS XV.

Et quoniam ex indiscreta interdictorum promulgatione multa consueverūt scandala evenire. Statuimus quòd nulla civitas, oppidum, castrum, villa, aut locus Ecclesiastico supponi possit Interdicto, nisi ex caussa seu culpa ipsorum locorum, aut Domini: seu Rectoris, vel officialium.

Propter culpam autem, seu caussam alterius cuiuscumque privatæ personæ huiusmodi loca interdici nequaquam possint auctoritate quacunque ordinariâ, vel delegatà, nisi talis persona priùs fuerit excommunicata, ac denuntiata, seu in Ecclesia publicata; aut Domini seu Rectores, vel officiales ipsorum

locorum auctoritate iudicis requisiti, hujusmodi personam excommunicatam infra biduum indè cum effectu non eiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint, qua etiam post biduum ejectâ recedente, vel satisfaciente, mox divina resumi possint: quod etiam in pendentibus locum habere decernimus.

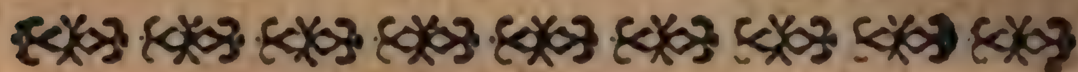

DE SVBLATIONE
Clementinæ Litteris.

TITVLVS XVI.

NEc non Constitutionem de eorumdem fratrum nostrorum consilio editam, qua cum irritanti decreto statuimus, decrevimus & ordinavimus: quòd ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus de cessione regiminis & administrationis Ecclesiarum & Monasteriorum facta per eos qui Ecclesiis & Monasteriis ipsis præerant, seu illam administrationem seu commendam, aut ut alijs unita aut alias obtinebant, seu resignatione aliorum quorumcunque beneficiorum Ecclesiasticorum, seu cessione juris in eis vel ad ea quomodolibet competentis, aut privationis vel dispositionis, aut censurarum fulminatione, etiam in litteris Apostolicis à nobis & Sede Apostolica, etiam motu proprio pro tempore emanatis, quæ in manibus Romani Pontificis factæ dicuntur, contentis: etiam si super illis narratis fundaretur intentio, constare & apparere deberet per publica instrumenta vel documenta authentica, alioquin tam in judicio quam extra il-

lud narrativis & aſſertionibus hujuſmodi in præjudicium tertii minimè ſtari, nec ex illis alicui præjudicium afferri deberet; niſi de huiuſmodi narrativa & aſſertione etiam in literis Apoſtolicis facta, altero ex præmiſſis modis doceretur, Innovamus, illamque perpetuis futuris temporibus inviolabiliter obſervari mandamus.

DE PERPETVA ſtabilitate Concordatorum.

TITVLVS XVII.

ET quia ſupradictam Concordiam cum præfato Franciſco Rege, ob illius ſynceram devotionem quam erga nos & Sedem prædictam habet, cum ad præſtandam nobis reverentiam, & filialem obedientiam ad civitatem noſtram Bononiæ perſonaliter venire dignatus eſt, conſentimus, illamque inviolabiliter obſervari deſideramus: Illam verò contractus & obligationis inter nos & Sedem Apoſtolicam prædictam ex una & præfatum Regem & Regnum ſuum ex altera partibus, legitimè inniti, vim & robur obtinere, ac illi & præſentibus in aliqua ſui parte per quaſcunque literas & gratias per nos & ſucceſſores noſtros deſuper concedendas derogari, clauſulamque cum earumdem derogatione, præſentium tenore latiſſimè extendendâ, ac quod eædem præſentes literæ & earum tenor pro expreſſis habeantur in quibuſvis ſupplicationibus, pro tempore ſignatis appoſitam, nihil penitus operari, &

illius vigore in literis Apostolicis super ipsius supplicationibus conficiendis quicquam, per quod præsentibus aut alicui particulæ de contentis in eis derogaretur seu derogari videretur, narrari non possit: & sic per quoscunque iudices & commissarios etiam causarum dicti palatii Apostolici auditores & præfatæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in quibusvis caussis super præmissis vel eorum aliquo pro tempore motis iudicari, definiri, & sententiari debere, sublata eis aliter sententiandi & diffiniendi omnimoda facultate & auctoritate, necnon irritum & inane quicquid secus super his, vel eorum aliquo à quoquam quavis auctoritate etiam per nos & successores nostros præfatos, scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

§. Volumus. Volumus autem quòd si præfatus Rex præsentes literas ac omnia & singula in eis contenta quæ in prima futura sessione præsentis Concilii Lateranensis approbari & confirmari facere promittimus, infra sex menses à die approbationis & confirmationis huiusmodi computandos, non approbaverit & ratificaverit, & ea perpetuis futuris temporibus in Regno suo, & omnibus aliis locis & dominiis dicti Regni per omnes Prælatos & alias etiam Ecclesiasticas personas, ac Curias Parlamenti, acceptari, legi, publicari, iurari, & registrari, ad instar aliarum Constitutionum regiarum & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramento & registratione prædictis, infra prædictum tempus per omnium & singulorum supradictorum patentes literas, aut authenticas scripturas nobis non transmiserit, aut Nuntio nostro apud ipsum Regem existenti, per eum ad nos mittendas non consignaverit: Et deindè sin-

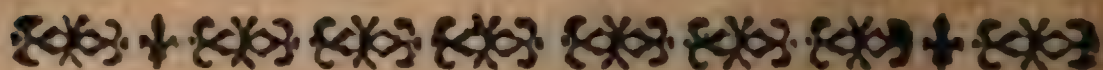
gulis annis etiam legi, (prout aliæ ipsius Francisci Regis constitutiones, & ordinationes, quæ in viridi sunt observantia, observari debent) inviolabiliter observari cum effectu non fecerit: præsentes litteræ & inde secuta quæcunque, sint cassa & nulla, nullius que roboris vel momenti.

§. *Et cum omnium.* Et cum omnium quæ in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis aguntur, notitiam non habeamus, consuetudines, statuta seu usus libertati Ecclesiasticæ & auctoritati Sedis Apostolicæ quomodolibet præiudicantia, si qua in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis aliàs quàm in præmissis existant, non intendimus nobis & eidem Sedi in aliquo præiudicare, seu illa tacitè vel expressè quomodolibet approbare.

§. *Et nihilominus* Et nihilominus præfato Francisco & pro tempore existenti Francorum Regi in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, quatenùs per se vel alium seu alios in dignitate Ecclesiastica constitutos, præsentes literas ac omnia & singula in eis contenta quando & quoties opus fuerit, publicari & ea inviolabiliter obseruari faciat, contradictores cuiuscumque dignitatis & præeminentię fuerint per censuras Ecclesiasticas & pecuniarias pœnas, aliaque iuris & facti quævis opportuna remedia, appellatione qualibet omnino postpositâ, compescendo, non obstantibus omnibus supradictis, aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint; per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc

paginam nostrorum statuti, ordinationis, suspensionis, astrictionis, declarationis, præcepti, iniunctionis, monitionis, innovationis, consensus, decreti, voluntatis, promissionis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo sextodecimo. quintodecimo Calendas Septembris, Pontificatus nostri anno quarto.

CONCLVSIO CONCILII generalis Lateranensis.

TITVLVS XVIII.

NOs igitur ut literæ ipsæ quæ ob id præcipuè editæ fuerunt, ut in corpore mystico sancta videlicet Ecclesia, perpetua charitas & pax inviolata perdurent, & si qua membra dissentiant, ea commodè suo reinserantur corpori, eò magis observentur, quo clarius constiterit ipsas litteras eâ maturâ & salubri deliberatione à nobis, dicto sacro Lateranensi approbante Concilio approbatas & innovatas, quę statutę & ordinatę fuerunt, licèt ad earumdem literarum subsistentiam & validitatem aliâ approbatione non indigerent: ad abundantiorem tamen cautelam, ut eò tenacius observentur, & difficiliùs tollantur, quò tantorum patrum fuerint

ſint maiore approbatione munitę ; literas prædictas cum omnibus & ſingulis ſtatutis, ordinationibus , decretis , diffinitionibus, pactis , conventionibus, promiſſione, voluntate ac pœnis , inhibitione , aliiſque omnibus & ſingulis clauſulis in eo contentis : illa præſertim quâ voluimus , quòd ſi prefatus Franciſcus Rex ſupradictas litteras ac omnia & ſingula in eis contenta intra ſex menſes à data præſentium computandos , non approbaret & ratificaret , & ea perpetuis futuris temporibus in Regno ſuo & aliis locis & dominiis dicti Regni, per omnes Prelatos & alias Eccleſiaſticas perſonas ac curias Parlamentorum acceptari, legi , publicari, iurari & regiſtrari ad inſtar aliarum conſtitutionum regiarum ; & de acceptatione, lectione , publicatione , iuramento & regiſtratione prædictis, intra prædictum tempus per omnium & ſingulorum ſupradictorum patentes literas aut authenticas ſcripturas nobis non tranſmitteret , aut Nuntio noſtro apud ipſum Regem exiſtenti , per eum ad nos deſtinandas non conſignaret : & deindè ſingulis annis etiam legi, (& prout alię ipſius Franciſci Regis conſtitutiones & ordinationes , quæ in viridi ſunt obſervantia obſervari debent) inviolabiliter obſervari cum effectu non fecerit ; litterę ipſę , & inde ſecuta quęcumque eſſent, caſſa & nulla , nulliuſque roboris vel momenti (ſacro Lateranenſi Concilio approbante) Apoſtolica auctoritate , & poteſtatis plenitudine approbamus, & innovamus : eaſque inviolabiliter & irrefragabiliter obſervari & cuſtodiri mandamus: robúrque perpetuę firmitatis in eventum dictarum approbationis & ratificationis , & non aliter nec alio modo , obtinere, omnéſ-

que in dictis literis comprehensos ad ipsarum literarum. ac omnium & singulorum in eis expressorum observationem, sub censuris & pœnis ac aliis in eis contentis, iuxta earumdem literarum tenorem & formam teneri, & obligatos esse decernimus, & declaramus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis quę in dictis literis voluimus non obstare, cęterisque contrariis quibuscumque.

§. *Nulli ergo.* Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę approbationis, innovationis, mandati, decreti & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romę in publica sessione in Lateranensi sacrosancta Basilica solemniter celebrata. Anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo sexto-decimo, quarto-decimo Calendas Ianvarii, Pontificatus nostri anno quarto.

Sic signatum, visa Ie. Salvi. Bembus. Io. de Madrigal.

Et in dorso, registrata apud me Bembum.

SEQVVNTVR LITERÆ Patentes Regiæ pro Acceptatione & Confirmatione Concordatorum.

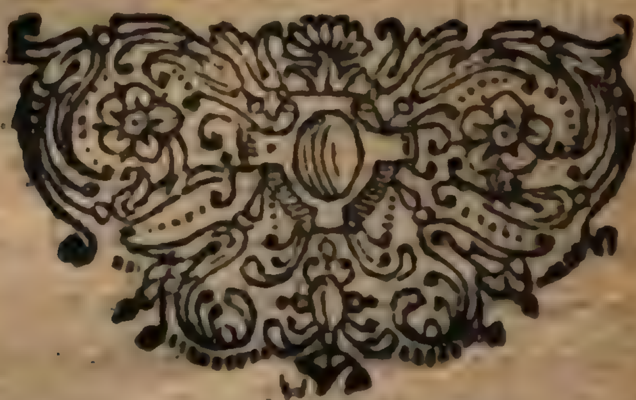
TITVLVS XIX.

QVocirca dilectis & fidelibus Consiliariis nostris ad præsens tenentibus & qui in futurum nostra tenebunt Parlamenta, omnibusque Iustitiariis Regni nostri & Delphinatus ac Comitatus nostrorum, cæterisque Officiariis, & subditis nostris, & eorum cuilibet, (prout ad eum pertinuerit) mandamus, districtius iniungentes, quatenus omnia præmissa & singula teneant, custodiant & conservent in sua roboris plenaria firmitate; & in causis quibuscunque occasione præmissorum de cætero orituris & emersuris, secundùm deliberationes & conclusiones præscriptas judicent, pronuntient & sententient, atque ab omnibus subditis & incolis nostrorum Regni Delphinatus ac Comitatus inviolabiliter faciant in omnibus & per omnia observari; prædictas personas Ecclesiasticas & sæculares ac earum quamlibet in omnibus & singulis superiùs expressis ab omni turbatione, violentia, impressione, molestatione, vexatione, damno & impedimento tueantur, protegant, pariter & defendant. Omnes & quascunque personas cujusvis conditionis ac status fuerint, contra facientes aut venientes taliter puniendo, quòd

in posterum cæteris cedat in exemplum : quoniam sic fieri volumus & iubemus per præsentes. In cuius reis testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum Parisiis die XIII. mensis Maii, anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo : & Regni nostri tertio. Sic signatum supra plicam, Per Regem, Dominis Ducibus Alenconii, Borbonii & Vindocinensi, vobis Dominis Dorval, de la Trimoille, de Boysi, Magno Magistro, Bastardo Sabaudiæ, de la Palice & de Chastillon Mareschallibus Franciæ & aliis præsentibus. Robertet.

Arrestum Verificationis Parlamenti.

LEcta, publicata & registrata ex Ordinatione & de præcepto Domini nostri Regis reiteratis vicibus facto in præsentia Domini de Trimollia primi Chambellani dicti Domini nostri Regis, ad hoc per eum specialiter missi, Parisius in Parlamento XXII. die Martii, anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo. Sic signatum, Pichon.

DE PROROGATIONE Temporis ad recipiendum & approbandum Concordata, tam à Prælatis Regni, quàm ab aliis Personis, & ad verum valorem Beneficiorum exprimendum.

TITVLVS XX.

FRancifcus Dei gratia Francorum Rex, Mediolani Dux & Genuæ Dominus, univerfis præfentes literas infpecturis falutem. Cum urgenti neceffitate evidentique commodo & utilitate Reipublicę Regni noftri ducti, ad evitanda majora pericula quæ ex revocatione Pragmaticæ in futurum eventura cernebamus, fivè illi revocationi obediretur, fivè non obediretur, quæ unicuique rectè fentienti latiffimè conftare poffunt, certa iniverimus cum fancta Sede Apoftolica Concordata, in quibus inter cætera cautum eft quod infra fex menfium fpatium illa publicari & regiftrari, necnon jurari in Curiis noftris Parlamentorum efficeremus, Ecclefiamque Gallicanam illis confentire, aliàs nullius effent momenti; quæ nullatenùs ob brevitatem temporis, aliis etiam urgentibus negotiis occupati, perficere valuimus. Idcircò ne

in rete (quod verebamur) incideremus, & ne commodo & utilitate dictorum concordatorum frustraremur, à Sede Apostolica post lapsum dicti spatii sex mensium, unius anni prorogationem obtinuimus.

Cæterum, cum in dictis Concordatis inter cætera etiam caveretur, quod verus valor beneficiorum in illorum impetrationibus exprimendus sit, timendum erat ne ambitiosi sub prætextu veri valoris non expressi, iam dicta impetrarent beneficia.

Igitur ut prædictis malitiis via præcluderetur, à Sanctissimo Domino nostro Papa Leone decimo Rescriptum obtinuimus, quo impetrationes prætextu veri valoris non expressi obtentæ, infra annum illius Rescripti, in quo verus valor non fuisse expressus asseritur, nullius valoris ac momenti esse delararentur. Quarum Bullarum seu Rescriptorum tenor sequitur, & est talis.

Papa ad Regis postulationem prorogat sex menses datos ad approbandum Concordata, ad annum, à data præsentium computandum.

LEo Episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco Francorum Regi Christianissimo salutem & Apostolicam benedictionem.

Dudum si quidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus quòd ex tunc de cætero occurrentibus Cathedralium & Metropolitanarum Ecclesiarum ac Monasteriorum in Regno Franciæ & Delphinatu ac Comitatu Diensi & Valentinensi consistentium vaca-

tionibus, dilecti filii Ecclesiarum, Capitulorum & Monasteriorum Conventus ad electiones seu postulationes futurorum Archiepiscoporum, Episcoporum, ac Abbatum, Ecclesiarum & Monasteriorum vacantium, pro tempore huiusmodi procedere non valerent, sed Maiestas tua ad Ecclesias & Monasteria huiusmodi sic vacantia, infra certum tunc expressi temporis spatium nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, & eamdem nominationem per nos & Romanum Pontificem hujusmodi Ecclesiis & Monasteriis eisdem præficiendas nominare valeres, prout in nostris inde confectis litteris, (in quibus voluimus quòd si Maiestas tua, omnia in illis statuta, ordinata & contenta infra sex menses post tunc proximam futuram sessionem Lateranensis Concilii tunc vigentis. non approbares & confirmares, & à Prælatis ac aliis personis tunc expressis Regni tui approbari non faceres, litteræ ipsæ nullius essent roboris vel momenti) pleniùs continetur.

Cùm autem sicut exhibita nobis pro parte tua petitio continebat, Majestas tua propter varias occupationes, quibus ad præsens implicitus existis, ac ex certis aliis rationabilibus causis infra dictum semestre, infra quod adhuc existis, in dictis literis contenta, per Prælatos & personas Regni tui huiusmodi approbari facere posse commodè non confidat: Nos itaque tuis in hac parte supplicationibus inclinati semestre prædictum, infra quod adhuc existis, ad annum à data præsentium computandum, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium

prorogamus pariter & extendimus, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon omnibus illis quæ voluimus in dictis literis non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ prorogationis & extensionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo, decimo septimo, Calendis Iulii, Pontificatus nostri anno quinto.

Altera prorogatio petitur ad annum à fine alterius computandum, eò quod propter varias occupationes non fuit Concordatum approbatum & receptum à regnicolis.

FRanciscus Dei gratia Francorum Rex, Mediolani Dux, & Genuæ dominus. Vniversis præsentes literas inspecturis, notum sit & manifestum, quòd cùm jamdudum à sancta Sede Apostolica certæ literæ Apostolicæ per nos obtentæ fuissent, quibus semestre, infra quod nos & Ecclesia Gallicana approbare debebamus Concordata inter sanctam sedem Apostolicam & nos inita, per annum prorogatum extiterat: verùm quia durante dicto anno, aliis occupati negotiis dictam approbationem & confirmationem à Prælatis aut aliis personis ibidem expressis approbari, seu confirmari, minimè fecerimus, idcircò alias literas Apostolicas ab eadem sede obtinuimus, quibus annum jam dictum ad alium

à fine illius computandum denuo prorogari fecimus, prout in dictis literis (quarum tenor sequitur) plenius continetur.

Conceditur secundus annus à fine primi computandus ad hoc, ut Concordata recipiantur & observentur à regnicolis.

LEo Episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco, Francorum Regi Christianissimo, salutem & Apostolicam benedictionem. Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti statuimus & ordinavimus, quòd ex tunc de cætero occurrentibus Ecclesiarum cathedralium & metropolitanarum, ac monasteriorum in Regno Franciæ & Delphinatu, ac Comitatu Dien. & Valentin. consistentium vacationibus, dilecti filii Ecclesiarum Capitula, & Monasteriorum conventus, ad Electiones seu postulationes futurorum Archiepiscoporum, Episcoporum, ac Abbatum Ecclesiarum & Monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent. Sed Majestas tua ad Ecclesias & Monasteria hujusmodi sic vacantia infra certum tunc expressi temporis spatium nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem Nominationem, per nos & Romanum Pontificem hujusmodi Ecclesiis & Monasteriis eisdem præficiendas nominare valeret: ac voluimus quòd si Majestas tua omnia in illis statuta, ordinata, conventa infra sex menses, post tunc proximam futuram sessionem Lateranensis Concilii tunc vigentis non approbaret & confirmaret, & à Prælatis & aliis tunc expressis

mus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1518. sexto Calendas Iulii, Pontificatus nostri anno sexto.

Quocirca dilectis & fidelibus consiliariis nostris curias nostras Parlamenti tenentibus, necnon Seneschallis, Baillivis, Præpositis, aliisque Iusticiariis & Officiariis nostris harum serie mandamus & injungimus, quatenus has præsentes suis in Registris registrent, ut si pro rebus & negotiis in dies occurrentibus, illis quis egere habuerit, ex dictis registris illas extrahere possit & valeat Cui extracto debito modo facto, talem fidem haberi volumus, ac si dictarum bullarum originale exhiberent. Nam sic nobis placet, & quatenus opus est, ex nostra certa scientia, & potestatis plenitudine, ita fore ordinamus. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus literis duximus apponendum. Datum Baugiaci, die 25. mensis Octobris Anno Domini 1518. & regni nostri quinto. Per Regem, Gedoyn.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

Prorogatio temporis.

DE ANNATIS.

TITVLVS XXI.

LEo Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex (cui tot tantaque in spiritualibus & temporalibus providenda incumbunt)

rerum & temporum qualitate pensata, nonnulla, prout ad cunctorum clericorum beneficia Ecclesiastica à Sede Apostolica pro tempore impetrantium commoda & utilitates, ac litibus & fraudibus obviandum oportere conspicit, salubriter ordinat & disponit.

Nuper siquidem inter constitutiones ad laudem Dei, & Christi fidelium pacem, & quietem, de fratrum nostrorum consilio, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo, maturâ deliberatione Concordata statuimus, quòd in provisionibus, quas personis quibusvis Regni Franciæ ac Delphinatus & Comitatus Diensis & Valentinensis de Beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis per Nos & Successores nostros & Sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad Ecclesias Cathedrales & Metropolitanas & Monasteria, (ut obtenta per eos beneficia retinere possint) fieri contingeret, illorum verus annuus per florenos aut ducatos auri de camera, aut libras Turonenses, seu alterius monetæ valor secundùm communem æstimationem exprimi deberet: alioquin gratiæ ipsæ essent ipso jure nullæ.

Cùm autem (sicut accepimus) contingeret personas Regni & Delphinatus ac Comitatus hujusmodi vacatione beneficiorum in locis remotis Regni ac Delphinatus & Comitatus eorumdem, per obitum pro tempore vacantia intellecta, eorum veri valoris notitiam habere non posse; & veri valoris huiusmodi notitiâ non habitâ ad illa à Romano Pontifice impetrandum, celerem nuntium ad Sedem prædictam desti-

nare, & signaturam supplicationis super illorum impetratione cum facultate verum annuum valorem beneficiorum hujusmodi in literarum super hujusmodi supplicationibus expeditione augendi obtinere, & ad effectum possessionem beneficiorum hujusmodi assequendi, literas super hujusmodi impetrationibus, cum minus vera valoris beneficiorum eorundem expressione expedire, & absque eorum culpa, diligentia & expensis pro impetratione hujusmodi obtinenda factis, & gratia eis à nobis concessa & illius effectu frustrari, ac per posteriores (qui nullâ adhibitâ diligentiâ, cum expressione veri valoris, eadem beneficia à sede prædicta impetrarunt) excludi ac desuper propterea molestari.

Nos qui subditorum nostrorum commoda libenter procuramus, ac eos à litibus & expensis, quantum cum Domino possumus, relevamus, motu proprio ac ex certa nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus impetrantes beneficia Ecclesiastica in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis per obitum dumtaxat vacantia, si verum annuum valorem beneficiorum in literis Apostolicis quæ super dictis beneficiis expeditæ fuerint, non expresserint, infra annum à die datæ literarum earundem computandum, valorem ipsum malè expressum corrigi per officiales, (ad quos expeditio literarum hujusmodi pertinet, & correctiones literarum earundem fieri consueverunt) petere: ipsique officiales ipsarum literarum expeditioni præsidentes, ad eorumdem impetrantium simplicem petitio-

nem, valorem ipsorum ad verum annuum valorem juxta petentium voluntatem in eisdem litteris reducere & corrigere, ipsique impetrantes pro augmento valoris expressi dumtaxat annatam cameræ Apostolicæ solvere debeant & teneantur: Decernentes quascumque impetrationes posteriores de dictis beneficiis, ratione non expressionis veri valoris hujusmodi infra dictum annum factas, nullius roboris vel momenti esse & pro infectis haberi debere.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo, sexto decimo Calendas Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

DE REGISTRATIONE Concordatorum in Curijs facienda.

QVocirca dilectis & fidelibus Consiliariis Curias nostras Parlamenti tenentibus, necnon Seneschallis, Baillivis, Præpositis aliisque justitiariis & officiariis nostris harum serie mandamus & injungimus quatenus præsentium tenorem suis in registris registrent, ut si pro rebus & negotijs

in dies occurrentibus, illis quis egere habuerit, ex dictis registris illas extrahere possit, & valeat. Cui extracto debito modo facto talem fidem haberi volumus, ac si prædictarum Bullarum originale exhiberent. Nam sic fieri volumus, & quatenùs opus esset, ex nostra certa scientia & potestatis plenitudine ita fore ordinamus. Datum Ambasiæ die duodecima mensis Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo, & Regni nostri quarto.

Sur le reply est écrit, *Per Regem*, ainsi signé Robertet; & seellé à double queüe & cire jaune.

DE REGIA FACULTATE primum mensem Graduatis debitum nominandi.

FRanciscus Dei gratia Francorum Rex, Mediolani Dux, Genuę Dominus. Cum superioribus diebus certa iniverimus Concordata cum sanctissimo Domino nostro Papa Leone decimo, quibus inter cætera ordinatur quatenus beneficia vacantia primo mense post publicationem illorum, afficiantur Graduatis simplicibus.

Verùm cum ex diversitate temporum quibus jam dicta Concordata publicata in Parlamentis nostris fuere, dictorum mensium diversitas confusionem litium educatricem generare verisimiliter potuisset. Nos igitur, ut dictæ confusioni obicem appo-

neremus, à jam dicto Domino sanctissimo Domino nostro Papa literas Apostolicas obtinuimus, quarum tenor de verbo ad verbum inferius describitur, quibus permissum & concessum est illum Primum mensem exprimere nobis ac nominare licere. Ea propter facultatem nobis à sede Apostolica prędicta concessam insequentes, considerantesque dicta Concordata in curia nostra Parlamenti Parisius in mense Martij ultimè præteriti fuisse publicata: mensem præteritum Aprilis dictam publicationem immediatè sequentem, pro proximo mense eligimus & nominamus: Ex cuius initio ordo & computatio sequentium mensium, ut qui menses Graduatis simplicibus necnon Graduatis nominatis, ac ordinariis collatoribus spectant, sciant, & juxta illorum ordinem beneficiis in illis vacantibus provideatur, tenorem dictorum Concordatorum insequendo, nullo habito respectu ad tempus publicationis eorumdem Concordatorum aliis curiis nostris Parlamenti factę.

Quo circa dilectis & fidelibus consiliariis nostris Parlamenta Parisius, Tolosæ, Burdegalæ, Rothomagi, Divione, Gratianopoli tenentibus: necnon cęteris nostris justitiariis & officiariis mandamus & injungimus quatenus has præsentes literas nostras publicare habeant, necnon suis registris registrare, ut nemo ignorantiæ causam prætendere possit, aut valeat; & juxta tenorem jam dictę facultatis nobis concessæ, & declarationis, per nos factæ, processus iudicare habeant. Quia sic fieri volumus, & ita nobis placet, non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus.

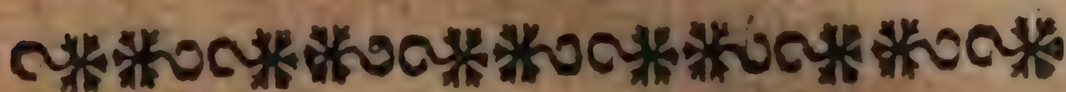
Sequitur tenor dictarum litterarum Apostolicarum.

LEo Episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Francisco Francorum Regi Christianissimo, salutem & Apostolicam benedictionem. Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus quòd ex tunc de cætero occurrentibus Ecclesiarum cathedralium etiam metropolitanarum ac Monasteriorum in Regno Franciæ, & Delphinatu, ac Comitatu Dien. & Valentinen. consistentium vacationibus: dilecti filii Ecclesiarum Capitula, & Monasteriorum conventus, ad Electiones seu Postulationes futurorum Archiepiscoporum, Episcoporum, ac Abbatum Ecclesiarum & Monasteriorum vacantium pro tempore hujusmodi procedere non valerent: sed Majestas tua ad Ecclesias & Monasteria hujusmodi sic vacantia, infra certum tunc expressi temporis spatium, nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici personas idoneas, certo tunc expresso modo qualificatas, ad eandem nominationem per nos & Romanum Pontificem hujusmodi Ecclesiis, & Monasteriis eisdem præficiendas, nominare valeret: prout in nostris indè confectis literis (in quibus inter alia, quod primo mense post earumdem literarum acceptationem & publicationem ordinarii collatores, Dignitates, Personatus, Administrationes & Officia ad eorum Collationem, Provisionem, Nominationem, Præsentationem seu quamvis aliam dispositionem spectantia: Graduatis simplicibus sub

certis modo & forma tunc expressis conferre, & de illis etiam providere deberent (caveatur) plenius continetur. Cùm autem, sicut accepimus, propter diversa tribunalia plurium Parlamentorum in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis consistentia, in quibus literas & in eis constitutas & expressas constitutiones publicari & acceptari diversis temporibus propter locorum distantiam oportet: super Primo mense (qui ordinariis collatoribus ad conferendum Graduatis conceditur) quis sit, plures lites & dispendia partium super hoc exoriri contingere possit; nos litibus & dispendiis hujusmodi pro nostri pastoralis officij debito obviare volentes; & ne quis mensis sit deinceps hujusmodi dubitari aut hæsitari contingat, Majestati tuæ, ut publicationem & acceptationem literarum Concordatorum hujusmodi, Primum mensem hujusmodi, quis sit exprimere & nominare possit & valeat, motu proprio, & ex nostra certa scientia, authoritate Apostolica, tenore præsentium licentiam & facultatem concedimus, pariterque indulgemus; non obstantibus omnibus quæ in eisdem literis voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę 1518. xvij. Cal. Iulii, Pontificatus nostri anno vj. Sic signatum supra plicam, Ia. Questemberg.

In testimonium quorum his præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Baugiaci die 25. mensis Octobr. anno Domini 1518. & Regni nostri quarto. Per Regem, Gedoin. Lecta, publicata, & re-

gistrata Tholosæ in Parlamento 22. die Novembris, Anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo, Michaëlis.

DE POENA TEMERE venientium contra hujusmodi Concordata.

FRanciscus Dei gratia Francorum Rex, Mediolani Dux, & Genuę Dominus, universis pręsentes literas inspecturis, salutem. Cùm pro corroboratione necnon observatione decretorum Concordati per nos cum sanctissimo Domino nostro Papa Leone decimo initi, necessarium ac utile foret, ut à sancta sede Apostolica illius Concordati Protectores constitueremur, ut utroque mucrone institutis Concordatorum non parentes punirentur: Literas Apostolicas à jam dicta sede Apostolica obtinuimus, quarum tenor inferiùs describitur, quibus illorum Concordatorum protectio nobis concessa est. Quocirca dilectis & fidelibus consiliarijs nostris Parlamenta nostra Parisius, Tolosę, Burdegalę, Rothomagi, Divione, & Gratianopoli tenentibus, necnon cæteris nostris iustitiariis & officiariis mandamus & iniungimus quatenus, iuxta facultatem nobis concessam, eorum Concordatorum infractores pœnis legitimis afficiant: Et ea quæ in contrarium dictorum Concordatorum attentaverint, revocent, & in pristinum statum reducant seu reduci faciant; compescendo compes-

cendos, omnibus viis rationabilibus & debitis. Et ut nemo iam dictę nostræ Protectionis ignorantiam prætendere valeat, eas præsentes publicare, & in registris suis registrare faciant indilatè; quoniam nobis sic placet, & ita fieri volumus, non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus.

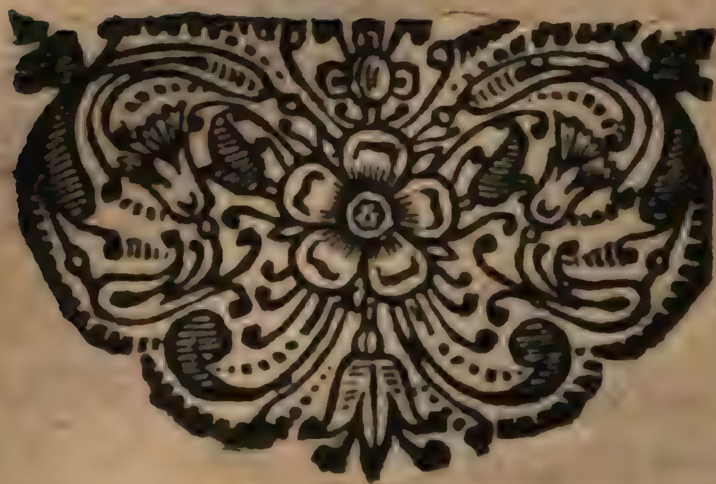
DE PROTECTIONE
Concordatorum Franciæ Regibus concessa.

LEo Episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo Filio Francisco Francorum Regi Christianissimo, salutem & Apostolicam benedictionem. Dudum siquidem inter alia, cum irritantis appositione decreti, statuimus & ordinavimus, quod ex tunc de cætero occurrentibus Ecclesiarum Cathedralium etiam Metropolitanarum ac Monasteriorum in regno Franciæ, & Delphinatu, ac comitatu Dien. & Valentinen. consistentium vacationibus: dilecti filii Ecclesiarum Capitula, & Monasteriorum Conventus ad electiones seu postulationes futurorum Archiepiscoporum, Episcoporum, ac Abbatum, Ecclesiarum & Monasteriorum vacantium pro tempore huiusmodi procedere non valerent, sed Maiestas tua ad Ecclesias & Monasteria huiusmodi sic vacantia intra certum certum tunc expressi temporis spatium, & nobis & pro tempore existenti Romano

Pontifici personas idoneas certo tunc expresso modo qualificatas, ad eamdem nominationem per nos & Romanum Pontificem huiusmodi Ecclesiis & Monasteriis eisdem præficiendas nominare valeret: prout in nostris inde confectis literis (in quibus maiestati tuæ, & pro tempore existenti Francorum Regi, in virtute sanctæ obedientiæ, quod per te vel alium, seu alios in dignitate Ecclesiastica constitutos easdem literas, ac omnia & singula in eisdem contenta, quando & quotiens opus foret, publicari & inviolabiliter observari faceret mandavimus, plenius continetur. Cum autem sicut accepimus, nonnulli Regni, Delphinatus & Comitatus prædictorum, & à quorum cordibus Dei timor abest, literas hujusmodi & per eas editas constitutiones, & in eis contenta plene acceptare recusent, & illis non sine spiritu blasphemiæ, & censurarum in ais contentarum incursu, verbo & opere si possent contravenire contendant; Nos ea quę tanta maturitate, consilio & sacri tunc vigentis Lateranensis Concilii approbatione discussa, statuta, ordinata, facta & concessa sunt, ut inviolabiliter & inconcussè, prout par est, observentur, pro nostri pastoralis officii debito providere volentes, quanquam, aliis literis nostris temerariis ausibus contravenire nitentibus occurrerimus; eorumque ora obstruxerimus, motu proprio, & ex nostra certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, cùm deceat secularem potestatem, præsertim linguam, Ecclesiasticam juvare potestatem, in his præsertim quę animarum salutem concernunt, Maiestatem tuam, & pro tempore existentem Francorum Regem, litterarum prædictarum, ac

per eas editarum constitutionem, & omnium ac singulorum in eis contentorum, legitimos protectores, defensores, & conservatores: necnon quorumvis adversus illas, & in eis contenta venire tentantium, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel nobilitatis existentium, ac quacunque mundana dignitate fulgentium, invictissimos oppugnatores authoritate Apostolicâ tenore præsentium constituimus & deputamus, non obstantibus omnibus quæ in dictis literis voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1518. xvii. Calendas Iulii, Pontificatûs nostri anno sexto. Sic signatum sub plica. Ioan. Sadoletus. & supra plicam, Ia. Questemberg.

In testimonium quorum, his præsentibus sigillum nostrum duximus apponendum Datum Baugiaci die 25. mensis Octobris, anno Domini 1518. & Regni nostri quarto. Per Regem. Gedoyn.

CONCORDATA INTER LEGATUM Sedis Apoſtolicæ, & Imperatorem Fridericum III. ac Principes Germaniæ; ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum, approbata per Nicolaum V. S. Pontificem, Anno M. CCCC. XLVII. Cal. Aprilis.

NICOLAVS EPISCOPVS Servus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD ſacram Petri Sedem, divinâ diſpoſitione ſublimati, ſingulis, quæ pro Vniverſalis Eccleſiæ unione ac pace & tranquillitate profutura conſpicimus, Apoſtolicæ providentiæ ſolicitudine libenter

intendimus, & ad felicem illorum proſecutionem & conſummationem, opem & operam impendimus efficaces.

Nuper ſi quidem chariſſimus in Chriſto filius noſter, Fridericus Romanorum Rex illuſtris, & nonnulli alii dilecti filii, Eccleſiaſtici, & ſeculares Principes inclytæ nationis Germanicæ ex una, ac dilectus filius noſter Ioannes ſancti Angeli Diaconus Cardinalis, in partibus *illis* Apoſtolicæ Sedis de latere Legatus, per nos ad dictas partes miſſus, ſufficienti deſuper à nobis & Sede Apoſtolica authoritate ſuffultus ex alia, partibus, Romanæ Eccleſiæ & dictæ Nationis nominibus, pro ipſius Eccleſiæ unione, pace & tranquillitate, inter Eccleſiam & Nationem perpetuò ſolidandis & confovendis diverſa rationabilia & utilia, ordinationes & ſtatuta à partibus ipſis hinc inde approbata, laudata, concluſa, acceptata & concordata fecerunt ac ediderunt, nobiſque humiliter ſupplicari fecerunt, ut illis pro firmiori eorum ſubſiſtentia robur Apoſtolicæ firmitatis adiicere, necnon authoritatem potiorem, & decretum interponere dignaremur.

Nos itaque qui ſtatuta, ordinationes & Concordata prædicta, per nonnullos ex venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, magnarum maturitatis, authoritatis & literaturæ viros, diligenter examinari & diſcuti fecimus, eaque rationabilia & ſalubria tam Eccleſiæ quàm nationi præfatæ comperimus, de dictorum aliorum venerabilium fratrum noſtrorum prædictæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & aſſenſu, Apoſtolica authoritate, & ex certa ſcientia approbamus, ratificamus, laudamus, & acceptamus, & præſentis ſcripti patrocinio commu-

communimus, juxta modum & formam subsequentes.

Placet nobis super Ecclesiarum & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque provisionibus, uti iuris scripti reservationibus, & execrabilis, & ad regimen constitutionibus modificatis, ut sequitur. *c. execrabilis, & c. ad regimen. in extr. com.*

Ad regimen Ecclesiæ generalis, quanquam immeriti supernâ dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium, ad quarumlibet Ecclesiarum & Monasteriorum regimina, & alia beneficia Ecclesiastica, iuxta divinum beneplacitum & nostrę intentionis affectum; viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis prælibatis.

Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales Ecclesias, Monasteria, Prioratus, dignitates, personatus, & officia, necnon canonicatus, & præbendas, & Ecclesias, cæteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura, Sæcularia & Regularia, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personæ consueverint, seu debuerint, per electionem, seu quemvis alium modum assumi; nunc apud sedem Apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura; † necnon per depositionem, vel privationem, seu translationem per nos, seu authoritate nostrâ factas, & in antea faciendas ubilibet, necnon ad quæ alioqui inconcordia vel discordia electi sive postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa; vel per eos facta renuntiatio, & admissa *† Subaudi Reservamus authoritate Apostolicæ ordinationi,*

dispositioni, ac provisioni nostræ, prout habetur in fine huius §. idque ne nimiũ suspensus maneat lector, hic præmonemus.

authoritate nostrâ extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum, & in antea eligendorum vel postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos, aut authoritate nostra continget apud Sedem prædictam, vel alibi ubicunque, & etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesiæ Romanæ, aut Officialium dictæ Sedis, quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris litterarum contradictarum, & Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum, centum & unius Scriptorum literarum Apostolicarum, & viginti quatuor Pœnitentiariorum præfatæ Sedis, & viginti quinque Abbreviatorum, necnon verorum Commensaliũ nostrorum, & aliorum viginti quatuor Capellanorum Sedis eiusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quoruncunque Legatorum, seu Collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum, ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum aut mittendorum in posterũ, nunc vacantia, & inantea vacatura, ubicumque dictos Legatos vel Collectores seu Rectores, & Thesaurarios antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint rebus eximi contigerit ab humanis; † necnon quorumlibet proquibuscumque negociis ad Romanam curiam venientium seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea ab hac luce transire contigerit, & etiam simili modo quorumcunque Curialium, peregrinationis, infirmitatis seu recreationis, vel alia quacunque causâ ad quævis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint in

† Subauci reservamus authoritate Apostolica, ut in fine hujus §.

locis ultra duas dietas ab eadem curia, ut præmittitur, non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) iam forsan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri, & nunc per obitum hujusmodi vacantia vel in posterum vacatura: † Rursus Monasteria, prioratus & Dignitates, decanatus, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas & Ecclesias, cæteraque beneficia Ecclesiastica, sæcularia & regularia cum cura vel sine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueverint, seu debuerint per electionem, seu quemvis alium modum assumi, quæ promoti per nos, seu authoritate nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium Ecclesiarum, nec non Monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum; nunc quocunque modo vacantia, aut in posterum vacatura, necnon etiam per assecutionem pacificam quorumcunque prioratuum, personatuum, officiorum canonicatuum, præbendarum, Ecclesiarum, aut beneficiorum aliorum per nos, seu authoritate nostrarum literarum immediatè collatorum, seu conferendorum in posterum, præterquam, si virtute gratiæ expectativæ assecutio fiet; nunc vacantia, & in antea vacatura: † plenâ super præmissis omnibus & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita & maturâ deliberatione secuta: ordinationi, dispositioni, ac provisioni nostræ de ipsorum fratrum consilio, authoritate Apostolica Reservamus. Decernentes ex nunc irritum & inane si secus super præmissis & quolibet eorum, per quoscunque, quavis auctoritate scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

† hic rursus subaudi reservamus authoritate Apostolica.

† repetendum hic rursus authoritate Apostolica reservamus

Item placet nobis, quod in Metropolitanis

& Cathedralibus etiam immediatè non subjectis Ecclesiis, & in Monasteriis immediatè subjectis Sedi Apostolicæ fiant Electiones canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur, quas etiam ad tempus constitutum in constit. fel. record. Nicolai Papæ III. quæ incipit, *Cupientes.* expectabimus & lapso dicto tempore si non præsentatæ, vel si præsentatæ minùs canonicæ fuerint, providebimus, & si canonicæ fuerint, eas confirmabimus, nisi ex rationabili & evidenti causa, ac de dictorum fratrum consilio, de digniori & utiliori persona duxerimus providendum: Proviso, quod Confirmati prædicti, & per nos provisi, Metropolitanis suis & aliis præstent debita Iuramenta, & alia ad quæ de iure tenentur. Et in Monasteriis dictæ Sedi immediatè non subjectis, & aliis regularibus beneficiis, super quibus pro confirmatione vel provisione ad dictam Sedem non consuevit haberi recursus; Electi, seu illi, quibus providendum est, pro confirmatione & provisione hujusmodi ad curiam Romanam venire non tenebuntur: ipsaque Regularia beneficia sub expectativis gratiis non cadant: ubi autem pro monasteriis ad dictam curiam venire seu mittere consueverint, non aliter confirmabimus vel providebimus, quàm superiùs de Cathedralibus Ecclesiis est expressum. Et de monasteriis Monialium non disponemus; nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes.

De cæteris verò Dignitatibus & beneficiis quibuscunque, sæcularibus & regularibus vacaturis, ultra Reservationes prædictas majoribus dignitatibus post Pontificales in cathedralibus, & principalibus in Collegiatis Ecclesiis exceptis, iure ordinario provideatur per illos inferiores, ad quos alias pertinet.

Placet etiam nobis, quod per quamcunque aliam reſervationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma, per nos vel auctoritate noſtra factam vel faciendam, non impediemus nos quominus de illis, cùm vacabunt, de Februarii, Aprilis, Iunij, Auguſti, Octobris, & Decembris menſibus, liberè diſponatur per illos, ad quos eorum collatio, proviſio, præſentatio, electio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinebat; reſervationibus aliis à præmiſſis, aut diſpoſitionibus auctoritate noſtra factis vel faciendis, non obſtantibus quibuſcunque. Quoties verò aliquo vacante beneficio de Ianuarii, Martij, Maij, Iulij, Septembris, & Novembris menſibus ſpecialiter diſpoſitioni dictæ Sedis reſervatis, non apparuerit infra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficii, quòd alicui de illo Apoſtolica auctoritate proviſum fuerit: ex tunc & non antea Ordinarius, vel alius ad quem illius diſpoſitio pertinebit, de illo liberè diſponere poterit.

Et ad finem, ut hæc ordinatio collationum beneficiorum non reſervatorum, per alternos menſes, poſſit per dictam Nationem publicari, & omnes, qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi; tunc quo ad dictam Sedem, à Kalendis Iunij proximè futuris, ipſa currere incipiet, & durabit deinceps, niſi in futuro Concilio de conſenſu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.

Placet ſimiliter nobis, quòd circa proviſionem dictæ Sedis ordinandam, modus Annatarum hoc modo currat. De Eccleſiis Cathedralibus omnibus, & Monaſteriis virorum duntaxat, vacantibus & vacaturis, ſolvantur pro fructibus primi anni à die vacationis,

ſummæ pecuniarum in libris Cameræ Apoſtolicæ taxatæ, quæ communia ſervitia nuncupantur: & ſi quæ exceſſivè taxatæ ſint, retaxentur. Et quòd provideatur ſpecialiter in gravatis regionibus, ſecundum qualitatem rerum, temporum & regionum, nec nimium prægraventur, ad quod petentibus dabimus commiſſarios in partibus qui diligenter inquirant & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annum à die habitæ poſſeſſionis pacificæ totius vel majoris partis, ſolvantur; & pro alia media parte, infra annum ſequentem. Et ſi infra annum bis vel pluries vacaverint, ſemel tantùm ſolvantur: nec debitum hujuſmodi in ſucceſſorem, in Eccleſia vel Monaſterio tranſeat.

De cæteris verò dignitatibus, perſonatibus, officiis & beneficiis ſæcularibus ac regularibus quibuſcunque, quæ auctoritate dictæ Sedis conferentur, vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum, aut causâ permutationis) ſolvantur Annatæ ſeu medii fructus, juxta taxam ſolitam à tempore poſſeſſionis infra annum, & debitum hujuſmodi ſimiliter in ſucceſſorem in beneficio non tranſeat.

Sed de Beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de camera non excedunt, nihil ſolvatur; curratque hæc obſervantia deinceps, niſi eam ſimiliter in futuro Concilio de ipſius Nationis conſenſu contingat immutari. In aliis autem, quæ per fel. record. Eugenium Papam IV. etiam prædeceſſorem noſtrum, pro dicta Natione uſque ad tempus futuri generalis Concilij permiſſa, conceſſa, indulta, & decreta, ac per nos confirmata fuerunt, in quantum illa Concordiæ præſenti non obviant, iſta vice nihil eſſe volumus immutatum. Et per hoc quod

in Concordatis hujuſmodi, ſive quibuſvis aliis eorum occaſione conficiendis litteris propter competeniorem deſcriptionem, Alamannia ſpecialiter appellatur, Natio ipſa cenſeri non debet à Gemanica Natione diſtincta, ſeu quomodo libet ſeparata. *alias compendioſiorem*

Præterea, quia difficile foret præſentes litteras ad ſingula, in quibus de eis forſitan fides facienda fuerit, loca deferri, eadem Apoſtolicâ authoritate decernimus, quod ipſarum tranſſumpto Metropolitanorum dictæ Nationis ſigillo munito, tanquam præſentibus, ſi exhiberentur, litteris plena fides adhibeatur; & perinde ſtetur, ac ſi dictæ præſentes litteræ forent exhibitæ vel oſtenſæ. Et inſuper quoque irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, laudationis, acceptationis, commutationis,† reſervationis, conſtitutionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. † *alias communicationis*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo, quadringenteſimo quadrageſimo† ſeptimo. Kalend. Aprilis Pontif. noſtri anno ſecundo. † *alias octavo, quarto decimo Kalendas Aprilis.*

CONSTITVTIO CLEMENTIS PAPÆ VII.

De Prælatis & Principibus usurpantibus dispositiones Beneficiorum sedi Apostolicæ reservatorum, aut impedientibus sedis Apostolicæ provisiones, contra formam Concordatorum inter eandem Sedem Apostolicam & Nationem Germaniæ.

CLemens Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam. Admonet nos incumbentis nobis Pastoralis officii cura, ut non solum nostris, sed etiam cunctorum Christi fidelium, & præsertim Ecclesiasticarum personarum profectibus diligenter intenti, illorum occurramus dispendiis, & quæ in cujusque ipsorum præjudicium sive noxam quavis etiam autoritate prodisse comperimus, salubriter reformemus. Sanè dudum ad nostram pervenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi, ac Ecclesiarum Prælati, nonnulli etiam Principes, & Domini temporales inclytæ Nationis Germanicæ, post miserabilem urbis direptionem, collationes, & dispositiones Beneficiorum Ecclesiasticorum nobis, & Sedi Apostolicæ etiam virtute Concordatorum inter Sedem, & Nationem præfatas reservatorum, temerè usurpare præsumpserunt ac collationes, & dispositiones nostras, & dictæ Sedis de illis factas admittere contempserunt nedum in nostrum, & ipsius Sedis vilipendium, sed etiam iurium nostrorum, & eiusdem Sedis, ac illorum quibus de ipsis Beneficiis providimus, aut in quorum favorem aliàs disposuimus, seu provideri, & disponi

mandavimus, grave præjudicium. Et quamvis contra præsumptores, & contemptores hujusmodi in Bulla quæ quotannis in die Cœnæ Domini de more lecta fuit, declaravimus & protestati fuimus, quod in præmissis, & aliis quibuscunque juribus dictæ Sedi, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, undecunque, & quomodocunque quæsitis, seu quærendis per quoscunque actus contrarios, aut quomodolibet præjudicantes tacitos, vel expressos à nobis vel ab eadem Sede quomodolibet factos, vel faciendos aut quemcumque temporis fluxum, vel patientiam vel tolerantiam nostram nobis aut eidem Sedi nullatenus præjudicari debere, aut quomodolibet posse: Tamen sicut, non sine animi nostri mœrore, intelleximus, nonnulli ex Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, Principibus & Dominis prædictis, adhuc à præmissis desistere non curarunt, nec de præsenti curant: quinimò quod deterius est, ne provisiones Apostolicæ admittantur, per sua mandata etiam pœnalia prohibere non verentur, in animarum suarum grave periculum, & aliorum Prælatorum ac Principum Catholicorum dictæ Nationis pernitiosum exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur, qui à dictis Concordatis, quę olim Romanæ Ecclesię & dictæ Nationis hominibus pro ipsius Ecclesię unione, ac pace & tranquillitate inter Ecclesiam & Nationē prædictas, perpetuo solidandis & conservandis, laudata, conclusa, & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præsumptores, & contemptores aut per eos in dictis Beneficiis intrusi ex hujusmodi temeraria præsumptione gloriari valeant, neve ipsi intrusi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent, nec illis quibus de Beneficiis prędictis per nos aut dictam

sedem seu ejus autoritate provisum extitit, & in futurum providebitur, per alicujus temporis fluxum, seu aliquam patientiam vel tolerantiam prejudicium fiat, aut factum censeatur, ex Pastoralis officii debito providere volentes, ac Concordatis predictis firmiter inhærentes, motu proprio, & ex nostra matura deliberatione, ac certa scientia, autoritate Apostolica, de Apostolicę potestatis plenitudine, tenore presentium declaramus pretensas Collationes de quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, nobis, & dictę Sedi, ut præfertur, reservatis, per Archiepiscopos, Episcopos, Prelatos, ac Seculares Principes, & Dominos quoscunque dictę nationis seu ad eorum presentationem, vel nominationem, etiam per Ordinarios ipsorum Beneficiorum Collatores à tempore dictæ direptionis citra, contra tenorem, & formam dictorum Concordatorum quomodolibet factas, & in posterum faciendas, personis quibus aut in quarum favorem factę sunt, aut in posterum fient, nisi sint per nos, aut nostrâ, vel dictę Sedis autoritate approbatę, nullum titulum, vel colorem ipsa Beneficia possidendi tribuisse, aut in futurum tribuere, sed, & illos pro malę fidei possessoribus, & merè intrusis ab omnibus haberi, & censeri, ac fructus per eos ex Beneficiis hujusmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore suos facere, sed ad illorum restitutionem in utroque foro efficaciter obligatos esse, & ad illorum restitutionem, ad eorum quorum interest, seu etiam fisci nostri instantiam, omnibus viis Iuris, & remediis compelli posse, & debere, & eos nullo unquam tempore beneficio regularum de annali & triennali pacifico possessore gaudere potuisse aut pos-

ſe. Illis vero quibus eadem Beneficia per nos, aut autoritate noſtra, vel dictæ Sedis, tenore & forma Concordatorum hujuſmodi ſervatis, collata ſeu commendata ſunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, necnon Eccleſiis, & locis Eccleſiaſticis ac Collegiis, quibus perpetuó, vel ad tempus eadem autoritate unita ſunt, aut in poſterum unientur; ac omnibus illis, qui in executione literarum Apoſtolicarum eis conceſſarum per conſtitutiones ſeu mandata Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, Principum, vel Dominorum prędictorum hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in poſterum impedientur, dictas Regulas, & quemcumque temporis fluxum ſeu patientiam, vel tolerantiam minimè obſtare debere, quominus contra dictos intruſos, & intrudendos quocunque tempore iudicialiter experiri valeant. Decernentes ſic per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios quavis autoritate fungentes S. Rom. Eccleſiæ Cardinales & Palatii Apoſtolici cauſarum Auditores ſententiari, interpretari, & iudicari debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter ſententiandi, interpretandi, & iudicandi facultate, & poteſtate: ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper iis ab eis, vel quibuſvis aliis quavis autoritate, ſcienter vel ignoranter attentatum forſan eſt hactenus, aut in poſterum contigerit attentari. *Non obſtantibus regulis, & aliis præmiſſis, aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque.* Vt autem præmiſſa ad omnium notitiam deducantur, volumus & mandamus præſentes in Cancellaria Apoſtolica more ſolito publicari, & in quinterno ejuſdem Cancellariæ deſcribi. Præterea, quia difficile foret pręſentes litteras ad ſingula

loca, in quibus de eis forsitan fides facienda foret, deferre, eadem Apostolica authoritate decernimus, quod ipsarum transsumptis, manu alicuius Notarii publici inde rogati subscriptis, & sigillo alicujus personæ Ecclesiasticæ in dignitate constitutæ munitis, ea prorsus in iudicio, & extra, & aliàs vbilibet fides indubitata adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo, trigesimo quarto, Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno vndecimo. *Blosius. Lecta & publicata fuit in Concellaria Apostolica, die 13. Iulii.* M. D. XXXIV. *Et ego Laertius vidi regist. in quintern. eiusdem Cancel. fol. 330.*

DECLARATIO GREGORII XIII. super Concordatis Germaniæ.

QUOD ORDINARII COLLATORES prætextu literarum Nicolai Papæ V. pro Concordia Germaniæ, conferre non possunt Beneficia Ecclesiastica post tres menses ex quo vacarunt, si de illis intra hoc tempus à sede Apostolica provisum est.

GRegorius Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam. Quæ in Ecclesiam Dei incommoda inferunt, nostra nos expedit animadversione monere. Cum itaque per literas fel. rec. Nicolai Papæ V. Na-

tioni Germaniæ pro illius vnitate & Concordia cum sede Apostolica, inter alia concedatur, ut quoties aliquo vacante Beneficio Ecclesiastico, in mensibus Ianuarij, Martij, Maij, Iulij, Septembris, & Novembris, in quibus vacantium Germaniæ Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio dictæ sedi specialiter reservata est, non apparuerit intra tres menses à die notæ vacationis in loco Beneficii, quòd alicui de illo Apostolica authoritate provisum fuerit, ex tunc & non antea ordinarius vel alius ad quem illius dispositio pertinet, de illo disponere possit, & sæpenumero contingat, vt antequam inquisitio, quam plerumque etiam in concursu plurium, sive in partibus, sive apud dictam Sedem fieri oportet, in vitam, mores, & doctrinam eorum, quibus de dictis Beneficijs per Sedem eandem providendum est, compleri possit, aut antequam de ipsis provisionibus, seu de mandatis, quæ ad inquisitiones, & provisiones hujusmodi faciendas ab eadem Sede impetrantur, vel motu proprio procedunt, literæ Apostolicæ conficiantur, vel etiam antequam mandata ipsa à iudicibus ad quos directa sunt, recipiantur, vel recepta expediantur, interdum quoque literis Apostolicis expeditis, & gratiâ purificatâ, seu mandatis prædictis receptis, & inquisitione completa, antequam omnimoda executio perficiatur propter diversa impedimenta, quæ frequenter succedunt, tempus trium mensium, ex quo vacatio Beneficij, in loco ipsius nota est, expiret, ac proinde Ordinarij locorum, aut alij ad quos talium beneficiorum dispositio, cessantibus Apostolicis reservationibus, pertinet lapso tempore prędicto, licet priusquam illud laberetur, provisionis, sive alterius dispositionis, de illis

à dicta Sede jam gratia facta fuerit (quod ipsum ad tribuendum & quærendum ius satis superque esse certa iuris interpretatione frequenter declaratum est) illa tamen conferre contendant : Qua de causa multis religione, & pietate insignibus, quando ij post ostensum virtutis, & doctrinæ suæ specimen, atque inde emensos labores, & sumptus, beneficijs potiri deberent, alij præoccupatores obtentu ordinariæ collationis huiusmodi contra adversantur : Nos indignum rati, quòd temporis mora, quam ad perscrutandam accuratius talium probitatem, industriam, & alia requisita intercedere pro vtilitate Ecclesiæ necesse est, locum injurijs aperiat, attendentesque verba prædicta (*in loco beneficii*) cum verbis (*notæ vacationis*) quæ protinùs antecedunt coniungi & ad, illa duntaxat referri, ac voluntatem concedentis, sensumque concessionis, & literarum prædictarum sic esse, ut dispositio Beneficij intra tres menses à die notæ vacationis à Sede prædicta fieri, deque gratia facta, alicubi apparere debeat, quemadmodum re inter utriusque iuris interpretes iampridem controversâ, summa ratione judicatum apparet: vix enim est, ut itineribus non modo infestis, aut prohibitis, quod ferè semper aliquo contingit, sed etiam expeditis, quis ex tam longinquis regionibus ad dictam Sedem profectus, & in ea ad expediendum negotium; vel paulisper moratus, in eadem se recipere tanta temporis angustia possit. Quocirca æquitate, & iustitia suadentibus, præsentium autoritate Declaramus concessionem Nicolai Papæ, & literas prædictas locum omnino non habere, quod Ordinarij, aut alij collatores prædicti, post lapsum trium mensium ex die notæ vocationis in loco Beneficij disponere,

possint de ullis Beneficiis prædictis, aliàs sub concessione, & literis prædictis comprehensis extra Rom. Cur. in mensibus prædictis quoquo modo vacantibus vel vacaturis, de quibus intra dictum tempus trium mensium per Romanum Pontificem, ad dictam Sedem qualiscunque gratia, vel dispositio, aut concessio facta fuerit: ne tamen cuiquam licitum sit factam à Sede prædicta dispositionem hujusmodi in longum obtegere, illi quibus deinceps gratiæ hujusmodi concedentur, earum concessionum fidem, & testimonium intra tres menses à die notæ vacationis in loco Beneficii hujusmodi: vel dictis collatoribus significare, vel in ipso Beneficij loco publicare quoquo modo teneantur. Decernentes omnes, & quascunque dispositiones de dictis Beneficiis ab eisdem collatoribus post significationem, seu publicationem hujusmodi tempore factas, nullas & inualidas nulliusque roboris, vel momenti fore. Sicque in quibusvis causis pendentibus, & futuris iudicare debere. Necnon irritum, & inane quicquid secùs super his ab eisdem collatoribus aut quibuscunque aliis scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quod si forte quisquam Collatorum prædictorum fuerit præsentium violator, eum à Beneficiorum, & officiorum collatione tandiu suspendimus, donec ipse veniam petens restitutionis gratiam à sede prædicta meruerit obtinere. Cæterum volumus ut præsentium transsumptis etiam impressis, Notarij publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat

intendimus, & ad felicem illorum prosecutionem & consummationem, opem & operam impendimus efficaces.

Nuper si quidem charissimus in Christo filius noster, Fridericus Romanorum Rex illustris, & nonnulli alii dilecti filii, Ecclesiastici, & seculares Principes inclytæ nationis Germanicæ ex una, ac dilectus filius noster Ioannes sancti Angeli Diaconus Cardinalis, in partibus illis Apostolicæ Sedis de latere Legatus, per nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper à nobis & Sede Apostolica authoritate suffultus ex alia, partibus, Romanæ Ecclesiæ & dictæ Nationis nominibus, pro ipsius Ecclesiæ unione, pace & tranquillitate, inter Ecclesiam & Nationem perpetuò solidandis & confovendis diversa rationabilia & utilia, ordinationes & statuta à partibus ipsis hinc inde approbata, laudata, conclusa, acceptata & concordata fecerunt ac ediderunt, nobisque humiliter supplicari fecerunt, ut illis pro firmiori eorum subsistentia robur Apostolicæ firmitatis adiicere, necnon authoritatem potiorem, & decretum interponere dignaremur.

Nos itaque qui statuta, ordinationes & Concordata prædicta, per nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, magnarum maturitatis, authoritatis & literaturæ viros, diligenter examinari & discuti fecimus, eaque rationabilia & salubria tam Ecclesiæ quàm nationi præfatæ comperimus, de dictorum aliorum venerabilium fratrum nostrorum prædictæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu, Apostolica authoritate, & ex certa scientia approbamus, ratificamus, laudamus, & acceptamus, & præsentis scripti patrocinio commu-

communimus, juxta modum & formam subsequentes.

Placet nobis super Ecclesiarum & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque provisionibus, uti iuris scripti reservationibus, & execrabilis, & ad regimen constitutionibus modificatis, ut sequitur. *c. execrabilis, & c. ad regimen. in extr. com.*

Ad regimen Ecclesiæ generalis, quanquam immeriti supernâ dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, ut debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium, ad quarumlibet Ecclesiarum & Monasteriorum regimina, & alia beneficia Ecclesiastica, iuxta divinum beneplacitum & nostrę intentionis affectum; viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis prælibatis.

Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis, nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales Ecclesias, Monasteria, Prioratus, dignitates, personatus, & officia, necnon canonicatus, & præbendas, & Ecclesias, cæteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura, Sæcularia & Regularia, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiamsi ad illa personæ consueverint, seu debuerint, per electionem, seu quemvis alium modum assumi; nunc apud sedem Apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura; † necnon per depositionem, vel privationem, seu translationem per nos, seu authoritate nostrâ factas, & in antea faciendas ubilibet, necnon ad quæ alioqui inconcordia vel discordia electi sive postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa; vel per eos facta renuntiatio, & admissa *† Subaudi Reservamus authoritate Apostolicæ ordinationi,*

dispositioni, ac provisioni nostræ, prout habetur in fine huius §. idque ne nimiũ suspensus maneat lector, hic præmonemus.

authoritate nostrâ extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum, & in antea eligendorum vel postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli, aut renuntiationem admitti per nos, aut authoritate nostra continget apud Sedem prædictam, vel alibi ubicunque, & etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesiæ Romanæ, aut Officialium dictæ Sedis, quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris litterarum contradictarum, & Apostolici Palatii causarum Auditorum, Correctorum, centum & unius Scriptorum literarum Apostolicarum, & viginti quatuor Pœnitentiariorum præfatæ Sedis, & viginti quinque Abbreviatorum, necnon verorum Commensaliũ nostrorum, & aliorum viginti quatuor Capellanorum Sedis eiusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quoruncunque Legatorum, seu Collectorum, ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum, ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum aut mittendorum in posterũ, nunc vacantia, & in antea vacatura, ubicumque dictos Legatos vel Collectores seu Rectores, & Thesaurarios antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint rebus eximi contigerit ab humanis; † necnon quorumlibet proquibuscumque negociis ad Romanam curiam venientium seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia ultra duas dietas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea ab hac luce transire contigerit, & etiam simili modo quorumcunque Curialium, peregrinationis, infirmitatis seu recreationis, vel alia quacunque causâ ad quævis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint in

† Subaudi reservamus authoritate Apostolica, ut in fine huius §.

locis ultra duas dietas ab eadem curia, ut præmittitur, non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) jam forsan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoveri, & nunc per obitum hujusmodi vacantia vel in posterum vacatura: † Rursus Monasteria, prioratus & Dignitates, decanatus, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas & Ecclesias, cæteraque beneficia Ecclesiastica, sæcularia & regularia cum cura vel sine cura, quæcunque & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueverint, seu debuerint per electionem, seu quemvis alium modum assumi, quæ promoti per nos, seu authoritate nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium Ecclesiarum, nec non Monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum; nunc quocunque modo vacantia, aut in posterum vacatura, necnon etiam per assecutionem pacificam quorumcunque prioratuum, personatuum, officiorum canonicatuum, præbendarum, Ecclesiarum, aut beneficiorum aliorum per nos, seu authoritate nostrarum literarum immediatè collatorum, seu conferendorum in posterum, præterquam, si virtute gratiæ expectativæ assecutio fiet; nunc vacantia, & in antea vacatura: † plenâ super præmissis omnibus & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita & maturâ deliberatione secuta: ordinationi, dispositioni, ac provisioni nostræ de ipsorum fratrum consilio, authoritate Apostolica Reservamus. Decernentes ex nunc irritum & inane si secus super præmissis & quolibet eorum, per quoscunque, quavis auctoritate scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

† hic rursus subaudi reservamus authoritate Apostolica.

† repetendum hic rursus authoritate Apostolica reservamus

Item placet nobis, quod in Metropolitanis

& Cathedralibus etiam immediatè non ſubjectis Eccleſiis, & in Monaſteriis immediatè ſubjectis Sedi Apoſtolicæ fiant Electiones canonicæ, quæ ad dictam Sedem deferantur, quas etiam ad tempus conſtitutum in conſtit. fel. record. Nicolai Papæ III. quæ incipit, *Cupientes.* expectabimus & lapſo dicto tempore ſi non præſentatæ, vel ſi præſentatæ minùs canonicæ fuerint, providebimus, & ſi canonicæ fuerint, eas confirmabimus, niſi ex rationabili & evidenti cauſa, ac de dictorum fratrum conſilio, de digniori & utiliori perſona duxerimus providendum: Proviſo, quod Confirmati prædicti, & per nos proviſi, Metropolitanis ſuis & aliis præſtent debita Iuramenta, & alia ad quæ de iure tenentur. Et in Monaſteriis dictæ Sedi immediatè non ſubjectis, & aliis regularibus beneficiis, ſuper quibus pro confirmatione vel proviſione ad dictam Sedem non conſuevit haberi recurſus; Electi, ſeu illi, quibus providendum eſt, pro confirmatione & proviſione hujuſmodi ad curiam Romanam venire non tenebuntur: ipſaque Regularia beneficia ſub expectativis gratiis non cadant: ubi autem pro monaſteriis ad dictam curiam venire ſeu mittere conſueverint, non aliter confirmabimus vel providebimus, quàm ſuperiùs de Cathedralibus Eccleſiis eſt expreſſum. Et de monaſteriis Monialium non diſponemus; niſi ſint exempta, & tunc per commiſſionem ad partes.

De cæteris verò Dignitatibus & beneficiis quibuſcunque, ſæcularibus & regularibus vacaturis, ultra Reſervationes prædictas majoribus dignitatibus poſt Pontificales in cathedralibus, & principalibus in Collegiatis Eccleſiis exceptis, iure ordinario provideatur per illos inferiores, ad quos alias pertinet.

Placet etiam nobis, quod per quamcunque aliam reſervationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma, per nos vel auctoritate noſtra factam vel faciendam, non impediemus nos quominus de illis, cùm vacabunt, de Februarii, Aprilis, Iunij, Auguſti, Octobris, & Decembris menſibus, liberè diſponatur per illos, ad quos eorum collatio, proviſio, præſentatio, electio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinebat; reſervationibus aliis à præmiſſis, aut diſpoſitionibus auctoritate noſtra factis vel faciendis, non obſtantibus quibuſcunque. Quoties verò aliquo vacante beneficio de Ianuarii, Martij, Maij, Iulij, Septembris, & Novembris menſibus ſpecialiter diſpoſitioni dictæ Sedis reſervatis, non apparuerit infra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficii, quòd alicui de illo Apoſtolica auctoritate proviſum fuerit: ex tunc & non antea Ordinarius, vel alius ad quem illius diſpoſitio pertinebit, de illo liberè diſponere poterit.

Et ad finem, ut hæc ordinatio collationum beneficiorum non reſervatorum, per alternos menſes, poſſit per dictam Nationem publicari, & omnes, qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi; tunc quo ad dictam Sedem, à Kalendis Iunij proximè futuris, ipſa currere incipiet, & durabit deinceps, niſi in futuro Concilio de conſenſu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.

Placet ſimiliter nobis, quòd circa proviſionem dictæ Sedis ordinandam, modus Annatarum hoc modo currat. De Eccleſiis Cathedralibus omnibus, & Monaſteriis virorum duntaxat, vacantibus & vacaturis, ſolvantur pro fructibus primi anni à die vacationis,

summæ pecuniarum in libris Cameræ Apostolicæ taxatæ, quæ communia servitia nuncupantur: & si quæ excessivè taxatæ sint, retaxentur. Et quòd provideatur specialiter in gravatis regionibus, secundum qualitatem rerum, temporum & regionum, nec nimium prægraventur, ad quod petentibus dabimus commissarios in partibus qui diligenter inquirant & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annum à die habitæ possessionis pacificæ totius vel majoris partis, solvantur; & pro alia media parte, infra annum sequentem. Et si infra annum bis vel pluries vacaverint, semel tantùm solvantur: nec debitum hujusmodi in successorem, in Ecclesia vel Monasterio transeat.

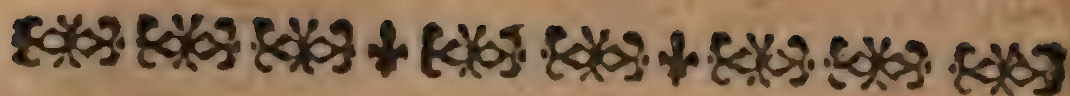
De cæteris verò dignitatibus, personatibus, officiis & beneficiis sæcularibus ac regularibus quibuscunque, quæ auctoritate dictæ Sedis conferentur, vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiarum expectativarum, aut causâ permutationis) solvantur Annatæ seu medii fructus, juxta taxam solitam à tempore possessionis infra annum, & debitum hujusmodi similiter in successorem in beneficio non transeat.

Sed de Beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de camera non excedunt, nihil solvatur; curratque hæc observantia deinceps, nisi eam similiter in futuro Concilio de ipsius Nationis consensu contingat immutari. In aliis autem, quæ per fel. record. Eugenium Papam IV. etiam prædecessorem nostrum, pro dicta Natione usque ad tempus futuri generalis Concilij permissa, concessa, indulta, & decreta, ac per nos confirmata fuerunt, in quantum illa Concordiæ præsenti non obviant, ista vice nihil esse volumus immutatum. Et per hoc quod

in Concordatis hujuſmodi, ſive quibuſvis aliis eorum occaſione conficiendis litteris propter competeniorem deſcriptionem, Alamannia ſpecialiter appellatur, Natio ipſa cenſeri non debet à Gemanica Natione diſtincta, ſeu quomodo libet ſeparata. *alias compendioſiorem*

Præterea, quia difficile foret præſentes litteras ad ſingula, in quibus de eis forſitan fides facienda fuerit, loca deferri, eadem Apoſtolicâ authoritate decernimus, quod ipſarum tranſſumpto Metropolitanorum dictæ Nationis ſigillo munito, tanquam præſentibus, ſi exhiberentur, litteris plena fides adhibeatur; & perinde ſtetur, ac ſi dictæ præſentes litteræ forent exhibitæ vel oſtenſæ. Et inſuper quoque irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, ratificationis, laudationis, acceptationis, commutationis, † reſervationis, conſtitutionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. *† alias communicationis*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo, quadringenteſimo quadrageſimo † ſeptimo. Kalend. Aprilis Pontif. noſtri anno ſecundo. *† alias octavo, quarto decimo Kalendas Aprilis.*

CONSTITVTIO CLEMENTIS PAPÆ VII.

De Prælatis & Principibus usurpantibus dispositiones Beneficiorum sedi Apostolicæ reservatorum, aut impedientibus sedis Apostolicæ provisiones, contra formam Concordatorum inter eandem Sedem Apostolicam & Nationem Germaniæ.

CLemens Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam. Admonet nos incumbentis nobis Pastoralis officii cura, ut non solum nostris, sed etiam cunctorum Christi fidelium, & præsertim Ecclesiasticarum personarum profectibus diligenter intenti, illorum occurramus dispendiis, & quæ in cujusque ipsorum præjudicium sive noxam quavis etiam autoritate prodisse comperimus, salubriter reformemus. Sanè dudum ad nostram pervenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi, ac Ecclesiarum Prælati, nonnulli etiam Principes, & Domini temporales inclytæ Nationis Germanicæ, post miserabilem urbis direptionem, collationes, & dispositiones Beneficiorum Ecclesiasticorum nobis, & Sedi Apostolicæ etiam virtute Concordatorum inter Sedem, & Nationem præfatas reservatorum, temerè usurpare præsumpserunt ac collationes, & dispositiones nostras, & dictæ Sedis de illis factas admittere contempserunt nedum in nostrum, & ipsius Sedis vilipendium, sed etiam iurium nostrorum, & eiusdem Sedis, ac illorum quibus de ipsis Beneficiis providimus, aut in quorum favorem aliàs disposuimus, seu provideri, & disponi-

mandavimus, grave præjudicium. *Et* quamvis contra præſumptores, & contemptores hujuſmodi in Bulla quæ quotannis in die Cœnæ Domini de more lecta fuit, declaravimus & proteſtati fuimus, quod in præmiſſis, & aliis quibuſcunque juribus dictæ Sedi, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, undecunque, & quomodocunque quæſitis, ſeu quærendis per quoſcunque actus contrarios, aut quomodolibet præjudicantes tacitos, vel expreſſos à nobis vel ab eadem Sede quomodolibet factos, vel faciendos aut quemcumque temporis fluxum, vel patientiam vel tolerantiam noſtram nobis aut eidem Sedi nullatenus præjudicari debere, aut quomodolibet poſſe: Tamen ſicut, non ſine animi noſtri mœrore, intelleximus, nonnulli ex Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prælatis, Principibus & Dominis prædictis, adhuc à præmiſſis deſiſtere non curarunt, nec de præſenti curant: quinimò quod deterius eſt, ne proviſiones Apoſtolicæ admittantur, per ſua mandata etiam pœnalia prohibere non verentur, in animarum ſuarum grave periculum, & aliorum Prælatorum ac Principum Catholicorum dictæ Nationis pernitioſum exemplum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur, qui à dictis Concordatis, quę olim Romanæ Eccleſię & dictæ Nationis hominibus pro ipſius Eccleſię unione, ac pace & tranquillitate inter Eccleſiam & Nationẽ prædictas, perpetuo ſolidandis & conſervandis, laudata, concluſa, & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præſumptores, & contemptores aut per eos in dictis Beneficiis intruſi ex hujuſmodi temeraria præſumptione gloriari valeant, neve ipſi intruſi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent, nec illis quibus de Beneficiis prędictis per nos aut dictam

ſedem ſeu ejus autoritate proviſum extitit, & in futurum providebitur, per alicujus temporis fluxum, ſeu aliquam patientiam vel tolerantiam præjudicium fiat, aut factum cenſeatur, ex Paſtoralis officii debito providere volentes, ac Concordatis prædictis firmiter inhærentes, motu proprio, & ex noſtra matura deliberatione, ac certa ſcientia, autoritate Apoſtolica, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium declaramus prætenſas Collationes de quibuſcunque Beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura, nobis, & dictæ Sedi, ut præfertur, reſervatis, per Archiepiſcopos, Epiſcopos, Prælatos, ac Seculares Principes, & Dominos quoſcunque dictæ nationis ſeu ad eorum præſentationem, vel nominationem, etiam per Ordinarios ipſorum Beneficiorum Collatores à tempore dictæ direptionis citra, contra tenorem, & formam dictorum Concordatorum quomodolibet factas, & in poſterum faciendas, perſonis quibus aut in quarum favorem factæ ſunt, aut in poſterum fient, niſi ſint per nos, aut noſtrâ, vel dictæ Sedis autoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem ipſa Beneficia poſſidendi tribuiſſe, aut in futurum tribuere, ſed, & illos pro malæ fidei poſſeſſoribus, & merè intruſis ab omnibus haberi, & cenſeri, ac fructus per eos ex Beneficiis hujuſmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore ſuos facere, ſed ad illorum reſtitutionem in utroque foro efficaciter obligatos eſſe, & ad illorum reſtitutionem, ad eorum quorum intereſt, ſeu etiam fiſci noſtri inſtantiam, omnibus viis Iuris, & remediis compelli poſſe, & debere, & eos nullo unquam tempore beneficio regularum de annali & triennali pacifico poſſeſſore gaudere potuiſſe aut poſ-

ſe. Illis vero quibus eadem Beneficia per nos, aut autoritate noſtra, vel dictæ Sedis, tenore & forma Concordatorum hujuſmodi ſervatis, collata ſeu commendata ſunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, necnon Eccleſiis, & locis Eccleſiaſticis ac Collegiis, quibus perpetuó, vel ad tempus eadem autoritate unita ſunt, aut in poſterum unientur; ac omnibus illis, qui in executione literarum Apoſtolicarum eis conceſſarum per conſtitutiones ſeu mandata Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Prælatorum, Principum, vel Dominorum prędictorum hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in poſterum impedientur, dictas Regulas, & quemcumque temporis fluxum ſeu patientiam, vel tolerantiam minimè obſtare debere, quominus contra dictos intruſos, & intrudendos quocunque tempore iudicialiter experiri valeant. Decernentes ſic per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios quavis autoritate fungentes S. Rom. Eccleſiæ Cardinales & Palatii Apoſtolici cauſarum Auditores ſententiari, interpretari, & iudicari debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter ſententiandi, interpretandi, & iudicandi facultate, & poteſtate: ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper iis ab eis, vel quibuſvis aliis quavis autoritate, ſcienter vel ignoranter attentatum forſan eſt hactenus, aut in poſterum contigerit attentari. *Non obſtantibus regulis, & aliis præmiſſis, aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque.* Vt autem præmiſſa ad omnium notitiam deducantur, volumus & mandamus præſentes in Cancellaria Apoſtolica more ſolito publicari, & in quinterno ejuſdem Cancellariæ deſcribi. Præterea, quia difficile foret pręſentes litteras ad ſingula

tioni Germaniæ pro illius vnitate & Concordia cum ſede Apoſtolica, inter alia concedatur, ut quoties aliquo vacante Beneficio Eccleſiaſtico, in menſibus Ianuarij, Martij, Maij, Iulij, Septembris, & Novembris, in quibus vacantium Germaniæ Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpoſitio dictæ ſedi ſpecialiter reſervata eſt, non apparuerit intra tres menſes à die notæ vacationis in loco Beneficii, quòd alicui de illo Apoſtolica authoritate proviſum fuerit, ex tuuc & non antea ordinarius vel alius ad quem illius diſpoſitio pertinet, de illo diſponere poſſit, & ſæpenumero contingat, vt antequam inquiſitio, quam plerumque etiam in concurſu plurium, ſive in partibus, ſive apud dictam Sedem fieri oportet, in vitam, mores, & doctrinam eorum, quibus de dictis Beneficijs per Sedem eandem providendum eſt, compleri poſſit, aut antequam de ipſis proviſionibus, ſeu de mandatis, quæ ad inquiſitiones, & proviſiones hujuſmodi faciendas ab eadem Sede impetrantur, vel motu proprio procedunt, literæ Apoſtolicæ conficiantur, vel etiam antequam mandata ipſa à iudicibus ad quos directa ſunt, recipiantur, vel recepta expediantur, interdum quoque literis Apoſtolicis expeditis, & gratiâ purificatâ, ſeu mandatis prædictis receptis, & inquiſitione completa, antequam omnimoda executio perficiatur propter diverſa impedimenta, quæ frequenter ſuccedunt, tempus trium menſium, ex quo vacatio Beneficij, in loco ipſius nota eſt, expiret, ac proinde Ordinarij locorum, aut alij ad quos talium beneficiorum diſpoſitio, ceſſantibus Apoſtolicis reſervationibus, pertinet lapſo tempore prędicto, licet priusquam illud laberetur, proviſionis, ſive alterius diſpoſitionis, de illis

possint de ullis Beneficiis prædictis, aliàs sub concessione, & literis prædictis comprehensis extra Rom. Cur. in mensibus prædictis quoquo modo vacantibus vel vacaturis, de quibus intra dictum tempus trium mensium per Romanum Pontificem, ad dictam Sedem qualiscunque gratia, vel dispositio, aut concessio facta fuerit: ne tamen cuiquam licitum sit factam à Sede prædicta dispositionem hujusmodi in longum obtegere, illi quibus deinceps gratiæ hujusmodi concedentur, earum concessionum fidem, & testimonium intra tres menses à die notæ vacationis in loco Beneficii hujusmodi: vel dictis collatoribus significare, vel in ipso Beneficij loco publicare quoquo modo teneantur. Decernentes omnes, & quascunque dispositiones de dictis Beneficiis ab eisdem collatoribus post significationem, seu publicationem hujusmodi tempore factas, nullas & invalidas nulliusque roboris, vel momenti fore. Sicque in quibusvis causis pendentibus, & futuris iudicare debere. Necnon irritum, & inane quicquid secùs super his ab eisdem collatoribus aut quibuscunque aliis scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quod si forte quisquam Collatorum prædictorum fuerit præsentium violator, eum à Beneficiorum, & officiorum collatione tandiu suspendimus, donec ipse veniam petens restitutionis gratiam à sede prædicta meruerit obtinere. Cæterum volumus ut præsentium transsumptis etiam impressis, Notarij publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat

hanc paginam nostræ declarationis, decreti, suspensionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Domin. M. D. LXXVI. Calend. Novemb. Pontificatus nostri anno V. Cæsar Gloricrius. M. Datarius.

Anno à Nativitate Domini M. D. LXXVI. Ind. quarta, Die vero XXX. mensis Novembris, Pont. Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij Divina providentia, Papæ XIII. anno V. retroscriptæ literæ affixæ, lectæ, & publicatæ fuerunt, & per aliquod temporis spacium dimissæ in Valvis S. Ioannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ per nos Ioannem Freyle, & Claudium Mongeat eiusdem S. D. N. Papæ Cursores. Anton. Lud. Magister Cursorum.

INDVLTA

INDVLTA NOMINATIOnis Dominis Cancellario, Præſidibus & Conſiliariis Parlamenti Pariſienſis conceſſa.

Bulla Pauli III. pro Nominatione Senatorum Pariſienſium ad ſacra Beneficia.

PAulus &c. Chariſſimus in Chriſto filius noſter Franciſcus Francorum Rex Chriſtianiſſimus, ſuo, & dilectorum filiorum modernorum Cancellarii, Præſidentium & Conſiliarorũ ſuæ ſupremæ Curiæ Parlamenti Pariſienſis, nominibus, nobis exponi, fecit, quòd licèt dudum Eugenius PP IV. prædeceſſor noſter, procurante Carolo Francorum Rege, litteras Apoſtolicas in forma Gratiarum expectativarum ſeu Mandatorum de providendo, tunc & pro tempore exiſtentibus Regni Franciæ Cancellario, necnon Præſidentibus & Conſiliariis Curiæ Parlamenti Pariſienſis, quorum nonnulli laici eſſe conſueverunt, ac per eoſdem laicos loco ſui nominandis parentibus, familiaribus, & aliis tunc expreſſis

de ejusdem Curiæ corpore & gremio existentibus ad omnium Episcoporum, Abbatum & Capitulorum ac aliorum ordinariorum collatorum dicti Regni collationes & dispositiones, ita ut Cancellario, Præsidenti, Consiliario seu personæ per Cancellarium, Præsidentem, aut Consiliarium, seu aliam personam dictæ Curiæ laicam & ad obtinenda beneficia non capacem, nominatæ, ad ejusdem Caroli Regis nominationem uni ex eisdem ordinariis collatoribus de persona hujusmodi faciendam, de uno beneficio seculari, vel cujusvis, etiam Cluniacensis ordinis, regulari, semel in illorum nominandorum, & ordinarii collatoris, vita duntaxat, per eundem ordinarium provideri deberet, Apostolica autoritate perpetuo concesserit. Tamen pro eo quòd illi nominandi, qui pro tempore fuerunt, literis & gratiis Eugenii uti, & illarum effectum prosequi forsan prætermiserunt, à nonnullis de viribus literarum prædictarum hæsitatur. Quare Franciscus Rex suo ac eorumdem modernorum Cancellarii, Præsidentium & Consiliariorum nominibus nobis supplicari fecit, ut ne Cancellarius, Præsidentes ac Consiliarii & personæ Curiæ hujusmodi, qui in reddendis iuribus in Regno prædicto continuè intenti existunt, dictarum litterarum frustrentur effectu, in præmissis opportunè de benignitate Apostolica provideremus.

Nos hujusmodi supplicationi inclinati, literas Eugenii cum omnibus clausulis, etiam ad hoc ut Cancellarius, Præsidentes, & Consiliarii Curiæ Parlamenti Parisiensis nunc & pro tempore existentes beneficia Ecclesiastica secularia vel regularia sub dictis gratiis comprehensa assequi possint, & illis de eis-

dem beneficiis per eosdem ordinarios collatores, aut iudices per nos infra deputatos provideri liberè possit, ita tamen quod propterea mandatariis nostris præjudicium non afferatur, approbamus, confirmamus, & innovamus eisdem modernis & pro tempore existentibus Cancellario &c. Et ut beneficia infra valorem 200. librarum Turonensium harum nominationum à Francisco Rege faciendarum vigore acceptare, seu requirere minime teneantur &c. 13. Calend. Quintiles ann. 1538.

INDVLTVM SS. D. CLEMENTIS Papæ IX.

In gratiam D. D. Cancellarij, Præsidentium & aliorum Officialium supremæ Curiæ Parlamenti Parisiensis.

CLemens Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Summi Regis Regum providentia, qui humilitatem nostram evexit, universalis Ecclesiæ ac sanctæ Sedis Apostolicæ regimini præsidentes, ad ea semper intenti sumus, per quæ ejusdem Sedis benignitas in dies magis ac magis elucescat erga omnes, & præsertim eas personas, quæ Regiis ministeriis mancipatæ, earum indefessis studiis, laboribusque in publicum ministerium & populorum utilitatem, operam navant; idque eò libentiùs exequimur, quo id à nobis eorumdem Regum vota exposcunt. Sanè charissimus in Christo filius noster Ludovicus Francorum Rex Christianissimus, suo & dilectorum filiorum mo-

dernorum Cancellarii, Præſidentium & Conſiliariorum ſuæ ſupremæ Curiæ Parlamenti Pariſienſis nominibus, nobis nuper exponi fecit, quod aliàs poſtquam felicis recordationis Eugenius Papa IIII. prædeceſſor noſter procurante claræ memoriæ Carolo VII. Francorum rege tum in humanis agente, literas Apoſtolicas in forma gratiarum expectativarum, ſeu mandatorum de providendo tunc & pro tempore exiſtentibus Regni Franciæ Cancellario, necnon Præſidentibus & Conſiliariis Curiæ Parlamenti Pariſienſis, quorum nonnulli laici eſſe conſueverant, ac, per eoſdem laicos loco ſui nominandis parentibus familiaribus & aliis tunc expreſſis, de eiuſdem Curiæ corpore, & gremio exiſtentibus perſonis, ad omnium & ſingulorum Epiſcoporum, Abbatum & Capitulorum, ac aliorum ordinariorum collatorum Regni Franciæ, collationes & alias quaſlibet diſpoſitiones, ita ut Cancellario, Præſidentibus & Conſiliariis Clerico ſeu perſonæ, per Cancellarium, Præſidentes aut Conſiliarios ſeu aliam perſonam dictæ Curiæ laicam, & ad obtinenda Beneficia Eccleſiaſtica non capacem nominatæ, ad ejuſdem Caroli & pro tempore exiſtentis Regis nominationem, uni ex eiſdem ordinariis collatoribus per ſuas patentes literas de perſona hujuſmodi faciendam de uno beneficio Eccleſiaſtico ſeculari, vel cujuſvis, etiam Cluniacenſis, ordinis Regulari, ſemel in Cancellarii, Præſidentium, Conſiliariorum ſeu perſonæ nominandæ, & ordinarii Collatoris hujuſmodi vita dumtaxat, per eumdem ordinarium Collatorem provideri deberet, Apoſtolica auctoritate perpetuo conceſſerat, certis executoribus, qui in dictorum ordinariorum collato-

rum negligentia personis, ut præfertur nominatis de beneficiis hujusmodi providere possent deputatis.

Similis recor. Paulus Papa III. etiam prædecessor noster, ad supplicationem similis memoriæ Francisci primi eorumdem Francorum Regis, ac Cancellarii, Præsidentium, & Consiliariorum Parlamenti hujusmodi per quasdam suas cum pro eo quod Cancellarius Præsidentes, Consiliarii & personæ Curiæ hujusmodi qui pro tempore fuerant, literis & gratiis huiusmodi uti, & illarum effectum prosequi forsan prætermiserant, à nonnullis de viribus dictarum literarum Eugenii prædecessoris hæsitaretur. literas Eugenii prædecessoris huiusmodi cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, etiam ad hoc ut Cancellarius, Præsidentes & Consiliarii Parlamenti Parisiensis huiusmodi, tunc & pro tempore existentes, beneficia Ecclesiastica, secularia vel regularia sub dictis gratiis comprehensa assequi, & illis de eisdem beneficiis, illorum pro tempore occurrente vacatione per eosdem ordinarios Collatores, aut certos per eumdem Paulum prædecessorem deputatos Iudices provideri liberè & licite posset. Ita tamen quod propterea personis mandata iuxta formam capituli mandatum & duarum sequentium Decretalium pro tempore habentibus præjudicium aliquod non afferretur, nec prætextu nominationum in vim dictarum literarum faciendarum à prosecutione mandatorum hujusmodi excluderentur, dicta autoritate approbavit, & confirmavit ac innovavit, ac prædictis & pro tempore existentibus, Cancellario, Præsidentibus, Consiliariis & personis, ut beneficia Ecclesiastica Secularia vel Regularia in-

ſra valorem ducentarum librarum Turonenſium, gratiarum expectativarum, ſeu literarum mandati, de providendo hujuſmodi, ac nominationum per prædictum Franciſcum, & pro tempore exiſtentem Francorum Regem faciendarum hujuſmodi vigore acceptare, ſeu recipere minimè tenerentur indulſit.

Et ſubinde cum pro eo quod ſub litteris prædictis omnes & ſinguli Epiſcopi, Abbates & Capitula, ac alii ordinarii collatores dicti Regni comprehenſi videbantur à nonnullis nimis curioſis, & pluſquam oportet ſapere appetentibus, ac etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ordinarii in dicto regno collatores ſub eiſdem continerentur, in dubium revocaretur, in maximum eorumdem Cardinalium ordinariorum Collatorum iuriſdictionis ordinariæ præjudicium: Idem Paulus prædeceſſor per alias ſuas literas decrevit & declaravit mentis ſuæ nunquam fuiſſe, nec eſſe Cardinales, qui tunc erant & pro tempore eſſent in dicto regno ordinarij collatores ſub literis hujuſmodi quomodolibet comprehendi, Neque Iudices per eum deputatos potuiſſe aut in futurum poſſe perſonis, ut præfertur nominatis, & de aliquibus beneficiis ſub eorumdem Cardinalium Indultis comprehenſis, providere, ac ideo Cardinales ordinarios Collatores prædictos beneficia ad eorum ordinariam collationem ſpectantia, quibuſvis perſonis, quibus eis videretur, libere conferre valuiſſe & in poſterum valere, prout in dictis literis plenius continetur.

Cum autem ſicut eadem expoſitio ſubjungebat Indultum hujuſmodi hactenus ſervatum fuerit, & ſervetur de præſenti, ſed Nominationes quæ illius vigore fiunt, ſæpe non

habeant effectum, quin imo parvi pendantur, tum quia ordinarii collatores prædicti nominatis, parochiales Ecclesias etiam rurales, sive alia beneficia curam animarum habentia annexam, interdum conferunt, quæ ipsi nominati acceptare nequeunt, nisi eorum munera, quæ continuam assistentiam requirunt deserant; tum etiam quia valor annuus ducentarum librarum Turon. in beneficiis per nominatos acceptandis, per prædictas Pauli prædecessoris literas determinatus, secundum præsentium temporum conditionem dignitati personarum memorati Parlamenti parum respondet. Accedit quod cum iuxta vulgatam regulam regularia beneficia regularibus sint conferenda, nec ullus inter personas ejusdem Parlamenti existat Regularis, qui beneficia Regularia in titulum obtinere valeat, Indultum prædictum sub quo comprehenduntur expressè omnes ordinarij collatores regulares, etiam ordinis Cluniacensis, suo effectu hac in parte frustrari videretur, in grave nominandorum detrimentum. Quare pro parte Ludovici Regis ac Cancellarii, Præsidentium, Consiliariorum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus eos amplioris gratiæ favore prosequi de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur attendentes ejusdem Ludovici Regis præclara in nos, sedemque prædictam merita, ac Cancellarii, Præsidentium & Consiliariorum prædictorum qualitates; eosdem Cancellarium, Præsidentes & Consiliarios, à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à iure vel ab homine quavis occasione vel causa la-

tis, si quibusquomodolibet innodati existãt ad effectũ Præsidentium dumtaxat consequendũ, harum serie absolventes & absolutos fore censentes, ac Eugenij & Pauli Prædecessorum literas hujusmodi præsentibus pro expressis & insertis habentes, eisdem modernis, & pro tempore existentibus, Cancellario, Præsidentibus, Consiliariis & personis nominandis, ut de cœtero gratiarum expectativarum, seu literarum mandati de providendo ac Nominationum per eumdem Ludovicum & pro tempore existentem Francorum Regem, faciendarum hujusmodi vigore beneficia Regularia, quæ cessante eorum commendâ, per obitum illorum commendatariorum pro tẽpore vacabunt, dummodo non sint Monasteria, neque Prioratus Conventuales, & verè electivi, neque officia Claustralia, in commendam acceptare requirere ac recipere valeant, illaque ac quævis alia beneficia Ecclesiastica prædicta, Secularia, vel Regularia infra valorem Sexcentarum librarum Turon. seu Parochiales Ecclesias, aliave beneficia Ecclesiastica curam animarum actualem habentia, acceptare seu requirere minime teneantur ac eisdem ordinariis collatoribus, ut beneficia Regularia superius expressa Regiis nominatis, ut supra commendare valeant facultatem concedimus, & indulgemus respective per præsentes Decernentes præsentes literas, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis aut nullitatis vitio seu in tentionis nostræ, aut quovis alio defectu notari, impugnari, redargui, limitari, infringi, modificari, retractari, seu in controversiam vocari, aut adversus illas quodmodocumque iuris, facti, gratiæ remedium intentari, vel impetrari, seu impetrato, aut etiam

motu

motu proprio atque ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine emanato, vel conceſſo, quempiam in iudicio vel extra illud uti, ſeu ſe iuvare nullatenus unquam poſſe; ſed ſemper & perpetuò validas & efficaces exiſtere ſuo'que plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere debere; nec illas ſub quibuſvis ſimilium vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, derogationibus aut aliis contrariis diſpoſitionibus comprehendi, aut comprehenſas, ſed ſemper ab illis exceptas eſſe & fore, ſicque per quoſcumque Iudices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ, ac Palatii Apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiã de latere Legatos, ac Vice-Legatos & nuncios, in quavis inſtantia, ſublatâ eis & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, iudicari & definiri debere: irritum quoque & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis autoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis Sancti Dionyſii & Sancti Germani Pariſienſis Monaſteriorum ordinis ſancti Benedicti Abbatibus, ac Archidiacono majori nuncupato Eccleſiæ Pariſienſis per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcumque ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte Ludovici, & pro tempore exiſtentis Francorum Regis, & Cancellarii, Præſidentium & Conſiliariorum prędictorum, etiam pro tempore exiſtentium deſuper fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant autoritate noſtrâ præſen-

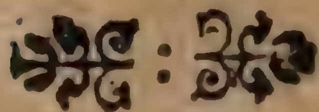
tes literas, & in eis contenta hujusmodi firmiter, & immobiliter observari, & singulos quos ipsæ concernunt, eis pacificè frui & gaudere: non permittentes eos desuper per quoscumque contra earumdem præsentium tenorem quomodolibet molestari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum in quibus beneficia ipsa, & Ordinum quorum beneficia Regularia extiterint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter, aut divisim ab eadem sit sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Volumus autem, quod ij ex Regiis nominatis prædictis, quibus beneficia Regularia, ut præfertur, commendari contigerit, infra octo menses à die commendæ sibi de illis factæ computandos, novam illorum Commendam à sede prædicta impetrare, ac iura Cancellariæ Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere omnino teneantur; alioquin fructus non faciant suos, & ad illorum restitutionem teneantur, & Commendæ ipsis, ut præfertur, factæ cessent, eisque cessantibus, beneficia prædicta vacent eo ipso: quodque in vacatione beneficii regularis Regiis nominatis vigore literarum hujusmodi pro tempore commendati, quod anteà commendari non consueverat, sed immediato illius possessori tantum pro prima vice, seu forsan etiam cum

decreto revertendi in Titulum, commendatum extiterat beneficium prædictum, amplius commendari nequeat, sed ad pristinam Tituli naturam reverti, & personæ Regulari in titulum conferri debeat; & commendæ aliter, & sine expressione præsentis decreti factæ, nullæ sint eo ipso: quodque prædictæ Pauli prædecessoris literæ in reliquis omnibus, & præsertim in ea parte ubi declaravit, S. E. R. Cardinales, ordinarios collatores, sub Indulto hujusmodi minimè comprehendi salvæ & illæsæ remaneant, ac omninò servari debeant.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, concessionis, Indulti, Decreti, mandati & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam majorem, anno incarnationis Dominicæ 1667. sexto-decimo Calend. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo. Signatum supra plicam. CRAMPINUS.

Enregistré és Registres du grand Conseil du Roy, suivant l'Arrest ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris le 16. Novembre. 1668.
Signé, HERBIN,

INDULTA CARDINALIUM AD LIBERAM BENEFICIORUM Collationem.

INDVLTVM IOANNI LOTHARINGO Cardinali concessum à Clemente VII. anno 1530.

Ex Tabulario Parlamenti Parisiensis.

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Ioanni sancti Honufrii Diacono Cardinali salutem & Apostolicam benedictionem.

Ad personam tuam, quam multiplicum gratiarum muneribus illarum largitor altissimus insignivit, dirigentes paternæ considerationis intuitum, & attentè prospicientes quod tu Romanam Ecclesiam, cujus honorabile membrum existis, tuorum honoras plenius magnitudine meritorum, dignum, quin

potiùs debitum reputamus, ut illam specialibus favoribus & prærogativis decorantes, ea tibi libenter concedamus per quæ de beneficiis Ecclesiasticis personis benemeritis & tibi obsequentibus ac aliàs gratis & acceptis providere, & erga illos te gratiosum reddere possis.

Hinc est quod nos motu proprio, non ad tuam vel alterius pro te super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ut quoad vixeris solus per te vel alium seu alios, quem vel quos ad hoc duxeris deputandum, seu deputandos, etiam quando & quotiens te de licentia nostra à Romana Curia etiam ubilibet & ultra montes etiam pro tua voluntate abesse contigerit, de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis cum cura vel sine cura, sæcularibus, & quorumvis ordinum regularibus, quæ ad collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, seu quamvis aliam similem vel dissimilem dispositionem tuam, de iure vel consuetudine, tam ratione sancti Honufrii, quæ denominatio tui Cardinalatus existit, & Narbonensis ac Morinensis, necnon Virdunensis, quibus ex concessione & dispensatione Apostolica præesse dignosceris, & aliarum Cathedralium, etiam Metropolitanarum, quibus ex similibus concessione & dispensatione te præesse contigerit, quàm etiam aliarum quarumcũque Ecclesiarũ, ac Cluniacensis. Matisconensis diœcesis, necnon aliorũ Monasteriorum, Prioratuum, Præpositatuum præpositurarum, dignitatum, personatuum, administrationum & officiorum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum sæcularium, & quorumvis Ordinum regularium, quæ ex concessione & dispensatione prædictis in Titulum vel Commendam seu Administrationem

aut aliàs invicem, vel ut aliis unita, aut quocunque alio titulo obtines, & imposterum obtinebis, communiter vel divisim, quomodolibet, & quocunque jure vel titulo nunc pertinent & spectant, ac imposterum pertinere & spectare contigerit, etiamsi Sæcularia Canonicatus & Præbendæ, dignitates, personatus, administrationes vel officia in dictis Narbonensi & Morinensi ac Virdunensi, necnon aliis Cathedralibus etiam Metropolitanis, vel Collegiatis, & dignitates ipsæ in eisdem Narbonensi, Morinensi & Virdunensi ac aliis Ecclesiis post Pontificales majores, seu Collegiatis Ecclesiis hujusmodi principales, Regularia verò beneficia hujusmodi Monasteria, non tamen consistorialia, Prioratus, præposituræ, præpositatus, dignitates, personatus, administrationes, vel officia ac Prioratus, præposituræ, præpositatus, dignitates conventuales, & officia hujusmodi claustralia fuerint, & ad dignitates, personatus, præposituras, præpositatus, administrationes officia, Canonicatus & præbendas, cæteraque beneficia hujusmodi consueverint per electionem seu quemvis alium modum assumi, eisque cura immineat animarum, ac etiamsi beneficia hujusmodi ex eo quia illa obtinentes aliquorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, aut S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium etiam viventium familiares continui, commensales, seu dictæ Sedis Notarii, Subdiaconi, Diaconi, Acolyti, Capellani, cubicularii, nuntii, vel literarum Apostolicarum abbreviatores, scriptores, seu quicunque alii Romanæ Curiæ officiales quocunque nomine nuncupati fuerint, seu ex quavis alia causa etiam dispositioni Apostolicæ specialiter vel aliàs, præterquam ratione familiaritatis continuæ, commensalitatis, familiarium continuorum commensalium

nostrorum qui nunc sunt, seu aliàs, etiam cum Cardinalatûs honore fungebamur fuerint, aut quandiu regimini militantis Ecclesiæ præfuerimus erunt, generaliter reservata, seu ex generali Reservatione Apostolica affecta existant seu fuerint, quæ extra dictam Curiam quomodolibet etiam illorum Commendis cessantibus, vacare contigerit; quibusvis personis de quibus tibi videbitur, etiam quæcunque, quotcumque, & qualiacumque beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura obtinentibus & expectantibus, etiam regiminis & administrationis, ac bonorum prædictarum Narbonensis, Morinensis, & Virdunensis, & quarumvis aliarum Cathedralium etiam Metropolitanarum Ecclesiarum, ac Cluniacensium, & aliorum Monasteriorum & beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque, quovismodo vacantium, quibus de persona tua provisum fuerit, aut aliàs, quæ ut præfertur te obtinere contigerit, possessione etiam per te minimè subsecutâ, literis Apostolicis desuper tamen expeditis tam tuâ ordinariâ quàm Apostolicâ authoritate providere, & illa eis conferre & de illis etiam disponere liberè, & licitè valeas, perinde ac si collationes & commendæ nostræ, expectativæ gratiæ, speciales Reservationes, mandata de providendo, seu uniendo, & quævis aliæ dispositiones, etiam eisdem S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, etiam motu simili, vel ad eorum instantiam, hactenus concessa & in posterum concedenda tam per nos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, quàm Legatos de latere etiam Cardinales quoscunque etiam motu simili & ex certa scientia, cum quibusvis prægnantibus & fortissimis & insolitis clausulis non emanassent seu emanauerint; & quòd Regulæ Cancel-

lariæ Apoſtolicæ dignitatum majorum & & principalium, aliorumque beneficiorum etiam Cardinalium aut Romanorum Pontificum, non tamen noſtrorum familiarium continuorum, commenſalium ſeu eorundem, & dictæ ſedis officialium, ſeu aliàs quoviſmodo reſervationes generales ſive ſpeciales continentes ſive inducentes conſtitutiones, aut aliàs quomodolibet affectionem facientes, ad dicta Monaſteria, Prioratus, præpoſituras, præpoſitatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes & officia, Canonicatus, & Præbendas, aliaque beneficia nullatenus ſe extendant; ſed de ipſis quæ pro tempore quomodolibet extra curiam prædictam etiam ceſſantibus commendis illorum quæ commendata fuerint, vacare contigerit, ut præfertur, liberè diſponas, perinde ac ſi regiminis & adminiſtrationis Eccleſiarum quibus de perſona tua proviſum extitit & impoſterum provideri, ſeu quæ quocunque titulo aut aliàs te obtinere contigerit, poſſeſſionem pacificè aſſecutus fores, & dummodo litteræ Apoſtolicæ ſuper proviſionibus & præfectionibus de perſona tua quibuſvis Eccleſiis pro tempore factis hujuſmodi expeditæ fuerint, collationes & commendæ noſtræ, expectativæ gratiæ, ſpeciales & aliæ reſervationes, affectiones, uniones, conſtitutiones, & mandata hujuſmodi non apparerent.

Si verò in dicta Curia per obitum vel promotionem aut quamvis aliam dimiſſionem, præterquam per reſignationem in manibus noſtris, aut ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum vacare, ac de illis ſic vacantibus per nos & ſedem prædictam diſponi contigerit, etiamſi beneficia hujuſmodi ex quavis cauſa ex eo quod illa obtinentes pro tempore dictæ ſedis Notarii, Subdiaconi,

Acolyti, Capellani, cubicularii, nuntii, abbreviatores & scriptores, seu alii officiales, aut quavis alia qualitate aliqua in aliam generalem reservationem vel affectionem inducentes qualificata, aut prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, aut aliorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium etiam tunc viventium, non tamen nostri ut præfertur familiares continui commensales fuerint, vel existant, dispositioni Apostolicæ generaliter reservata fuerint, & ipsi officiales ac familiares beneficia hujusmodi commendæ, vel unionis, aut quovis alio titulo obtinuerint, quod in expeditione litterarum Apostolicarum super illorum collatione & provisione hujusmodi, ac commenda & quavis alia dispositione, Ecclesiis tamen Cathedralibus & Monasteriis, Consistorialibus exceptis, si tunc in eadem Curia præsens fueris per te ipsum, si verò te ab illa etiam pro voluntate tua ubilibet & ultra montes de licentia nostra abesse contigerit, tui ad id specialiter deputati per te procuratoris expressus accedat assensus; alioquin gratiæ & litteræ desuper conficiendę nullius sint roboris vel momenti, authoritate Apostolica & ex certa nostra scientia tenore pręsentium de specialis dono gratiæ indulgemus.

Decernentes Reservationes, affectiones, constitutiones, ordinationes, collationes & commendas, gratias expectativas, revalidationes, extensiones, mutationes, nominationes, facultates, uniones & mandata, ac decreta in illis contenta decreta quoad impediendum te quo minus in pręmissis concesso tibi per præsentes Indulto uti valeas, ut pręfertur, nullatenus se extendere, & per quoscumque etiam sedis prędictę Legatos etiam à latere, ac nuntios nunc & pro tempore deputatos,

quavis etiam ſpeciali facultate fungentes, de beneficiis prędictis nullatenus provideri & diſponi poſſit; ac irritum & inane ſi ſecus ſuper prędictis omnibus à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, nonobſtantibus prędictis ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, cęteriſque contrariis quibuſcunque.

Volumus autem quod ii quibus tu aliqua beneficia Eccleſiaſtica reſervata & affecta hujuſmodi, quorum fructus, redditus & proventus 24. ducatorum auri de camera, ſecundum communem exiſtimationem, valorem annuum excedant, vigore pręſentium per te vel alium contuleris, infra ſex menſes ſi ultra, & ſi citra montes collationes ipſę factę fuerint infra quatuor menſes à tempore factę collationis beneficiorum eorumdem computandos, novas proviſiones ſuper beneficiis ipſis ſic conferendis à ſede prędicta impetrare & literas Apoſtolicas deſuper in totum expedire, ac annatam propterea debitam camerę Apoſtolicę cum effectu ſolvere teneantur; alioquin lapſis eiſdem menſibus, beneficia ipſa vacare cenſeantur eo ipſo, niſi legitimo impedimento detenti fuerint, vel ipſis petentibus hujuſmodi novas proviſiones, & proteſtantibus quòd per eos non ſtat, contigerit illas eis denegari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum Indulti, decreti & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romę apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicę 1530. kal. Auguſti, Pontificatus noſtri anno 7. ſic ſignatum ſupra plicam N. *Urrioni*, & in dor-

ſo ſcriptum eſt: Regiſtrata in camera Apoſtolica, DE ATTAVANTIS. Collatio facta eſt cum originali M. Io. de Ronchinot domeſtici & familiaris Cardinalis de Lotharingia, ex ordinatione curię reddito DV TILLET.

AMPLIATIO INDVLTI HIPPOLYTO Cardinali Ferrarienſi à Paulo IV. conceſſa. Anno 1555.

Ex Tabulario magni Conſilii.

PAulus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Hippolyto ſanctę Marię in Aquiro Diacono Cardinali de Ferraria nuncupato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Tuorum magnitudo meritorum nos facilè inducit, ut ad ea efficaciter intendamus per quæ gratiarum tibi a ſede Apoſtolica conceſſarum plenarium conſequi poſſis effectum. Cùm itaque ſicut accepimus licèt aliàs tibi ut quoad viveres, ſolus per te vel alium, ſeu alios ad id per te deputandos, ubivis locorum etiam in Romana Curia, ac etiam quando & quotiens te pro tua voluntate ab ipſa curia ubilibet etiam ultra montes abeſſe contingeret, de quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis cum cura & ſine Cura, Sęcularibus, & quorumvis ordinum Regularibus, ad Collationem, Proviſionem, Pręſentationem, Electionem, ſeu quamvis aliam ſimilem vel diſſimilem diſpoſitionem tuam de jure vel conſuetudine, ratione quarumvis Cathedralium, etiam Metropolitanarum, quibus te adminiſtratorem deputari, aut in Epiſcopum vel Archiepiſcopum pręfici & pręeſſe contin-

dernorum Cancellarii, Præsidentium & Consiliariorum suæ supremæ Curiæ Parlamenti Parisiensis nominibus, nobis nuper exponi fecit, quod aliàs postquam felicis recordationis Eugenius Papa IIII. prædecessor noster procurante claræ memoriæ Carolo VII. Francorum rege tum in humanis agente, literas Apostolicas in forma gratiarum expectativarum, seu mandatorum de providendo tunc & pro tempore existentibus Regni Franciæ Cancellario, necnon Præsidentibus & Consiliariis Curiæ Parlamenti Parisiensis, quorum nonnulli laici esse consueverant, ac, per eosdem laicos loco sui nominandis parentibus familiaribus & aliis tunc expressis, de eiusdem Curiæ corpore, & gremio existentibus personis, ad omnium & singulorum Episcoporum, Abbatum & Capitulorum, ac aliorum ordinariorum collatorum Regni Franciæ, collationes & alias quaslibet dispositiones, ita ut Cancellario, Præsidentibus & Consiliariis Clerico seu personæ, per Cancellarium, Præsidentes aut Consiliarios seu aliam personam dictæ Curiæ laicam, & ad obtinenda Beneficia Ecclesiastica non capacem nominatæ, ad ejusdem Caroli & pro tempore existentis Regis nominationem, uni ex eisdem ordinariis collatoribus per suas patentes literas de persona hujusmodi faciendam de uno beneficio Ecclesiastico seculari, vel cujusvis, etiam Cluniacensis, ordinis Regulari, semel in Cancellarii, Præsidentium, Consiliariorum seu personæ nominandæ, & ordinarii Collatoris hujusmodi vita dumtaxat, per eumdem ordinarium Collatorem provideri deberet, Apostolica auctoritate perpetuo concesserat, certis executoribus, qui in dictorum ordinariorum collato-

rum negligentia personis, ut præfertur nominatis de beneficiis hujusmodi providere possent deputatis.

Similis recor. Paulus Papa III. etiam prædecessor noster, ad supplicationem similis memoriæ Francisci primi eorumdem Francorum Regis, ac Cancellarii, Præsidentium, & Consiliariorum Parlamenti hujusmodi per quasdam suas cum pro eo quod Cancellarius Præsidentes, Consiliarii & personæ Curiæ hujusmodi qui pro tempore fuerant, literis & gratiis huiusmodi uti, & illarum effectum prosequi forsan prætermiserant, à nonnullis de viribus dictarum literarum Eugenii prædecessoris hæsitaretur literas Eugenii prædecessoris huiusmodi cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, etiam ad hoc ut Cancellarius, Præsidentes & Consiliarii Parlamenti Parisiensis huiusmodi, tunc & pro tempore existentes, beneficia Ecclesiastica, secularia vel regularia sub dictis gratiis comprehensa assequi, & illis de eisdem beneficiis, illorum pro tempore occurrente vacatione per eosdem ordinarios Collatores, aut certos per eumdem Paulum prædecessorem deputatos Iudices provideri liberè & licite posset. Ita tamen quod propterea personis mandata iuxta formam capituli mandatum & duarum sequentium Decretalium pro tempore habentibus præjudicium aliquod non afferretur, nec prætextu nominationum in vim dictarum literarum faciendarum à prosecutione mandatorum hujusmodi excluderentur, dicta autoritate approbavit, & confirmavit ac innovavit, ac prædictis & pro tempore existentibus, Cancellario, Præsidentibus, Consiliariis & personis, ut beneficia Ecclesiastica Secularia vel Regularia in-

ſra valorem ducentarum librarum Turonenſium, gratiarum expectativarum, ſeu literarum mandati, de providendo hujuſmodi, ac nominationum per prædictum Franciſcum, & pro tempore exiſtentem Francorum Regem faciendarum hujuſmodi vigore acceptare, ſeu recipere minimè tenerentur indulſit.

Et ſubinde cum pro eo quod ſub litteris prædictis omnes & ſinguli Epiſcopi, Abbates & Capitula, ac alii ordinarii collatores dicti Regni comprehenſi videbantur à nonnullis nimis curioſis, & pluſquam oportet ſapere appetentibus, ac etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ordinarii in dicto regno collatores ſub eiſdem continerentur, in dubium revocaretur, in maximum eorumdem Cardinalium ordinariorum Collatorum iuriſdictionis ordinariæ præjudicium: Idem Paulus prædeceſſor per alias ſuas literas decrevit & declaravit mentis ſuæ nunquam fuiſſe, nec eſſe Cardinales, qui tunc erant & pro tempore eſſent in dicto regno ordinarij collatores ſub literis hujuſmodi quomodolibet comprehendi, Neque Iudices per eum deputatos potuiſſe aut in futurum poſſe perſonis, ut præfertur nominatis, & de aliquibus beneficiis ſub eorumdem Cardinalium Indultis comprehenſis, providere, ac ideo Cardinales ordinarios Collatores prædictos beneficia ad eorum ordinariam collationem ſpectantia, quibuſvis perſonis, quibus eis videretur, libere conferre valuiſſe & in poſterum valere, prout in dictis literis plenius continetur.

Cum autem ſicut eadem expoſitio ſubjungebat Indultum hujuſmodi hactenus ſervatum fuerit, & ſervetur de præſenti, ſed Nominationes quæ illius vigore fiunt, ſæpe non

habeant effectum, quin imo parvi pendantur, tum quia ordinarii collatores prædicti nominatis, parochiales Ecclesias etiam rurales, sive alia beneficia curam animarum habentia annexam, interdum conferunt, quæ ipsi nominati acceptare nequeunt, nisi eorum munera, quæ continuam assistentiam requirunt deserant; tum etiam quia valor annuus ducentarum librarum Turon. in beneficiis per nominatos acceptandis, per prædictas Pauli prædecessoris literas determinatus, secundum præsentium temporum conditionem dignitati personarum memorati Parlamenti parum respondet. Accedit quod cum iuxta vulgatam regulam regularia beneficia regularibus sint conferenda, nec ullus inter personas ejusdem Parlamenti existat Regularis, qui beneficia Regularia in titulum obtinere valeat, Indultum prædictum sub quo comprehenduntur expressè omnes ordinarij collatores regulares, etiam ordinis Cluniacensis, suo effectu hac in parte frustrari videretur, in grave nominandorum detrimentum. Quare pro parte Ludovici Regis ac Cancellarii, Præsidentium, Consiliariorum prædictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus eos amplioris gratiæ favore prosequi de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur attendentes ejusdem Ludovici Regis præclara in nos, sedemque prædictam merita, ac Cancellarii, Præsidentium & Consiliariorum prædictorum qualitates; eosdem Cancellarium, Præsidentes & Consiliarios, à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à iure vel ab homine quavis occasione vel causa la-

tis, si quibusquomodolibet innodati existãt ad effectũ Præsidentium dumtaxat consequendũ, harum serie absolventes & absolutos fore censentes, ac Eugenij & Pauli Prædecessorum literas hujusmodi præsentibus pro expressis & insertis habentes, eisdem modernis, & pro tempore existentibus, Cancellario, Præsidentibus, Consiliariis & personis nominandis, ut de cœtero gratiarum expectativarum, seu literarum mandati de providendo ac Nominationum per eumdem Ludovicum & pro tempore existentem Francorum Regem, faciendarum hujusmodi vigore beneficia Regularia, quæ cessante eorum commendâ, per obitum illorum commendatariorum pro tẽpore vacabunt, dummodo non sint Monasteria, neque Prioratus Conventuales, & verè electivi, neque officia Claustralia, in commendam acceptare requirere ac recipere valeant, illaque ac quævis alia beneficia Ecclesiastica prædicta, Secularia, vel Regularia infra valorem Sexcentarum librarum Turon- seu Parochiales Ecclesias, aliave beneficia Ecclesiastica curam animarum actualem habentia, acceptare seu requirere minime teneantur ac eisdem ordinariis collatoribus, ut beneficia Regularia superius expressa Regiis nominatis, ut supra commendare valeant facultatem concedimus, & indulgemus respective per præsentes Decernentes præsentes literas, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis aut nullitatis vitio seu in tentionis nostræ, aut quovis alio defectu notari, impugnari, redargui, limitari, infringi, modificari, retractari, seu in controversiam vocari, aut adversus illas quodmodocumque iuris, facti, gratiæ remedium intentari, vel impetrari, seu impetrato, aut etiam

motu

motu proprio atque ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine emanato, vel conceſſo, quempiam in iudicio vel extra illud uti, ſeu ſe iuvare nullatenus unquam poſſe; ſed ſemper & perpetuò validas & efficaces exiſtere ſuo'que plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere debere; nec illas ſub quibuſvis ſimilium vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, derogationibus aut aliis contrariis diſpoſitionibus comprehendi, aut comprehenſas, ſed ſemper ab illis exceptas eſſe & fore, ſicque per quoſcumque Iudices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ, ac Palatii Apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiã de latere Legatos, ac Vice-Legatos & nuncios, in quavis inſtantia, ſublatâ eis & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, iudicari & definiri debere: irritum quoque & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis autoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis Sancti Dionyſii & Sancti Germani Pariſienſis Monaſteriorum ordinis ſancti Benedicti Abbatibus, ac Archidiacono majori nuncupato Eccleſiæ Pariſienſis per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcumque ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte Ludovici, & pro tempore exiſtentis Francorum Regis, & Cancellarii, Præſidentium & Conſiliariorum prędictorum, etiam pro tempore exiſtentium deſuper fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant autoritate noſtrâ præſen-

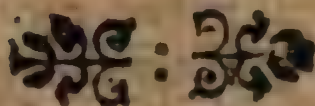
tes literas, & in eis contenta hujusmodi firmiter, & immobiliter observari, & singulos quos ipsæ concernunt, eis pacificè frui & gaudere: non permittentes eos desuper per quoscumque contra earumdem præsentium tenorem quomodolibet molestari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum in quibus beneficia ipsa, & Ordinum quorum beneficia Regularia extiterint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter, aut divisim ab eadem sit sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Volumus autem, quod ij ex Regiis nominatis prædictis, quibus beneficia Regularia, ut præfertur, commendari contigerit, infra octo menses à die commendæ sibi de illis factæ computandos, novam illorum Commendam à sede prædicta impetrare, ac iura Cancellariæ Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere omnino teneantur; alioquin fructus non faciant suos, & ad illorum restitutionem teneantur, & Commendæ ipsis, ut præfertur, factæ cessent, eisque cessantibus, beneficia prædicta vacent eo ipso: quodque in vacatione beneficii regularis Regiis nominatis vigore literarum hujusmodi pro tempore commendati, quod anteà commendari non consueverat, sed immediato illius possessori tantum pro prima vice, seu forsan etiam cum

decreto revertendi in Titulum, commendatum extiterat beneficium prædictum, amplius commendari nequeat, ſed ad priſtinam Tituli naturam reverti, & perſonæ Regulari in titulum conferri debeat; & commendæ aliter, & ſine expreſſione præſentis decreti factæ, nullæ ſint eo ipſo: quodque prædictæ Pauli prædeceſſoris literæ in reliquis omnibus, & præſertim in ea parte ubi declaravit, S. E. R. Cardinales, ordinarios collatores, ſub Indulto hujuſmodi minimè comprehendi ſalvæ & illæſæ remaneant, ac omninò ſervari debeant.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, conceſſionis, Indulti, Decreti, mandati & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctam Mariam majorem, anno incarnationis Dominicæ 1667. ſexto-decimo Calend. Aprilis, Pontificatus noſtri anno primo. Signatum ſupra plicam. CRAMPINVS.

Enregiſtré és Regiſtres du grand Conſeil du Roy, ſuivant l'Arreſt ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris le 16. Novembre. 1668.
Signé, HERBIN,

potiùs debitum reputamus, ut illam ſpecialibus favoribus & prærogativis decorantes, ea tibi libenter concedamus per quæ de beneficiis Eccleſiaſticis perſonis benemeritis & tibi obſequentibus ac aliàs gratis & acceptis providere, & erga illos te gratioſum reddere poſſis.

Hinc eſt quod nos motu proprio, non ad tuam vel alterius pro te ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, ut quoad vixeris ſolus per te vel alium ſeu alios, quem vel quos ad hoc duxeris deputandum, ſeu deputandos, etiam quando & quotiens te de licentia noſtra à Romana Curia etiam ubilibet & ultra montes etiam pro tua voluntate abeſſe contigerit, de quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis cum cura vel ſine cura, ſæcularibus, & quorumvis Ordinum regularibus, quæ ad collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, inſtitutionem, ſeu quamvis aliam ſimilem vel diſſimilem diſpoſitionem tuam, de iure vel conſuetudine, tam ratione ſancti Honufrii, quæ denominatio tui Cardinalatus exiſtit, & Narbonenſis ac Morinenſis, necnon Virdunenſis, quibus ex conceſſione & diſpenſatione Apoſtolica præeſſe dignoſceris, & aliarum Cathedralium, etiam Metropolitanarum, quibus ex ſimilibus conceſſione & diſpenſatione te præeſſe contigerit, quàm etiam aliarum quarumcũque Eccleſiarũ, ac Cluniacenſis. Matiſconenſis diœceſis, necnon aliorũ Monaſteriorum, Prioratuum, Præpoſitatuum præpoſiturarum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum & officiorum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum ſæcularium, & quorumvis Ordinum regularium, quæ ex conceſſione & diſpenſatione prædictis in Titulum vel Commendam ſeu Adminiſtrationem

aut aliàs invicem, vel ut aliis unita, aut quocunque alio titulo obtines, & imposterum obtinebis, communiter vel divisim, quomodolibet, & quocunque jure vel titulo nunc pertinent & spectant, ac imposterum pertinere & spectare contigerit, etiamsi Sæcularia Canonicatus & Præbendæ, dignitates, personatus, administrationes vel officia in dictis Narbonensi & Morinensi ac Virdunensi, necnon aliis Cathedralibus etiam Metropolitanis, vel Collegiatis, & dignitates ipsæ in eisdem Narbonensi, Morinensi & Virdunensi ac aliis Ecclesiis post Pontificales majores, seu Collegiatis Ecclesiis hujusmodi principales, Regularia verò beneficia hujusmodi Monasteria, non tamen consistorialia, Prioratus, præpositurae, præpositatus, dignitates, personatus, administrationes, vel officia ac Prioratus, præpositurae, præpositatus, dignitates conventuales, & officia hujusmodi claustralia fuerint, & ad dignitates, personatus, præposituras, præpositatus, administrationes officia, Canonicatus & præbendas, cæteraque beneficia hujusmodi consueverint per electionem seu quemvis alium modum assumi, eisque cura immineat animarum, ac etiamsi beneficia hujusmodi ex eo quia illa obtinentes aliquorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, aut S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium etiam viventium familiares continui, commensales, seu dictæ Sedis Notarii, Subdiaconi, Diaconi, Acolyti, Capellani, cubicularii, nuntii, vel literarum Apostolicarum abbreviatores, scriptores, seu quicunque alii Romanæ Curiæ officiales quocunque nomine nuncupati fuerint, seu ex quavis alia causa etiam dispositioni Apostolicæ specialiter vel aliàs, præterquam ratione familiaritatis continuæ, commensalitatis, familiarium continuorum commensalium

nostrorum qui nunc sunt, seu aliàs, etiam cum Cardinalatûs honore fungebamur fuerint, aut quandiu regimini militantis Ecclesiæ præfuerimus erunt, generaliter reservata, seu ex generali Reservatione Apostolica affecta existant seu fuerint, quæ extra dictam Curiam quomodolibet etiam illorum Commendis cessantibus, vacare contigerit; quibusvis personis de quibus tibi videbitur, etiam quæcunque, quotcumque, & qualiacumque beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura obtinentibus & expectantibus, etiam regiminis & administrationis, ac bonorum prædictarum Narbonensis, Morinensis, & Virdunensis, & quarumvis aliarum Cathedralium etiam Metropolitanarum Ecclesiarum; ac Cluniacensium, & aliorum Monasteriorum & beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque, quovismodo vacantium, quibus de persona tua provisum fuerit, aut aliàs, quæ ut præfertur te obtinere contigerit, possessione etiam per te minimè subsecutâ, literis Apostolicis desuper tamen expeditis tam tuâ ordinariâ quàm Apostolicâ authoritate providere, & illa eis conferre & de illis etiam disponere liberè, & licitè valeas, perinde ac si collationes & commendæ nostræ, expectativæ gratiæ, speciales Reservationes, mandata de providendo, seu uniendo, & quævis aliæ dispositiones, etiam eisdem S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, etiam motu simili, vel ad eorum instantiam, hactenus concessa & in posterum concedenda tam per nos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, quàm Legatos de latere etiam Cardinales quoscunque etiam motu simili & ex certa scientia, cum quibusvis prægnantibus & fortissimis & insolitis clausulis non emanassent seu emanauerint; & quòd Regulæ cancel-

lariæ Apostolicæ dignitatum majorum & & principalium, aliorumque beneficiorum etiam Cardinalium aut Romanorum Pontificum, non tamen nostrorum familiarium continuorum, commensalium seu eorundem, & dictæ sedis officialium, seu aliàs quovismodo reservationes generales sive speciales continentes sive inducentes constitutiones, aut aliàs quomodolibet affectionem facientes, ad dicta Monasteria, Prioratus, præposituras, præpositatus, dignitates, personatus, administrationes & officia, Canonicatus, & Præbendas, aliaque beneficia nullatenus se extendant; sed de ipsis quæ pro tempore quomodolibet extra curiam prædictam etiam cessantibus commendis illorum quæ commendata fuerint, vacare contigerit, ut præfertur, liberè disponas, perinde ac si regiminis & administrationis Ecclesiarum quibus de persona tua provisum extitit & imposterum provideri, seu quæ quocunque titulo aut aliàs te obtinere contigerit, possessionem pacificè assecutus fores, & dummodo litteræ Apostolicæ super provisionibus & præfectionibus de persona tua quibusvis Ecclesiis pro tempore factis hujusmodi expeditæ fuerint, collationes & commendæ nostræ, expectativæ gratiæ, speciales & aliæ reservationes, affectiones, uniones, constitutiones, & mandata hujusmodi non apparerent.

Si verò in dicta Curia per obitum vel promotionem aut quamvis aliam dimissionem, preterquam per resignationem in manibus nostris, aut successorum nostrorum Romanorum Pontificum vacare, ac de illis sic vacantibus per nos & sedem prædictam disponi contigerit, etiamsi beneficia hujusmodi ex quavis causa ex eo quod illa obtinentes pro tempore dictæ sedis Notarii, Subdiaconi,

Acolyti, Capellani, cubicularii, nuntii, abbreviatores & scriptores, seu alii officiales, aut quavis alia qualitate aliqua in aliam generalem reservationem vel affectionem inducentes qualificata, aut prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, aut aliorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium etiam tunc viventium, non tamen nostri ut præfertur familiares continui commensales fuerint, vel existant, dispositioni Apostolicæ generaliter reservata fuerint, & ipsi officiales ac familiares beneficia hujusmodi commendæ, vel unionis, aut quovis alio titulo obtinuerint, quod in expeditione litterarum Apostolicarum super illorum collatione & provisione hujusmodi, ac commenda & quavis alia dispositione, Ecclesiis tamen Cathedralibus & Monasteriis Consistorialibus exceptis, si tunc in eadem Curia præsens fueris per te ipsum, si verò te ab illa etiam pro voluntate tua ubilibet & ultra montes de licentia nostra abesse contigerit, tui ad id specialiter deputati per te procuratoris expressus accedat assensus; alioquin gratiæ & litteræ desuper conficiendę nullius sint roboris vel momenti, authoritate Apostolica & ex certa nostra scientia tenore prçsentium de specialis dono gratiæ indulgemus.

Decernentes Reservationes, affectiones, constitutiones, ordinationes, collationes & commendas, gratias expectativas, revalidationes, extensiones, mutationes, nominationes, facultates, uniones & mandata, ac decreta in illis contenta decreta quoad impediendum te quo minus in pręmissis concesso tibi per præsentes Indulto uti valeas, ut prçfertur, nullatenus se extendere, & per quoscumque etiam sedis prędictę Legatos etiam à latere, ac nuntios nunc & pro tempore deputatos,

quavis etiam speciali facultate fungentes, de beneficiis prędictis nullatenus provideri & disponi possit; ac irritum & inane si secus super pręmissis omnibus à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, nonobstantibus pręmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cęterisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod ii quibus tu aliqua beneficia Ecclesiastica reservata & affecta hujusmodi, quorum fructus, redditus & proventus 24. ducatorum auri de camera, secundum communem existimationem, valorem annuum excedant, vigore pręsentium per te vel alium contuleris, infra sex menses si ultra, & si citra montes collationes ipsę factę fuerint infra quatuor menses à tempore factę collationis beneficiorum eorumdem computandos, novas provisiones super beneficiis ipsis sic conferendis à sede prędicta impetrare & literas Apostolicas desuper in totum expedire, ac annatam propterea debitam camerę Apostolicę cum effectu solvere teneantur; alioquin lapsis eisdem mensibus, beneficia ipsa vacare censeantur eo ipso, nisi legitimo impedimento detenti fuerint, vel ipsis petentibus hujusmodi novas provisiones, & protestantibus quòd per eos non stat, contigerit illas eis denegari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum Indulti, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romę apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicę 1530. kal. Augusti, Pontificatus nostri anno 7. sic signatum supra plicam N. *Urrioni*, & in dor-

so scriptum est: Registrata in camera Apostolica, DE ATTAVANTIS. Collatio facta est cum originali M. Io. de Ronchinot domestici & familiaris Cardinalis de Lotharingia, ex ordinatione curiæ reddito DV TILLET.

AMPLIATIO INDVLTI HIPPOLYTO Cardinali Ferrariensi à Paulo IV. concessa. Anno 1555.

Ex Tabulario magni Consilii.

PAulus Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Hippolyto sanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Cardinali de Ferraria nuncupato, salutem & Apostolicam benedictionem.

Tuorum magnitudo meritorum nos facilè inducit, ut ad ea efficaciter intendamus per quæ gratiarum tibi a sede Apostolica concessarum plenarium consequi possis effectum. Cùm itaque sicut accepimus licèt aliàs tibi ut quoad viveres, solus per te vel alium, seu alios ad id per te deputandos, ubivis locorum etiam in Romana Curia, ac etiam quando & quotiens te pro tua voluntate ab ipsa curia ubilibet etiam ultra montes abesse contingeret, de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis cum cura & sine Cura, Sæcularibus, & quorumvis ordinum Regularibus, ad Collationem, Provisionem, Præsentationem, Electionem, seu quamvis aliam similem vel dissimilem dispositionem tuam de jure vel consuetudine, ratione quarumvis Cathedralium, etiam Metropolitanarum, quibus te administratorem deputari, aut in Episcopum vel Archiepiscopum præfici & præesse contin-

geret, ac aliarum Ecclesiarum, necnon quorumcunque Monasteriorum etiam consistorialium, Prioratuum, Præposituratum, Præpositatuum, Dignitatum, Personatuum, Administrationum & Officiorum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum Secularium, & quorumvis Ordinum Regularium, quæ in Titulum vel Commendam aut Administrationem seu aliàs obtinebas, & in posterum obtineres, communiter vel divisim pertinentibus, etiamsi certis tunc expressis modo & forma qualificata, & dispositioni Apostolicę specialiter, vel aliàs, prçterquam ratione familiaritatis continuę commensalitatis Romani Pontificis pro tempore existentis generaliter reservata, vel ex generali reservatione Apostolica affecta essent, extra eandem Curiam quomodolibet, etiam illorum commendis cessantibus, & unionibus dissolutis, etiamsi commendę & uniones hujusmodi de tunc vacantibus apud sedem prędictam factæ fuissent, in quibusvis etiam Apostolicis mensibus vacantibus, quibusvis personis, de quibus tibi videbitur, providere, & illa eis conferre, ac de illis etiam disponere liberè & licitè valeas, perinde ac si gratię expectativę speciales reservationes, & Mandata de providendo, ac quęvis alię dispositiones per Romanos Pontifices pro tempore existentes etiam familiaribus continuis commensalibus suis, etiam antiquis, etiam motu proprio, quatenus concessa ac ex tunc in posterum concedenda non emanassent, nec in posterum emanarent, seu non apparerent, authoritate Apostolicâ inter alia Indultum extiterit: nihilominus diversę personę Ecclesiasticę tam seculares, quam universorum Ordinum regulares Mandata de providendo in Francia per nos juxta formam Concordato-

rum Franciæ concessa prosequentes, te & tuos Officiales ac Vicarios super collatione & provisione beneficiorum Ecclesiasticorum ad collationem & dispositionem tuam ratione Ecclesiarum & Monasteriorum quę in partibus Gallicanis obtines spectantium & pertinentium, impedire, & alias diverso modo molestare presumant.

Nos ne Indulto tibi concesso prędicto frustreris, sed illius plenarium consequaris effectum, providere volentes, motu proprio, non ad tuam vel alterius nobis pro te super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de mera liberalitate nostra, decernimus & declaramus Mandata prędicta ad beneficia Ecclesiastica ad tuam Collationem & dispositionem ut prefertur spectantia, à data presentium in antea vacatura, minimè se extendere, & illorum pretextu tibi collationem & dispositionem beneficiorum hujusmodi in aliquo prejudicari non posse: quin immò te Mandatis hujusmodi non obstantibus beneficia prędicta, ut prefertur, vacatura, alias juxta ipsius indulti tenorem liberè conferre ac de illis providere posse, & persequentes mandata hujusmodi, illorum pretextu beneficia ad collationem & dispositionem tuam ut prefertur spectantia, acceptare, aut de illis se quomodolibet intromittere non posse, collationesque & dispositiones per te aut per alios ad id à te deputatos de iisdem beneficiis in antea, ut præmittitur, vacaturis pro tempore factas, validas fore, ac suos plenarios effectus sortiri debere; necnon acceptationes de illis prætextu mandatorum hujusmodi pro tempore secutas, nullas, irritas, & inanes, nulliusque roboris vel momenti fore & esse; sicque in premissis omnibus & singulis per quoscunque judices & Commissarios, quavis etiam

dictâ Apostolicâ authoritate fungentes, ac causarum palatii Apostolici Auditores, in quavis causa & instantia; sublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi authoritate & facultate, judicari & definiri debere: ac irritum & inane, si secus super his à quoquam, quavis authoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis quę in dicto Indulto concessum fuit non obstare, cęterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum decreti, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu nefario & temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romę apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicę 1555 pridie Kal. Decembris, Pontificatus nostri anno primo. *Ainsi signé sur le reply*, M. EYRENET; *& scellé en plomb sur double queüe, les pendans sur soye rouge & jaune, & sur le dos est écrit*, Registrata in Secretaria Apostolica. R. GOLERIVS.

INDULTUM

AMPLIATIONIS SEU LIBERIORIS Collationis Eminentissimo Armando Ioanni Cardinali Richelio concessum ab Urbano Papa VIII. anno 1629.

Ex Tabulario Magni Consilii.

URbanus Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Armando Ioanni du Plessis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali de Richelieu nuncupato, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad personam tuam quam divina clementia magnis illustravit gratiarum muneribus, paternæ dirigentes considerationis intuitum, & attentè prospicientes quòd tu Romanam Ecclesiam, cujus honorabile membrum existis, tuorum honoras plenitudine meritorum, dignum, quin potius debitum reputamus, ut illam tibi reperias in exhibitione gratiarum munificam, & in tuis opportunitatibus liberalem.

Hinc est quòd nos te, qui, ut accepimus, aliàs in Coadjutorem perpetuum & irrevocabilem in regimen & administrationem Monasterii Cluniacensis, Capitis Ordinis, Matisconensis Diœcesis dilecto filio Iacobo de Veny d'Arbouze tunc ejusdem Monasterii Abbati Apostolica authoritate sub certis modo & forma tunc expressis constitutus & deputatus fuisti, tibique Monasterium prædictum, cui tunc ipse Iacobus præerat, cùm primùm illud per cessum vel decessum ejusdem Iacobi, ac in certos alios tunc expressos

eventus Abbatis regimine destitutum foret, ex concessione & dispensatione Apostolica commendatum extitit, proüt in litteris Apostolicis desuper expeditis plenius continetur; nunc verò ex libera renuntiatione & cessione regiminis & administrationis dicti Monasterii in spiritualibus & temporalibus per ipsum Iacobum ad tui favorem facta, plenarius & absolutus ejusdem Monasterii in eisdem spiritualibus & temporalibus Administrator seu Commendatarius perpetuus existis; præmissorum meritorum tuorum intuitu amplioris gratiæ favore prosequi volentes, motu proprio, non ad tuam vel alterius super hoc pro te nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac de mera liberalitate nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tibi ut quoad vixeris per te ipsum, vel Vicarium à te deputatum tam in Romana Curia, quàm extra eam, & aliàs ubique locorum ubi te pro tempore morari & degere contigerit, quæcunque & qualiacumque, cum cura & sine cura Beneficia Ecclesiastica Sæcularia, ac dicti ordinis Regularia tam à dicto quàm ab aliis Monasteriis per te obtentis & in posterum canonicè quomodolibet obtinendis & assequendis, quomodolibet dependentia, & ad collationem Abbatum seu perpetuorum commendatariorum eorundem Monasteriorum cessantibus reservationibus & affectionibus Apostolicis quomodolibet spectantia, sæcularia videlicet etiamsi Canonicatus, Præbendæ & Dignitates etiam majores & principales, Personatus, Administrationes vel Officia etiam curata, & electiva in Cathedralibus & Metropolitanis, Collegiatis & aliis Ecclesiis consistentia, seu si Parochiales Ecclesiæ vel earum perpetuæ Vicariæ; Regularia verò Beneficia hujusmodi (non tamen

consistorialia, nec quorum fructus in libris Cameræ Apostolicæ taxati repeciuntur) aut Prioratus, Præposituræ, Præpositatus, Dignitates etiam conventuales (non tamen Electivæ ac Officia claustralia) fuerint, per obitum ea obtinentium, non tamen apud sedem, sed extra Romanam Curiam, ubicunque decesserint, & beneficia hujusmodi tam per obitum, quàm aliam quamvis dimissionem seu amissionem, præterquàm per promotionem vel resignationem in manibus nostris aut successorum nostrorum Romanorum Pontificum, vacare contigerit, quibusvis personis, idoneis tamen, conferre, & tam Monasteria quàm Prioratus & Dignitates conventuales hujusmodi per Clericos sæculares in Commendam ex concessione Apostolica obtineri solita duntaxat illa, commendis de illis antea, factis cessantibus: *Prioratus verò non conventuales, vel alia beneficia Ecclesiastica Conventu carentia tam in Titulum quàm in Commendam obtineri solita*, & ut præfertur vacantia clericis sæcularibus per eos quoad vixerint tenenda, regenda & gubernanda, ita quod liceat eis debitis & consuetis illorum supportatis oneribus, de residuis eorum fructibus & proventibus disponere & ordinare, prout illa in titulum pro tempore obtinentes de illis disponere & ordinare poterant, seu etiam debuerant, alienatione tamen quorumcunque bonorum immobilium & pretiosorum mobilium eis penitus interdictâ *Commendare possis & valeas*, Apostolicâ authoritate tenore præsentium concedimus & indulgemus.

Decernentes quascunque provisiones, collationes, commendas & alias gratias de dictis beneficiis tam per nos vel successores nostros pro tempore existentes aut sedem prædictam,

quam etiam de latere Legatos etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales & Nuntios, seu locorum Ordinarios vel alios Collatores, quibusvis personis, etiam motu proprio, scientia & de Apostolicæ authoritatis plenitudine, similibus, etiam cum quibusvis prægnantissimis, fortissimis & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis quibusvis personis & familiaribus continuis commensalibus nostris, sive successorum nostrorum prædictorum etiam in recompensam Iurium seu oblatorum pro tempore faciendis nullas & invalidas, nulliusque roboris & momenti esse & fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri aut coloratum titulum possidendi tribui posse, sicque ab omnibus & singulis censeri, & ita per quoscumque Iudices, etiam locorum ordinarios, nec-non Palatii Apostolici Auditores judicari & diffiniri debere: irritum quoque & inane si secus super his à quocunque quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmissis, ac Cancellariæ Apostolicæ regulis, editis & edendis, aliisque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, nec-non præfatarum & aliarum Ecclesiarum in quibus sæcularia, ac Monasteriorum aliorumque regularium locorum etiam in quibus regularia beneficia hujusmodi forsan fuerint, aut dicti vel aliorum ordinum quorum illa extiterint, juramento, confirmatione Apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis & consuetudinibus contrariis quibuscunque.

Volumus autem & earundem præsentium tenore decernimus quod beneficia vigore earundem præsentium Commendanda hujusmodi, debitis propterea non fraudentur obsequiis, & animarum cura, si quæ illis immineat, nullatenus negligatur: sed illorum one-

ta consueta congruè supportentur, quodque ii quibus tu vel tuus Vicarius tuo nomine præfata beneficia generaliter reservata vigore earundem præsentium contuleris, ac etiam ii quibus beneficia regularia præfata Commendaveris, ut præfertur, infra octo menses à die illis factæ dictorum beneficiorum provisionis sive commendæ novas provisiones seu commendas super beneficiis hujusmodi á sede prædicta impetrare, & literas Apostolicas expedire ac jura Cameræ Apostolicæ & aliis propterea debita persolvere teneantur, alioquin elapsis octo mensibus præfatis, beneficia vacare censeantur eo ipso, possintque illa per alios ab eadem sede tantùm impetrari; quodque dicta voluntas nostra in omnibus litteris provisionum & commendarum quæ de ipsis beneficiis fient, ut præfertur, omnino adscribatur, sin minus collationes & commendæ hujusmodi nullæ sint, eo quòd tu beneficia non Commendari solita, & ex personis in Titulum illa obtinentibus vacantia ad effectum tantum restaurationis illorum beneficiorum commendare possis: ita quòd in quibusvis commendis sic per te faciendis apponatur decretum quòd ille cui Commenda fiet, teneatur cautionem idoneam in actis Curiæ Episcopalis civitatis vel diœcesis in qua beneficia hujusmodi consistent, præstare de restaurandis ædificiis præfatis, ac in restaurationem summam Ordinario civitatis seu diœcesis hujusmodi benevisam, ratam partem summæ hujusmodi quolibet anno expēdendo; quo termino elapso, & restauratione præfatâ quoad designatam seu ratam partem hujusmodi non factâ, dicta Commenda statim cesset eo ipso, & commendatarius ad restitutionem fructuum interim perceptorum omnino obligatus existat: quodque ipso commenda-

BULLA

S, D. N.

CLEMENTIS PAPÆ IX.

QVA CONTINETVR INDVLTVM Beneficiorum liberè conferendorum, adinstar Cardinalium.

Serenissimo Pr. Ioanni Casimiro Regi Poloniæ &c. concessum, anno 1669.

CHarissime in Christo fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Præclara virtutum dona, quibus personam tuam multipliciter decoravit Altissimus, singulari erga Nos & hanc sanctam sedem fidei & devotioni conjuncta, promerentur ut ea tibi libentissimè concedamus, per quæ erga personas benemeritas, tibique gratas & acceptas te beneficum exhibere possis & liberalem.

Volentes igitur tibi, cui nuper unum sancti Germani de Pratis, prope & extra muros Parisienses, & aliud sanctissimæ Trinitatis Fiscamnensis, & aliud sancti Taurini Ebroicensis, & aliud ejusdem sanctissimæ Trinitatis de Thyron, & aliud beatæ Mariæ de Ourcamp, & aliud ejusdem beatæ Mariæ de Bonport, & aliud etiam beatæ Mariæ des Vaulx de Cernay, & reliqua Monasteria similiter beatæ Mariæ de la Valasse sancti Benedicti & Cisterciensis respectivè ordinum, Rothomagensis, Noviomensis, Carnotensis, Ebroicensis & Parisiensis respectivè dioeceseon, sub certis modo & forma tunc expressis com-

mendavimus, gratiam facere ſpecialem: ſupplicationibus tuo nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, tibi ut quoad vixeris ſolus, per te, vel alium ſeu alios, quem vel quos ad id duxeris deputandum ſeu deputandos, quæcunque & qualiacunque cum cura & ſine cura Beneficia Eccleſiaſtica, & quorumvis Ordinum Regularia, regularibus in titulum conferri, & Clericis vel Presbyteris ſæcularibus in Commendam concedi ſolita, à Monaſteriis præfatis dependentia, etiam Prioratus Conventuales, & alias quomodolibet nuncupata & qualificata ad tuam collationem, proviſionem, præſentationem ſeu quamuis aliam ſimilem vel diſſimilem diſpoſitionem, ratione Monaſteriorum hujuſmodi communiter vel diviſim, ac aliàs quomodolibet pertinentia, quomodocunque, & ex quibuſvis perſonis etiam regularibus, non tamen per reſignationem in manibus noſtris aut Romanorum Pontificum ſucceſſorum noſtrorum faciendam, neque apud ſedem Apoſtolicam, ſed extra Curiam tantùm, ubicumque & in quibuſvis menſibus dictæ ſedi reſervatis, pro tempore vacantia, non tamen verè Electiva, nec Officia Clauſtralia, perſonis ſæcularibus idoneis, poſtquam tamen repertę fuerint idoneæ, per eas quoad vixerint tenenda, regenda, & gubernanda; ita quod liceat eis debitis & conſuetis illorum ſupportatis oneribus, de reſiduis ipſorum fructibus, reditibus, & proventibus diſponere & ordinare, (alienatione tamen quorumcunque bonorum immobilium, & pretioſorum mobilium eorumdem ipſis penitus interdictâ) Commendare poſſis & valeas, Apoſtolicâ authoritate tenore præſentium concedimus & indulgemus.

Decernentes quaſcumque affectiones, Re-

gulas, constitutiones, & ordinationes, collationes, commendas, uniones & Mandata ac decreta in illis contenta, quoad impediendum te, quominùs concesso per præsentes Indulto, juxta illius tenorem & continentiam, uti valeas, ad præfata Beneficia ad tuam dispositionem, ut prefertur, pertinentia nullatenus se extendere, neç de eis per quoscunque etiam sedis Apostolicæ Legatos etiam de Latere, ac Nuntios nunc & pro tempore deputatos. quavis etiam speciali facultate fungentes, provideri, vel aliàs disponi posse, aç irritum & inane, si secus super præmissis omnibus quavis authoritate, etiam per Nos aç dictos Legatos & Nuncios scienter vel ignoranter contigerit attentari: Salvâ tamen semper remanente dispositione Concordatorum dudum inter sedem Apostolicam & claræ memoriæ Franciscum primum Francorum Regem super Nominatione personarum certis inibi expressis modis qualificatarum ad Monasteria Regni Franciæ, privilegio eligendi non suffulta, pro tempore vacantia promovendarum, Nobis & dictæ sedi per Regem Franciæ pro tempore existentem faciendа initorum: Non obstantibus Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis vel edendis, ac quibusvis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, nec-non prefatorum Monasteriorum & ordinum, quorum illa existunt, etiam iuramento, confirmatione Apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem, quòd ii quibus per te beneficia præfata in vim præsentis gratiæ pro tempore Commendata fuerint, illorum novam Commendam intra octo menses ex tunc proximos à sede Apostolica impetrare, juraque

Cameræ Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere omnino teneantur: alioquin Commendæ præfatæ, indeque secuta quæcunque, nulla sint, ipsaque beneficia vacare censeantur eo ipso; quodque huiusmodi nostra voluntas in omnibus litteris Commendarum, quæ de dictis beneficiis fient, omninò adscribatur; sin minus Commendæ huiusmodi nullius sint roboris vel momenti; quodque beneficia in Titulum obtineri solita, & ex personis illa in titulum obtinentibus vacantia, à te, nisi quatenus illa restauratione indigeant, ad effectum illorum ædificia restaurandi, commendari non possint: quodque in commendis quæ per te de beneficiis in Titulum obtineri solitis ex personis illa in titulum obtinentibus, vacantibus fient, apponatur decretum, quòd illi quibus commendæ sic fient, teneantur cautionem idoneam in actis Curię Archiepiscopalis, aut Episcopalis civitatis, vel Diœcesis, in quibus Beneficia huiusmodi consistunt, pręstare de restaurandis eorundem Beneficiorum ædificiis; ac in restauratione hujusmodi summam Ordinario Civitatis vel Diœcesis huiusmodi bene visam intra terminum ab eodem Ordinario assignandum, seu ratam partem summę huiusmodi quolibet anno, expendere teneantur; aliàs cautione huiusmodi non pręstita, & dicto termino elapso, & restauratione pręfata quoad summam designatam seu ratam partem huiusmodi non facta, in utrumlibet eventum, gratia eis sic facta, & inde secuta quęcunque nulla sint eo ipso, & Commendatarius ad restitutionem fructuum inde perceptorum omninò teneatur; quodque ipso Commendatario cedente, vel decedente, aut ipsa beneficia quomodolibet dimittente vel amittente, illa ampliùs non commendentur,

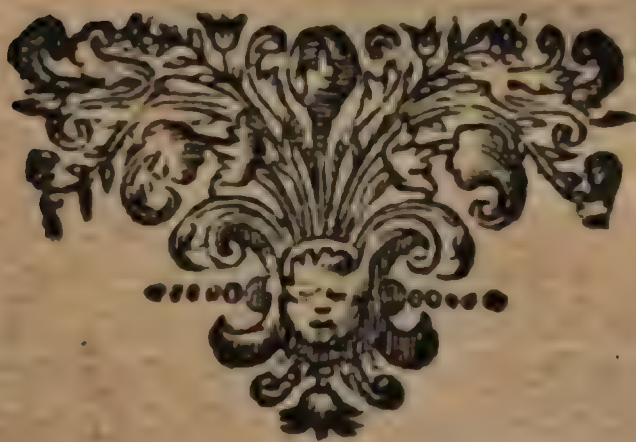
sed

ſed in priſtinam tituli naturam revertantur ac perſonę Regulari idoneæ conferri debeāt, perinde ac ſi nunquam commendata fuiſſent; & , ſi ea commendari contigerit abſque ſpeciali mentione & derogatione huiuſmodi voluntatis noſtræ, commenda ſic facta nulla ſit eo ipſo.

Volumus inſuper quod Beneficia in utrumvis eventum, ut prefertur, Commendanda, debitis propterea non fraudentur obſequiis, & animarum cura, ſi quæ illis immineat, nullatenùs negligatur, ſed illorum congruè ſupportentur onera conſueta. Datum apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 9 Martii 1669. Pontificatus noſtri anno ſecundo. Signatum I. G. Fluſius.

Et plus bas eſt écrit, Enregiſtré és Regiſtres du Grand Conſeil du Roy, ſuivant l'Arreſt ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris le 12. jour de Septembre mil ſix cens ſoixante neuf.

Signé, HERBIN.

INDULTA
REGIÆ NOMINATIONIS
ad Episcopatus, Abbatias, & reliqua Beneficia Consistorialia *Britanniæ*, *Provinciæ*, aliarumque ditionum Francicarum.

INDULTUM
FRANCISCO I. A LEONE X. concessum circa *Britannica* & *Provincialia* Beneficia.

Eo Episcopus servus servorum Dei Carissimo in Christo filio Francisco Francorum Regi Christianissimo, salutē & Apostolicam benedictionem. Præclaræ devotionis sinceritas, & eximiæ fidei constantia, quibus in nostro & Apostolicæ Sedis conspectu clarere dignosceris, Nos incitant, & quodammodo tuis de

Sede benemeritis id exigentibus nos impellunt, ut illa tibi favorabiliter concedamus, per quæ tuæ Majestatis honor accrescat, ac ejus statui, nec non Ecclesiis & Monasteriis tuorum temporalium dominiorum de personis Ecclesiasticis tibi gratis & affectis valeas salubriter providere.

Sanè cum statui tuo plurimùm expedire dignoscatur ut Ecclesiis & Monasteriis dominiorum tuorum, præsertim limitrophorum, & potissimum Ducatus Britanniæ & provinciæ Provinciæ, personæ tibi gratæ & fideles præficiantur & præsint, cùm si eisdem Ecclesiis & Monasteriis de personis tibi non fidis seu quomodolibet suspectis provideretur, aut illa eis in Commendam vel Administrationem concederentur, seu aliter per eas obtinerentur, maxima tibi & statui & dominiis, necnon Ecclesiis & Monasteriis prædictis pericula & damna non modica verisimiliter inferri possent: Nos status dominiorum, ac Ecclesiarum & Monasteriorum prædictorum tuitioni & conservationi in præmissis paterno affectu consulere, teque quem & propter alia præclara virtutum dona, quibus te decoravit Altissimus, specialis dilectionis affectu ex visceribus charitatis prosequimur, condigno favore prosequi volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, Majestati tuæ, quandiu vitam duxerit in humanis, facultatem Nominandi nobis & Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas ad quascunque Cathedrales & Metropolitanas Ecclesias, ac Monasteria Ordinum quorumcunque, de quibus consistorialiter disponi consuevit, in Ducatu *Britanniæ*, & provincia *Provinciæ* prædictis consistentiũ, per cessum vel deces-

sum, seu alias quomodolibet, præterquam apud sedem prædictam, pro tempore vacantia per nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem præfatum, ad Nominationem hujusmodi Ecclesiis & Monasteriis prædictis præficiendas, ita ut dum Monasteria ipsa Monachis idoneis ad illorum regimina carebunt, Clerici sæculares aut aliorum Monasteriorum Monachos, & ordinum Mendicantium professos, habitum juxta eorumdem Monasteriorum consuetudinem suscipere & professionem per illorum Monachos emitti solitam emittere volentes, aliàs idoneos, nominare possis; illæque personæ idoneæ eo casu censeantur authoritate Apostolicâ tenore præsentium ex certa nostra scientia, reservamus, concedimus, & assignamus; ac volumus quòd personas idoneas hujusmodi infra sex menses, à die vacationis Ecclesiarum & Monasteriorum prædictorum computandos, nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici ut provisiones de personis per te pro tempore nominandis, per nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem præfatum eisdem Ecclesiis & Monasteriis consistorialiter fieri valeant, omnino Nominare tenearis.

Decernentes ex nunc quascunque Electiones, postulationes, provisiones, præfectiones, commendas, uniones, annexiones, & alias quascunque dispositiones, de Ecclesiis & Monasteriis prędictis, aliter quàm de seu pro personis per te pro tempore Nominatis, & per nos vel pro tempore existentem Romanum Pontificem quomodolibet factis, nullius roboris vel momenti existere, & sic per quoscunque Judices & commissarios, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter interpre-

tandi & judicandi facultate & authoritate, sententiari & definiri debere; irritum quoque & inane quidquid secus super his a quocunque quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari: non obstantibus quibusvis, de Ecclesiis & Monasteriis prædictis per nos & sedem prædictam pro tempore factis reservationibus seu affectionibus generalibus vel specialibus, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis pro tempore editis, & quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon Ecclesiarum & Monasteriorum, ac illorum Ordinum prædictorum juramento, confirmatione Apostolicà, vel quavis firmitate roboratis statutis, & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & litteris Apostolicis sub quibusvis tenoribus & formis concessis & confirmatis, quibus tenores illorum, ac si de verbo ad verbum insererentur pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ reservationis, concessionis, assignationis, voluntatis, decreti & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sextodecimo, 3 mensis Octobris, Pontificatus nostri anno quarto. Signatum, IOANNES OHEMINART pro Scriptore, BREVIBVS pro Secretario.

BULLA CLEMENTIS IX.

Continens Indultum perpetuum Nominationis ad Episcopatus Metensem, Tullensem *&* Virdunensem, *ac Monasteria consistorialia in iis sita, Ludovico* XIV. *Regi Christianissimo, ejusque successoribus concessum.*

Clemens Papa IX.

CHarissime in Christo fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cùm felicis recordationis, Alexander Papa VII. prędecessor noster eximiis Majestatis tuæ, ac progenitorum tuorum Regum Christianissimorum, Principum longè clarissimorum, invictissimorumque Christi Athletarum, ac egregiorum sedis Apostolicæ cultorum promeritis adductus, Majestati tuæ, quoad viveres, jus Nominandi ipsi Alexandro prædecessori, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus ejus successoribus personas probatas, boni nominis, & secundum sacrorum Canonum dispositionem idoneas ad Cathedrales Ecclesias Metensis, Tullensis & Virodunensis Civitatum à te possessarum, quoties illas quibusvis modis & ex quorumcunque personis, non tamen per obitum apud sedem præfatam, vacare contingeret, per eundem Alexandrum prædecessorem, ejusque successores præfatos ad nominationem hujusmodi eisdem Ecclesiis respectivè præficiendas reseruaverit, concesserit, & assignaverit, & alias prout in ipsius Alexandri prædecessoris litteris desuper in simili forma Brevis die 11. Decembris 1664. expeditis;

quarum tenorem præsentibus pro plenè & sufficienter expresso haberi volumus, uberiùs continetur.

Nos qui Majestatem tuam pietate, religionis zelo, ac in Nos & in Apostolicam Sedem observantiâ, aliisque Christianissimo Rege dignis virtutibus eximiè præfulgentem, in visceribus paternæ gerimus charitatis, firmiter in Domino sperantes fore ut tam tu, quàm successores tui Reges Christianissimi gloriosis antecessorum Regum vestigiis inhærentes, religionem Christianam, & fidem orthodoxam tueri, propagare, dictæque Sedis Apostolicæ honorem & authoritatem in universis ejusdem Majestatis tuæ, & ipsorum Regum successorum Dominiis semper illibatos conservare omni studio curaturi, ac in nominandis ad ipsa præfata beneficia personis quę vitę integritate, religione, fide & doctrinâ præstent, summum studium, summamque diligentiam semper adhibituri, nec conscientiam vestram ea in re ullo modo lædi passuri sitis; ampliorem tibi, tuisque successoribus prędictis exercendæ erga personas benemeritas regiæ beneficentiæ facultatem Apostolicà benignitate duximus concedendam.

Itaque motu proprio, ac ex certa scientia nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, *eidem Majestati tuæ ac successoribus tuis Fratrorum Regibus Christianissimis in unitate Catholicæ fidei*, ac sedis Apostolicæ prefatę obedientia perseverantibus jus Nominandi Nobis, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus successoribus nostris personas probatas, bonorum nominis & famæ, ac secundùm sacrorum Canonum & Concilii Tridentini decretorum dispositionem idoneas, ad quæcunque & qualiacunque beneficia Ec-

clesiastica sæcularia, & quorumvisr Odinum, Congregationum, & Institutorum (non tamen hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani) regularia; etiamsi sæcularia, Canonicatus, & præbendæ, dignitates, etiam post Pontificalem majores in Cathedralibus, ac principales in Collegiatis Ecclesiis, personatus, administrationes & officia; regularia verò beneficia hujusmodi, Monasteria etiam consistorialia, & in libris Cameræ Apostolicæ taxata Prioratus, etiam conventuales, præpositura, præpositatus, præceptoriæ, officia, (non tamen claustralia) fuerint, & ad illa consueverint qui per electionem, seu alium quemcunque modum assumi (exceptis tamen parochialibus Ecclesiis, earumque perpetuis Vicariis, & aliis beneficiis curam sacramentalem animarum parochianorum annexam quodolibet habentibus omnibus) in præfatis *Metensi*, *Tullensi* & *Virduniensi* civitatibus, earumque territoriis tuæ ditioni & Dominio temporali de præsenti subjectis dumtaxat consistentia, quæ extra Romanam Curiam quibusvis modis, & ex quorumcunque personis vacare contigerit, & quorum collatio, provisio & omnimoda dispositio Nobis & successoribus nostris præfatis & dictæ sedi quomodolibet, (non tamen ratione obitus apud sedem eandem) reservata existat, per nos & successores nostros præfatos, Monasteriis, Prioratibus, aliisque beneficiis præfatis ad nominationem hujusmodi præficiendas, & quibus eadem Monasteria, Prioratus, & alia beneficia hujusmodi respectivè per nos, dictosque successores nostros conferri debeant, tenore præsentium reservamus pariter, ac concedimus, & assignamus.

Decernentes jus Nominandi hujusmodi ad Monasteria, Prioratus, & alia beneficia præ-

fata tibi, tuisque successoribus Regibus memoratis, Civitates Metensem, Tullensem, & Virodunensem, earumque Territoria præfata pro tempore possidentibus competere debere, neque sub quacunque quantumvis speciali derogatione comprehendi, vel ei quovis modo & ex quacumque causa derogari, & si derogari contingat, id minimè suffragari posse, & nihilominus quascumque Monasteriorum, Prioratuum, & aliorum beneficiorum hujusmodi provisiones, Commendas, & alias de eis dispositiones, etiam cum juris nominandi hujusmodi derogatione, contra earumdem præsentium tenorem, etiam per Nos & successores nostros præfatos, ac sedem eandem absque tuis, successorumque tuorum Regum præfatorum nominationibus, etiam motu, scientia & potestatis plenitudine similibus quoquomodo pro tempore faciendas, ac desuper conficiendas litteras & inde secutura quæcunque nulla & invalida, nulliusque roboris & momenti fore & esse, teque vel memoratos Reges successores tuos ad docendum de literis præfatis, seu illas ostendendum, & in eis contenta quæcunque justificandum minime teneri, sed eisdem præsentibus tantum uti posse, illisque tam in judicio quam extra illud stari debere, sicque & non aliter per quoscumque Judices & Commissarios quâvis authoritate fungentes etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales, sublatâ eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate judicari, & definiri debere, ac irritum & inane si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus quibusvis generalibus vel specialibus Monasteriorum & Prio-

ratuum aliorumque beneficiorum præfatorum reservationibus seu affectionibus Apostolicis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos & sedem eandem quomodolibet factis, seu pro tempore faciendis, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis & edendis, ac quibusvis aliis Apostolicis, necnon in universalibus provincialibusque Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, ac quarumcunque Ecclesiarum & Monasteriorum, illorumque ordinum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam quasvis clausulas & reservationes in se continentibus per eosdem prædecessores, ac nos & sedem eandem Ecclesiis & Monasteriis, illorumque Capitulis, Conventibus & Ordinibus a iisque personis quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis: Quibus omnibus & singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generaliter idem importantes mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium & singulorum tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice duntaxat, specialiter & expressè motu scientia. & potestatis plenitudine paribus derogamus & plenè derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut tam tu, quàm successores tui Reges prædicti, intra sex men-

ses à die vacationis Monasteriorum, Prioratuum, aliorumque beneficiorum hujusmodi computandos, personas idoneas, Nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici pro collatione, provisione, seu commenda obtinenda, nominare omnino teneamini; & ad Monasteria seu Prioratus hujusmodi in titulum concedi solita Clerici sæculares, vel alterius quàm Monasterii seu Prioratus, ad quod seu quem eos per te vel successores tuos Reges prædictos nominari contigerit, Ordinis regulares nominandi habitum per fratres seu Monachos illius Monasterii seu Prioratûs gestari solitum suscipere; & professionem per eosdem fratres seu Monachos emitti consuetam expressè emittere, omnesque & singuli nominati præfati super Monasteriis, Prioratibus, & aliis Beneficiis quibuscunque præfatis, cujuscunque valoris annui etiam minimi existant, literas Apostolicas collationis, provisionis, seu commendæ respectivè sub plumbo, intra alios sex menses à die factæ nominationis computandos expedire, ac jura Cameræ Apostolicæ & aliis propterea debita persolvere omninò teneantur, alioquin dictis sex mensibus respectivè elapsis, de Monasteriis, & Prioratibus, aliisque beneficiis præfatis, ut præfertur vacantibus per nos seu pro tempore existentem Romanum Pontificem libere disponi possit. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 23. Martii 1668. Pontificatus nostri anno primo.

Signatum I. G. Flusius.

Et sur le Reply est écrit, *Enregistré és Registres du grand Conseil du Roy, suivant l'Arrest ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris le vingt-cinquiéme jour de Ianvier mil six cens soixante-dix.* Signé HERBIN.

CLEMENTIS IX.

INDVLTVM NOMINATIONIS ad Episcopatum *Elvensem* & beneficia in eo sita.

Clemens Papa IX.

CHarissime in Christo fili noster, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Præclaræ Majestatis tuæ ac progenitorum, & majorum tuorum Regum Christianissimorum Principum longè clarissimorum, invictissimorumque Christi Athletarum ac egregiorum sedis Apostolicæ cultorum promerita exigunt, ac præcipuus, quo eandem Majestatem tuam filiali erga Nos, & eandem sedem observantia, ac pietate orthodoxæ fidei conservandæ, zelo, aliisque Rege Christianissimo dignis virtutibus atque decoribus multipliciter piè fulgentem prosequimur, paternæ charitatis affectus nos urget, atque impellit, ut tibi tuisque successoribus Regibus Christianissimis luculenta Pontificiæ nostræ benignitatis dona largiamur firma spe ac fiduciâ in Domino freti, fore ut tam tu, quàm successores tui Reges prædicti, viæ antecessorum Regum vestigiis impressæ inhærentes populos ditioni vestræ creditos in fide catholica, ac vetere erga sedem prædictam obedientia continere pari laude conaturi; Constitutionesque Apostolicas in universis Dominiis vestris, debitæ semper executioni mandari, ac sedis ejusdem honorem, & auctoritatem, illibatos conservari omni studio sitis curaturi.

Volentes itaque tibi qui, ut accepimus, univerſum Comitatum, & Vicariam Ruſcinonenſem, Comitatum, & Vicariam Confluentinam, exceptis iis locis, qui in Pyrenæorum parte Hiſpaniam ſpectante, ſita eſſe, judicata ſunt, itemque partem comitatus Cerdañæ, quam in parte Pyrenæorum Galliam ſpectante, ſitam eſſe pariter judicatum fuit, Regiones, Vrbes, Oppida, Caſtella ex quibus vicariæ Ruſcinonenſis, & Confluentinæ, & ea pars Comitatus Cerdañæ de qua mox dictum eſt, conſtant, earum acceſſiones, appendices, & adjuncta de præſenti poſſides & per totum annum 1666. poſſediſti, tuiſque ſucceſſoribus Regibus Francorum Chriſtianiſſimis, quò regiam benevolentiam, erga perſonas benemeritas, vobiſque gratas, & acceptas exercere valeatis gratiam facere ſpecialem, ac ſperantes te, ac illos in nominandis ad Eccleſiam *Elnenſem*, & Monaſteria conſiſtorialia intra fines ditionum, & locorum prædictorum, à te ut perfertur poſſeſſorum conſiſtentia perſonis, quæ vitæ integritate, religione, fide, & doctrina præſtent, & Epiſcopalis muneris prærogativâ reſpectivè dignæ ſint, ſummum ſtudium, ſummamque diligentiam ſemper adhibituros, nec conſcientiam veſtram hac in re ullo modo lædi paſſuros eſſe: motu proprio, & ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tibi, tuiſque ſucceſſoribus Regibus Francorum Chriſtianiſſimis in ſinceritate fidei & unitate ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, necnon obedientia ac devotione, noſtris & ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, canonicè intrantium, perſeverantibus, qui pro tempore civitatem Elnenſem, ac Comitatus, & Vicarias Ruſcinonenſem, & Confluentinam ac partem Comitatus Cerdañæ, in

parte Pyrenæorum Galliam spectante sitam, Regiones, Vrbes, Oppida, Castella, accessiones, appendices, & adjuncta prædicta, prout suprà enuntiatum est, pro tempore possederint, jus Patronatus, & præsentandi personas probatas bonorum nominis & famæ, ac secundum sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini decretorum dispositionem idoneas ad dictam Ecclesiam Elnensem, ac omnia, & singula Monasteria consistorialia, intra fines ditianum ac locorum prędictorum dumtaxat consistentia, quotiescunque illam, & illa quovismodo, & ex quorumcunque etiam ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium personis etiam in Romana Curia vacare contingeret, per Nos, & Romanos Pontifices successores nostros prædictos eisdem Ecclesiæ Elnensi & Monasteriis respectivè, ad præsentationem hujusmodi præficiendas tenore præsentium de specialis dono gratię, concedimus, & assignamus.

Decernentes jus Patronatus, & Præsentandi hujusmodi, illius omnino naturę, & vigoris existere; cujus jus Patronatus Regium, ex fundatione & dotatione existit, ac quascumque provisiones, commendas, administrationes, uniones, & dispositiones tam de vacantibus quàm de vacaturis, per viam accessus & regressus, & aliàs quomodolibet etiā de consensu illam, vel illa pro tempore obtinentium de Ecclesia Elnensi ac Monasteriis prædictis absque præsentatione aut expresso consensu tuo, tuorumque successorum prędictorum per Nos, dictosque successores nostros Romanos Pontifices, & sedem prędictam quomodolibet ex nunc de cætero faciendas, aut pro tempore factas, & quascunque litteras Apostolicas, desuper quomo

dolibet confectas, etiam quascunque derogationes quorumvis jurium Presentandi, seu Nominandi, etiam cum quibusvis efficacissimis, & insolitis clausulis in re continentes nullius roboris vel momenti existere & fore; sicque & non aliter per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales quavis authoritate fungentes, sublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his à quoquam, quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus quibusvis Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis, & edendis, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Elnensibus & Monasteriorum præfatorum & Ordinum quorum illa sunt, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusvis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, & aliàs in contrarium quomodolibet concessis, approbatis & innovatis: quibus omnibus & singulis etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret ac si tenores hujusmodi de verbo ad verbũ nihilo penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in

Cameræ Apoſtolicæ, & aliis propterea debita perſolvere omnino teneantur: alioquin Commendæ præfatæ, indeque ſecuta quæcunque, nulla ſint, ipſaque beneficia vacare cenſeantur eo ipſo; quodque huiuſmodi noſtra voluntas in omnibus litteris Commendarum, quæ de dictis beneficiis fient, omninò adſcribatur; ſin minus Commendæ huiuſmodi nullius ſint roboris vel momenti; quodque beneficia in Titulum obtineri ſolita, & ex perſonis illa in titulum obtinentibus vacantia, à te, niſi quatenus illa reſtauratione indigeant, ad effectum illorum ædificia reſtaurandi, commendari non poſſint: quodque in commendis quæ per te de beneficiis in Titulum obtineri ſolitis ex perſonis illa in titulum obtinentibus, vacantibus fient, apponatur decretum, quòd illi quibus commendæ ſic fient, teneantur cautionem idoneam in actis Curię Archiepiſcopalis, aut Epiſcopalis civitatis, vel Diœceſis, in quibus Beneficia huiuſmodi conſiſtunt, pręſtare de reſtaurandis eorundem Beneficiorum ædificiis; ac in reſtauratione hujuſmodi ſummam Ordinario Civitatis vel Diœceſis huiuſmodi bene viſam intra terminum ab eodem Ordinario aſſignandum, ſeu ratam partem ſummę huiuſmodi quolibet anno, expendere teneantur; aliàs cautione huiuſmodi non pręſtita, & dicto termino elapſo, & reſtauratione prędicta quoad ſummam deſignatam ſeu ratam partem huiuſmodi non facta, in utrumlibet eventum, gratia eis ſic facta, & inde ſecuta quęcunque nulla ſint eo ipſo, & Commendatarius ad reſtitutionem fructuum inde perceptorum omninò teneatur; quodque ipſo Commendatario cedente, vel decedente, aut ipſa beneficia quomodolibet dimittente vel amittente, illa ampliùs non commendentur,

ſed

ſed in priſtinam tituli naturam revertantur ac perſonę Regulari idoneæ conferri debeāt, perinde ac ſi nunquam commendata fuiſſent; &, ſi ea commendari contigerit abſque ſpeciali mentione & derogatione huiuſmodi voluntatis noſtræ, commenda ſic facta nulla ſit eo ipſo.

Volumus inſuper quod Beneficia in utrumvis eventum, ut prefertur, Commendanda, debitis propterea non fraudentur obſequiis, & animarum cura, ſi quæ illis immineat, nullatenus negligatur, ſed illorum congruè ſupportentur onera conſueta. Datum apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 9 Martii 1669. Pontificatus noſtri anno ſecundo. Signatum I. G. Fluſius.

Et plus bas eſt écrit, Enregiſtré és Regiſtres du Grand Conſeil du Roy, ſuivant l'Arreſt ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris le 12. jour de Septembre mil ſix cens ſoixante neuf.

Signé, HERBIN.

INDULTA
REGIÆ NOMINATIONIS
ad Episcopatus, Abbatias, & reliqua Beneficia Consistorialia *Britanniæ*, *Provinciæ*, aliarumque ditionum Francicarum.

INDULTUM
FRANCISCO I. A LEONE X. concessum circa *Britannica* & *Provincialia* Beneficia.

Eo Episcopus servus servorum Dei Carissimo in Christo filio Francisco Francorum Regi Christianissimo, salutẽ & Apostolicam benedictionem. Præclaræ devotionis sinceritas, & eximiæ fidei constantia, quibus in nostro & Apostolicæ Sedis conspectu clarere dignosceris, Nos incitant, & quodammodo tuis de

Sede benemeritis id exigentibus nos impellunt, ut illa tibi favorabiliter concedamus, per quæ tuæ Majestatis honor accrescat, ac ejus statui, nec non Ecclesiis & Monasteriis tuorum temporalium dominiorum de personis Ecclesiasticis tibi gratis & affectis valeas salubriter providere.

Sanè cum statui tuo plurimùm expedire dignoscatur ut Ecclesiis & Monasteriis dominiorum tuorum, præsertim limitrophorum, & potissimum Ducatus Britanniæ & provinciæ Provinciæ, personæ tibi gratæ & fideles præficiantur & præsint, cùm si eisdem Ecclesiis & Monasteriis de personis tibi non fidis seu quomodolibet suspectis provideretur, aut illa eis in Commendam vel Administrationem concederentur, seu aliter per eas obtinerentur, maxima tibi & statui & dominiis, necnon Ecclesiis & Monasteriis prædictis pericula & damna non modica verisimiliter inferri possent: Nos status dominiorum, ac Ecclesiarum & Monasteriorum prædictorum tuitioni & conservationi in præmissis paterno affectu consulere, teque quem & propter alia præclara virtutum dona, quibus te decoravit Altissimus, specialis dilectionis affectu ex visceribus charitatis prosequimur, condigno favore prosequi volentes, motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, Majestati tuæ, quandiu vitam duxerit in humanis, facultatem Nominandi nobis & Romano Pontifici pro tempore existenti personas idoneas ad quascunque Cathedrales & Metropolitanas Ecclesias, ac Monasteria Ordinum quorumcunque, de quibus consistorialiter disponi consuevit, in Ducatu *Britanniæ*, & provincia *Provinciæ* prædictis consistentiũ, per cessum vel deces-

sum, seu alias quomodolibet, præterquam apud sedem prædictam, pro tempore vacantia per nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem præfatum, ad Nominationem hujusmodi Ecclesiis & Monasteriis prædictis præficiendas, ita ut dum Monasteria ipsa Monachis idoneis ad illorum regimina carebunt, Clerici sæculares aut aliorum Monasteriorum Monachos, & ordinum Mendicantium professos, habitum juxta eorumdem Monasteriorum consuetudinem suscipere & professionem per illorum Monachos emitti solitam emittere volentes, aliàs idoneos, nominare possis; illæque personæ idoneæ eo casu censeantur authoritate Apostolicâ tenore præsentium ex certa nostra scientia, reservamus, concedimus, & assignamus; ac volumus quòd personas idoneas hujusmodi infra sex menses, à die vacationis Ecclesiarum & Monasteriorum prædictorum computandos, nobis & pro tempore existenti Romano Pontifici ut provisiones de personis per te pro tempore nominandis, per nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem præfatum eisdem Ecclesiis & Monasteriis consistorialiter fieri valeant, omnino Nominare tenearis.

Decernentes ex nunc quascunque Electiones, postulationes, provisiones, præfectiones, commendas, uniones, annexiones, & alias quascunque dispositiones, de Ecclesiis & Monasteriis prędictis, aliter quàm de seu pro personis per te pro tempore Nominatis, & per nos vel pro tempore existentem Romanum Pontificem quomodolibet factis, nullius roboris vel momenti existere, & sic per quoscunque Iudices & commissarios, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter interpre-

tandi & judicandi facultate & authoritate, sententiari & definiri debere; irritum quoque & inane quidquid secus super his à quocunque quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari: non obstantibus quibusvis, de Ecclesiis & Monasteriis prædictis per nos & sedem prædictam pro tempore factis reservationibus seu affectionibus generalibus vel specialibus, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis pro tempore editis, & quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon Ecclesiarum & Monasteriorum, ac illorum Ordinum prædictorum juramento, confirmatione Apostolicà, vel quavis firmitate roboratis statutis, & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & litteris Apostolicis sub quibusvis tenoribus & formis concessis & confirmatis, quibus tenores illorum, ac si de verbo ad verbum insererentur pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ reservationis, concessionis, assignationis, voluntatis, decreti & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sextodecimo, 3 mensis Octobris, Pontificatus nostri anno quarto. Signatum, IOANNES OHEMINART pro Scriptore, BREVIBVS pro Secretario.

BULLA CLEMENTIS IX.

Continens Indultum perpetuum Nominationis ad Episcopatus Metensem, Tullensem *&* Virdunensem, *ac Monasteria consistorialia in iis sita, Ludovico* XIV. *Regi Christianissimo, ejusque successoribus concessum.*

Clemens Papa IX.

CHarissime in Christo fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cúm felicis recordationis, Alexander Papa VII. prędecessor noster eximiis Majestatis tuæ, ac progenitorum tuorum Regum Christianissimorum, Principum longè clarissimorum, invictissimorumque Christi Athletarum, ac egregiorum sedis Apostolicæ cultorum promeritis adductus, Majestati tuæ, quoad viveres, jus Nominandi ipsi Alexandro prædecessori, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus ejus successoribus personas probatas, boni nominis, & secundum sacrorum Canonum dispositionem idoneas ad Cathedrales Ecclesias Metensis, Tullensis & Virodunensis Civitatum à te possessarum, quoties illas quibusvis modis & ex quorumcunque personis, non tamen per obitum apud sedem præfatam, vacare contingeret, per eundem Alexandrum prædecessorem, ejusque successores præfatos ad nominationem hujusmodi eisdem Ecclesiis respectivè præficiendas reseruaverit, concesserit, & assignaverit, & alias prout in ipsius Alexandri prædecessoris litteris desuper in simili forma Brevis die 11. Decembris 1664. expeditis;

quarum tenorem præsentibus pro plenè & sufficienter expresso haberi volumus, uberiùs continetur.

Nos qui Majestatem tuam pietate, religionis zelo, ac in Nos & in Apostolicam Sedem observantiâ, aliisque Christianissimo Rege dignis virtutibus eximiè præfulgentem, in visceribus paternæ gerimus charitatis, firmiter in Domino sperantes fore ut tam tu, quàm successores tui Reges Christianissimi gloriosis antecessorum Regum vestigiis inhærentes, religionem Christianam, & fidem orthodoxam tueri, propagare, dictæque Sedis Apostolicæ honorem & authoritatem in universis ejusdem Majestatis tuæ, & ipsorum Regum successorum Dominiis semper illibatos conservare omni studio curaturi, ac in nominandis ad ipsa prę ata beneficia personis quę vitę integritate, religione, fide & doctrinâ præstent, summum studium, summamque diligentiam semper adhibituri, nec conscientiam vestram ea in re ullo modo lædi passuri sitis; ampliorem tibi, tuisque successoribus prędictis exercendæ erga personas benemeritas regiæ beneficentiæ facultatem Apostolicà benignitate duximus concedendam.

Itaque motu proprio, ac ex certa scientia nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, *eidem Majestati tuæ ac successoribus tuis Francorum Regibus Christianissimis in unitate Catholicæ fidei*, ac sedis Apostolicæ pręfatę obedientia perseverantibus jus Nominandi Nobis, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus successoribus nostris personas probatas, bonorum nominis & famæ, ac secundùm sacrorum Canonum & Concilii Tridentini decretorum dispositionem idoneas, ad quæcunque & qualiacunque beneficia Ec-

fata tibi, tuisque successoribus Regibus memoratis, Civitates Metensem, Tullensem, & Virodunensem, earumque Territoria præfata pro tempore possidentibus competere debere, neque sub quacunque quantumvis speciali derogatione comprehendi, vel ei quovis modo & ex quacumque causa derogari, & si derogari contingat, id minimè suffragari posse, & nihilominus quascumque Monasteriorum, Prioratuum, & aliorum beneficiorum hujusmodi provisiones, Commendas, & alias de eis dispositiones, etiam cum juris nominandi hujusmodi derogatione, contra earumdem præsentium tenorem, etiam per Nos & successores nostros præfatos, ac sedem eandem absque tuis, successorumque tuorum Regum præfatorum nominationibus, etiam motu, scientia & potestatis plenitudine similibus quoquomodo pro tempore faciendas, ac desuper conficiendas litteras & inde secutura quæcunque nulla & invalida, nulliusque roboris & momenti fore & esse, teque vel memoratos Reges successores tuos ad docendum de literis præfatis, seu illas ostendendum, & in eis contenta quæcunque justificandum minime teneri, sed eisdem præsentibus tantum uti posse, illisque tam in judicio quam extra illud stari debere, sicque & non aliter per quoscumque Judices & Commissarios quâvis authoritate fungentes etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac eusdem S. R. E. Cardinales, sublatâ eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate judicari, & definiri debere, ac irritum & inane si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus quibusvis generalibus vel specialibus Monasteriorum & Prio-

ratuum aliorumque beneficiorum præfatorum reservationibus seu affectionibus Apostolicis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos & sedem eandem quomodolibet factis, seu pro tempore faciendis, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis & edendis, ac quibusvis aliis Apostolicis, necnon in universalibus provincialibusque Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, ac quarumcunque Ecclesiarum & Monasteriorum, illorumque ordinum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quivis firmitate alià roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam quasvis clausulas & reservationes in se continentibus per eosdem prædecessores, ac nos & sedem eandem Ecclesiis & Monasteriis, illorumque Capitulis, Conventibus & Ordinibus a iisque personis quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis: Quibus omnibus & singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generaliter idem importantes mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium & singulorum tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice duntaxat, specialiter & expressè motu, scientia. & potestatis plenitudine paribus derogamus & plenè derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut tam tu, quàm successores tui Reges prædicti, intra sex men-

ſes à die vacationis Monaſteriorum, Prioratuum, aliorumque beneficiorum hujuſmodi computandos, perſonas idoneas, Nobis & pro tempore exiſtenti Romano Pontifici pro collatione, proviſione, ſeu commenda obtinenda, nominare omnino teneamini; & ad Monaſteria ſeu Prioratus hujuſmodi in titulum concedi ſolita Clerici ſæculares, vel alterius quàm Monaſterii ſeu Prioratus, ad quod ſeu quem eos per te vel ſucceſſores tuos Reges prædictos nominari contigerit, Ordinis regulares nominandi habitum per fratres ſeu Monachos illius Monaſterii ſeu Prioratûs geſtari ſolitum ſuſcipere; & profeſſionem per eoſdem fratres ſeu Monachos emitti conſuetam expreſsè emittere, omneſque & ſinguli nominati præfati ſuper Monaſteriis, Prioratibus, & aliis Beneficiis quibuſcunque præfatis, cujuſcunque valoris annui etiam minimi exiſtant, literas Apoſtolicas collationis, proviſionis, ſeu commendæ reſpectivè ſub plumbo, intra alios ſex menſes à die factæ nominationis computandos expedire, ac jura Cameræ Apoſtolicæ & aliis propterea debita perſolvere omninò teneantur, alioquin dictis ſex menſibus reſpectivè elapſis, de Monaſteriis, & Prioratibus, aliiſque beneficiis præfatis, ut præfertur vacantibus per nos ſeu pro tempore exiſtentem Romanum Pontificem libere diſponi poſſit. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 23. Martii 1668. Pontificatus noſtri anno primo.

Signatum I. G. Fluſius.

Et ſur le Reply eſt écrit, *Enregiſtré és Registres du grand Conſeil du Roy, ſuivant l'Arreſt ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris le vingt-cinquiéme jour de Ianvier mil ſix cens ſoixante-dix.* Signé HERBIN.

CLEMENTIS IX.

INDVLTVM NOMINATIONIS ad Epiſcopatum *Elvenſem* & beneficia in eo ſita.

Clemens Papa IX.

CHariſſime in Chriſto fili noſter, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Præclaræ Ma eſtatis tuæ ac progenitorum, & ma orum tuorum Regum Chriſtianiſſimorum Principum longè clariſſimorum, invictiſſimorumque Chriſti Athletarum ac egregiorum ſedis Apoſtolicæ cultorum promerita exigunt, ac præcipuus, q o eandem Majeſtatem tuam filiali erga Nos, & eandem ſedem obſervantia, ac pietate orthodoxæ fidei conſervandæ, zelo, aliiſque Rege Chriſtianiſſimo dignis virtutibus atque decoribus multipliciter piè fulgentem proſequimur, paternæ charitatis affectus nos urget, atque impellit, ut tibi tuiſque ſucceſſoribus Regibus Chriſtianiſſimis luculenta Pontificiæ noſtræ benignitatis dona largiamur firma ſpe ac fiduciâ in Domino freti, fore ut tam tu, quàm ſucceſſores tui Reges prædicti, viæ anteceſſorum Regum veſtigiis impreſſæ inhærentes populos ditioni veſtræ creditos in fide catholica, ac vetere erga ſedem prædictam obedientia continere pari laude conaturi; Conſtitutioneſque Apoſtolicas in univerſis Dominiis veſtris, debitæ ſemper executioni mandari, ac ſedis ejuſdem honorem, & auctoritatem, illibatos conſervari omni ſtudio ſitis curaturi.

Volentes itaque tibi qui, ut accepimus, universum Comitatum, & Vicariam Ruscinonensem, Comitatum, & Vicariam Confluentinam, exceptis iis locis, qui in Pyrenæorum parte Hispaniam spectante, sita esse, judicata sunt, itemque partem comitatus Cerdaniæ, quam in parte Pyrenæorum Galliam spectante, sitam esse pariter judicatum fuit, Regiones, Vrbes, Oppida, Castella ex quibus vicariæ Ruscinonensis, & Confluentinæ, & ea pars Comitatus Cerdañæ de qua mox dictum est, constant, earum accessiones, appendices, & adjuncta de præsenti possides & per totum annum 1666. possedisti, tuisque successoribus Regibus Francorum Christianissimis, quò regiam benevolentiam, erga personas benemeritas, vobisque gratas, & acceptas exercere valeatis gratiam facere specialem, ac sperantes te, ac illos in nominandis ad Ecclesiam *Elnensem*, & Monasteria consistorialia intra fines ditionum, & locorum prædictorum, à te ut perfertur possessorum consistentia personis, quæ vitæ integritate, religione, fide, & doctrina præstent, & Episcopalis muneris prærogativâ respectivè dignæ sint, summum studium, summamque diligentiam semper adhibituros, nec conscientiam vestram hac in re ullo modo lædi passuros esse: motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine tibi, tuisque successoribus Regibus Francorum Christianissimis in sinceritate fidei & unitate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, necnon obedientia ac devotione, nostris & successorum nostrorum Romanorum Pontificum, canonicè intrantium, perseverantibus, qui pro tempore civitatem Elnensem, ac Comitatus, & Vicarias Ruscinonensem, & Confluentinam ac partem Comitatus Cerdaniæ, in

parte Pyrenæorum Galliam spectante sitam, Regiones, Vrbes, Oppida, Castella, accessiones, appendices, & adjuncta prædicta, prout suprà enuntiatum est, pro tempore possederint, jus Patronatus, & præsentandi personas probatas bonorum nominis & famæ, ac secundum sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini decretorum dispositionem idoneas ad dictam Ecclesiam Elnensem, ac omnia, & singula Monasteria consistorialia, intra fines ditionum ac locorum prędictorum dumtaxat consistentia, quotiescunque illam, & illa quovismodo, & ex quorumcunque etiam ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium personis etiam in Romana Curia vacare contingeret, per Nos, & Romanos Pontifices successores nostros prædictos eisdem Ecclesiæ Elnensi & Monasteriis respectivè, ad præsentationem hujusmodi præficiendas tenore præsentium de specialis dono gratię, concedimus, & assignamus.

Decernentes jus Patronatus, & Præsentandi hujusmodi, illius omnino naturę, & vigoris existere; cujus jus Patronatus Regium, ex fundatione & dotatione existit, ac quascunque provisiones, commendas, administrationes, uniones, & dispositiones tam de vacantibus quàm de vacaturis, per viam accessus & regressus, & aliàs quomodolibet etiã de consensu illam, vel illa pro tempore obtinentium de Ecclesiã Elnensi ac Monasteriis prædictis absque præsentatione aut expresso consensu tuo, tuorumque successorum prędictorum per Nos, dictosque successores nostros Romanos Pontifices, & sedem predictam quomodolibet ex nunc de cætero faciendas, aut pro tempore factas, & quascunque litteras Apostolicas, desuper quomo

dolibet confectas, etiam quascunque derogationes quorumvis jurium Presentandi, seu Nominandi, etiam cum quibusvis efficacissimis, & insolitis clausulis in re continentes nullius roboris vel momenti existere & fore; sicque & non aliter per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales quavis authoritate fungentes, sublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his à quoquam, quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari; non obstantibus quibusvis Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis, & edendis, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Elnensibus & Monasteriorum præfatorum & Ordinum quorum illa sint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusvis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, & aliàs in contrarium quomodolibet concessis, approbatis & innovatis: quibus omnibus & singulis etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret ac si tenores hujusmodi de verbo ad verbū nihilo penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in

suo robore permansuris ad præmissorum effectum hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus cæterisque contrariis quibuscumque; Cæterùm quantò magis Maiestatem tuam, eiusque successores, favoribus & gratiis ex Apostolicę Sedis benignitate prosequimur & decoramus, tantò magis pro iniuncto nobis pastoralis sollicitudinis munere nos obstringi dignoscimus, ad exigendum à te ut ubi Sedes Apostolica tibi nova paternæ benevolentiæ cumulat argumenta; filialis debeant ibi observantiæ iura erga ipsam Sedem Apostolicam vel continuata servari, vel intermissa restitu. Intendimus itaque ut in civitate Elnensi & Comitatibus, ac Vicariis aliisque omnibus & singulis locis & ditionibus prædictis eiusdem sedis Apostolicæ iura quæcunque, pręsertim verò circa tribunalia inquisitionis adversus hęreticam pravitatem, Iurisdictionem Concilii Tridentini, litterarumque Apostolicarum in die Cœnæ Domini legi solitarum observantiam, & executionem liberam appellationum in causis ad forum Ecclesiasticum quoquomodo spectantibus tam super possessorio, quàm petitorio ad Romanam Curiam devolutam, facultates Iudicis ut vocant del Breve, in illis partibus vigore litterarum Apostolicarum in simili forma brevis expeditarum deputari soliti, reservationes mensium Apostolicorum, aliasque omnes tam generales, quàm speciales Apostolicas beneficiorum provisiones, Pensionum super ipsis assignationes, spolia & annatas Camerę Apostolicæ debitas, & ad ipsas exigendas ministrorum deputationem, ita hodierno & futuris dictorum successorum temporibus, salva semper & illæsa quoad omnes suas partes omnino maneant, serventur, atque executioni respectivè mandentur, & qua-

tenus opus sit in pristinum restituantur prout in dicta civitate Elnensi, & Comitatibus, & Vicariis, aliisque omnibus & singulis locis, & ditionibus prædictis, ante annum 1640. manebunt, servabuntur, & executioni demandabuntur: Declarantes nostram intentionem atque enixam voluntatem esse, ut prædicta iuris patronatus & præsentandi concessio præfatę observantię, executioni, & restitutioni innitatur, & conformetur. Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die IX. Aprilis 1668. Pontificatus nostri anno primo. *Enregistré au Registres du grand Conseil le Iuin* 1670.

BULLA
EIVSDEM CLEMENTIS IX. Nominationis ad Episcopatum *Attrebatensem*, eiusque Beneficia.

Clemens Papa IX.

CHarissime in Christo fili noster salutem, & Apostolicam benedictionem.

Prœclarę Maiestatis tuę, ac progenitorum, & maiorum tuorum Regum Christianissimorum, Principum longè clarissimorum, invictissimorumque Christi Athletarum, ac egregiorum Sedis Apostolicę cultorum promerita exigunt, ac prœcipuus quo eandem Maiestatem tuam filiali erga Nos, & eandem Sedem observantia ac pietate orthodoxę fidei conservandæ & propagandę zelo, aliisque Rege Christianissimo dignis virtutibus, atque decoribus multipliciter præfulgentem prosequimur, paternę charitatis affectus nos urget, atq; impellit, ac tibi tuisque successoribus ut

Regibus Christianissimis luculenta Pontificię nostræ benignitatis dona largiamur, firmâ spe atque fiduciâ in Domino freti, fore ut tam tu, quàm successores tui Reges prædicti, viæ antecessorum Regum vestigiis impressæ inhærentes, populos ditioni vestræ creditos in fide catholica ac vetere apud sedem prædictam obedientia continere pari laude conaturi, constitutionesque Apostolicas in universis dominiis vestris debitæ semper executioni mandari, ac sedis ejusdem honorem, & authoritatem illibatos conservari omni studio sitis curaturi.

Volentes itaque tibi, qui, ut accepimus, civitatem Atrebatensem de præsenti possides tuisque successoribus Regibus Francorum Christianissimis, quo regiam benevolentiam erga personas benemeritas, vobisque gratas, & acceptas exercere valeatis, gratiam facere specialem, ac sperantes te ac illos in nominandis ad Ecclesiam Atrebatensem nunc & pro tempore pastoris solatio destitutam, personis quæ vitæ integritate, religione, fide, & doctrinâ præstent, ac Episcopalis muneris prærogativâ dignæ sint, summum studium, summamque diligentiam semper adhibituros, nec conscientiam vestram hac in re ullo modo lædi passuros esse, motu proprio ac ex certa scientia nostris deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tibi tuisque successoribus Regibus Francorum Christianissimis qui pro tempore eandem civitatem Atrebatensem possederint, jus Nominandi personam idoneam in Theologia Magistrum, aut in Decretis doctorem, seu licentiatum nobilium Vniversitatum more, diligenti examine præcedente, promotum ad Ecclesiam *Atrebatensem* præfatam nunc vacantem, & quotiescunque illam vacare contigerit, Nobis,

& Romano Pontifici qui pro tempore fuerit, per nos & eundem Pontificem in Episcopum Atrebatensem ad nominationem hujusmodi instituendum tenore præsentium in perpetuum reservamus atque concedimus; ac irritum, & inane si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac prædictæ Ecclesiæ Atrebatensis etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis Statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis & literis Apostolicis etiam eidem Ecclesiæ, ejusque capitulo ac quibusvis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis etiam motu proprio ac ex certa scientia, ac consistorialiter concessis, ac etiam iteratis vicibus confirmatis & innovatis; quibus omnibus etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, ac si tenores hujusmodi, de verbo ad verbum nihilo penitus omisso, & formâ in illis traditâ, observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, illaque adversus præmissa suffragari nullo modo posse seu debere decernimus, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum

Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 9. Aprilis 1668. Pontificatus nostri anno primo.

Enregistre aux Registres du grand Conseil le Juin 1670

Eadem jura in Episcopatu Tornacensi simili verborum tenore Regia Majestati ab eodem Pontifice concessa apud sanctam Mariam Majorem die 27. Augusti ejusdem anni. 1668.

BREVE EIVSDEM D. CLEMENTIS IX. Papæ de non vacando in Curia ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. pro Abbatiis Em. Francisci-Mariæ Cardinalis Mancini.

CHarissime in Christo fili noster salutem & Apostolicam benedictionem. Cum, sicut Majestatis tuæ nomine nobis nuper expositum fuit, Dilectus filius noster Franciscus Maria S. R. E. Cardinalis Mancinus nuncupatus, unum sancti Luciani Bellovacensis & alterum sancti Roberti domus Dei, & aliud S. Martini Laudunensis ac reliquum S. Petri de Preaux, nuncupata Monasteria, sive Abbatias in regno Francię consistentes seu consistentia, ad quæ jus nominationis eidem Majestati tuæ vigore Concordatorū inter Sedem Apostolicam & claræ memoriæ Franciscum I. olim Francorum Regem initorum competit, in Commendam ad sui vitam concessione & dispensatione Apostolica obtineat, seu obtinere speret: Nos ne prædicto Francisco Maria Cardinale, forte apud sedem eandem decedente, Maiestas tua impediatur quominus ad Monasteria hujusmodi ratione dictorum Concordatorum, aut specialis Indulti Apo-

ſtolici nominare poſſit, opportunè providere volentes, ſupplicationibus ejuſdem Majeſtatis tuæ nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Majeſtati tuæ, ut ſi contingat Monaſteria prædicta per dictum Franciſcum Mariam Cardinalem, ut præfertur obtenta ſeu obtinenda per obitum vel ceſſionem ejuſdem Franciſci Mariæ Cardinalis aut alias ex illius perſona apud ſedem prædictam vacare: Nihilominus de illis ſic vacantibus non niſi ad tuam Nominationem nobis ſeu Romano Pontifici provideri & diſponi poſſit aut debeat, Apoſtolicâ authoritate tenore præſentium concedimus & indulgemus, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis etiam in corpore juri clauſis, ac Beneficiorum Eccleſiaſticorum apud ſedem prædictam pro tempore vacantium reſervatoriis, ac aliter quomodolibet diſponentibus Concordatis & Indulto prædictis; Quibus omnibus & ſingulis illorum tenores præſentibus pro plenè & ſufficienter expreſſis & de verbo ad verbum inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorū effectum hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud ſanctam Mariam majorem ſub annulo Piſcatoris die 30. Auguſti 1667. Pontificatus noſtri anno primo.
Signé,

LITERÆ REGIÆ HENRICI II.

CIRCA

PONTIFICIAM COLLAtionem Beneficiorum in Ducatu Britanniæ *, & Comitatu* Provinciæ.

HEnricus Dei gratiâ Francorum Rex, universis præsentes literas inspecturis, salutem.

Cum postquam nos, defuncto claræ memoriæ Francisco Francorum Rege Christianissimo, genitore nostro, cui per felicis recordationis Leonem decimum & Clementem septimum, seu alios Romanos Pontifices nonnulla Nominandi ad Ecclesias Cathedrales, & Monasteria, seu alia Ecclesiastica beneficia certo modo qualificata, in Regno Franciæ ac certis aliis dominiis, nec non Ducatu Britanniæ, & provincia Provinciæ consistentia, extra Romanam Curiam pro tempore vacantia, Privilegia & Indulta ad eius vitam, certis modo & formâ, concessa fuerunt apud sanctissimum Dominum nostrum Iulium tertium Pontificem maximum ad præsens regnantem, pro similibus Privilegiis & Indultis instaremus, & à sanctitate sua illa nobis

prout dicto genitori nostro concessa erant, nostrâ vitâ durante pariter concedi peteremus: pro parte ejusdem sanctissimi Domini nostri, tam nostris apud sanctitatem suam agentibus, quàm nobis per ejus Nuntios fuerit significatum, ut cum in dictis Ducatu Britanniæ, & provincia Provinciæ, nonnulla in diminutionem & præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, & authoritatis sanctę Apostolicæ Sedis attentata esse, ac continuò attentari reperirentur, pro nostra erga dictam sedem devotione, attentata hujusmodi impedire & prohibere, ac ut tua sanctitas, dictaque sancta Sedes in eisdem Ducatu & Provincia, pleno suo jure & authoritate frui & uti valeat, provideri faciamus.

Vnde(re) omni particulari in scriptis nobis traditâ, & ad nostram notitiam deductâ, tam ex Iuris debito, quàm volentes sanctitatem suam, dictamque sedem Apostolicam non minori, quam in Privilegiis, & Indultis nobis concedendis prędictis benevolam & gratam nobis esse speramus, gratitudine & benevolentiâ prosequi; in præmissis taliter providendum duximus.

Sit ergo notum, quòd nos pro obedientia filiali, qua sanctitatem suam prosequimur, ex certa nostra scientia, plenaria potestate & authoritate regiâ, tenore pręsentium diximus & declaravimus, dicimus & declaramus nostram præcipuam voluntatem & intentionem fuisse, & esse quod isdem sanctissimus Dominus noster, eademque sancta sedes gaudeant & utantur in eisdem Dominiis nostris, Provinciæ & Britanniæ suis Juribus, authoritatibus & præeminentiis, quibus prædecessores sui Romani Pontifices retroactis temporibus ante attentata hujusmodi gavisi sunt, atq; usi, ac & uti gaudere quomodolibet po-

terant, quarum quidem authoritatum & præeminentiarum præcipuas præsertim ad majorem elucidationem duximus inferius inserendas.

In primis quòd in dictis Ducatu, & Provincia Reservatione, Mensium Apostolicorum, & omnes aliæ tam generales vigore Regularum, quàm speciales & cæteræ constitutiones Cancellariæ recipientur.

2 Quod Provisiones Apostolicæ de Beneficiis in dictis Mensibus vacantibus admittentur.

3 Quod Regressus, Coadjutoriæ, Mandata de providendo Expectativæ, & similes gratiæ, etiam præventivæ recipiantur.

4 Quòd Assignationes Pensionum super beneficiis Ecclesiasticis, & Literæ Apostolicæ desuper expeditæ etiam recipiantur.

5 Quod Censuræ ex Romana Curia tam vigore Literarum super Assignatione Pensionum hujusmodi expeditarum, quàm Sententiarum in dicta Curia latarum, ac Executionum desuper Decretarum admittantur, & teneantur, similiter Interdicta Apostolica.

6 Quòd Devolutio causarum Spiritualium, ac Beneficialium præsertim in petitorio, ad dictam Romanam Curiam nullomodo impediatur; nec prætereà aliquis etiam ex collitigantibus, aut notariis exequentibus Citationes & Inhibitiones desuper à dicta Curia emanatas, in partibus molestetur.

7 Quod Consilium & Parlamentum Provinciæ, & Britanniæ, non se intromittant in cognitione Causarum Ecclesiastici fori, nec aliquo modo libertatem Ecclesiasticam impediant etiam per viam appellationis, præsertim super literis Apostolicis, & sententiis in dicta Curia latis.

8 Quod non detur possessio Beneficiorum in quovis loco vacantium in vim supplicationum

aut

aut sumptorum vel transsumptorum, absque litteris Apostolicis sub plumbo expeditis.

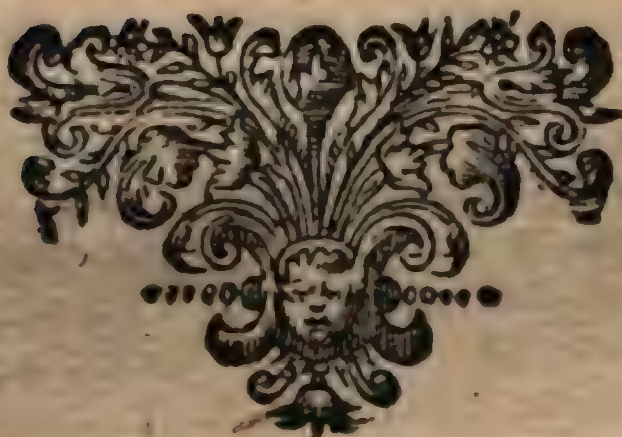
9. Declarantes quòd vigore Concordatorum nihil fiat in ducatu Britanniæ, aut prouincia Prouinciæ, cum in Concordatis non comprehendantur, etiamsi Ducatus dictus vnitus fuerit Regiæ coronæ.

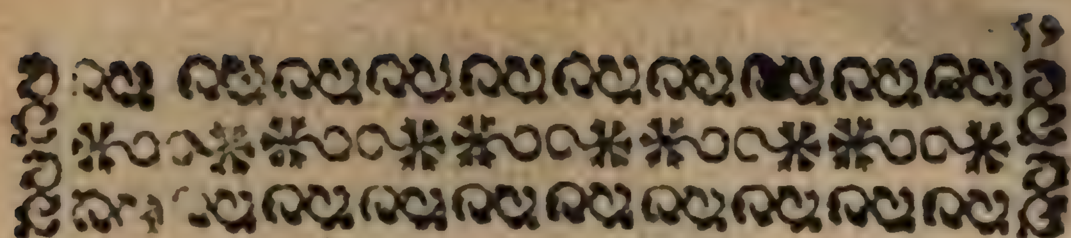
9. Mandantes nostris dilectis ac fidelibus nostrarum Curiarum Parlamenti Prouinciæ, & Britanniæ, Requestarum Magistris, Consilio & Cancellario eiusdem Britanniæ, nec non Senescallis, Aduocatis, Locatenentibus, aliisque nostris Officiariis earumdem patriarum Prouinciæ & Britanniæ, & eorum cuilibet respectiuè, prout ad eum pertinet, quatenùs ipsi nostras præsentes declarationem, & voluntatem, receptas, & admissas manuteneant, custodiant, & obseruent, ac manuteneri, custodiri & obseruari, ac vocatis, & adhibitis Aduocatis & Procuratoribus nostris fiscalibus, in eorum authenticis & publicis libris & Registris scribi ac notari faciant, eisque præfatum sanctissimum dominum nostrum Papam, sanctamque sedem Apostolicam, ac eius officiarios, commissarios, & deputatos, plenè ac pacificè gaudere & vti permittant, absque eo quod illis aliquam desuper molestiam, perturbationem, vllumve impedimentum inferant, & si quæ post præfatam approbationem, & registrationem contra præmissa facta sunt, vel fuerunt, è vestigio & absque dilatione amoueant, eademque præmissa plenè & integrè expedita in pristinum & debitum statum restituant, seu restitui faciant: Sic enim nobis fieri placet. In cuius testimonium præsentibus litteris nostrum sigillum appendi iussimus. Datum apud sanctum Germanum, die 29. mensis Iulij anno Domini millesimo

quingentesimo quinquagesimo, Regni autem nostri quarto. Sic signatum super plicam per Regem, DV THIER.

Et super eodem replicato continetur, *Lecta, publicata & registrata audito Procuratore generali Regio.* Actum in Parlamento Nannetis IV. Septemb. anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo.

Extrait des Registres du Parlement, signé GAVLTIER.

MANDATA LEGATIONUM PONTIFICIARUM,

MODUSQUE EX USU GALLIÆ ipsis impositus.

Facultates Legationis, concessæ Domino Hieronymo tit. S. Georgij in Velo aureo Diacono Card. in Regno Franciæ à latere Legato.

An. 1547.

PAulus Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hieronymo, sancti Georgij ad velum aureum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diacono Cardinali, ad charissimum in Christo filium nostrum Franciscum Francorum Regem Christianissimum, ac regnum Galliæ, omniaque & singula provincias, dominia, civitates, terras & loca ipsi Francisco Regi subiecta, nostro & Apostolicæ sedis Legato salutem, & Apostolicam benedictionem

Cum nos hodie te ad charissimum in Chri-

ſtò filium noſtrum Franciſcum Francorum Regem Chriſtianiſsimum ac Regnum Galliæ, omniaque & ſingula, provincias, dominia, civitates, terras & loca præfato Franciſco Regi ſubiecta, pro nonnullis arduis negotiis Romanam Eccleſiam & orthodoxam catholicamque Fidem, ac totam Rempublicam concernentibus, noſtrum & Apoſtolicæ ſedis legatum de latere (tanquam pacis Angelum) de fratrum noſtrorum conſilio duxerimus deſtinandum: Nos cupientes ut erga perſonas Regni, Provinciarum, dominiorum, civitatum, terrarum, & locorum huiuſmodi ac aliorum ad quæ te declinare contigerit, ad te undecunque confluentes & venientes, necnon familiares tuos continuos, commenſales, undecunque originem & ubicunque domicilium habentes, tuis obſequiis inſiſtentes, tibique ſervientes, te poſsis reddere gratioſum, Circunſpectioni tuæ de qua in his & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus.

1. Matrimoniales, & beneficiales, ac alias Eccleſiaſticas, necnon ſpirituales & prophanas cauſas quaſlibet ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, tam primæ inſtantiæ, quàm appellationum quarumcunque, à quibuſcunque iudicibus ordinariis & delegatis, etiam ad nos & ſedem prædictam, ſeu quoſcunque alios etiam à latere legatos & iudices, interpoſitarum pro tempore, & durante dictâ legatione interponendarum etiam ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſolâ facti veritate inſpectâ, cum poteſtate citandi & inhibendi ac ſequeſtrandi & exequendi etiam per edictum publicum, conſtito ſummariè & extraiudicialiter de non tuto acceſſu, etiam ſub cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, etiam pecu-

niariis, tuo vel tuorum delegatorum arbitrio moderandis, exigendis, & applicandis, per te vel alium seu alios audiendas, cognoscendas, & fine debito terminandas Delegandi.

2. Illasque etiam si per nos aut alios auctoritate Apostolica delegatæ forent, seu aliàs coram quocunque penderent, cùm tibi placuerit ad te Evocandi, & aliis etiam similiter Committendi: ac adversus quascunque sententias & res iudicatas ac contractus, & læsiones quascunque dictis tuis familiaribus beneficium Restitutionis in integrum concedendi.

3. Ac officium tabellionatus quibuscunque personis idoneis, recepto ab eis in forma solita iuramento, concedendi, illosque Tabelliones creandi, & de notariatu officio investiendi: aliàs iuxta formam in Quinterno Cancellariæ Apostolicæ descriptam.

4. Ac Milites auratos, ComitesquePalatinos, ac Poëtas laureatos creandi, constituendi & deputandi: ac personas sufficientes & idoneas ad doctoratus seu licentiaturæ, & baccalaureatus, in utroque, vel altero Iurium, & etiam ad magisterii, tam in Theologia, quàm Artibus & Medicina, vel alios gradus huiusmodi promovendi: eisque insignia solita & debita conferendi & exhibendi, seu exhiberi & conferri faciendi: eisque quod omnibus & singulis gratiis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, & indultis quibus alii Milites aurati, Poëtæ laureati, & comites Palatini per nos & sedem prædictam creati, & instituti.

5. Nec non ad huiusmodi gradus in Vniversitatibus studiorum generalium, iuxta illorum actus & mores, ac servatis servandis promoti utuntur, potiuntur, & gaudent: seu uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodo-

libet in futurum uti, potiri, & gaudere liberè & licitè possint & debeant, indulgendi.

6. Ac cum nobilibus & graduatis ut quæcumque tria, & si cum eis ad duo incompatibilia Beneficia Ecclesiastica insimul ad vitam obtinenda dispensatum foret, cum eis ut quodcunque tertium: cum aliis verò non nobilibus aut graduatis ut quæcunque duo curata, seu aliàs invicem incompatibilia: etiam si dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus etiam Metropolitanis vel collegiatis: & dignitates ipsæ in Cathedralibus etiam Metropolitanis post Pontificales maiores, seu Collegiatis Ecclesiis huiusmodi principales, aut duo ex eisdem Parrochiales Ecclesiæ, vel earum perpetuæ Vicariæ fuerint: & ad dignitates, personatus, administrationes, vel officia huiusmodi consueverint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum.

7. Necnon quæcunque duo similia vel dissimilia sub uno, duobus vel tribus tectis dictarum vel aliarum Ecclesiarum consistentia, ac cum quibusvis personis cuiusvis ordinis, Monachis, Canonicis, & Religiosis: ut quæcunque duo Beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura, regularia, aut cum altero eorum seu sine illis unum curatum seculare: & cum quibusvis clericis secularibus, ut unum beneficium Ecclesiasticum cum cura vel sine cura, cuiusvis ordinis regulare: etiam si beneficia regularia huiusmodi, prioratus, præpositurӕ, præpositatus, dignitates, personatus, administrationes, vel officia fuerint: & ad illos, illas vel illa consueverint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum.

8. Regulares videlicet, unum ex dictis regularibus beneficiis huiusmodi, quod ma-

fuerint, etiam si prioratus, prępositura, aut alia dignitas conventualis, aut officium claustrale fuerit, in titulum: & ipsi regulares reliquum ac seculare, vel alterius ordinis regulare.

9. Necnon Clerici seculares unum quod conventuale aut claustrale non sit, in commendam, quoad vixerint, vel ad tempus de quo tibi videbitur, retinere, ac de ipsius commendandi beneficii fructibus, redditibus, & proventibus disponere & ordinare, sicuti illud in titulum pro tempore obtinentes de illis disponere & ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt (alienatione tamen quorumcumque bonorum immobilium & preciosorum mobilium dicti beneficii in commendam retinendi eis penitus interdictâ.)

10. Necnon cum patientibus defectum Natalium etiam regularibus, ut ad omnes etiam sacros ordines promoveri, ac quęcunque, quotcunque, & qualiacunque beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura, aliàs se invicem compatientia, etiam si Canonicatus & Præbendę, in Cathedralibus etiam Metropolitanis vel Collegiatis Ecclesiis huiusmodi ac aliàs, ut præfertur, qualificata fuerint.

11. Dummodo dignitates in Metropolitanis, vel aliis Cathedralibus post Pontificales maiores, & in Collegiatis Ecclesiis huiusmodi principales non existant: Ac etiam cum eis, si graduati non fuerint, ut pręfertur, ad duo: si verò graduati fuerint ad tria incompatibilia beneficia huiusmodi, non tamen dignitates maiores, ut pręfertur, nec principales: vel cum dispensatis ad duo, ad tertium curatum vel aliàs incompatibile, ut supra dictum est

12. Et cum regularibus etiam ad Beneficia

regularia, ut prefertur, qualificata: & cum patientibus Ætatis defectum, etiam regularibus, supra decimumseptimum suæ ętatis annum, ut seculare quodcunque beneficium Ecclesiasticum curatum, vel aliàs incompatibile, etiamsi dignitas, personatus, administratio vel officium in Cathedrali vel Metropolitana, vel Collegiata: etiam si dignitas ipsa in Cathedrali Metropolitana post Pontificalem maior, & in Collegiata Ecclesia huiusmodi principalis, seu Parrochialis Ecclesia, vel eius perpetua Vicaria fuerit: & ad dignitates, personatus, administrationes vel officia tam secularia, quàm regularia huiusmodi consueverint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum. Regulares verò beneficium etiam seculare, ut prefertur, qualificatum, si eis aliàs canonicè conferantur, aut ipsi eligantur, presententur, vel aliàs assumantur ad illa, & instituantur in eis, recipere: & insimul quoad vixerit retinere.

13. Illaque simul vel successivè, simpliciter, vel ex causa permutationis quotiens sibi placuerit, dimittere, & commendæ huiusmodi cedere: ac loco dimissi vel dimissorum aliud, vel alia, simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia beneficium seu beneficia Ecclesiasticum vel Ecclesiastica, quęcunque, quotcunque & qualiacunque compatientia, seu duo aut tria, vel tertium curata, seu aliàs invicem incompatibilia.

14. Ac duo alia similia vel dissimilia sub uno, duobus aut tribus tectis consistentia; ac quęcunque, quotcunque & qualiacunque cum cura & sine cura se invicem & cum prędictis compatientia, aut supra dictum decimumseptimum annum agentes, curatum vel aliàs incompatibile beneficia Ecclesiastica

respectivè similiter recipere.

15 Et dummodo inter ipsa tria incompatibilia plures quam duę Parochiales Ecclesię vel earum perpetuę Vicarię, aut duo Canonicatus & Præbendę, seu duę dignitates, personatus, administrationes vel officia sub eodem tecto, & pro dictis patientibus defectum natalium dignitates ipsę in eisdem Cathedralibus etiam Metropolitanis post Pontificales maiores, aut Collegiatis Ecclesiis huiusmodi principales non existant, insimul quoad vixerint, vel ad tempus retinere.

16. Quodque constituti in sextodecimo, ad Subdiaconatus, & in decimooctavo ad Diaconatus, ac in vigesimoprimo suarum ętatum annis, si ratione beneficiorum Ecclesiasticorum per eos obtentorum arctati fuerint ad Presbyteratus ordines, & tam ipsi quam quicunque alii in Ætate legitima constituti, & similiter arctati promoveri volentes, ad omnes Ordines prædictos, etiam extra tempora à iure statuta, quibusvis diebus dominicis vel festivis, & provt necessitas exegerit, ad duos ex ordinibus prędictis eodem die, à quocunque maluerint Catholico Antistite, gratiam & communionem dictę sedis habente: aliàs tamen ritè promoveri, liberè & licitè possunt.

17. Quodque obtinentes beneficia Ecclesiastica curata, seu aliàs sacros & presbyteratus ordines, huiusmodi tam de iure quàm ex statuto, fundatione vel aliàs requirentia, ut ratione illorum usque ad septennium, à fine anni eis à iure præfixi computandum, ad aliquem ex Diaconatus & Presbyteratus ordinibus huiusmodi, dummodo infra primum dicti septennii biennium ad dictum Subdiaconatus ordinem promoti fuerint, se promoveri facere minimè teneantur: nec ad id:

à quoquam quavis auctoritate inviti valeant coarctari, etiam si unum, duo vel plura septennia vel alia tempora ad id per nos aut sedem eandem pluries concessa & prorogata fuerint, & pendeant.

18. Et cum quibusvis personis tertio aut quarto, aut mixtim tertio & quarto etiam multiplici Consanguinitatis, seu Affinitatis gradibus invicem coniunctis, & quocunque impedimento publicæ honestatis: aut cum his qui per Adulterium se polluissent (dummodo in mortem defuncti coniugis quicquam machinati non fuissent) ut invicem matrimonialiter copulari, & in contractis per eos scienter vel ignoranter matrimoniis cum absolutione à censuris, quas sic scienter contrahendo incurrissent, remanere possint, prolem exinde susceptam legitimam decernendo, dispensandi.

19. Ac personis quibuscumque Ecclesiasticis, sécularibus & regularibus, ut quoad vixerint, vel ad aliud tempus in Romana curia vel altero beneficiorum Ecclesiasticorum per eos obtentorum residendo, aut litterarum studio, in loco ubi illud vigeat generale, insistendo, fructus, redditus & proventus omnium & singulorum beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura vel sine cura, quæ in quibusvis Ecclesiis sive locis pro tempore obtinebunt, etiam si ut præfertur, qualificata fuerint cum ea integritate (distributionibus quotidianis duntaxat exceptis) liberè percipere valeant: cum qua illos perciperent si in eisdem Ecclesiis sive locis personaliter Residerent: & ad residendum interim in eisdem minimè teneantur, nec ad id à quoquam inviti valeant coarctari. Proviso quòd beneficia prædicta debitis propterea non fraudentur obsequiis, & animarum cura, in eis

quibus illa immineat, nullatenus negligatur: sed per bonos & sufficientes Vicarios, quibus de ipsorum beneficiorum proventibus necessaria congruè ministrentur, diligenter exerceantur & deserviantur inibi laudabiliter in divinis.

20. Ac quibuscumque personis, ut liceat habere Altare portatile cum debitis reverentia & honore, super quo in locis ad id congruentibus & honestis, sine alieni iuris præiudicio, & cùm qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, antequam elucescat dies (circa tamen diurnam lucem) ita quòd id eis nec sacerdoti taliter celebranti ad culpam valeat imputari.

21. Et cum eos ad loca Interdicto Ecclesiastico supposita contigerit declinare, in illis clausis ianuis, excommunicatis & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, & submissâ voce possint per se ipsos (si ad Presbyteratus ordinem ritè promoti fuerint) aut per proprium vel alium sacerdotem missas & alia divina officia in sua & familiarium suorum domesticorum præsentia celebrare, & celebrari facere: dummodo ipsi vel illi causam non dederint interdicto, nec id ipsis vel illis contigerit specialiter interdici. Proviso quòd parcè huiusmodi concessione ante diem celebrandi & celebrari faciendi, utantur: quia cum in altaris ministerio immoletur dominus noster IESVS CHRISTVS, Dei filius (qui candor est lucis æternæ) convenit hoc non noctis tenebris fieri, sed in luce.

22. Ac quibuscunque personis ut Confessorem seu confessores idoneos eligere possint, qui eos & eorum quemlibet iuxta formam in Quinterno dictæ Cancellariæ annotatam absoluere:

23. Necnon quibusvis personis Ecclesiasticis secularibus, ut quoad vixerint & quotiens eis placuerit, per se ipsas aut cum uno Presbytero seu Clerico socio seu familiari Horas canonicas diurnas & nocturnas, ac alia divina officia secundum usum & morem Romanæ Ecclesię, etiam iuxta ritum Breviarij noviter impressi (extra tamen chorum Ecclesiæ) dicere & recitare liberè & licitè valeant: & ad alium usum super hoc observandum etiam ratione beneficiorum per eas obtentorum minimè teneantur, nec ad id compelli possint, indulgendi.

24. Quodque quilibet sacerdos aut religiosus Ecclesiastica Sacramenta ministrare valeat, iure Parrochialis Ecclesiæ & cuiuslibet alterius, in omnibus semper salvo, concedendi.

25 Ac mulieribus honestis quibuscunque, ut quæcunque Monasteria, ac domos Monialium quarumcunque etiam observantiæ Regularis, exempta & non exempta, quomodocunque reclusa cum aliquibus matronis, etiam honestis, de consensu eorum qui dictis Monasteriis & domibus præfuerint, dummodo inibi non pernoctent, devotionis causâ, ingredi valeant.

26. Ac Rectoribus Parrochialium Ecclesiarum & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum curatorum, ut quoscunque eorum Parrochianos utriusque sexus ab omnibus & singulis eorum peccatis & criminibus in Casibus in quibus ordinarij locorum de iure vel consuetudine aut alias absoluere possunt: & in illis, qui sedi prædictæ reservati non fuerint, absolvere, ac Vota quæcunque per eos pro tempore emissa, præterquam sedi prædictæ reservata, in alia pietatis opera commutare valeant.

28 Ac quibuscunque personis utriusque sexus, secularibus vel Ecclesiasticis etiam Religiosis, etiam Ordinum mendicantium, quæ zelo devotionis accensæ sepulchrum dominicum, & alia pia loca & oratoria terræ Sanctæ desiderant personaliter visitare, quibusvis prohibitionibus Apostolicis in contrarium factis non obstantibus, sepulchrum, & alia loca prædicta visitare.

29. Et in locis in quibus usus olei non habetur, ut Butiro & caseo, & infirmi de consilio utriusque medici carnibus vesci & licitè uti valeant, indulgendi.

30. Necnon quæcunque Iuramenta ad effectum agendi ac etiam simpliciter, ut tibi videbitur, dummodo alicui exinde magnum præiudicium non fiat relaxandi, ac quoscunque qui periurij reatum incurrerint, ab illo absolvendi, ac ad priores honores, statum & famam restituendi, ac plenariè reintegrandi: omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam sive notam præmissorum occasione contractam, penitus abolendi.

31. Ac quoscunque per Saltum, vel Furtivè ad aliquos sacros ordines promotos, ab excessu quem propterea incurrerint, absolvendi, & ut in illis ministrare: necnon ad reliquos ordines, ad quos promoti non essent, aliàs rite promoveri liberè & licitè possent, dispensandi.

32. Absolvendi quoque omnes & singulos qui Simoniæ labem tam in beneficiis per eos habitis cuiuscunque qualitatis fuerint, quàm ordinibus per eos susceptis contraxerint, ab illa & excommunicationis aliisque censuris & pœnis Ecclesiasticis, quas propterea incurrerint, & super irregularitate, si qua illi ligati Missas & alia divina officia (non tamen in contemptum clavium) celebrando

seu aliàs se immiscendo contraxissent, dispensandi: omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam similiter per eos dicta occasione.

33. Ac etiam si forsan aliqua beneficia Ecclesiastica curata vel aliàs incompatibilia post & contra felicis recordationis Ioannis Papæ XXII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Execrabilis*, constitutionem detinuissent, & detinerent fructus percipiendo ex eisdem contractam, abolendi: dictaque beneficia eis (factâ tamen per eos prius de fructibus male perceptis debitâ compositione pro camera Apostolica) denuo conferendi.

34. Et eos qui etiam Parrochiales Ecclesias vel alia Beneficia Ecclesiastica, Presbyteratus, vel alium ordinem requirentia intra annum vel aliud tempus pacificè possedissent, & ea postmodum detinuissent & detineant, ad dictum Presbyteratus ordinem, legitimo cessante impedimento, nullaque per eos desuper dispensatione obtentá, non promoti, fructus etiam percipiendo, absolvendi, omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam sive notam similiter per eos, dictâ occasione contractam, tollendi & abolendi:

35. Eisque de novo de beneficiis prædictis sic detentis providendi (facta tamen debita de fructibus male perceptis pro camera prædicta, ut prædictum est, compositione.

36. Ac quoscunque qui in Clericos ac Presbyteros, citra tamen membri mutilationem & mortem, manus violentas iniecissent, ab Excommunicationis sententia quam propterea incurrerint, si hoc humiliter petierint:

37. Et etiam qui tempore bellorum, rapinas, sacrilegia, furta & alia mala perpetrarunt, debitâ satisfactione prævià: Et etiam

illos qui horas Canonicas omiserunt, & debito tempore non recitaverunt, aut inadvertenter dixerunt, cuiuscunque qualitatis, ordinis & conditionis fuerint, ab excessibus & omissione huiusmodi respectivè:

38. Necnon etiam quoscunque Religiosos ordinum quorumcunque, qui ob sui Habitus non delationem, aut aliàs reatum Apostasiæ incurrissent, ab illa, ac etiam excommunicationis, aliisque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propterea etiam iuxta instituta suorum ordinum regularia incurrissent, absolvendi.

39. Ac super Irregularitate quacunque, præterquam homicidii voluntarii, aut bigamiæ, quovis modo etiam per sententiam etiam sanguinis, & ultimi supplicii inde secuti, aut mutilatione membrorum contracta, ad omnes etiam sacros ordines (citra tamen altaris ministerium) & ad dignitates, & Beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, quæcunque, quotcunque & qualiacunque se invicem compatibilia, eis aliàs canonicè conferenda, dispensandi: omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam, sive notam etiam inde contractam, penitus abolendi.

40. Et contra quoscunque tam Ecclesiasticos quàm Laïcos, litterarum Apostolicarum & supplicationum, ac commissionum, Falsarios, Schismaticos, Hæreticos, Vsurarios, Raptores, & aliorum quorumcunque criminum reos, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existentes, inquirendi, procedendi.

41. Ac reos iuxta criminum & excessuum exigentiam, provt Canonicæ disponunt sanctiones, & eorum conscientiæ videbitur expedire, puniendi, Contradictores quoslibet,

& rebelles, per censuram Ecclesiasticam & alia iuris remedia (appellatione postpositâ) compescendi: & si opus fuerit auxilium brachii secularis invocandi, seu præmissa fieri faciendi: & si ad cor reversi, suum errorem cognoverint, ac de præmissis doluerint, ipsique id humiliter postulaverint, seu supplicaverint, & tibi videbitur, eos à criminibus & excessibus, ac sententiis, censuris & pœnis huiusmodi, quas propterea incurrerint, absolvendi.

42. Ac cum eis (factâ tamen cum dicta camera compositione) ad ordines, honores & dignitates, ac etiam Beneficia Ecclesiastica, quæcunque, quotcunque & qualiacunque dispensandi, eosque in pristinum statum Restituendi, reponendi, & plenariè reintegrandi, omnemque inhabilitatis & infamiæ maculam sive notam per eos præmissorum occasione, contractam, etiam penitus abolendi: & cum dictis usurariis, super malè ablatis & perceptis incertis, pro dicta camera componendi, eisque ut factâ compositione huiusmodi, ad aliam restitutionem faciendam non teneantur, concedendi.

43 Ac quascunque Ecclesias, monasteria, domos, Vniversitates & Collegia, ac pia loca, quæcunque etiam exempta, & eidem sedi immediatè subiecta, per te vel alium seu alios idoneos Visitandi: Et quæ ex eis correctione & emendatione tam in spiritualibus quam in temporalibus indigere cognoveris, tam in capite quàm in membris reformandi, prout secundum Deum, & Canonicas sanctiones, & regularum suarum instituta, noveris expedire.

44. Ac quæcunque Statuta, & ordinationes Ecclesiarum, Vniversitatum, & studiorum generalium, Monasteriorum, Ordinum

& Conventuum, quæ tamen libertatem Ecclesiasticam non confundant, aut illi derogent vel repugnent, confirmandi & approbandi, supplendique omnes & singulos defectus, si qui forsan intervenissent in eisdem, illaque, si tibi expedire videbitur, moderandi, corrigendi, & in melius Reformandi, ac illis iuxta illorum exigentiam addendi.

45. Necnon quotquot tibi videbitur in nostros & dictæ sedis Acolytos, Capellanos, & Notarios Apostolica auctoritate recipiendi, & aliorum nostrorum & dictæ sedis Acolitorum, Capellanorum & Notariorum numero & consortio favorabiliter aggregandi, ac eis quod omnibus & singulis privilegiis, prærogativis, indultis, honoribus, exemptionibus, gratiis, libertatibus & immunitatibus utantur, potiantur, & gaudeant, quibus utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum alii nostri, & dictæ sedis Notarij: Exhibendi quoque seu exhiberi faciendi eis insignia Notariatus huiusmodi (recepto tamen prius ab eis solito iuramento)

46. Ac quibusvis personis Ecclesiasticis etiam Prælatis Secularibus & Regularibus utriusque sexus, etiam iuxta formam Quinterni Cancellariæ (coram) huiusmodi licentiam Testandi, concedendi.

47. Ac etiam per te vel alium seu alios quorumcunque Beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura & sine cura, Secularium vel Regularium etiam quæ dictæ sedi ex quavis causa, præterquam ratione Officialium sedis prædictæ in Romana curia Officia sua actu exercentium, generaliter reservata fuerint, Rresignationes simpliciter vel ex causa permutationis ac commendatorum & litigiosorum, tam in dicta curia, quàm extra eam

cessiones, litis, causæ, iuris ac commendarum recipiendi, & admittendi, ac causas desuper pendentes advocandi, & lites huiusmodi penitus extinguendi.

48. Dictaque Beneficia, tam simpliciter quam ex eadem causa: & alia quæcunque, quotcunque, & qualiacunque, aliàs etiam per obitum infra limites dictæ legationis, & quoad tuos familiares continuos, commensales, extra dictos limites ubicunque vacantia & vacatura, etiam si, ut præfertur, reservata vel affecta: & de iure Patronatus Laicorum fuerint, etiamsi dignitates maiores & principales, & Beneficia etiam Regularia Manualia, & aliàs quomodolibet qualificata fuerint, personis idoneis, etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacunque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, & expectantibus, etiam secularibus vel regularibus conferendi, & de illis etiam providendi.

49. Necnon quibusvis Monasteriis, tam virorum quàm mulierum Ordinum quorumcunque legationis prædictæ, quorum tamen, videlicet virorum, fructus, redditus, & proventus ducentorum florenorum auri de camera, secundum communem æstimationem, valorem annuum non excedant, nunc & pro tempore vacantibus: de Abbatibus & Abbatissis providendi, ac Monasteria & Beneficia huiusmodi quibusvis ad vitam, vel ad tempus, per eos, quoad vixerint, tenenda, regenda & gubernanda: ita quòd liceat eis debitis & consuetis illorum supportatis oneribus, de residuis illorum fructibus, redditibus & Proventibus disponere & ordinare, sicuti illa in titulum pro tempore obtinentes, de illis disponere & ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt (alienatione tamen quorumcunque bonorum immobilium, & pre-

ciosorum mobilium Monasteriorum & Beneficiorum prædictorum, eis penitus interdictâ) Commendandi.

50. Necnon invicem, vel aliàs, perpetuò, vel ad tempus, etiam quibusvis mensis Episcopalibus, Capitularibus, & Conventualibus, Vniendi, annectendi, & incorporandi, ac Canonicos supranumerarios de consensu capituli creandi.

51. Necnon quascunque Concordias & Conventiones, ac in eis contenta quæcunque, licita tamen & honesta, ac sacris Canonibus non contraria, Confirmandi & approbandi, ac firmiter observari decernendi: ac ad sententiarum rerum iudicatarum executorialium, & censurarum per resignantes seu cedentes in Rota nostri Palatii Apostolici habitarum prosecutionem, illos, in quorum favorem resignaverint seu cesserint admittendi, seu admitti faciendi & mandandi, & ad vlteriorem executionem vsque ad realem partitionem contra quoscunque, etiam Pontificali præditos dignitate, procedendi.

52. Ac verum & vltimum vacationis modum, etiam si ex eo quævis generalis reservatio resultet, pro expressis habendi.

53. Ac super illorum, ac quorumcunque aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum, fructibus, redditibus, & proventibus, quascunque Pensiones annuas, non tamen medietatem fructuum, redditutum, & proventuum huiusmodi excedentes, ac etiam omnes fructus, loco pensionum prædictis resignantibus vel cedentibus, aut aliis personis idoneis, quoad vixerint, per prædicta Beneficia pro tempore obtinentes, & eorum successores annis singulis in locis & terminis, & sub privationis, & aliis pœnis, sententiis & censuris Ecclesiasticis, in talibus exponi solitis

persoluendas, etiam cum regressu, ingressu, vel accessu ob non solutionem earum, in forma solita de consensu illorum, qui dictas pensiones persoluere habebunt, reservandi, constituendi & assignandi.

54. Ac easdem & alias hactenus, & deinceps reservatas & reservandas pensiones, & fructuum reservationes de consensu, etiam anticipatâ solutione aliquorum annorum cassandi, extinguendi, & annullandi: & quoad familiares tuos prædictos qui transferendi facultatem habuerint, easdem pensiones & fructus de eorum consensu, etiam in quoscunque per eos nominatos Transferendi, etiam cum hoc quod ipsi in quos transferentur, quæcunque transferentium debita persolvere, vel alia onera & conditiones in ipsis translationibus apposita, adimplere sub pœna invaliditatis translationis teneantur: & tam de novo reservandis quàm transferendis pensionibus & fructibus, huiusmodi clausulam quòd earum litteræ, per te concedendæ pro expeditis & intimatis habeantur de consensu illorum qui solvere habebunt, apponendi.

55. Ac personas prædictas ad effectum gratiarum, quas pro tempore per te eis concedi contigerit, ab omnibus & singulis excommunicationis & suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati fuerint, absolvendi, & absolutos fore censendi.

56. Ac omnia & singula Beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura, quæ etiam ex quibusvis dispensationibus Apostolicis obtinent & expectant, ac in quibus & ad quæ eis ius quomodolibet competit, quæcunque,

quotcunque & qualiacunque ſint, eorumque fructuum, reddituum & proventuum, veros annuos valores, ac huiuſmodi diſpenſationum tenores in litteris tuis pro ſufficienter expreſſis, abſque eo quod de illis, vel eorum aliquo mentionem facere teneantur, aut propter non factam mentionem ipſam litteræ per te concedendæ, ſubreptionis, aut nullitatis vitio ſubiacere cenſeantur, habendi.

57. Necnon quaſcunque gratias expectativas, ſpeciales reſervationes, uniones, annexiones, & incorporationes, nominationes, nominandi & conferendi facultates, & mandata per nos & ſedem prædictam, aut Legatos eiuſdem in favorem quarumcunque perſonarum, etiam cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis, etiam cardinalatus honore fulgentium, ſub quibuſvis verborum formis, ac clauſulis etiam derogatoriarum, derogatoriis fortioribus, efficacioribus, & inſolitis, etiam motu proprio & ex certa ſcientia, ac quavis conſideratione, intuitu vel reſpectu, etiam quantumcunque grandi & excogitabili, etiam Regum, Reginarum, aliorumque Principum & Prælatorum factas & conceſſas, ac faciendas & concedendas in poſterum, illarumque vim & effectum omnino Suſpendendi.

58. Ac viſitantibus quaſcunque Eccleſias ſeculares vel regulares, & ad illarum fabricas ſeu pro conſervatione & inſtauratione earundem manus porrigentibus adjutrices, in duabus feſtivitatibus duntaxat ſeptem annos, & totidem quadragenas, vel infra dictum tempus illud quod tibi videbitur de injunctis pœnitentiis miſericorditer in Domino Relaxandi: ita quòd perpetuò, vel ad tempus provt tibi videbitur durare habeant.

59. Ac quibuſvis perſonis dictæ legationis,

ac etiam familiaribus prædictis, ut Bona immobilia eorundem Monasteriorum, dignitatum, prioratuum, administrationum & officiorum, aliorùmque Beneficiorum Ecclesiasticorum quæ obtinent, seu durante Legatione, huiusmodi obtinebunt, permutare, vendere & ad tempus longum locare, ac in feudum & emphitheusim seu censum, vel affictum concedere, & aliâs Alienare valeant cum evidenti Ecclesiarum, Monasteriorum & Beneficiorum Ecclesiasticorum, ad quæ pertinent, utilitate, proviso quòd pretia exinde provenientia in huiusmodi utilitatem convertenda penes aliquam ædem sacram, aut fide & facultatibus idoneam personam cum recognoscibilibus clausulis & cautelis in similibus apponi solitis, fideliter reponatur.

60. Necnon regularibus personis utriusque sexus, etiam ordinum mendicantium, ut de eorum Monasteriis, domibus, & locis ad alia Monasteria, domos, & loca, etiam aliorum Ordinum, etiam non mendicantium, in quibus benevolos inveniunt receptores, se Transferre, & nova loca recipere.

61. Ac personis quibuslibet Ecclesias, Monasteria, & domos Ordinum mendicantium, & Beneficia Ecclesiastica quæcunque de novo fundare, & dotare, & collapsas reparare volentibus, ut illa in locis ad hoc honestis & commodis Fundare, dotare & reparare, ac in fundatione huiusmodi licita, & honesta onera illa pro tempore obtinentibus imponere valeant, reservato eis & dictis tuis familiaribus, quoad Ecclesias per eos iam ubilibet constructas, seu inceptas, & vlteriùs vel de novo construendas & restaurandas: ac eorum posteris, iure patronatus, & præsentandi personam idoneam ad illa dum vaca-

sunt, licentiam concedendi.

62. Ac locationes & Alienationes de bonis immobilibus Ecclesiarum, Monasteriorum, prioratuum, administrationum vel officiorum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum & locorum factas: si in evidentem utilitatem illorum cesserint, Confirmandi & approbandi: ac singulos defectus si qui intervenerint in eisdem supplendi.

63 Necnon tempus præfixum Executoribus vltimarum voluntatum, ad illas exequendum prorogandi, ac Iuri Patronatus Laïcorum, ad effectum provisionum & commendarum ac unionum prædictarum, ea vice, pro medietate, & si ex causa permutationis fierent, vel lis penderet, aut ius Patronatus non ex fundatione vel dotatione acquisitum esset, in totum derogandi.

64. Necnon omnia & singula, quæ major Pœnitentiarius noster in dicta curia ex speciali, vel alia sibi concessa facultate, quomodolibet facere potest, & consuevit:

65. Ac quæ in prædictis & circa ea necessaria essent, seu quomodolibet opportuna faciendi, mandandi, ordinandi, & decernendi, per te vel alium, seu alios, auctoritate Apostolica tenore præsentium, concedimus facultatem: Decernentes te in omnibus & singulis facultatibus prædictis, in quibuscunque partibus, Regnis, Provinciis, terris, communitatibus, & locis prædictis, ac aliis ad quæ te declinare & morari contigerit:

66. Et cum illorum personis ac aliis, undecunque ad te venientibus, ac familiaribus tuis liberè uti posse: nonobstantibus defectibus & aliis prędictis, ac Lateranensis, Viennensis Pictaviensis & Generalis, ac aliorum Conciliorum, necnon piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, per

quem concessiones percipiendi fructus, in absentia sine præfinitione temporis fieri prohibentur : ac de una vel duabus dietis, in consilio generali edita, & aliis Apostolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus & ordinationibus : ac quibusvis Regulis Cancellariæ Apostolicæ editis, & edendis, quarum tempora durantia, ac etiam pluries prorogata, & decursa de novo concedere possis.

67. Quibus & aliis præmissis etiam in specie valeas Derogare, statutis quoque & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, Vniversitatum, Collegiorum & civitatum huiusmodi : necnon Ordinum quorumcunque etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, etiam si de illis servandis, & non impetrandis litteris, contra ea, & illis etiam ab illo, vel aliis impetratis, seu aliàs quovismodo concessis, non utendo, personæ quibus indultum de percipiendis fructibus in absentia huiusmodi concessum fuerit, præstitissent hactenus, vel in posterum, forsan præstare contigerit iuramentum, ac quibusvis Privilegiis, & indultis generalibus, vel specialibus Ordinibus quibuscunque etiam Cistercien. & Cluniacen. quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis, quæ præmissis quovis modo obstarent, per quæ præsentibus, non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus, de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis, quæ quoad hoc nolumus cuiquam suffragari.

68 Quibus omnibus & fundationibus quibuscunque, provt expedierit, secundum rei &

casus

casus exigentiam, ut tibi placuerit valeas derogare, quodque aliqui super provisionibus sibi faciendis, de huiusmodi, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales dictæ sedis, vel Legatorum eius litteras impetrarint: etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum: quibus omnibus personas, quibus per te de Beneficiis prædictis providebitur, in eorum assecutione volumus anteferri, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum præiudicium generari. Sed si locorum Ordinariis & collatoribus, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim ab eadem sit sede indultum quod ad receptionem, vel provisionem alicuius minimè teneantur: & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint: quodque de huiusmodi, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis, ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, conjunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri, seu commenda fieri per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia, generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus litterarum tuarum impediri valeat quomodolibet, vel differri: & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mentio specialis.

69. Et quia difficile esset præsentes in singulis litteris tuis super præmissis concedendis inseri, & ad omnia loca, in quibus de eis fides facienda esset, deferri, Volumus & decerni-

mus earum transsumptis, etiam per impressionem factis, & tuo sigillo munitis, & manu tui Secretarij, aut Regentis Cancellariæ tuæ subscriptis, dictisque litteris tuis absque earundem præsentium, in toto vel in parte, insertione, eam ubique fidem, in iudicio & extra adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si originaliter exhiberentur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quadragesimo sexto, tertio Kal. Martij, Pontificatus nostri, anno tertio decimo. *Sic signatum supra plicam*, G. de la Noz, *Et in dorso scriptum est*, Registrata apud Fabium, Secretarium.

Breve Pontificium ad Legatum.

PAulus Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Hieronymo, sancti Georgij ad velum aureum Diacono Cardinali, ad Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, nostro & Apostolicæ sedis Legato salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum nos nuper te ad claræ memoriæ Franciscum Francorum Regem tunc in humanis agentem pro nonnullis arduis & gravibus negotiis non solum sedem Apostolicam, sed etiam universam rempublicam Christianam concernentibus, nostrum, & eiusdem sedis Legatum de latere (tanquam pacis Angelum) de fratrum nostrorum consilio duxerimus destinandum, dictusque Franciscus Rex interim, sicut Domino placuit, rebus fuerit humanis exemptus, Nos cupientes ea quæ cum præfato Francisco Rege tractanda piè

ſanćteque inſtitueramus, cum eodem Henrico Rege tractari, ac benedicente Domino fœliciter ſuccedere, circumſpectioni tuæ per præſentes committimus & mandamus, quatenus ſuſceptum à te ad præfatum Franciſcum Regem officium Legationis huiuſmodi cum eodem Henrico Rege proſequaris, prout antea tibi fuerat injunctum.

Nos enim propterea tibi quòd litteris, mandatis, gratiis, & facultatibus per nos antea tibi conceſſis, perinde ac ſi te ad eundem Henricum Regem ſpecialiter, & expreſsè deſtinaviſſemus, uti liberè & licitè valeas, concedimus & indulgemus]: decernentes ſic per quoſcunque iudices & commiſſarios quavis auctoritate & poteſtate pro tempore fungentes, etiam ſanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinales, ac ſacri Palatij noſtri Apoſtolici Auditores iudicari, ſententiari, decidi, diffiniri & terminari debere, necnon irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus omnibus quæ in ſingulis ſuper Legationis huiuſmodi officio emanatis litteris voluimus non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis, indulti & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, Id Aprilis, Pontificatus noſtri anno tertio-decimo. *Sic ſignatum.* G. de la Noz. *Et in dorſo ſcriptum eſt*, Regiſtrata apud Fabium, Secretarium.

Summarium eorum quæ in præcedentibus Facultatis litteris continentur.

1. FAcultas Matrimoniales, & Beneficiales, ac alias spirituales causas (etiam appellationum,) ad forum Ecclesiasticum pertinentes, Delegandi.
2. Causas illas evocandi, & aliis committendi.
2. Beneficium restitutionis in integrum, adversus sententias, res iudicatas, contractus ac læsiones quascunque, concedendi.
3. Tabellionatusque officium, & tabelliones constituendi.
4. Milites auratos, Comitesque palatinos, & poëtas laureatos creandi.
4. Quoscunque idoneos, ad Doctoratus, & alios gradus, in quacunque scientia promovendi.
5. Quòd illi sic promoti, privilegiis studiorum generalium potiantur, & gaudeant.
6. Cum nobilibus & graduatis ad tria incompatibilia Dispensandi.
6 Cum non nobilibus, & non graduatis ad duo incompatibilia.
7. Ad duo similia, vel dissimilia, sub uno, duobus, vel tribus tectis.
7. Ad duo regularia cum regularibus, uti cum uno regulari ad unum seculare: etiamsi
8. alterum illorum fuerit conventuale, vel clastrale.
9. Ad unum regulare pro clerico seculari, dummodo illud conventuale aut claustrale

9. non fuerit.
10. Cum patientibus defectum natalium, (etiam regularibus,) ad quoscunque ordines & quæcunque beneficia se invicem compatientia.
11. Et cum eisdem si graduati non fuerint ad duo, & si graduati, ad tria incompatibilia.
12. Cum patientibus ætatis defectum (etiam regularibus,) ad unum curatum, vel alias incompatibile, etiamsi Parrochialis Ecclesia fuerit.
13. Vt dispensationum vigore obtenta, possint cedi, vel simpliciter, aut causa permutationis resignari, & loco dimissi, &c.
14. Alia, etiam curatum anno 17. recipere.
16. Inter tria incompatibilia non sint vltra duas Parrochiales.
15. Constituti in 16. ad Subdiaconatus, & in 18. ad Diaconatus, ac in 20. suarum ætatum annis ad presbyteratus ordines, si arctati, promoveri possint.
16. In ætate legitima constituti & arctati, ad omnes ordines, etiam extra tempora quibusvis diebus dominicis, vel festivis, etiam ad duos eodem die, à quocumque catholico Antistite liberè promoveri valeant
17. Obtinentes Beneficia curata, aut alias, sacros & presbyteratus ordines requirentia, usque ad septennium promoveri non teneantur.
18. Cum tertio & quarto etiam multiplici consanguinitatis seu affinitatis gradibus coniunctis, & quocunque impedimento publicæ honestatis non obstante, invicem matrimonialiter possint copulari, cum absolutione à censuris & legitimatione prolis.
19. Fructus Beneficiorum in altero illorum vel Romana curia residendo, aut littera-

rum studio generali insistendo (quotidianis distributionibus exceptis) percipiendi.
20 Quibuscunque personis liceat habere altare portatile.
21 In locis interdictis Missas & alia divina officia celebrandi, & audiendi.
22. Confessores idoneos eligendi.
23. Horas canonicas & alia divina officia secundum usum Romanæ Ecclesiæ, etiam iuxta ritum Breviarij noviter impressi (extra tamen chorum) recitandi.
24. Quòd quilibet sacerdos, aut Religiosus, Ecclesiastica Sacramenta ministrare valeat.
25. Quòd mulieres honestæ quæcunque monasteria monialium devotionis gratiâ ingredi valeant.
26. Quòd Parrochialium Ecclesiarum Rectoris eorum Parrochianos utriusque sexus ab omnibus peccatis & criminibus, ordinariis reservatis, absolvere possint.
27. Vota quæcunque per Parrochianos emissa, præterquam sedi Apostolicæ reservata, in alia pietatis opera commutare.
28. Quòd quicunque seculares vel Ecclesiastici, etiam Religiosi, etiam Ordinum mendicantium, sepulchrum Dominicum & alia pia loca Terræ sanctæ personaliter possint visitare.
29 Quòd liceat uti butiro & caseo in locis in quibus olei usus non habetur, & infirmis de carnibus vesci de consilio utriusque medici.
30. Iuramenta ad effectum agendi, ac etiam simpliciter relaxandi.
30. A reatu perjurij absolvendi, & perjuros ad priores honores, statum, & famam restituendi.
31 Quoscunque per saltum, vel furtivè ad sacros promotos absolvendi, & quod ad

reliquos ordines promoveri possint, dispensandi.
31. Cum quibusvis, qui Simoniæ labem, tam in Beneficiis, quam in ordinibus contraxerint, dispensandi.
33. Quoscunque qui post & contra extravagan. Execrabilis, Beneficia detinuerint, absolvendi, & ea Beneficia denuo conferendi.
34. Eos qui Parrochiales, vel alia Beneficia presbyteratus, vel alium ordinem requirentia, detinuerunt & intra annum promoti non fuerunt, absolvendi: 35. eisque novo de illis providendi.
36. Illos, qui in clericos, ac presbyteros, manus violentas injecerunt, absolvendi.
37. Etiam eos qui tempore bellorum, rapinas, sacrilegia, furta, & alia mala perpetraverunt.
37. Quodque qui horas canonicas omiserunt, & debito tempore non recitaverunt, aut inadvertenter dixerunt.
38. Religiosos etiam qui ob sui habitus non delationem, aut alias, reatum apostasiæ incurrerunt
39. Super irregularitate quacunque præterquam homicidij voluntarij, aut bigamiæ, ad quoscunque ordines, etiam sacros, & ad dignitates & beneficia, dispensandi.
40 Contra quoscunque (etiam laïcos) litterarum Apostolicarum falsarios, schismaticos, hæreticos, usurarios, raptores, & aliorum criminum reos, inquirendi.
41 puniendi, ac illos absolvendi.
42 Eosdem ad honores, dignitates, & Beneficia dispensandi, & in pristinum statum reducendi, infamiæque notam abolendi.
43. Ecclesias, Monasteria, Vniversitates, & Collegia, ac alia pia loca, exempta & non

exempta per ſe vel alium viſitandi, & ea reformandi.

44 Quæcunque ſtatuta & ordinationes Eccleſiarum, & ſtudiorum generalium, Monaſteriorum, ordinum & conventuum confirmandi & approbandi, omneſque defectus ſupplendi ac moderandi, corrigendi, & in melius reformandi.

45. Quotquot ſedis Apoſtolicæ Capellanos & Notarios Apoſtolica authoritate recipiendi, cum prærogativis ſedis ipſius notariis conceſſis.

46. Licentiam teſtandi, concedendi.

47. Reſignationes ſimpliciter, vel ex cauſa permutationis factas, recipiendi, & admittendi.

48. Beneficia etiam per obitum vacantia, etiam ſi reſervata vel affecta, aut de iure Patronatus laicorum exiſtentia, regularibus, vel ſecularibus conferendi.

49. De quibuſvis Monaſteriis tam virorum quam mulierum, ordinum quorumcunque, dummodo fructus virorum ducentos florenos non excedant, providendi.

50. Beneficia menſis Epiſcopalibus, capitularibus & conventualibus uniendi, & perpetuò, vel ad tempus, incorporandi.

50. Canonicos ſupernumerarios creandi.

51. Concordias & conventiones, ac in eis contenta, confirmandi, & approbandi.

52. Verum & vltimum vacationis modum pro expreſſis habendi.

53 Quaſcunque penſiones annuas, non mediatatem fructuum excedentes, ac etiam omnes fructus loco penſionum, reſignantibus, vel cedentibus, etiam ad ſucceſſores, reſervandi.

54. Penſiones reſervatas & reſervandas, ac fructuum reſervationes de conſenſu (etiam

anticipata solutione aliquorum annorum) cassandi & extinguendi.
55. A censuris quibuscunque impetrantes ad effectum absolvendi.
56. Quòd omnia & singula Beneficia &c. per impetrantes obtenta, habeantur pro expressis, prout & eorum veri valores annui.
58. Indulgentias septem annorum concedendi
59 Bona immobilia Monasteriorum, Ecclesiarum, & Beneficiorum permutandi, vendendi, & ad tempus longum locandi, ac in feudum & emphyteusim seu censum vel affictum concedendi.
60. Regulares personas utriusque sexus, etiam Ordinum mendicantium de eorum domibus, Monasteriis, & locis, etiam aliorum ordinum, etiam non mendicantium, transferendi.
61. Ecclesias, Monasteria, & domos Ordinum mendicantium, & Beneficia Ecclesiastica de novo fundandi & dotandi, collapsaque reparandi, & in fundatione licita & honesta imponendi onera.
61 Ecclesias fundantibus aut dotantibus & reparantibus, eorumque posteris ius patronatus concedendi.
61. Alienationes & locationes de bonis immobilibus beneficiorum factas, confirmandi, defectusque supplendi.
62 Tempus executoribus testamentorum præfixum, prorogandi.
63. Iuri Patronatus laicorum derogandi.
64. Quæ maior Pœnitentiarius in curia Romana potest, faciendi.
66. Constitutionibus conciliaribus, ac regulis Cancellariæ Apostolicæ derogandi.
67. Etiam statutis, & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, Vniversitatum, Collegiorum & civitatum, ac Ordinum quorumcunque.

67. Etiam Privilegiis & indultis, Ordinibus quibuscunque, etiam Cluniacen. & Cistercien. concessis, confirmatis, & innovatis.
68. Etiam & fundationibus omnibus, secundum rei, & casus exigentiam.
69. Quòd transsumptis (etiam per impressionem factis) litterarum facultatis huiusmodi fides in iudicio & extra iudicium adhibeatur.

Senatus Parisiensis Decretum circa Mandata Legationis, Her. Cardinali S. Geor. data.

Extraict des Registres de Parlement.

Apres avoir veu par la Cour, toutes les Chambres assemblées, les Bulles Apostoliques de la Legation du Cardinal saint George au Voile d'or, & facultez declarées en icelles, à luy octroyees par nostre S. Pere le Pape, ensemble les Lettres patentes du Roy données à saint Germain en Laye le 29. iour de May dernier passé, & les Registres de la Cour : & ouy le Procureur general du Roy, a esté conclu qu'elles seront leuës, publiées & enregistrées en icelle sous les limitations, modifications & restrictions contenuës esdites Lettres patentes du Roy, decernées sur lesdites Bulles, & sur celles des Legations des Cardinaux de Farneze & Sadolet, & sous les modifications & declarations faites par ladite Cour, sur la verification desdites Bulles.

A sçavoir, qu'il ne pourra exercer iurisdiction sur les sujets du Roy, & demeurans en ce Royau-

me, païs, terres & seigneuries dudit Seigneur, esquels s'estend ladite Legation; soit par citation, evocation, delegation, & autrement, encore que ce fust du consentement desdits sujets, ou entre ceux qui sont exempts des Iurisdictions Ecclesiastiques, & immediatement quant à ce sujets au saint Siege Apostolique, & dont les causes y seroient legitimement deuoluës; quant ausquels neanmoins il pourra bailler Iuges deleguez és parties desdits Royaume, païs, terres, & Seigneuries; desquels les appellations, si aucunes estoient interjettées, y seront traitées iusques à la finale decision d'icelles, selon la teneur des Concordats faits entre ledit saint Siege Apostolique, & ledit Seigneur.

Aussi ne pourra user de la faculté de Legitimer les Bastards & illegitimes, sinon pour estre promeus aux saints Ordres, Benefices & estats de l'Eglise, & non pour les rendre capables de succeder, ou leur estre succedé, ny d'obtenir offices & estats seculiers; & encores pourveu que és legitimations & expeditions qui seront faites par luy pour le regard desdits saints Ordres, Benefices & estats de l'Eglise. il ne derogera aux fondations seculieres, ou privileges obtenus en faisant lesdites fondations par les seculiers ou Ecclesiastiques qui les auroient faites sur leurs patrimoines & biens seculiers: ne pareillement aux coustumes, statuts & autres constitutions seculieres.

Aussi ne fera aucunes unions ou annexes de Benefices à la vie des beneficiez, ne autre temps: mais baillera seulement les rescrits delegatoires pour l'effet desdites unions qu'il voudra faire selon la forme du Concile de Constance, & non autrement.

Pareillement, qu'il ne pourra Dispenser les Graduez qui seront par luy pourveus, du cours

de leurs estudes ny autrement, pour estre capables des nominations des Benefices, & autres droits & prerogatives contenus esdits Concordats: ne creer aucunes Pensions sur les Benefices de cedit Royaume, pays, terres, & Seigneuries, encore que ce fust du consentement des beneficiez, sinon au profit des resignans, quand ils resigneroient à cette charge, ou quand ce sera pour la pacification des Benefices litigieux : ne permettre qu'aucun resignant puisse retenir au lieu de pension tous les fruits d'un Benefice resigné.

Aussi ne pourra bailler permission d'Aliener les biens immeubles des Eglises pour quelque utilité ou evidente necessité que ce soit, & par quelque forme & maniere de contract, soit de vendition, permutation, infeodation, censive, emphyteose, bail à rente, à loüage, à longues années, encore que lesdits Benefices & Eglises fussent exempts & immediatement sujets audit S. Siege Apostolique : mais pourra seulement bailler rescrits delegatoires aux sujets & habitans de cedit Royaume, pays, & seigneuries, pour connoistre, traiter, iuger & decider desdites alienations, utilité évidente, & urgente necessité, & de cela connu selon la forme de droict, interposer confirmation & decret, ainsi que la matiere le requerra.

Pourveu aussi que des Abbayes & Monasteres soit de Religieux ou Religieuses desdits Royaume, pays & seigneuries, de quelque grande ou petite valeur qu'ils soient ou puissent estre, & encore qu'ils n'excedassent l'estimation de deux cens florins de Chambre Apostolique de revenu annuel, il ne pourra faire aucunes provisions, soit en titre, en commande, à vie ou à temps, ny autrement en quelque maniere que ce soit, sinon à la Nomination dudit Seigneur suivant lesdits Concordats.

Aussi ne pourra conferer les Benefices au pre-

judice des Nominations concedées aux Conseillers de la Cour par nostre saint Pere à la nomination du Roy.

Et pareillement, qu'il ne pourra exercer Iurisdiction soit par luy, ou ses deleguez, sur les sujets lais du Roy, soit en matiere de faux, usures, separations de mariez quant aux biens, petition de dot, restitutions de biens mal pris par contracts illicites & usuraires, perturbation du repos public, soit par introduction de nouvelles sectes seditieuses ou heresiques, où il n'est question que de faict, ou autrement en quelque maniere que ce soit, dont la connoissance appartient audit Seigneur, ou à ses Iuges : ny semblablement les absoudre desdits cas, sinon quant à la conscience & Iurisdiction penitentielle.

Et qu'il ne pourra bailler permission aux gens d'Eglise de cedit Royaume, & seigneuries, ou autres tenans Benefices en iceux, mesme aux Reguliers & Religieux Profez, de Tester des biens & fruits de leursdits Benefices situez audit Royaume, contre les coustumes des pays & provinces d'iceluy, redigées par écrit, & émologuées, approuvées, & enregistrées en ladite Cour.

Reservé aussi qu'il ne pourra déroger, ny prejudicier par ses provisions beneficiales ou autrement, aux Fondations laïcales & droits des Patrons lais de cedit Royaume.

Pareillement ne pourra user des facultez de Dispense à luy octroyées, au prejudice des loüables coustumes & statuts des Eglises Cathedrales & Collegiales de ce Royaume, concernans l'entretenement, continuation, ou augmentation du divin service, si sur ce y a approbation, privilege, & confirmation Apostolique octroyée pour la cause susdite ausdites Eglises à la requeste & supplication du Roy Patron d'icelles Eglises, encor que lesdits privileges, octrois, & concessions soient subsequentes les fondations desdites Eglises.

Outre ne pourra user de la faculté à luy octroye, de conferer plusieurs Benefices sub eodem tecto, *quant à deux Chanoinies, Prebendes ou dignitez en mesme Eglise Cathedrale & Collegiale, soit à vie, ou a certain temps, pour eviter à la diminution notable du diuin service, de la decoration de l'ordre & estat Ecclesiastique esdites Eglises.*

Aussi ne pourra ledit Legat user de la faculté à luy octroyée, de Proroger le temps donné aux Executeurs des testamens, pour faire & parfaire l'execution d'iceux, pource que sous ombre de ladite prorogation de temps, ils pourroient longuement differer d'accomplir les dernieres volontez des defunts, contre leur intention, & aussi ladite prorogation seroit au prejudice des heritiers qui doivent esdits pays coustumiers estre saisis des biens meubles, incontinent apres l'an de l'execution passé, desquels meubles lesdits executeurs sont saisis dedans l'an.

Plus n'usera de la faculté à luy octroyée, de Convertir les Legs pitoyables en autres usages, contre la volonté des defunts, si ce n'est és cas esquels icelle volonté ne pourroit estre accomplie formellement, & qu'il seroit besoin faire ladite commutation; pourveu qu'audit cas elle soit equipollente à ce qui avoit esté ordonné par le testament, ou autre disposition de derniere volonté.

Ne pourra aussi ledit Legat déroger à la Regle de verisimili notitia, *&* de publicandis resignationibus in partibus: *ny pareillement faire aucunes Compositions avec ceux qui auront esté vrais Intrus és Benefices, sur les fruits mal pris par eux & perceus, ny les leur remettre en tout ou partie, attendu qu'ils doivent estre convertis en l'utilité des Eglises, sous le nom & titre desquelles ils ont esté perceus.*

Aussi ledit Legat és collations & provisions des Benefices qui seront resignez entre ses mains

ne pourra ordonner que sur lesdites resignations foy entiere soit adjoustée au contenu des Bulles, sans exhibition des procurations, en vertu desquelles lesdites resignations ont esté faites, ou autre preuve valable de ladite procuration ; & ce quant au prejudice du pretendu resignant, s'il en fait contradiction ou denegation.

Semblablement ledit Legat és collations & provisions de benefices qui seront par luy faites, n'usera de la clause anteferri, ou autre semblables au prejudice de ceux ausquels au precedent, & deslors de la provision par luy faite, seroit acquis droit pour obtenir ledit benefice, en esperance certaine qu'aprés la requisition faite par eux, par vertu du mandat ou grace Apostolique au Collateur ordinaire, de leur conferer le Benefice vacant, & par ce moyen leur seroit acquis vray droict pour obtenir ledit Benefice, en esperance contraire, comme dit est.

Ne pourra aussi ledit Legat connoistre des Causes Ecclesiastiques en premiere instance, ne user d'evocations au preiudice du Chapitre de causis, contenu esdits Concordats. Ny user de sequestration reelle en matiere beneficiale, ou autre Ecclesiastique ; Ny connoistre pareillement des crimes qui ne sont purs Ecclesiastiques, ores qu'ils fussent mixtes a l'encontre des purs laiz, mais seulement à l'encontre des gens d'Eglise.

Et ne pourra user de condamnations pecuniaires esdits crimes purs Ecclesiastiques contre les laiz, & quant aux gens d'Eglise en pourra user selon les Sanctions Canoniques, sans contreuenir aux saints Decrets Conciliaires contenus en la censure canonique.

N'usera aussi de Restitutions en entier, ou rescisions de contracts faits entre gens laiz, ou sur matieres reelles, ores que les contractans fussent personnes Ecclesiastiques. Ny pareillement sur les contracts passez entre quelconques person-

nes laiz ou Ecclesiastiques, contenans simples obligations personnelles, si lesdits contracts sont receus par Notaires & Tabellions; & sous seels Royaux, ou seel seculier, mais seulement usera de la faculté de restituer en entier, ou entre laiz & clercs seulement, contenans simples obligations personnelles, & qui seront passées seulement de parole pardevant témoins, ou receus pardevant Notaires Ecclesiastiques, & dont la connoissance devroit appartenir au Iuge d'Eglise, & non autrement.

Ne pourra aussi restituer ny habiliter les laiz contre l'Infamie par eux encouruë, mais seulement les clercs quant aux ordres, offices, dignitez & autres actes Ecclesiastiques. Ne pourra aussi user de la faculté de creer Pensions, si ce n'est, comme dessus est dit, conformément aux saints Canons Conciliaires, & autres Canoniques Sanctions. Ny donner permission à aucun ayant pension creée sur un Benefice de ce Royaume, d'icelle pension transferer à autre personne. Et outre à la charge qu'il ne pourra user de la puissance de conferer les Benefices de cesdits Royaume, pays & seigneuries, sinon pendant qu'il y sera, & non quand il sera en pays hors de l'obeissance du Roy. Et qu'à son partement il sera tenu laisser és mains de quelque notable & fidele personnage, les Registres des expeditions faites durant sadite Legation, pour expedier à ceux quil appartiendra. Et generalement qu'il ne pourra faire aucune chose preiudiciable ou derogeante aux saints Decrets, Concordats, Conciles generaux de l'Eglise, droits, franchises & Libertez de l'Eglise Gallicane, & des Universitez & Estudes publiques de cedit Royaume & Seigneuries. Et de ce que dessus sera tenu bailler Lettres en forme valable. Fait en Parlement le 23. Iuin 1547. Signé, du Tillet.

Registra & sigillum Legationis Delegatis à curia Senatoribus tradenda.

Extraict des Registres du Parlement, du 18. Fevrier 1551.

CE iourd'huy la Cour a ordonné aux Dataire & Referendaire du Legat du saint Siege Apostolique en France, venus en ladite Cour, dire & advertir ledit Legat que suivant la promesse qu'il a cy-devant faite aprés la publication des Bulles de sa Legation en ladite Cour, il eust avant son partement de la ville de Paris à mettre entre les mains de M. Nicole Prevost Conseiller du Roy en ladite Cour, les Registres des expeditions qu'il avoit faites depuis sadite Legation publiée en ladite Cour; & entre les mains de M. François Demyer aussi Conseiller du Roy en icelle Cour, le seel d'icelle Legation, comme ont accoustumé de faire les autres Legats; à tout le moins quand iceluy Legat seroit à Lyon, mettre le tout és mains du Lieutenant general de la Seneschaussée de Lyon, ou de l'Official de la Primace dudit Lyon, appellé ledit Lieutenant general, pour les envoyer respectivement ausdits Prevost & Demyer, & de ce certifier ladite Cour: autrement que l'on n'aura foy aux expeditions qui se trouveront par luy faites, comme estans nulles.

Depuis & le dernier iour d'Aoust 1552. Veu par la Cour la Requeste à elle presentée par le Procureur general du Roy, par laquelle attendu que par Arrest d'icelle avoit esté ordonné que le

Cardinal Veralle Legat dernier venu en France mettroit les Registres & expeditions estans pardevers luy avec le seel, és mains des Commissaires deputez par la Cour, attendu que ledit Legat se retiroit à Rome : ce neanmoins iceluy Legat auroit seulement laissé les expeditions & Registres estans de present és mains de M. Nicole Prevost Conseiller en icelle, & sans y avoir remis ledit seel, suivant l'Ordonnance de ladite Cour, chose qui estoit de grande importance, & qui pourroit empescher la delivrance des expeditions necessaires pour les parties : il requeroit pour le bien public estre ordonné que ledit Prevost Conseiller pourra pour le faict desdites expeditions user de son seel, ou autre seel qu'il plaira à la Cour ordonner, comme seel emprunté au defaut & subside de celuy dudit Legat : VEU ledit Arrest, & tout consideré, ladite Cour ordonne que pour le seel des expeditions qui se trouveront necessaires sur les Registres dudit dernier Legat estans pardevers ledit Prevost, se pourra iceluy Prevost aider de son scing & seel, ou autre tel qu'il advisera comme seel emprunté : & foy sera adioustée ausdites expeditions & Bulles, comme si elles avoient esté faites & expediées par ledit Legat. Aussi sera foy adioustée aux extraicts des signatures estans ausdits Registres, faits parties appellées, comme si les Bulles avoient esté levées en forme.

Formula juramenti præſtiti à I. F. ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali Mauroceno nuncupato, Henrico III. Francorum Regi Chriſtianiſſimo 1576.

I. F. ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis M. nuncupatus ad H. Francorum Regem Chriſtianiſſimum, & univerſum illius Regnum, Dominia, Ducatus, civitates & loca ei ſubjecta, ſanctæ Sedis Apoſtolicæ de latere Legatus, juro & promittio in verbo Cardinalis per ſacros ordines meos manibus ad pectus politis, Chriſtianiſſimo Regi, me Legati munere non functurum, nec facultatibus mihi à ſancta Sede conceſſis uſurum, niſi quandiu in Regno ero, & ſuæ Majeſtati Chriſtianiſſimæ placuerit, adeò ut certior factus de illius voluntate, illi conveniente Legati nomen, & ius continuò ſim depoſiturus: ſimulque omnium quæ gerentur à me, Legatione finitâ, codicillos relicturum in manibus ejus, quem voluerit ſua Chriſtianiſſima Majeſtas: item leges, & ſtatuta, & conſuetudines Regni ſervaturum, nec vllo modo auctoritati & iuriſdictioni Regiæ, juribus, Libertatibus & privilegiis Eccleſiæ Gallicanæ, & Vniverſitatum derogaturum. In quorum teſtimonium has præſentes manu mea ſubſcripſi, ac præterea ſigillo meo muniendas curavi. I. F. C. M.

Publié par M. Servin Advocat du Roy.

BVLLA LEGATIONIS Em. Flavij Card. Chisij anno 1664.

ALexander Episcopus servus servorum Dei, Dilecto Flavio tituli sanctæ Mariæ de populo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Chisio nuncupato, ad Charissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Franciæ & Navarræ Regem Christianissimum, & universum illius Regnum, ejusque Provincias, dominia, civitates, oppida, terras & loca eidem Regi subjecta, dictoque regno adjacentia, & ad quoscumque etiam Christianos Principes, cæteraque alia loca, ad quæ te declinare contigerit, nostro, & Apostolicæ Sedis de latere Legato, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Romanus Pontifex, cum suos, & Sedis Apostolicæ Legatos, ad Reges, & populos Christianos, eorumque Regna, Provincias, & dominia de latere mittit, multis illos privilegiis, & facultatibus Apostolicis, prout personarum, temporum, & locorum ratio exigit, cumulare consuevit: ut illi eisdem facultatibus, & privilegiis muniti, possint in functione suæ Legationis, personis de eadem sancta sede benemeritis, aliisque fidelibus, & devotis, de ipsius sanctæ Sedis benignitate gratias, & privilegia liberaliter impertiri. Idcircò cùm hodie Te, qui noster secundum carnem ex fratre nepos existis, ad charissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Franciæ & Navarræ Regem Chri-

stianissimum, ac universum illius Regnum, ejusque Provincias, Dominia, Civitates, Oppida, Terras, & loca, eidem Ludovico Regi subjecta, & dicto regno adjacentia, & ad quoscumque Christianos Principes, eorumque Dominia, cæteraque alia loca ad quę te declinare contigerit, nostrum, & dictæ Sedis de Latere Legatum destinaverimus; ut mandatis, consiliisque nostris instructus, negotia tuæ prudentiæ commissa cum eodem Ludovico Rege nostro, & Sedis Apostolicæ prædictæ nomine, pertractes; Nos ut Regni, & personarum, ac locorum eorumdem saluti, & statui operâ tuâ consulatur, hoc tuum munus specialibus facultatibus, concessionibus & indultis prosequendum censuimus, quibus tamen pro data tibi à Domino prudentia, moderatè ad Dei gloriam, & populorum ædificationem, ac ipsius sanctæ Sedis dignitatem utaris, provt in Domino duxeris expedire. Itaque, ut personis Regni, Provinciarum, civitatum, terrarum, & locorum prædictorum, ac aliis ad te undecumque confluentibus, ubicumque domicilium habuerint, & undecumque originem trahant, opportune consulere, teque erga illos gratiosum & benignum exhibere possis.

1. Circumspectioni tuæ per te, vel alium, seu alios viros probos, & idoneos, quascumque etiam Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, Parrochiales, aliasque Ecclesias, necnon Monasteria, tam virorum, quàm mulierum, Prioratus, Præposituras, & loca sæcularia, ac etiam S. Benedicti Cluniacensis, Cisterciensis, Præmonstratensis, Grandi-montensis, Fontis-Ebraldi, & quorumcumque aliorum Ordinum, etiam Mendicantium, ac institutorum, & Congregationum quarumcumque Re-

gularium, ac etiam Hospitalia, quantumvis exempta, dictæque Sedi mediate vel immediate subjecta, vel quocumque alio privilegio suffulta, eorumque Capitula, Conventus, Vniversitates, Collegia, & personas, tam sæculares, quàm regulares, & ut præfertur exemptas, & subjectas, quoties tibi videbitur, Apostolica autoritate juxta sacros Canones, & decreta sacri Concilij Tridentini, Visitandi, corrigendi, ac tam in Capite, quàm in membris reformandi, ac illos, & illa in eorum pristinum statum, formam, regulas, & instituta, vitam, disciplinam, & observantiam regularem, restituendi, & redigendi, atque aliàs providendi, & statuendi.

2. Necnon prout occasio rerumque qualitas exegerit, Constitutiones, consuetudines, ac mores, & alia quæcumque, quæ mutatione, correctione, emendatione, revocatione & renovatione, vel etiam ex integro editione indigere cognoveris, mutandi, corrigendi, emendandi, revocandi, renovandi, & de novo edendi, vel etiam iam edita promulgandi, & confirmandi, & debitæ executioni mandari faciendi, dummodo sacris Canonibus, & Concilij Tridentini decretis non adversentur.

3. Abusus quoscumque, & pravos mores & consuetudines, tollendi, & abrogandi.

4 Et in personas tam sæculares, quam regulares, & mendicantes, & quomodolibet exemptas, & privilegiatas, malè viventes, seu relaxatas, atque ab earum institutis deviantes, seu aliàs quomodolibet delinquentes diligenter inquirendi, corrigendi, emendandi, coercendi, & puniendi, vel ad debitum, & honestum vitæ modum revocandi, provt iustitia suaserit, & ordo dictaverit

rationis ; & quidquid inde statueris , & ordinaveris perpetuò obſervari faciendi.

5. Contra inobedientes , falſarios , uſurarios , raptores , incendiarios , alioſque criminoſos , & delinquentes quoſcumque, etiam exemptos , eorumque fautores , & receptatores , cujuſcumque dignitatis , ordinis , & conditionis fuerint , per viam accuſationis, vel denunciationis , etiam ex officio , ac etiam ſummariè, ſimpliciter , & de plano , ac etiam ſine ſtrepitu , & figura judicij , ſimiliter inquirendi , & procedendi ; reoſque, provt Canonicæ requirunt ſanctiones , ut aliàs tibi videbitur expedire , puniendi.

6. Inſuper prædictorum Criminum, & alias quaſcumque Criminales, Civiles, Matrimoniales , & Beneficiales meras , & mixtas , Eccleſiaſticas , & quaſvis alias ad forum Eccleſiaſticum pertinentes cauſas , præterquam in prima inſtantia , niſi per appellationem ab irreparabili gravamine , vel Sententia vim diffinitivæ habente , tam per viam recurſus , vel ſimplicis querelæ.

7. Quin etiam quarumcumque Appellationum à quibuſcumque judicibus ordinariis, & etiam à ſede prædicta Delegatis , interpoſitarum , & dicta durante legatione interponendarum, vigore , ac aliàs quomodolibet pro tempore devolutas , & devolvendas , motas, & movendas , cum omnibus earum incidentibus , dependentibus, emergentibus annexis, & connexis, etiam ſummariè, ſimpliciter , & de plano , ac ſine ſtrepitu , & figura judicij, ſolâ facti veritate inſpectâ , terminiſque ſubſtantialibus , etiam unico contextu ſervatis, vel illorum loco præfixo termino arbitrio tuo , audiendi , cognoſcendi , & fine debito, & provt juris fuerit terminandi.

8. Et ad hunc cæterorumque contingen-

tium effectum quoscumque etiam per Edictum Publicum, constito prius etiam summariè, & extrajudicialiter de non tuto ad illos accessu, citandi, & monendi, eisque, ac etiam quibusvis judicibus, cæterisque personis, quibus, & quoties opus fuerit, etiam per simile Edictum, ac etiam sub Censuris Ecclesiasticis, & aliis tuo vel delegatorum tuorum arbitrio infligendis, imponendis, moderandis, & applicandis pœnis, exhibendi.

9 Et contra eos, & alios, provt opus fuerit, procedendi, & exequendi, ac contra eosdem, & alios inobedientes, contumaces, & rebelles quoscumque, Censuras, & pœnas prædictas, etiam iteratis vicibus aggrauandi, Interdictum Ecclesiasticum apponendi, & relaxandi, auxiliumque brachij sæcularis invocandi.

10. Seu causas ipsas alij, vel aliis idoneis personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, modo & forma præmissis, ac cum simili, vel limitata potestate, præterquam in eadem prima instantia, ut supra, pariter audiendas, & ut præfertur, terminandas, committendi, & delegandi.

11. Quascumque personas adversus Sententias, res judicatas, & Contractus quoscumque in integrum provt juris fuerit Restituendi.

12. Iuramenta quæcumque ad effectum agendi dumtaxat, ex causa relaxandi.

13. Quoscumque, á quibusvis Censuris, & pœnis, simpliciter, vel ad cautelam, si, & postquam congruè, provt debent, tam partibus quam judicibus satisfecerint, ac provt juris fuerit, absolvendi.

14 Præterea quoscumque ad te recurrentes, qui Homicidium, etiam voluntarium, Sacrilegium, simoniam, & perjurij reatum quo-

quomodocumque commiſerint, quique bellis interfuerint, manus violentas, in Clericos, & Presbyteros, non tamen Epiſcopos, vel ſuperiores Prælatos, nec in favorem hæreſis, aut hæreticorum, injecerint.

15. Nec non qui ratione Beneficiorum Eccleſiaſticorum, & per eos obtentorum, Horas canonicas non recitaverint; vel qui infra tempus à jure ſtatutum, vel in fundatione, aut aliàs requiſitum, ſe ad ſacros Ordines promoveri non fecerint; & qui ante legitimam ætatem, ad ſacros Ordines, ſine diſpenſatione Apoſtolica vel dimiſſoriis ſui Ordinarij, aut extra tempora à jure ſtatuta, aut per ſaltum, aut aliàs ex quavis cauſa malè promoveri ſe fecerint.

16. Quique Beneficia Eccleſiaſtica incompatibilia, & contra conſtitutionem felicis recordationis Ioannis P. P. XXII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit *Execrabilis*, aut aliàs indebitè detinuerint; etſi ipſi, ac etiam alij quicumque & aliis quibuſcumque cauſis, fructus Eccleſiaſticos indebitè quomodocumque perceperint.

17. Et præterea eos, qui Adulterium, inceſtum, fornicationem, aut aliud quodcumque peccatum carnis perpetraverint.

18. Nec non harum, & ſupplicationum Apoſtolicarum Falſarios, Vſurarios, raptores, incendiarios, & aliorum quorumcumque criminum ad forum Eccleſiaſticum pertinentium reos, tam Clericos, quàm Laïcos, ſi hoc à te humiliter petierint.

19. Homicidas, voluntarios videlicet.

20. Ac in ſuſceptis Ordinibus Simoniacos, ac falſarios, eis ab altaris miniſterio perpetuo; ante ætatem vero legitimam promotis, tamdiu ab executione ſuorum Ordinum, quamdiu ante ætatem legitimam promoti

fuerint, & amplius arbitrio tuo suspensis alios verò simoniæ labe, occasione Beneficiorum infectos, Beneficiis ipsis prius realiter, & cum effectu dimissis.

21. Et qui Beneficia contra dictam constitutionem *Execrabilis*, aut aliàs indebitè detinuerint, illis pariter dimissis: necnon, qui fructus Ecclesiasticos indebitè perceperint, illis pro facultate impetrantium, arbitrio tuo Ecclesiis, ac locis, unde profecti sunt, restitutis, vel in pauperes erogatis, vel etiam ipsis impetrantibus in toto, vel in parte remissis; usurarios verò, factâ priùs debitâ usurarum restitutione; falsarios autem, incendiarios, & raptores, facta condigna satisfactione, cæteroque injunctis pœnitentiis salutaribus, aliisque injungendis, in utroque foro Absolvendi.

22 Nec non cum omnibus & singulis prædictis, super Irregularitate per eos occasione præmissorum, vel aliàs quomodolibet, præterquam occasione Homicidij voluntarij, simoniæ realis, & bigamiæ contracta, sive ex eo quod hujusmodi sententiis, Censuris, & pœnis ligati, divinis, non tamen in contemptum clavium, se immiscuerint; quodque eadem nonobstante, nisi aliud Canonicum obsistat impedimentum,& cum patientibus defectum natalium, præterquam ex Presbytero, nec non corpore vitiatis, dummodo tanta non fuerit deformitas, quòd scandalum generetur in populo, ut promoveri possint ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus Ordines servatâ formâ Concilij Tridentini, & in illis promoti in altaris ministerio ministrare,ac quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum Curâ, & sine Curâ obtinere, vel retinere, dummodo plura simul non, alia quam quæ juxta Concilij Tridentini decreta permittuntur, dispensandi.

23. Inhabilitatis, & infamiæ maculam, sive notam, contra eos insurgentem abolendi, & eos in pristinum, & eum, in quo anteà erant, statum restituendi.

24. Sed & Apostatas ab Ordine, seu Religione, postquam ad ovile redierint, vel, si necessitas, aut utilitas postulaverint, ad alios Ordines pares, vel strictiores transierint, etiam in utroque foro similiter absolvendi, & cum illis, super irregularitate per eos propterea contracta, dispensandi.

25. Nec non quoscumque alios utriusque sexus, tam sæculares, quam cujusvis Ordinis regulares, in omnibus, & quibuscumque aliis Casibus, tam Ordinariis locorum, quam dictæ sedi quomodolibet reservatis, & contentis in litteris die Cœnæ Domini legi consuetis, ab Excommunicationis, aliisque sententiis, & Censuris Ecclesiasticis, quas propterea quomodolibet incurrerint, præterquam tamen in casu hæresis, & schismatis, nisi iuxta facultatem, per alias nostras litteras super hoc particulariter expeditas, tibi concessam, & formam in eisdem litteris præscriptam, ac iniectionis manuum violentarum in personas Episcoporum, & superiorum Prælatorum, salutaribus pœnitentiis injunctis, ac aliis injungendis in utroque foro per te, vel alium, seu alios à te deputandos, similiter absolvendi.

26. Insuper ut quibusvis in ætate legitima constitutis, & aliis idoneis Clericis, qui competenter Beneficiati, & adeo arctati fuerint ratione Beneficiorum per eos obtentorum, ut si tempora à jure statuta expectarent, Beneficia ipsa, propter eorum non promotionem vacarent, ut ad titulum Beneficij huiusmodi, vel etiam ubi Ecclesiarum, & horum necessitas, & utilitas postulaverit, juxta prædicti

Concilij Tridentini Decretum, & ad titulum patrimonij, etiam ad ſacros, & Presbyteratus Ordines à ſuo Epiſcopo in unitate fidei, & Apoſtolicæ ſedis obedientia perſeverante, vel cum eiuſdem dimiſſorialibus litteris, à quocumque alio, quem maluerint, Catholico antiſtite, gratiam, & communionem dictæ ſedis Apoſtolicæ habente, extra Romanam curiam, & in propria Diœceſi reſidente, etiam quoad ſacros ordines tribus Dominicis, vel aliis de præcepto Eccleſiæ feſtivis diebus continuis, vel interpolatis, etiam extra tempora à iure ſtatuta, annique curriculo non expectato, ab interſtitiis, à Concilio prædicto præſcriptis minimè ſervatis, iuxta formam tamen conſtitutionis recolendæ memoriæ Vrbani PP. VIII. contra malè ordinatos, & ordinantes editæ promoveri, & in illis ſic promoti in altaris miniſterio miniſtrare poſſint, licentiam, & facultatem tribuendi, & concedendi.

27. Vlteriùs quaſvis perſonas, quæ invicem ſecundo, ac tertio mixto, vel tertio, aut quarto ſimplici, vel tertio, aut quarto mixto conſanguinitatis, vel affinitatis gradibus coniunctę ſunt, & ſeſe attinent, matrimonium de facto ſcienter, vel ignoranter de præterito, ſive hactenus contraxerunt, ac etiam copula carnali ſubſecuta conſummarunt, ab inceſtus reatu, & excommunicationis, aliiſque Eccleſiaſticis Sententiis, Cenſuris, & pœnis propterea incurſis, iniunctis tamen pœnitentiis ſalutaribus, in utroque foro abſolvendi, atque cum illis, quod impedimento tertii, vel quarti ſimplicis, aut tertii, aut quarti mixti conſanguinitatis, aut affinitatis graduum huiuſmodi nonobſtante, in iam contracto matrimonio remanere, vel illud de novo contrahere, ac in facie Eccleſiæ de no-

ro ſolemnizare, iuxta Decretum memorati Concilii Tridentini liberè, & licitè valeant; dummodo tamen mulieres propter hoc raptæ non ſint, prolem ſuſceptam, & ſuſcipiendam exinde legitimam decernendo, diſpenſandi.

28. Ac inſuper cum aliis perſonis, quæ in quarto ſimplici, vel duplici gradu invicem coniunctæ ſunt ſeu ſe attinent, & matrimonium invicem contrahere cupiunt in futurum, ſive, quia vir, vel alius non obligatus mulierem nullam dotem habentem dotare, aut vir ipſe eam cum dote minus competenti ducere voluerit, ſeu ſi locus anguſtus, & contrahere volentes, aut nobiles, aut in illis principales fuerint, ſeu quia ipſi in civitatibus, ſeu oppidis inſignibus primarii paris conditionis perſonas invenire nequiverint, vel ubi mulier in propria terra, caſtro vel loco virum ſibi non attinentem, cui honeſte nubere poſſit, minime invenerit, & ſi extra nubere cogeretur, dotem ad id in bonis ſtabilibus competentem non habuerit, ac etiam pro ſedandis inimicitiis utriuſque parentum, fratrum, cognatorum, vel affinium ante contractum matrimonium, ex alia cauſa intercedentibus, & pace ineunda, aliiſque huiuſmodi caſibus, & aliis quibuſcumque cauſis, quæ tibi videbuntur, & etiam ſine earum expreſſione, & pro tuæ voluntatis arbitrio diſpenſandi, & ſimili modo ſuper impedimento publicæ honeſtatis, iuſtitiæ, ubi ſponſalia duntaxat non tamen malitioſè interceſſerint.

29. Necnon ſuper Cognatione Spirituali, de contracto tantum, non tamen inter levatum, & levantem, matrimonium inter ſe de novo contrahere, & in facie Eccleſiæ ſolemniſare, & poſtquam contractum fuerit in eo remanere.

30. Ac pariter, qui per fornicationem, aut adulterium se polluerint, dummodo in mortem defuncti coniugis neuter machinatus fuerit, etiam si tales illud carnali copula consummaverint, prolemque exinde susceperint, ipsos similiter ab incestus reatu, & excommunicationis, aliisque Censuris Ecclesiasticis propterea incursis, in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde iis pro modo culpę pœnitentia salutari, & aliis, quæ de iure fuerint iniungenda, absolvendi, utque etiam matrimonium de novo inter se contrahere, &, ut præfertur solemnizare, ac pariter in eo remanere liberè, & licitè valeant, similiter dispensandi, prolemque exinde susceptam, & suscipiendam legitimam decernendi, atque nunciandi.

31. Ac etiam quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura sæcularia, nec non Cluniacensis, Cisterciensis, Præmonstratensis, Grandi-Montensis, Fontis-Ebrardi, & quorumcumque aliorum Ordinum regularium, intra limites tuæ legationis consistentia: &, si sæcularia, dignitates, Canonicatus, vel Præbendæ, personales administrationes, vel Officia in Cathedralibus, vel Metropolitanis, vel Collegiatis Ecclesiis, & dummodo dignitates ipsæ in Cathedralibus, & Metropolitanis post Pontificales maiores, vel in Collegiatis huiusmodi principales non sint, aut Parrochiales Ecclesiæ, vel earum perpetuæ Vicariæ; regularia vero Beneficia huiusmodi, præposituræ, præpositatus, dignitates, personarus, administrationes, & officia, etiam Curata, & electiva, & aliàs qualitercumque qualificata, aut etiam dispositioni Apostolicæ specialiter, vel generaliter reservata, vel affecta, dummodo illorum singulorum fructus, redditus, & proventus

viginti quatuor ducatorum auri de camera secundum verum annuum valorem non excedant, extra dictam curiam intra limites dictæ legationis, sive Provinciarum, & locorum, ad quæ te declinare contigerit, eundo, stando, & redeundo, vacantia; dummodo illa, quæ per obitum vacaverint ratione familiaritatis, & continuæ commensalitatis nostrę, seu alicuius Cardinalis viventis prædictæ dispositioni reservata, vel affecta non fuerint, personis idoneis conferendi, ac de illis etiam providendi.

32. Nec non Beneficia regularia eiusmodi, non tamen valorem annuum prædictum vere excedentia, commendari solita, vel saltem commendis de illis anteà ad vitam factis hinc cessantibus, vacantia, personis sæcularibus, per eos, quoad vixerint, vel ad tempus tenenda, regenda, & gubernanda, ita quod liceat eis debitis, & consuetis illorum supportatis oneribus, de residuis illorum fructibus, reditibus, & proventibus disponere, & ordinare, sicuti illa in titulum pro tempore obtinentes, de illis disponere, & ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt; alienatione tamen quorumcumque bonorum immobilium, & pretiosorum mobilium Beneficiorum regularium commendandorum prædictorum eis penitus interdicta; Commendandi.

33. Nec non verum, & vltimum vacationis modum, etiamsi ex illo quævis generalis reservatio resultet, pro expresso habendi: Pensiones super quorumcumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, tam sæcularium, quam regularium fructibus, reditibus, & proventibus, ac etiam distributionibus quotidianis Apostolica authoritate reservatas, & reservandas, de consensu partium, & anticipata

nes laiz ou Ecclesiastiques, contenans simples obligations personnelles, si lesdits contracts sont receus par Notaires & Tabellions ; & seus seels Royaux, ou seel seculier, mais seulement usera de la faculté de restituer en entier, ou entre laiz & clercs seulement, contenans simples obligations personnelles, & qui seront passées seulement de parole pardevant témoins, ou receus pardevant Notaires Ecclesiastiques, & dont la connoissance devroit appartenir au Iuge d'Eglise, & non autrement.

Ne pourra aussi restitüer ny habiliter les laiz contre l'Infamie par eux encouruë, mais seulement les clercs quant aux ordres, offices, dignitez & autres actes Ecclesiastiques. Ne pourra aussi user de la faculté de creer Pensions, si ce n'est, comme dessus est dit, conformément aux saints Canons Conciliaires, & autres Canoniques Sanctions. Ny donner permission à aucun ayant pension creée sur un Benefice de ce Royaume, d'icelle pension transferer à autre personne. Et outre à la charge qu'il ne pourra user de la puissance de conferer les Benefices de cesdits Royaume, pays & seigneuries, sinon pendant qu'il y sera, & non quand il sera en pays hors de l'obeissance du Roy. Et qu'à son partement il sera tenu laisser és mains de quelque notable & fidele personnage, les Registres des expeditions faites durant sadite Legation, pour expedier à ceux quil appartiendra. Et generalement qu'il ne pourra faire aucune chose preiudiciable ou derogeante aux saints Decrets, Concordats, Conciles generaux de l'Eglise, droits, franchises & Libertez de l'Eglise Gallicane, & des Universitez & Estudes publiques de cedit Royaume & Seigneuries. Et de ce que dessus sera tenu bailler Lettres en forme valable. Fait en Parlement le 23. Iuin 1547. Signé, du Tillet.

Registra & sigillum Legationis Delegatis à curia Senatoribus tradenda.

Extraict des Registres du Parlement, du 18. Fevrier 1551.

CE iourd'huy la Cour a ordonné aux Dataire & Referendaire du Legat du saint Siege Apostolique en France, venus en ladite Cour, dire & advertir ledit Legat que suivant la promesse qu'il a cy-devant faite aprés la publication des Bulles de sa Legation en ladite Cour, il eust avant son partement de la ville de Paris à mettre entre les mains de M. Nicole Prevost Conseiller du Roy en ladite Cour, les Registres des expeditions qu'il avoit faites depuis sadite Legation publiée en ladite Cour; & entre les mains de M. François Demyer aussi Conseiller du Roy en icelle Cour, le seel d'icelle Legation, comme ont accoustumé de faire les autres Legats; à tout le moins quand iceluy Legat seroit à Lyon, mettre le tout és mains du Lieutenant general de la Seneschaussée de Lyon, ou de l'Official de la Primace dudit Lyon, appellé ledit Lieutenant general, pour les envoyer respectivement ausdits Prevost & Demyer, & de ce certifier ladite Cour: autrement que l'on n'aura foy aux expeditions qui se trouveront par luy faites, comme estans nulles.

Depuis & le dernier iour d'Aoust 1552. Veu par la Cour la Requeste à elle presentée par le Procureur general du Roy, par laquelle attendu que par Arrest d'icelle avoit esté ordonné que le

Cardinal Veralle Legat dernier venu en France il mettroit les Registres & expeditions estans pardevers luy avec le seel, és mains des Commissaires deputez par la Cour, attendu que ledit Legat se retiroit à Rome : ce neanmoins iceluy Legat auroit seulement laissé les expeditions & Registres estans de present és mains de M. Nicole Prevost Conseiller en icelle, & sans y avoir remis ledit seel, suivant l'Ordonnance de ladite Cour, chose qui estoit de grande importance, & qui pourroit empescher la delivrance des expeditions necessaires pour les parties : il requeroit pour le bien public estre ordonné que ledit Prevost Conseiller pourra pour le faict desdites expeditions user de son seel, ou autre seel qu'il plaira à la Cour ordonner, comme seel emprunté au defaut & subside de celuy dudit Legat : VEU ledit Arrest, & tout consideré, ladite Cour ordonne que pour le seel des expeditions qui se trouveront necessaires sur les Registres dudit dernier Legat estant pardevers ledit Prevost, se pourra iceluy Prevost aider de son seing & seel, ou autre seel qu'il advisera comme seel emprunté : & foy sera adioustée ausdites expeditions & Bulles, comme si elles avoient esté faites & expediées par ledit Legat. Aussi sera foy adioustée aux extraicts des signatures estans ausdits Registres, faits parties appellées, comme si les Bulles avoient esté levées en forme.

Formula juramenti præstiti à I. F. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali Mauroceno nuncupato, Henrico III. Francorum Regi Christianissimo 1576.

I. F. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis M. nuncupatus ad H. Francorum Regem Christianissimum, & universum illius Regnum, Dominia, Ducatus, civitates & loca ei subjecta, sanctæ Sedis Apostolicæ de latere Legatus, juro & promittio in verbo Cardinalis per sacros ordines meos manibus ad pectus positis, Christianissimo Regi, me Legati munere non functurum, nec facultatibus mihi à sancta Sede concessis usurum, nisi quandiu in Regno ero, & suæ Majestati Christianissimæ placuerit, adeò ut certior factus de illius voluntate, illi convenienter Legati nomen, & ius continuò sim depositurus: simulque omnium quæ gerentur à me, Legatione finità, codicillos relicturum in manibus ejus, quem voluerit sua Christianissima Majestas: item leges, & statuta, & consuetudines Regni servaturum, nec vllo modo auctoritati & iurisdictioni Regiæ, iuribus, Libertatibus & privilegiis Ecclesiæ Gallicanæ, & Vniversitatum derogaturum. In quorum testimonium has præsentes manu mea subscripsi, ac præterea sigillo meo muniendas curavi. I. F. C. M.

Publié par M. Servin Advocat du Roy.

BULLA LEGATIONIS Em. Flavij Card. Chisij anno 1664.

ALexander Episcopus servus servorum Dei, Dilecto Flavio tituli sanctæ Mariæ de populo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Chisio nuncupato, ad Charissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Franciæ & Navarræ Regem Christianissimum, & universum illius Regnum, ejusque Provincias, dominia, civitates, oppida, terras & loca eidem Regi subjecta, dictoque regno adjacentia, & ad quoscumque etiam Christianos Principes, cæteraque alia loca, ad quæ te declinare contigerit, nostro, & Apostolicæ Sedis de latere Legato, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Romanus Pontifex, cum suos, & Sedis Apostolicæ Legatos, ad Reges, & populos Christianos, eorumque Regna, Provincias, & dominia de latere mittit, multis illos privilegiis, & facultatibus Apostolicis, prout personarum, temporum, & locorum ratio exigit, cumulare consuevit: ut illi eisdem facultatibus, & privilegiis muniti, possint in functione suæ Legationis, personis de eadem sancta sede benemeritis, aliisque fidelibus, & devotis, de ipsius sanctæ Sedis benignitate gratias, & privilegia liberaliter impertiri. Idcircò cùm hodie Te, qui noster secundum carnem ex fratre nepos existis, ad charissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Franciæ & Navarræ Regem Chri-

stianissimum, ac universum illius Regnum, ejusque Provincias, Dominia, Civitates, Oppida, Terras, & loca, eidem Ludovico Regi subjecta, & dicto regno adjacentia, & ad quoscumque Christianos Principes, eorumque Dominia, cæteraque alia loca ad quæ te declinare contigerit, nostrum, & dictæ Sedis de Latere Legatum destinaverimus; ut mandatis, consiliisque nostris instructus, negotia tuæ prudentiæ commissa cum eodem Ludovico Rege nostro, & Sedis Apostolicæ prædictæ nomine, pertractes; Nos ut Regni, & personarum, ac locorum eorumdem saluti, & statui operâ tuâ consulatur, hoc tuum munus specialibus facultatibus, concessionibus & indultis prosequendum censuimus, quibus tamen pro data tibi à Domino prudentia, moderatè ad Dei gloriam, & populorum ædificationem, ac ipsius sanctæ Sedis dignitatem utaris, provt in Domino duxeris expedire. Itaque, ut personis Regni, Provinciarum, civitatum, terrarum, & locorum prædictorum, ac aliis ad te undecumque confluentibus, ubicumque domicilium habuerint, & undecumque originem trahant, opportune consulere, teque erga illos gratiosum & benignum exhibere possis.

1. Circunspectioni tuæ per te, vel alium, seu alios viros probos, & idoneos, quascumque etiam Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, Parrochiales, aliasque Ecclesias, necnon Monasteria, tam virorum, quàm mulierum, Prioratus, Præposituras, & loca sæcularia, ac etiam S. Benedicti Cluniacensis, Cisterciensis, Præmonstratensis, Grandi-montensis, Fontis-Ebraldi, & quorumcumque aliorum Ordinum, etiam Mendicantium, ac institutorum, & Congregationum quarumcumque Re-

gularium, ac etiam Hospitalia, quantumvis exempta, dictæque Sedi mediate vel immediate subjecta, vel quocumque alio privilegio suffulta, eorumque Capitula, Conventus, Vniversitates, Collegia, & personas, tam sæculares, quàm regulares, & ut præfertur exemptas, & subjectas, quoties tibi videbitur, Apostolica autoritate juxta sacros Canones, & decreta sacri Concilij Tridentini, Visitandi, corrigendi, ac tam in Capite, quàm in membris reformandi, ac illos, & illa in eorum pristinum statum, formam, regulas, & instituta, vitam, disciplinam, & observantiam regularem, restituendi, & redigendi, atque aliàs providendi, & statuendi.

2. Necnon prout occasio rerumque qualitas exegerit, Constitutiones, consuetudines, ac mores, & alia quæcumque, quæ mutatione, correctione, emendatione, revocatione & renovatione, vel etiam ex integro editione indigere cognoveris, mutandi, corrigendi, emendandi, revocandi, renovandi, & de novo edendi, vel etiam iam edita promulgandi, & confirmandi, & debitæ executioni mandari faciendi, dummodo sacris Canonibus, & Concilij Tridentini decretis non adversentur.

3. Abusus quoscumque, & pravos mores & consuetudines, tollendi, & abrogandi.

4 Et in personas tam sæculares, quam regulares, & mendicantes, & quomodolibet exemptas, & privilegiatas, malè viventes, seu relaxatas, atque ab earum institutis deviantes, seu aliàs quomodolibet delinquentes diligenter inquirendi, corrigendi, emendandi, coercendi, & puniendi, vel ad debitum, & honestum vitæ modum revocandi, prout iustitia suaserit, & ordo dictaverit

rationis ; & quidquid inde statueris, & ordinaveris perpetuò observari faciendi.

5. Contra inobedientes, falsarios, usurarios, raptores, incendiarios, aliosque criminosos, & delinquentes quoscumque, etiam exemptos, eorumque fautores, & receptatores, cujuscumque dignitatis, ordinis, & conditionis fuerint, per viam accusationis, vel denunciationis, etiam ex officio, ac etiam summariè, simpliciter, & de plano, ac etiam sine strepitu, & figura judicij, similiter inquirendi, & procedendi ; reosque, provt Canonicæ requirunt sanctiones, ut aliàs tibi videbitur expedire, puniendi.

6. Insuper prædictorum Criminum, & alias quascumque Criminales, Civiles, Matrimoniales, & Beneficiales meras, & mixtas, Ecclesiasticas, & quasvis alias ad forum Ecclesiasticum pertinentes causas, præterquam in prima instantia, nisi per appellationem ab irreparabili gravamine, vel Sententia vim diffinitivæ habente, tam per viam recursus, vel simplicis querelæ.

7. Quin etiam quarumcumque Appellationum à quibuscumque judicibus ordinariis, & etiam à sede prædicta Delegatis, interpositarum, & dicta durante legatione interponendarum, vigore, ac aliàs quomodolibet pro tempore devolutas, & devolvendas, motas, & movendas, cum omnibus earum incidentibus, dependentibus, emergentibus annexis, & connexis, etiam summariè, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura judicij, solâ facti veritate inspectâ, terminisque substantialibus, etiam unico contextu servatis, vel illorum loco præfixo termino arbitrio tuo, audiendi, cognoscendi, & fine debito, & provt juris fuerit terminandi.

8. Et ad hunc cæterorumque contingen-

quomodocumque commiserint, quique bellis interfuerint, manus violentas, in Clericos, & Presbyteros, non tamen Episcopos, vel superiores Prælatos, nec in favorem hæresis, aut hæreticorum, injecerint.

15. Nec non qui ratione Beneficiorum Ecclesiasticorum, & per eos obtentorum. Horas canonicas non recitaverint; vel qui infra tempus à jure statutum, vel in fundatione, aut aliàs requisitum, se ad sacros Ordines promoveri non fecerint; & qui ante legitimam ætatem, ad sacros Ordines, sine dispensatione Apostolica vel dimissoriis sui Ordinarij, aut extra tempora à jure statuta, aut per saltum, aut aliàs ex quavis causa malè promoveri se fecerint.

16. Quique Beneficia Ecclesiastica incompatibilia, & contra constitutionem felicis recordationis Ioannis P. P. XXII. prædecessoris nostri, quæ incipit *Execrabilis*, aut aliàs indebitè detinuerint; etsi ipsi, ac etiam alij quicumque & aliis quibuscumque causis, fructus Ecclesiasticos indebitè quomodocumque perceperint.

17. Et præterea eos, qui Adulterium, incestum, fornicationem, aut aliud quodcumque peccatum carnis perpetraverint.

18. Nec non harum, & supplicationum Apostolicarum Falsarios, Vsurarios, raptores, incendiarios, & aliorum quorumcumque criminum ad forum Ecclesiasticum pertinentium reos, tam Clericos, quàm Laïcos, si hoc à te humiliter petierint.

19. Homicidas, voluntarios videlicet.

20. Ac in susceptis Ordinibus Simoniacos, ac falsarios, eis ab altaris ministerio perpetuo; ante ætatem vero legitimam promotis, tamdiu ab executione suorum Ordinum, quamdiu ante ætatem legitimam promoti

fuerint, & amplius arbitrio tuo suspensis alios verò simoniæ labe, occasione Beneficiorum infectos, Beneficiis ipsis prius realiter, & cum effectu dimissis.

21. Et qui Beneficia contra dictam constitutionem *Execrabilis*, aut aliàs indebitè detinuerint, illis pariter dimissis: necnon, qui fructus Ecclesiasticos indebitè perceperint, illis pro facultate impetrantium, arbitrio tuo Ecclesiis, ac locis, unde profecti sunt, restitutis, vel in pauperes erogatis, vel etiam ipsis impetrantibus in toto, vel in parte remissis; usurarios verò, factâ priùs debitâ usurarum restitutione; falsarios autem, incendiarios, & raptores, facta condigna satisfactione, cæteroque injunctis pœnitentiis salutaribus, aliisque injungendis, in utroque foro Absolvendi.

22 Nec non cum omnibus & singulis prædictis, super Irregularitate per eos occasione præmissorum, vel aliàs quomodolibet, præterquam occasione Homicidij voluntarij, simoniæ realis, & bigamiæ contracta, sive ex eo quod hujusmodi sententiis, Censuris, & pœnis ligati, divinis, non tamen in contemptum clavium, se immiscuerint; quodque eadem nonobstante, nisi aliud Canonicum obsistat impedimentum, & cum patientibus defectum natalium, præterquam ex Presbytero, nec non corpore vitiatis, dummodo tanta non fuerit deformitas, quòd scandalum generetur in populo, ut promoveri possint ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus Ordines servatâ formâ Concilij Tridentini, & in illis promoti in altaris ministerio ministrare, ac quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum Curâ, & sine Curâ obtinere, vel retinere, dummodo plura simul non, alia quam quæ juxta Concilii Tridentini decreta permittuntur, dispensandi.

23. Inhabilitatis, & infamiæ maculam, sive notam, contra eos insurgentem abolendi, & eos in pristinum, & eum, in quo anteà erant, statum restituendi.

24. Sed & Apostatas ab Ordine, seu Religione, postquam ad ovile redierint, vel, si necessitas, aut utilitas postulaverint, ad alios Ordines pares, vel strictiores transierint, etiam in utroque foro similiter absolvendi, & cum illis, super irregularitate per eos propterea contracta, dispensandi.

25. Nec non quoscumque alios utriusque sexus, tam sæculares, quam cujusvis Ordinis regulares, in omnibus, & quibuscumque aliis Casibus, tam Ordinariis locorum, quam dictæ sedi quomodolibet reservatis, & contentis in litteris die Cœnæ Domini legi consuetis, ab Excommunicationis, aliisque sententiis, & Censuris Ecclesiasticis, quas propterea quomodolibet incurrerint, præterquam tamen in casu hæresis, & schismatis, nisi iuxta facultatem, per alias nostras litteras super hoc particulariter expeditas, tibi concessam, & formam in eisdem litteris præscriptam, ac iniectionis manuum violentarum in personas Episcoporum, & superiorum Prælatorum, salutaribus pœnitentiis injunctis, ac aliis injungendis in utroque foro per te, vel alium, seu alios à te deputandos, similiter absolvendi.

26. Insuper ut quibusvis in ætate legitima constitutis, & aliis idoneis Clericis, qui competenter Beneficiati, & adeo arctati fuerint ratione Beneficiorum per eos obtentorum, ut si tempora à jure statuta expectarent, Beneficia ipsa, propter eorum non promotionem vacarent, ut ad titulum Beneficij huiusmodi, vel etiam ubi Ecclesiarum, & horum necessitas, & utilitas postulaverit, iuxta prædicti

Concilij Tridentini Decretum, & ad titulum patrimonij, etiam ad ſacros, & Presbyteratus Ordines à ſuo Epiſcopo in unitate fidei, & Apoſtolicæ ſedis obedientia perſeverante, vel cum eiuſdem dimiſſorialibus litteris, à quocumque alio, quem maluerint, Catholico antiſtite, gratiam, & communionem dictæ ſedis Apoſtolicæ habente, extra Romanam curiam, & in propria Diœceſi reſidente, etiam quoad ſacros ordines tribus Dominicis, vel aliis de præcepto Eccleſiæ feſtivis diebus continuis, vel interpolatis, etiam extra tempora à iure ſtatuta, annique curriculo non expectato, ab interſtitiis, à Concilio prædicto præſcriptis minimè ſervatis, iuxta formam tamen conſtitutionis recolendæ memoriæ Vrbani PP. VIII. contra malè ordinatos, & ordinantes editæ promoveri, & in illis ſic promoti in altaris miniſterio miniſtrare poſſint, licentiam, & facultatem tribuendi, & concedendi.

27. Vlterius quaſvis perſonas, quæ invicem ſecundo, ac tertio mixto, vel tertio, aut quarto ſimplici, vel tertio, aut quarto mixto conſanguinitatis, vel affinitatis gradibus coniunctę ſunt, & ſeſe attinent, matrimonium de facto ſcienter, vel ignoranter de præterito, ſive hactenus contraxerunt, ac etiam copula carnali ſubſecuta conſummarunt, ab inceſtus reatu, & excommunicationis, aliiſque Eccleſiaſticis Sententiis, Cenſuris, & pœnis propterea incurſis, iniunctis tamen pœnitentiis ſalutaribus, in utroque foro abſolvendi, atque cum illis, quod impedimento tertii, vel quarti ſimplicis, aut tertii, aut quarti mixti conſanguinitatis, aut affinitatis graduum huiuſmodi nonobſtante, in iam contracto matrimonio remanere, vel illud de novo contrahere, ac in facie Eccleſiæ de no-

vo solemnizare, iuxta Decretum memorati Concilii Tridentini liberè, & licitè valeant; dummodo tamen mulieres propter hoc raptæ non ſint, prolem ſuſceptam, & ſuſcipiendam exinde legitimam decernendo, diſpenſandi.

28. Ac inſuper cum aliis perſonis, quæ in quarto ſimplici, vel duplici gradu invicem coniunctæ ſunt ſeu ſe attinent, & matrimonium invicem contrahere cupiunt in futurum, ſive, quia vir, vel alius non obligatus mulierem nullam dotem habentem dotare, aut vir ipſe eam cum dote minus competenti ducere voluerit, ſeu ſi locus anguſtus, & contrahere volentes, aut nobiles, aut in illis principales fuerint, ſeu quia ipſi in civitatibus, ſeu oppidis inſignibus primarii paris conditionis perſonas invenire nequiverint, vel ubi mulier in propria terra, caſtro vel loco virum ſibi non attinentem, cui honeſte nubere poſſit, minime invenerit, & ſi extra nubere cogeretur, dotem ad id in bonis ſtabilibus competentem non habuerit, ac etiam pro ſedandis inimicitiis utriuſque parentum, fratrum, cognatorum, vel affinium ante contractum matrimonium, ex alia cauſa intercedentibus, & pace ineunda, aliiſque huiuſmodi caſibus, & aliis quibuſcumque cauſis, quæ tibi videbuntur, & etiam ſine earum expreſſione, & pro tuæ voluntatis arbitrio diſpenſandi, & ſimili modo ſuper impedimento publicæ honeſtatis, iuſtitiæ, ubi ſponſalia duntaxat non tamen malitioſè interceſſerint.

29. Necnon ſuper Cognatione Spirituali, de contracto tantum, non tamen inter levatum, & levantem, matrimonium inter ſe de novo contrahere, & in facie Eccleſiæ ſolemniſare, & poſtquam contractum fuerit in eo remanere.

30. Ac pariter, qui per fornicationem, aut adulterium se polluerint, dummodo in mortem defuncti coniugis neuter machinatus fuerit, etiam si tales illud carnali copula consummaverint, prolemque exinde susceperint, ipsos similiter ab incestus reatu, & excommunicationis, aliisque Censuris Ecclesiasticis propterea incursis, in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde iis pro modo culpę pœnitentia salutari, & aliis, quæ de iure fuerint iniungenda, absolvendi, utque etiam matrimonium de novo inter se contrahere, &, ut præfertur solemnizare, ac pariter in eo remanere liberè, & licitè valeant, similiter dispensandi, prolemque exinde susceptam, & suscipiendam legitimam decernendi, atque nunciandi.

31. Ac etiam quæcumque Beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura sæcularia, nec non Cluniacensis, Cistercienfis, Præmonstratensis, Grandi-Montensis, Fontis-Ebrardi, & quorumcumque aliorum Ordinum regularium, intra limites tuæ legationis consistentia: &, si sæcularia, dignitates, Canonicatus, vel Præbendæ, personales administrationes, vel Officia in Cathedralibus, vel Metropolitanis, vel Collegiatis Ecclesiis, &, dummodo dignitates ipsæ in Cathedralibus, & Metropolitanis post Pontificales maiores, vel in Collegiatis huiusmodi principales non sint, aut Parrochiales Ecclesiæ, vel earum perpetuæ Vicariæ; regularia vero Beneficia huiusmodi, præpositurae, præpolitatus, dignitates, personatus, administrationes, & officia, etiam Curata, & electiva, & aliàs qualitercumque qualificata, aut etiam dispositioni Apostolicæ specialiter, vel generaliter reservata, vel affecta, dummodo illorum singulorum fructus, redditus, & proventus

viginti quatuor ducatorum auri de camera secundum verum annuum valorem non excedant, extra dictam curiam intra limites dictæ legationis, sive Provinciarum, & locorum, ad quæ te declinare contigerit, eundo, stando, & redeundo, vacantia; dummodo illa, quæ per obitum vacaverint ratione familiaritatis, & continuæ commensalitatis nostrę, seu alicuius Cardinalis viventis prædictæ dispositioni reservata, vel affecta non fuerint, personis idoneis conferendi, ac de illis etiam providendi.

32. Nec non Beneficia regularia eiusmodi, non tamen valorem annuum prædictum vere excedentia, commendari solita, vel saltem commendis de illis anteà ad vitam factis hinc cessantibus, vacantia, personis sæcularibus, per eos, quoad vixerint, vel ad tempus tenenda, regenda, & gubernanda, ita quod liceat eis debitis, & consuetis illorum supportatis oneribus, de residuis illorum fructibus, reditibus, & proventibus disponere, & ordinare, sicuti illa in titulum pro tempore obtinentes, de illis disponere, & ordinare potuerunt, seu etiam debuerunt; alienatione tamen quorumcumque bonorum immobilium, & pretiosorum mobilium Beneficiorum regularium commendandorum prædictorum eis penitus interdicta; Commendandi.

33. Nec non verum, & vltimum vacationis modum, etiamsi ex illo quævis generalis reservatio resultet, pro expresso habendi: Pensiones super quorumcumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, tam sæcularium, quam regularium fructibus, reditibus, & proventibus, ac etiam distributionibus quotidianis Apostolica authoritate reservatas, & reservandas, de consensu partium, & anticipata

ſolutione aliquorum annorum, caſſandi, extinguendi, & annullandi.

34. Quaſcumque Concordias licitas, & honeſtas ad partium ſupplicationem approbandi, & confirmandi, omnes, & quoſcumque iuris, & facti defectus, ſi qui intervenerint in eiſdem ſupplendi, ac ab omnibus firmiter obſervari debere decernendi.

35. Ac in quibuſvis Cathedralibus & Metropolitanis, & Collegiatis Eccleſiis Canonicatus, & Præbendas, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, & officia.

36. Nec non Monaſteria, tam virorum, quam mulierum cuiuſcumque ordinis, & prorſus quęcumque alia Beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, & ſine cura, ſæcularia, & clericalia, & etiam, ut prędfertur, qualificata, cum omnibus iuriſdictionibus & inſignibus conſuetis, ac etiam cum eo, quod in titulum perpetui ſimplicis Beneficij Eccleſiaſtici erigi numquam poſſint; Hoſpitalia, confraternitates, & alia religioſa loca erigendi, & inſtituendi, ac bona pro eorum dote, quæ competens ſit, aſſignanda, perpetuò applicandi, & appropriandi, nec non in huiuſmodi erectis Beneficiis dumtaxat ius patronatus, & præſentandi ordinario loci perſonas idoneas ex fundatione, & dotatione dumtaxat reſervandi, ac concedendi.

37. Ac quæcumque ſtatuta, & ordinationes licita, & honeſta, ac ſacris Canonibus, aliiſque Apoſtolicis Conſtitutionibus, & Concili Trid. Decretis non contraria concedendi.

38, Præterea quibuſvis Eccleſiaſticis perſonis, Capitulis, Conventibus, Monaſteriis, Confraternitatibus, & locis dictæ legationis, ut bona immobilia, non tamen iuriſdictionalia, nec reditum annuum valorem decem

ducatorum excedentia, Monasteriorum, Conventuum, Prioratuum, Dignitatum, & aliorum Beneficiorum, & locorum Ecclesiasticorum in evidentem illorum utilitatem, vel necessitatem, permutare, seu vendere, aut in Emphyteusim, non tamen vltrà tertiam generationem, nec etiam consanguineis, vel affinibus concedere possint, licentiam concedendi, seu permutationes, aut venditiones, vel concessiones huiusmodi sic iam factas in forma consueta approbari, & confirmari, ac etiam quoscumque defectus in illis suppleri mandandi.

39. Nec non quibusvis Cathedralium, & Metropolitanarum, & Collegiatarum Ecclesiarum Canonicis, aut Dignitates, Personatus, Administrationes, Officia, & alia Beneficia Ecclesiastica in eis obtinentibus, non tamen curam animarum habentia, infra trigesimum suæ ætatis annum constitutis, ut litterarum studio in loco, ubi illud vigeat generale, insistendo, & actu studendo, omnes fructus, reditus, & proventus suorum Canonicatuum, & Præbendarum, Dignitatum, Personatuum, Administrationum, Officiorum, & Beneficiorum prædictorum, ad biennium tantum percipere, cum ea integritate, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, cum qua illos perciperent, si præsentes interessent, ac ad residendum interim apud illos minimè teneantur: ita tamen, ut intra primum annum dicti biennij ipsi saltem Subdiaconatus ordinem suscipiant, si ratione suorum Beneficiorum huiusmodi ad aliquem, seu aliquos ex sacris ordinibus promoveri tenentur, eisdem, ut leges, & alia iura civilia & in scholis publicis, usque ad biennium huiusmodi audire, in illis versari & studere, ac ad gradus omnesque eius Fa-

dictorum Notariorum de numero participantium, uti & frui possint concedendi.

43. Insuper quibuscumque utriusque sexus Ecclesiasticis, & sæcularibus, ut in privati eorum domorum oratoriis ad hoc desupe extructis, & ornatis, & ab Ordinariis priu visitatis, & approbatis, ac ab omnibus domesticis actibus liberis, per quoscumque Catholicos Sacerdotes, sæculares, vel superiorum suorum licentia regulares, sanctissimum Missæ Sacrificium in eorum, ac familiarium suorum eorum servitio necessariorum præsentia, sine tamen iurium Parochialium prę-iudicio, ac exceptis diebus Nativitatis, & Paschalis Resurrectionis Dominicæ, utque, etiam cum opus fuerit, ante auroram, dummodo lucescat dies, & post meridiem per mediam horam, & ad certum tempus duntaxat celebrari facere.

44. Nec non iis quos ad loca Ecclesiastico Interdicto, authoritate Apostolica supposita, declinare contigerit, ut in eis, ianuis clausis, non pulsatis campanis, excommunicatis, & interdictis prorsus exclusis, dummodo ipsi causam non dederint huiusmodi interdicto, nec non iis id contigerit specialiter interdici, in sua, & etiam domesticorum familiariumque suorum pręsentia celebrare & celebrari facere licitè possint, facultatem ad certum pariter tempus tribuendi.

45. Ac cum infirmis ut in quadragesimalibus, & aliis prohibitis temporibus, diebus, ovis, butiro, aliisque lacticiniis, nec non etiam carnibus, non tamen Feriâ sextâ, & Sabbato, ac Feriâ quartâ quatuor temporum, & quoad carnes de utriusque medici consilio, ac secreto, & sine scandalo, ac durantibus infirmitatibus tantùm uti, & vesci liberè, & licitè valeant ad certum tempus, ut præmissum est concedendi. O vj

46. Necnon Vota quęcumque ultramarina, visitationis liminum Apostolorum de Vrbe, sancti Iacobi in Compostella, castitatis, & religionis votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutandi.

47. Ac etiam omnibus, & quibuscumque personis Ecclesiasticis, & prælatis, ut de bonis, & rebus Ecclesiasticis, iuxta formam in quinterno Cancellariæ Apostolicæ adnotatam, testari liberè, & licitè valeant, facultatem concedendi.

48. Tempus quoque executoribus vltimarum voluntatum ad illas exequendas præfixum prorogandi, ipsasque vltimas voluntates quoad bona, quorum reditus valorem annuum viginti ducatorum non excedant, in alios pios usus commutandi.

49. Et postremo omnibus utriusque sexus Christi fidelibus verè pœnitentibus, & Confessis, ac sacrâ Communione refectis, qui quascumque sæculares, vel regulares Ecclesias, seu capellas, in una tamen festivitate à primis Vesperis usque ad occasum solis, eiusdem Festivitatis devotè visitauerint, & ibi pro Christianorum Principum concordiâ, hæresum extirpatione, ac sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & misericordiam misericorditer in Domino, ac pro una vice tantum concedendi.

50 Nec non eisdem utriusque sexus Christi fidelibus, qui verè pœnitentes, & confessi, vel confitendi propositum habentes Ecclesias, seu capellas prędictas in aliquo die Festo, vel Dominico semel annis singulis visitaverint, &, ut prefertur, oraverint, quo ex diebus prædictis id pro tempore fecerint, decem annos, & totidem quadragenas de in-

iunctis eis, seu quæ merito iniungi debuissent, aut alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in forma Ecclesię consueta relaxandi.

51. Et, ut concessiones, gratię, & litteræ per te vigore præsentium concedendæ sublatis obstaculis suum sortiantur effectum, quascumque personas, ad effectum omnium & singulorum præmissorum duntaxat consequendi, ab omnibus & quibuscumque excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, si quibus quomodolibet innodatæ fuerint, dummodo in eis per annum non insorduerint, absolvendi, & absolutas fore censendi.

52. Vicesque tuas in omnibus præmissis, sive singulis committendi.

53. Iudices, assistentes, commissarios, & executores pro prædictorum, & litterarum tuarum executione, & observatione delegandi.

54. Mandata, prohibitiones, & monitoria, etiam sub censuris, & aliis pœnis prædictis, cæterisque tibi benè visis remediis, etiam appellatione postposita decernendi.

55. Ac omnia, & quęcumque alia in præmissis, & circa ea necessaria, & quomodolibet opportuna faciendi, decernendi, & exequendi, etiam per alium, seu alios, Apostolica authoritate prædicta tenore pręsentium plenam, & liberam facultatem concedimus, & indulgemus.

56. Decernentes te omnibus Facultatibus, & concessionibus prædictis, etiam cum derogationibus, suspensionibus, interdictis, irritantibusque, & aliis decretis, & clausulis necessariis, & opportunis, ac in litteris Apostolicis concedi, & extendi solitis, eundo, stando, & redeundo, in quibuscumque etiam

mundi partibus, Provinciis, terris, civitatibus, & locis, ad quæ te, ut præfertur, declinare contigerit, & cum personis illorum, ac etiam alienigenis vndecumque ad te venientibus, necnon familiaribus tuis liberè, & licitè uti posse, ac in concessionibus, provisionibus, & aliis dispositionibus, etiam de Beneficiis aliisque gratiis per te autoritate præsentium tuæque legationis faciendis solis narrativè, ac concessionibus, & litteris tuis absque alia præsentium insertione, seu exhibitione, aut Notarij, testiumque adhibitione, stari, nec ad id alterius probationis adminiculum requiri: sicque per quoscumque iudices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici auditores, ac sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinales in quavis causa, & instantia, sublatâ eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, ubique iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quocumque quavis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

57. Non obstantibus defectibus, & aliis prædictis, nec non dictis litteris in die cœnæ Domini legi consuetis, ac de certo Notariorum numero, etsi ad illum nondum deventum sit, & aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, præsertim quibus absolvendi facultas in certis tunc expressis casibus, ita specialiter Romano Pontifici, pro tempore existenti reservatur, ut similes, vel dissimiles absolvendi, & dispensandi, ac habilitandi, & abolendi facultatum huiu modi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuicumque suffragari valeant.

58 Et quorumcumque Conciliorum, etiam generalium, Provincialium, & Synodalium,

necnon piæ memoriæ Bonifacij Papæ Octavi etiam prędecessoris nostri de una, ac Concilij generalis, de duabus dictis, ac contra duellantes, & aliis Apostolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus Apostc'.:cis, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis, nullis prorsus exceptis: Et quæ sigillatim in quaque re exprimi, & extendi possint.

59. Statutis quoque, & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, Ordinum Cluniacensis, Cistercienis, Præmonstratensis, Grandimontensis, Fontis-Ebrardi, & Congregationum, sive Institutorum, Capitulorum, Conventuum, necnon Vniversitatum, Collegiorum, Civitatum & locorum quorumcumque, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, etiamsi de illis servandis, & non impetrandis litteris Apostolicis contra illa, & illis etiam ab alio, vel aliis impetratis, seu aliàs quomodolibet concessis non utendo, illarum personę præstiterint eatenus, vel in posterum forsan easdem prętare contigerit iuramentum, ac quibusvis privilegiis, & indultis Apostolicis generalibus, vel specialibus illis eorumque Superioribus, Conventibus, & personis quomodolibet concessis, ac alias omnibus illis, quę præmissis quomodolibet adversari contigerit: quę omnia quoad hoc cuicumque nullatenus suffragari volumus, iisque omnibus, ac cæteris contrariis quibuscumque ubi, quando, & quoties expediens erit secundum rei, & casus exigentiam, in genere, & in specie, ac tam conjunctim, quam divisim, provt tibi placuerit, valeas derogare, & super eis indulgere.

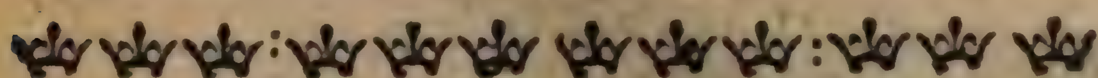
60. Quodque aliqui super provisionibus,

ſeu commendis ſibi faciendi, de huiuſmodi, vel aliis Beneficiis Eccleſiaſticis in illis partibus ſpeciales, vel generales dictæ Sedis, vel Legatorum eius litteras impetrarint, etiamſi per eas ad inhibitionem, reſervationem, & decretum, vel alias quomodolibet ſit proceſſum, quibus omnibus perſonas, in quarum favorem per te de Beneficiis prædictis providebitur, aut alias diſponetur, in eorum aſſecutione volumus anteferri, ſed nullum per hoc eis, quoad aſſecutionem Beneficiorum aliorum, præjudicium generari; ſeu ſi locorum Ordinariis, ac Collatoribus & prædictis, & quibuſvis aliis communiter, aut diviſim ab eadem ſit Sede indultum, quod ad receptionem, vel proviſionem alicuius minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint: quodque de huiuſmodi, vel aliis Beneficiis Eccleſiaſticis ad eorum collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem, conjunctim, vel ſeparatim ſpectantibus, nulli valeat provideri, ſeu commenda fieri per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto eiuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel ſpeciali, cuiuſcumque tenoris exiſtat, per quam præſentibus, necnon litteris per te earumdem vigore concedendis, non expreſſam, vel omnino non inſertam, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua, cuiuſque toto tenore habenda ſit in eiſdem litteris mentio ſpecialis.

61. Volumus autem, ut præſentium tranſſumptis, etiam impreſſis manu Regentis Cancellariæ tuæ, & ſigillo tuo obſignatis, eadem illa prorſus fides in iudicio, & extra

illud, ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

62. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem. Anno Incarnationis Dominicę millesimo sexcentesimo sexagesimo tertio, nono Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno nono. Signatum I. Card. Prodat. & infra. S. Vgolinus. Visa de Curia P. Ciampinus: Et infra. D. Ciampinus, & supra dorsum. Registrata in Secretaria Brevium, cum sigillo plumbeo.

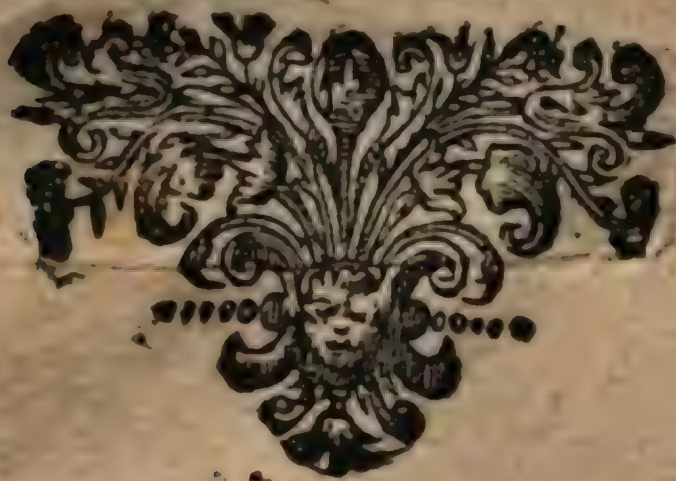
Senatus Decretum circa Mandata sive Facultates Em. Fl. Card. Chisii à Latere Legati.

Mardy premier Iuillet 1664.

Sur les Lettres & Bulles de Legation du Cardinal Chisi, Legat en France, leuës par l'ancien Conseiller d'Eglise, les Chambres assemblées, &c.

LA Cour a ordonné que lesdites Lettres & Bulles seront leuës, publiées & enregistrées au registre d'icelle, Consentant le Procureur general du Roy: pour joüir par ledit Legat du contenu en icelles, comme en ont aussi joüy les precedens Legats, conformément aux saints Decrets des Conciles universels, Concordats, droits, préeminences du Roy, libertez & immunitez de l'Eglise Gallicane, Edits, Ordonnances Royaux, droicts du Royaume, Arrests de la Cour, Iurisdiction des Magistrats, & des Privileges des Universi-

tez. *A la charge qu'il ne pourra exercer la Legation en ce Royaume, que tant qu'il plaira au Roy: Et que lors de son depart, ou sadite Legation estant expirée ; Il laissera és mains de l'un des Conseillers de la Cour, qui luy sera nommé les Registres des Expeditions faites durant ladite Legation, & le sceau d'icelle : Et de tout ce que dessus sera tenu bailler Lettres au Roy, en la forme & maniere accoustumée. A esté arresté que le tout est sans Approbation du Concile de Trente, & de la Bulle* In cœna Domini, *mentionné esdites Bulles, & sans Approbation d'autres Bulles enoncées esdites Facultez, fors celles qui sont dans le corps du Droict, & receuës en France, & sans que le Legat puisse subdeleguer, ny se servir & user d'autres facultez que de celles qui sont attachées sous le contre-seel, ny dispenser les Estudians de la residence, & dessertes de leurs Benefices.*

ACTA CIRCA IVRISDICTIONEM LEGATI AVENIONENSIS.

Pacta Senatus Aquensis cum Locum-tenente Avenionensis Legati.

CApitula inita inter Reverendissimum in Christo Patrem & Dominum Ludovicum de Rochechoüard Dei & Apostolicæ sedis gratia Episcopum Xantonensem, Reverendissimi D. Georgij de Ambasia Cardinalis in civitate Avenionensi, & Comitatu Venaissini, nec non Delphinatu, & provincia Provinciæ à latere Legati Locum-tenentem, ex una; & spectabilem virum Melchiorem Seguirani, consiliarium Regium supremæ Parlamenti Curiæ &c. ex altera partibus die 8. Maij 1505.

Et primò fuit Concordatum quòd quotiens emanabit Citatio contra Provinciales Clericos vel Laïcos à Iudice delegato in Avenione per præfatum Reverendissimum Dominum Locum-tenentem & gubernatorem super Beneficialibus in Petitorio, super querelis, appellationibus, vel nullitatibus & aliis caussis ad suam iurisdictionem spectantibus, quòd

tales litteræ Citatoriæ per dictam supremam Curiam annexabuntur etiam sine partis vocatione; nisi iusta superesset causa vocandi partem: quo casu parte ipsâ vocatâ; & summariè & sine involutione processus auditâ, statim concedatur annexa; vel nisi de tali Beneficio lis penderet inter ipsas partes coram ipsa suprema Curia super Possessorio; quo etiam casu, si pars impetrans vellet renunciare liti super dicto Possessorio, vel non finito dicto iudicio Possessorio, statim concedatur annexa.

Vbi verò tertius obtinebit dictam Citationem, erit in arbitrio Curiæ interinandi vel differendi annexam ad tempus arbitrio Curiæ moderandum, infra quod causa ipsa si sit coram eadem curia indecisa pendens, instrui possit & definiri, rei & partium qualitate pensatá.

Et vice versâ litteræ comitales Provinciæ interinabuntur, seu annexabuntur, tam per iudicem ordinarium civitatis Avenionem, quam per Reverendissimum Dominum Rectorem Comitatus Venayssini & alios ad quos spectat, ad effectus exequendi, parte etiam non vocatâ, nisi iusta superesset vocandi causa, ut suprà dictum est.

Similiter fuit concordatum quòd quoties à præfato Reverendissimo Domino Gubernatore in Beneficialibus emanabit aliqua Gratia, Collatio, Provisio, quod tales litteræ annexabuntur per præfatam Curiam sine partis vocatione ad effectus tantùm adipiscendi possessionem sine vi & strepitu armorum, modo quo adipisci poterit meliore: quâ adeptâ, si talis impetrans velit, manutenebitur per dictam curiam cum clausula *nisi causa*, procedeturque coram eadem super possessorio, prout hactenus factum est.

Item fuit Concordatum quòd quotiens à præfato Reverendissimo D. Locum-tenente, seu eius Delegato Vicegerente Cameræ Apostolicæ Officialis, vel aliis iudicibus quibuscumque, tam Ecclesiasticis, quā secularibus dictę Civitatis Avenionensis & Comitatus Venaysini, emanabit aliqua Commissio pro Testibus examinandis & aliis informationibus recipiendis in causis civilibus in dicto Comitatu Provinciæ & Forcalquerii ac terris ei adjacentibus, quòd tali commissioni non dabitur adjunctus.

Et vice versâ iudicibus & commissariis comitalibus Provincialibus Ecclesiasticis & secularibus quacunque autoritate fungentibus, pro Testibus examinandis & informationibus recipiendis in dicta Civitate & Comitatu Venaysini non dabitur equidem adjunctus.

Pariter fuit concordatum quòd Instrumenta garantisiata viribus Curiæ cameræ Auditoris dictæ Civitatis Avenionensis, cum constitutione procuratorum roborata, citra tamen præjudicium statuti Provincialis super hoc editi, confessionesque per Procuratorem constitutum super petito debito commissæ, & iudicatum in vim dictæ Confessionis laxatum, & litteræ desuper confectæ & conficiendæ, talia iudicata quæ à dicto Domino Vicegerenti tantum emanaverint, si instrumentum simul cum illis dictæ supremæ Curiæ præsentetur, annexabuntur etiam parte non vocatâ.

Finaliter fuit conventum quod Monitoria generalia à iudicibus Ecclesiast. quibuscunque dictę civitatis Avenionensis & Comitatus Venaysini emananda, annexabuntur per dictam Curiam, proviso quod cum primùm incertum reductum fuerit ad certum, vel revelatio subsequuta, subditi Regij Comitales

Provincię remittentur eorum iudici competenti, etiamsi non petatur.

In testimonium quod ut præmissum est, concordatum & appunctuatum extiterit per & inter præfatos Dominos, nos Pelegrinus de Albis Regius Secretarius ac dictæ supremæ Curię insignis Parlamenti Graffarius, & Antonius Suisoni dicti Reverendissimi Domini Locumtenentis & Gubernatoris Secretarius hîc propriis manibus nos subscripsimus, & signis nostris Manualibus signavimus, anno & die præmissis. P. de Albis, Suisoni.

Extracta fuere prainserta capitula cum litteris missivis prainsertis à suis propriis originalibus & hic Registrata mandato dicta suprema curia Parlamenti per me Pelegrinum de Albis Regium Secretarium & ipsius Curia Graffarium: in cuius rei testimonium hic me subsignavi. De Albis.

Mandata, sive Facultates Em. Iacobo Cardinali Rospillioso Legato Avenionensi, concessæ à Clemente IX.

CLemens Episcopus servus servorum Dei Dilecto filio Iacobo tituli sancti Sixti de Vrbe Cardinali Rospigliosio nuncupato, in Civitate Avenionensi & Comitatu nostris Venaysino in spiritualibus & temporalibus Vicario generali, ac in illis necnon Viennensi, Arelatensi, Ebredunensi, Aquensi, & Narbonensi provinciis, ac in illis adjacentibus civitatibus, terris & locis nostro & sedis Apostolicæ de Latere Legato, salutem & Apostolicam benedictionem. Licet Apostolicæ

potestatis plenitudo & universi gregis cura desuper nobis commissa sit: humanæ tamen facultatis fines excedere non valentes consideramus, quod circa singula Apostolicæ servitutis officium per nosmetipsos præstare non possumus, & propterea nonnunquam aliquos & præcipuè sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in sollicitudinis nostræ partem assumimus, ut ipsis vices nostras subeuntibus, commissum nobis ministerium faciliùs exequamur. Ad Civitatem itaque Avenionensem & Comitatum Venayssinum nostros Regni Franciæ finitimos, illisque adjacentes Provincias & Civitates, illarumque cives & incolas & habitatores tamquam peculiares & devotos nostros & dictæ sedis filios, ad præsens certo, quem præsentibus haberi volumus pro expresso modo, nostri & sedis Apostolicæ Vicarij in spiritualibus & temporalibus generalis ac de Latere Legati solatio destitutos, aciem nostræ considerationis dirigentes, illorumque fœlici regimini ac pacifico & tranquillo statui, ut præserventur à noxiis & optatis perfruantur incrementis, quamprimùm prospicere cupientes, ac sperantes Te qui noster secundum carnem ex fratre germano nepos existis ac eximia generis nobilitate polles, cuiusque singularis erga nos & sedem prædictam fides ac in maximis gravissimisque negotiis gerendis prudentia, integritas aliæque virtutes, & nobilis ingenuique animi dotes nobis valdè probatæ sunt, divinâ assistente gratiâ Civitatem & Comitatum huiusmodi iuxta cordis nostri desiderium fœliciter recturum & prosperè gubernaturum, ac omnia & singula quæ ad Dei laudem & prædictæ sedis decorem populorumque prædictorum utilitatem, & quietem pertinebunt, providè fœliciter & diligenter curaturum esse

Motu igitur proprio non ad tuam, seu alterius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, Te in nostrum & dictę sedis Vicarium in spiritualibus & temporalibus generalem in Civitate Avenionensi & Comitatu nostris Venayssino prædictis cum libera, plena, & omnimoda facultate, potestate & autoritate, omniaque ad huiusmodi Vicariatus officium de iure, usu, consuetudine, privilegio aut aliàs quomodolibet pertinenita faciendi, gerendi & exequendi, ac tam in illis quam eius adiacentibus, Ebredunensi, Arelatensi, Aquensi, Viennensi, & Narbonensi, provinciis, Comitatibus, terris & locis nostrum & dictæ Apostolicæ sedis Legatum de Latere ad Triennium proximum Apostolicâ auctoritate tenore præsentium facimus, creamus, constituimus & deputamus, tibique legatione huiusmodi durante omnia & singula privilegia, facultates, gratias & indulta Legationem ipsam concernentia hactenus quibuscumque antea pro tempore in civitate, & Comitatu aliisque Provinciis & locis prædictis Vicariatus & Legationis huiusmodi munere perfunctis, per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros concessa, quorum tenores præsentibus pro expressis haberi volumus, dummodo Concilij Tridentini Decretis contraria non sint, neque illis quoquomodo adversentur, motu, scientia & autoritate similibus tribuimus & impartimur: ita ut eisdem ac omnibus & singulis facultatibus æque ac prędicti Vicarij & Legati pro tempore sine aliqua prorsus differentia, ac si illa tibi per nos specificè & nominatim in omnibus, & per omnia concessa fuissent, Vicariatu & Legatione huiusmodi durante uti possis

ſis & valeas ac debeas. Mandantes propterea dilectis filiis, Conſulibus, civibus habitatoribus civitatis, nec non electis Baronibus feudariis civitatis & comitatus huiuſmodi, ac etiam Provinciarum comitatus, terrarum & locorum huiuſmodi Rectoribus, Gubernatoribus & Officialibus quibuſcumque, cæteriſque ad quos ſpectat, quatenus Te in noſtrum ac prædictæ ſedis Vicarium & Legatum de Latere iuxta tenorem præſentium recipiant & admittant, tibique faveant obediant & aſſiſtant, teque debitis honore, fide & reverentia proſequantur: Non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis & in Provincialibus & Synodalibus ac generalibus Conciliis editis & edendis ſpecialibus, vel generalibus conſtitutionibus & ordinationibus ac quibuſvis ſtatutis, Privilegiis, indultis & litteris Apoſtolicis, cum quibuſvis clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibuſque & aliis decretis etiam pluries quomodolibet conceſſis, approbatis & innovatis. Quibus omnibus, etiamſi de illis eorumque tenoribus ſpecialis mentio habenda foret, tenores huiuſmodi pro plenè & ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat harum ſerie, motu, ſcientia & poteſtatis plenitudine paribus derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem & decernimus ut præſentium tranſſumptis etiam impreſſis, tuo ſigillo munitis ac manu tui Secretarij ac regentis Cancellariæ tuæ ſubſcriptis, ubique in iudicio & extra illud, regula quacumque contraria nonobſtante, fides indubia adhiberi debeat. Tu igitur diviná gratiâ & Apoſtolico fauore fretus onus hoc cum noſtra, & ſedis Apoſtolicæ benedictione ſuſcipiens, ſic te in eius adminiſtratione geras, ut ex præſtantibus tuis actionibus gratia tibi

favente divina, desiderati fructus proveniant, tuque præter humanæ laudis præconium cœlestis retributionis præmia consequaris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ creationis, constitutionis, deputationis, tributionis, impartitionis, mandati, voluntatis, derogationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicę millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo, tertio Kal. Februarii, Pontificatus nostri anno primo. Visa de Curia P. Ciampinus, R. Cardinalis Prodatarius. I. G. Flusius. Locus † sigilli Ciampinus, R. in Secretaria Brevium.

Extractum è proprio Originali, & per me Petrum Iosephum Siffredi I. V. Doctorem custodem Sigilli, Taxatorem Bullarum, ac Vicesecretarium generalem Legationis Avenionensis debitè collationatum. In quorum fidem D. Avenioni hac die quinta mensis Iunij anni millesimi sexcentesimi sexagesimi octavi. Sic signatum. Siffredi Vicesecretarius generalis Legationis Avenionensis.

Formula acceptanda ab Episcopis Britannicis alternativæ cum Pontifice Collationis.

NOS S. N. Dei & S. sed. Arg. grat. Episcopus N. volentes observare regulam reservatoriam mensium Apostolicorum san-

ctissimi Domini Clementis divina providentiâ Papæ X. necnon sui, gratia & beneficio Alternativæ, Episcopis apud Ecclesias aut Diœceses suas verè & personaliter residentibus per eandem regulam concessæ: Propterea humiliter & debita cum reverentia ac omni meliori modo, quo possumus & debemus, libenter præfatam Alternativæ gratiam acceptamus, ac ea uti velle declaramus, in cuius voluntatis, acceptationis, & declarationis fidem præsentes patentes litteras per nostrum Secretarium & Apostolicum Notarium scriptas nostra manu propria subsignamus, sigillique nostri soliti impressione muniri facimus, & eas ad Illustrissimum & Reverendissimum Dominum eiusdem Domini nostri Clementis Papæ X. Datarium transmittere curabimus, iuxta formam & ad effectum de quibus in prædicta regula. Datum in Palatio nostro Episcopali, anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo, die mensis, præsentibus testibus ad præmissa vocatis.

Et quia ego (*son nom, & surnom*,) authoritate Apostolica Notarius & Secretarius præfati Reverendissimi Domini nostri Episcopi dictas patentes litteras manu propria scripsi, & omnibus supradictis una cum dictis testibus interfui; Ideo hoc præsens publicum fidei ac testimonij instrumentum signavi & subscripsi modis solitis & consuetis, signo & subscriptione in præmissorum fidem. *Et ledit Notaire signera.*

Relatio in Acta eiusdem Acceptationis.

P. Sanctissimi, Domini nostri Clementis Papę X. Datarius. Notum facimus omnibus & singulis ad quos spectat, qualiter pro parte Reverendissimi in Christo Patris Domini N. Episcopi N. præsentatæ, receptæ & recognitæ, ac in libro Alternativarum ad hoc specialiter destinato registratę fuerunt litteræ acceptationis gratię Alternativæ mensium, Pręsulibus apud Ecclesias & Diœceses suas vere, & personaliter residentibus, ab eodem Sanctissimo Domino nostro ejus tantùm tempore duraturę, concessæ, In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præsentes litteras manu nostra propria subscripsimus, sigillique quo in talibus vtimur, impressione muniri, ac in eodem libro registrari fecimus. Datum Romæ die mensis anni Domini millesimi sex centesimi septuagesimi : *Et cét acte est signé du Dataire, de l'Officier du* per obitum *ou autre* de mandato Datarij, *& seellé du sceau du Dataire.*

IVRIS REGALIÆ BREVIS NOTITIA.

Regaliorum Privilegia & Iura, ex D. Arnulfi Ruzæi tractatu summatim excerpta.

§. SEdes de Iure & de facto debet esse repleta, aliàs succedit Regaliæ apertura *vide Probum quæst. 1. 3. & seqq. q. 26.*

2. Donec Regalia suum plenariè fuerit sortita effectum ad Regem redit, per quascunque manus ambulaverit. *vide Prob. q. 48.*

3. Beneficium quocunque tempore Commendatum cadit in Regalia. *Prob. q. 20.*

4. Regalia in arca retenta: Primo non suffragatur, nec secundo Regalistæ refragatur.

5. Impetrans ab ordinario, si lite pendente decesserit, vel cesserit: Regalista in vice, iure, & emolumentis Beneficij ponitur, perinde ac si impedimentum fuisset nullum.

6. Regalistam non impedit Capitulum, quod tenetur illum recipere, esto quod Capitulo de injustitia & defectu tituli appareat. *v. Prob. qu 36.*

7. Regalia est favorabilis & gratiosa, non requirens expressionem qualitatum impetrantis, quæ movent Principem ad concedendum, vel non illico concedendum.

8. Beneficium licèt in prima fundatione

Ecclesiæ Cathedralis non fuerit erectum, sed posteà institutum, cadit in Regalia.

9. Beneficia in Regalia existentia, Papa iure Præventionis non confert.

10. Beneficia ante juramentum fidelitatis præstitum vacantia, etiam post datam administrationem, sunt sub Regalia.

11. Ius Regaliæ per Regem remitti potest.

12. Rex apertâ Regaliâ delinquentium Beneficia conferre potest, non expectatâ privationis sententiâ.

13. Per promotionem Episcopi ad Cardinalatum aperta est Regalia. *Prob. q. 7.*

14. Promotio ad Papatum Regaliæ operatur aperturam.

15. Regalia extenditur ad Matricularias, & alia inferiora Beneficia. *v. Prob. qu. 9. &, seqq.*

16. Iura Regaliorum non possunt transmitti tanquam Coronæ incorporata & annexa.

17. Collationes Regaliæ debent fieri sub vera data, non sub retroactiva vel antidata.

18. Dispensatio electi confirmati, ut priora retinere possit Beneficia, non impedit Regaliæ aperturam; esto quod ante tempus de consecrandis, se consecrari fecerit.

19. Regalista duplicato potest uti titulo ad ius suum confirmandum.

20. Excommunicato denunciato si facta est Beneficij collatio: apertâ Regaliâ, Rex iure Regaliæ Beneficium illud potest conferre.

21 Per acceptationem secundæ Præbendæ vacat prima Præbenda in Regalia collata, & ad Regem revertitur. *Prob. q. 8.*

22 Si ante aperturam Regaliæ Beneficium vacat, & tempore aperturæ Regaliæ adhuc vacans reperitur, Rex iure Regaliæ confert. *Prob. q. 14. 17. 22. 24.*

23. Decretum de triennali possessore neque in possessorio neque in petitorio molestando, non habet locum in Regalia.

24. Iure Regaliæ Præbenda Ecclesiæ Cathedralis confertur minori 14. annis.

25. Dispensatio Papæ super incompatibilibus obtinendis, in præjudicium Regaliæ nihil facit.

26. Cognitio & determinatio collationum iure Regaliæ factarum, ad Curiam Parlamenti spectat privativè. *Prob. q.* 40.

27 Rex etiam per concessionem clausulam Decreti irritantis continentem, non concedit Delfino potestatem conferendi Beneficia, quo minùs eius provisio sit valida.

28. Rex apertâ Regaliâ iure Regaliæ confert Præbendam unitam vel suppressam.

29. Regalista non tenetur facere mentionem de Beneficiis aliàs iure Regaliç obtentis.

30. Rex apertâ Regaliâ facit fructus suos à radice pendentes, nec stare tenetur colonis per Prælatum defunctum positis.

31. Constitutiones Apostolicæ Ecclesiarumque statuta non astringunt Regem, quin possit uti & frui iure Regaliæ pro libito voluntatis.

32. Resignatio facta in favorem certæ personæ & non aliàs, non facit quo minùs Rex apertâ Regaliâ, alteri conferre possit.

33. Collatio Regis potest sub conditione fieri, quando ignoratur, quo tempore vacatio occurrit.

34. In translatione Episcoporum vel Archiepiscoporum non censetur aperta Regalia, nisi à die præstiti consensus translati.

35. Regalia an dicatur aperta per feloniam aut apertam rebellionem in Principem per Prælatum factam.

36. Regalia semper aperta semper durat, donec Prælatus actualiter iuramentum fidelitatis Regi præstiterit: quod etiam præstat Tutori, si Rex in infantia constitutus sit.

37. Rex recipit fidelitatis iuramentum per suos Ambasiatores in Curia Romana existentes, à Prælatis in Curia provisis, *Prob. q.* 39.

38. Licet in Regalia patientia, seu Regis sufferentia homagio & fidelitati æquipolleat, & quoad fructus percipiendos prosit Prælato, non tamen quoad Beneficiorum collationes in eodem prodest.

39. Rex apertâ Regaliâ omnia Beneficia ad Collationem dignitatis existentia, etiam extra civitatem consistentia, exceptis Ecclesiis Parochialibus confert *Prob. d. q.* 9. *&c.*

40. Rex iure Regaliæ confert Ecclesias Parochiales Præbendis annexas.

41. Per Translationem Episcopi ad alium Episcopatum, provt per Episcopi obitum, aperitur Regalia.

42. Beneficia in Regalia non possunt impetrari nisi à triginta annis citra.

43. Fidelitas & homagium etiam de expressa Regis voluntate, per Procuratorem Prælati facta, non impediunt quo minùs Beneficia dicantur vacare in Regalia.

44. Apertâ Regaliâ, Collatio Papæ medio resignationis facta, est nulla.

45. Appositio sigilli Regij, & subscriptio Secretarij in secunda collatione non obest collationi primæ iure Regaliæ obtentæ, licèt illa non fuerit sigillata, aut in scriptis redacta.

46. Concursus duarum collationum iure Regaliæ eadem die factarum, non operatur nullitatem illius quæ primo loco reperietur facta. *Prob q.* 28.

47. Nominatio à Rege ex privilegio facta

Episcopo non facit quo minùs Rex, apertâ deinde Regaliâ , iure Regaliæ conferre possit.

48. Indultum Apostolicum de non consecrandis Episcopis infra tempus Iuris, non facit quò minùs eo lapso tempore, Beneficia vacent in Regalia.

49. Rex iure Règaliæ conferens, naturam & qualitatem Beneficiorum in fundatione appositas sequi tenetur.

50. Omissio narrationis defectûs natalium in Collatione iure Regalię facta, non facit quod collatio sit nulla, si super hoc impetrans priùs dispensatus reperitur.

51. Capellanias & alia simplicia Beneficia in Hospitalibus existentia, Rex iure Regaliæ confert.

52. Beneficia ad Decanum & Capitulum, ac Archidiaconum, sive coniunctim, sive divisim spectantia, non comprehenduntur sub iure Regaliæ ; sed tantùm illa quæ ad Episcopum sede vacante spectant.

53. Apertâ Regaliâ, an Rex pensionem super fructibus Episcopalis dignitatis reservatam solvere teneatur.

54. Receptores, & alij Officiarij Regaliâ durante, deputati , non alienant animalia, & alia mòbilia in locis dignitatum existentia.

55. Custodes Regaliorum vacante sede Decìmas autoritate Regis recipere non possunt, sed illas successori reservare tenentur.

56. Custodes Regaliorum, durante Regalia, non possunt arbores cæduas cædere, neque vivaria Pręlaturæ piscari.

57. Rex, durante Regalia, non tenetur pręstare quæ ministrare consuevit Episcopus.

54. Vt Prælatus post præstitum fidelitatis iuramentum uti temporalitate & Beneficia conferre possit, requiritur quòd actualis & realis

fiat traditio temporalitatis per officiarios ad dictam temporalitatem regendam deputatos; nec sufficit quod levetur manus Regis per gentes Computorum.

59. Rex non tenetur electum confirmatum non consecratum admittere ad fidelitatis iuramentum.

Summa quæstionum LXIII. circa ius Regaliæ.

Per. Phil. Probum editarum, Privilegiisque dicti iuris Regaliæ, pro illius ampliori elucidatione adiunctarum.

1. Triplex est Regaliæ species.

2 Quibus rationibus, causis & mediis, ius Regaliæ ad Regem Christianissimum dicatur pertinere.

3. Regalia quando dicatur aperta, ut Rex iure Regaliæ possit Beneficia & dignitates conferre.

4 Regalia an dicatur aperta per vacationem per contractum Matrimonij carnalis causatam.

5. An per Resignationem simplicem, vel causa permutationis factam, etiam aperiatur Regalia.

6. Religionis ingressus, an Episcopatus vacationem, & ex consequenti Regaliæ aperturam operetur,

7. Vacatio Episcopatus, an per assumptionem Cardinalatus fiat, an etiam ex consequenti Regalia aperiatur.

8. An per cap. *de multa*, & extravag. *execrabilis*, modus vacationis caufetur, medio cuius Regalia aperiatur,

9. Quæ Beneficia Rex ex iure Regaliæ poſſit conferre.

10. Parochiales Eccleſias, an Rex iure Regaliæ conferat.

11. An etiam vicarias perpetuas.

12. Rex an iure Regaliæ Beneficia ad Epiſcopi & ſui capituli diſpoſitionem plenariam ſpectantia poſſit conferre.

13. De Beneficiis quæ Epiſcopus, & ſuæ Eccleſię Capitulum, alternis vicibus habent conferre, an rex iure Regaliæ poſſit diſponere.

14. Beneficia quæ durante apertura Regaliæ reperiuntur vacare, & ad Epiſcopum iure devoluto pertinere, an Rex iure Regaliæ conferre poſſit.

15. Devolutio in Beneficiis iuri Regaliæ affectis an locum obtineat.

16. Devolutio, an vires obtineat, in beneficiis ad quamvis diſpoſitionem Regis, alio medio quam iure Regaliæ, ſpectantibus.

17 Rex an iure Regaliæ ſolum poſſit conferre Beneficia, quæ durante Regalia, vel aperta illa, vacaverunt.

18. An eo iure Beneficia ad Epiſcopi diſpoſitionem ratione unius Epiſcopatus factæ pertinentia, Rex conferre valeat.

19. Beneficia iure Regaliæ conferenda, an Rex poſſit Commendare.

20. Beneficium Regaliæ affectum, ſi tempore apertæ Regaliæ reperiatur commendatum, an Rex tanquam vacans poſſit conferre.

21. Beneficia apertâ Regaliâ vacantia, alias Graduatis nominatis affecta, an Rex aliis quàm prædictis conferre poſſit.

22. Collationes iure Regaliæ, illa cauſa de-

beneficiis ante aperturam illius, & quæ illa durante vacantia fuerunt, factæ an viribus subsistant.

23. A quo tempore currere incipiant 30. anni, ad iure Regaliæ conferendum dati.

24. Beneficia quæ ante aperturam Regaliæ vacaverunt, eaque adhuc apertâ reperiuntur vacantia, an Rex iure Regaliæ conferre valeat.

25. Beneficia quæ aperta Regalia reperiuntur litigiosa, an Rex iure Regaliæ conferre valeat.

26. Beneficia, quando de facto vacare dicantur.

27. Beneficium ante apertam Regaliam iure ordinario collatum, cuius possessio tempore aperturę non est apprehensa, an Rex iure Regalię possit conferre.

28 Si plures in data concurrant Regalistæ, quis illorum debeat victoriam obtinere.

29. Collatio iure Regaliæ facta, an ad eius effectum requirat quòd virtute illius apprehendatur beneficij possessio, esto quod virtute alterius tituli fuerit apprehensa.

30. Beneficium iure Regalię collatum si efficiatur litigiosum, & pendente litigio, Regalista moriatur, vel cedat, an Rex iure Regaliæ possit illud conferre.

31. Collatio dignitatis iure Regaliæ facta non Canonico præbendato, vel ad effectum creato, an viribus subsistat.

32. Beneficia pensionario Episcopatus ad conferendum reservata, an Rex iure Regaliæ possit conferre.

33 Quid agendum, quando Regalista ad alterius Regalistæ commodum vult Beneficio litigioso cedere.

34. Rex an possit admittere Resignationes Beneficiorum in Regalia vacantium.

35. Collatio Beneficij iure Regaliæ non regnicolæ facta, an viribus subsistat.

36. An Decanus, & Capitulum, Regalistam recipere teneantur.

37. Quid in executoriali provisionis Regalistæ debeat contineri.

38. Rex, an iure Regaliæ Beneficia per Vicarium possit conferre.

39. Iuramentum fidelitatis per Procuratorem Episcopi, & in manibus Procuratoris Regis, an possit præstari?

40. Curia Parlamenti Parisiensis an privativè de validitate & invaliditate collationum iure Regaliæ factarum cognoscat.

41. Petitio Regalistæ qualiter debeat formari.

42. Defensiones adversarij Regalistæ, quomodo debeant fieri.

43. Sequestratio an locum habeat in instantia medio collationis iure Regaliæ factæ intentata.

44. Cui recredentia, vel status, an Regalistæ, vel eius adversario, fieri debeat.

45. Status, vel recredentia, an Regalistæ fieri debeat, adversario cedente, vel decedente.

46. Forma Arresti pro Regalista, quibus verbis soleat fieri.

47. Quomodo Arrestum contra Regalistam soleat confici.

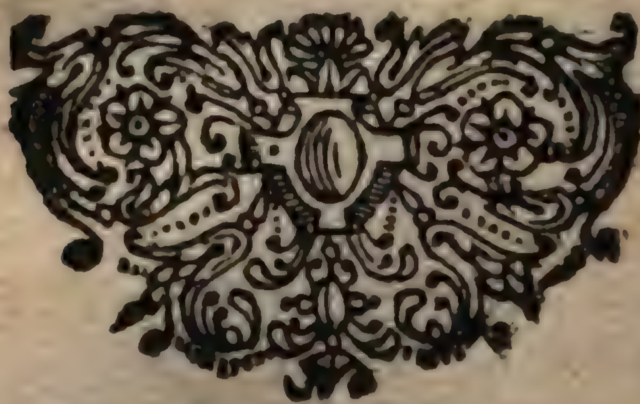
48. Regalista an sine Regis, vel eius Procuratori generalis consensu, cum suo collitigante effectualiter possit concordare.

49. Quis tempore apertæ Regaliæ fructus dignitatis Episcopalis faciat suos.

50 Quid contineatur appellatione huiusmodi fructuum.

51. An comprehendantur fructus, quos Episcopus de Beneficiis litigiosis percipit.

52. An his temporibus, Rex prędictos fructus percipiat.
53. Regalia quando dicatur clausa.
54. An per solam sufferentiam claudatur illa.
55. Ius Regaliæ an cum communi iure conveniat, vel ab eo discordet.
56. An ius illud naturam iuris Patronatus habeat.
57. Secundum quod ius instantia Regaliæ debeat terminari.
58. Si in materia Regalia Regaliæ reperiantur diversa iura, quod illorum erit observandum.
59. Quid forma provisionis iure Regaliæ factæ, continere debeat.
60. Omnes Archiepiscopatus, & Episcopatus Regni Francię, an sint affecti Regaliæ iuri.
61. Quæ sint causæ, quod omnes, non ei iuri subsint.
62. Aliæ dignitates Ecclesiasticæ, ab Archiepiscopatibus, & Episcopatibus, quare non subsint iuri Regaliæ.
63. Omnes Archiepiscopatus & Episcopatus sub Regalia existentes, an sint intra fines supremæ Parlamenti Parisiensis Curiæ.

Senatus Pariſienſis Decretum de iure Regaliæ in omnibus Regni Eccleſiis Regi competente, ann. 1608.

Extraict des Registres de Parlement.

ENtre M. Claude Girandon & Iaques Lamet, demandeurs en Regale d'une part, & M. Iean Mermet & André de Sauſea, pourvus du Doyenné de l'Egliſe S. Iean Baptiſte de Belley en Breſſe : Sçavoir eſt Mermet par pretenduë election de l'Eveſque & Chapitre d'icelle Egliſe, & Sauſea par ſignature du Pape, defendeurs, d'autre part : Aprés que Montreul, Volé, & Mauguin, Advocats des parties, ont eſté oüis, & Servin pour le Procureur general du Roy : la Cour a declaré & declare le Roy avoir droit de Regale en l'Egliſe S. Iean de Belley, comme en toutes autres de ſon Royaume ; a fait inhibitions & defenſes aux Advocats & Procureurs de faire aucunes propoſitions au contraire. Et neanmoins ſur la demande en Regale de la partie de Montreüil, a mis & met les parties hors de cour & de procez, & ſur l'appel & premiere demande en Regale, en viendront au premier iour. Signé, Voiſin.

Constitutio Henrici IV. quâ superioris Senatusconsulti executio suspenditur. an. 1609.

HEnry par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre : A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Sur ce qui nous a esté remonstré par les Agens Generaux du Clergé, que plusieurs Beneficiers ayans esté mis en procez, sous pretexte des provisions en Regale, par nous octroyées és Eglises où nous n'avions point iouy dudit droict : Sur les plaintes qui nous avoient esté faites de ce qu'on les poursuivoit en nostre Cour de Parlement de Paris, au preiudice de nostre Edict de l'an 1606. nous aurions evoqué toutes lesdites instances, & icelles retenuës en nostre Conseil, A cause que nostre Cour de Parlement de Paris, avoit donné Arrest contraire apres la verification de nostredit Edict : Et cependant plusieurs parties demeurent inutilement & à grands frais à la suite de nostredit Conseil, lesquelles desireroient bien se retirer en leurs maisons, en attendant pouvoir iouyr du benefice de nostredit Edict. Nous à ces causes, desirans le soulagement de nos suiets le plus qu'il nous est possible, avons de nostre propre mouvement, pleine puissance & authorité Royale, sursis, & sursoyons le Iugement de tous lesdits procez & instances pour le faict desdites Regales, pendans & indecis en nostredit Conseil, pour le temps d'un an, en attendant que nostredit Edict du mois de Decembre 1606. & Reglement contenu sur iceluy pour le faict desdites Regales, ayent esté purement verifiez, suivant nostre intention. Et dautant que chacun des particuliers qui sont par-

ties esdits procez de Regales, pourront pour leur seureté avoir besoin des presentes, Nous voulons qu'aux copies d'icelles collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers, Notaires & Secretaires, Maison & Couronne de France, foy soit adioustée comme au propre original : Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 26. iour d'Octobre, l'an de Grace 1608. Et de nostre regne le vingt-uniéme. Signé, HENRY. Par le Roy, Brulart. Et sellées du grand seel de cire iaune.

Privati sive supremi Regis Consilii Decretum eodem pertinens. an. 1638.

Extraict des Registres du Conseil d'Estat.

VEu au Conseil du Roy l'Arrest donné en iceluy le 16. Octobre 1637. sur la Requeste des Agens generaux du Clergé de France, sur lequel auroit esté ordonné que les Archevesques & Evesques des Provinces de Languedoc, Provence, & Dauphiné, & autres Archevesques & Evesques qui se pretendent exempts du droict de Regale, envoyeroient dans six mois au Greffe dudit Conseil, les Tiltres & enseignemens, sur lesquels ils fondent leur exemption, pour au rapport du sieur le Bret, Conseiller audit Conseil, leur estre fait droict ainsi que de raison : pendant lequel temps, sa Majesté auroit sursis toutes contestations, meuës & à mouvoir, sous pretexte dudit droit de Regale, sur lesdits Archeveschez & Eveschez, dont sadite Majesté se seroit reservé la connoissance & à sondit Conseil, & icelle interdite à sa Cour de Parlement de Paris: auquel Arrest la pluspart desdits Archevesques

& Evesques n'ont tenu compte de satisfaire, quelques significations qui leur en ayent esté faites ; Ce qui est au grand prejudice des particuliers pourveus d'aucuns Benefices aux Dioceses sujets audit droict de Regale, pour raison desquels il y a plusieurs procez & differents, qui demeurent indecis : A quoy estant necessaire de pourvoir, sadite Majesté en son Conseil, pour certaines considerations, a ordonné & ordonne que dans trois mois, pour toutes prefixions & delais, lesdits Archevesques & Evesques des Provinces de Languedoc, Provence, & Dauphiné, & autres Archevesques & Evesques qui se pretendent exempts dudit droict de Regale, envoyeront au Greffe dudit Conseil les Titres & enseignemens sur lesquels ils fondent leurs immunitez & exemptions, pour le tout veu & examiné par sa Majesté, au rapport dudit sieur le Bret, leur estre pourveu ainsi que de raison, la surseance portée par ledit Arrest du 16. Octobre tenant ; & à faute de rapporter par lesdits Archevesques, & Evesques lesdits Titres & enseignemens dans ledit temps, & iceluy passé, Sadite Majesté les a dés à present, comme destors declaré, & declare descheus des immunitez, & exemptions par eux pretenduës, & ordonné qu'elle pourvoira aux Benefices qui vacqueront ausdits Archeveschez & Eveschez, sujets audit droict de Regale, sans qu'il soit besoin d'autre Arrest que le present, lequel sadite Majesté veut estre signifié aux Archevesques & Evesques, à la diligence desdits Agens generaux du Clergé de France. Fait au Conseil d'Estat du Roy tenu à Paris le neuviéme jour de Iuin 1638. Signé, DE BORDEAUX.

Aliud eiusdem Consilii Decretum. an. 1653.

Extraict des Registres du Conseil d'Estat.

SUr la Requeste presentée au Roy estant en son Conseil, par les Agents generaux du Clergé de France, contenant que sur la question generale de Regale pendante audit Conseil, au rapport du sieur Boucherat Maistre des Requestes, il est intervenu deux Arrests les 12. Avril & 2. Iuin 1651. par lesquels il est ordonné qu'auparavant faire droit sur toutes les Instances & Requestes en Regale, dans six mois les Scindics des Dioceses de France rapporteront les titres dont ils entendent se servir pour l'exemption de ladite Regale, desquels les Gens de sa Majesté au Parlement de Paris auroient communication, pour sur iceux donner leur avis, & le tout rapporté au Conseil estre fait droit; & fait defenses de troubler les possesseurs des Benefices scituez au pays de Languedoc, & cependant sursis durant lesdits six mois le iugement de toutes les Instances particulieres de Regale, pendantes tant audit Conseil qu'au Parlement de Paris, avec defenses aux parties d'y faire aucunes procedures. En execution desquels Arrests ayans esté remis plusieurs titres iustificatifs de la liberté des Eglises & aneantissement du pretendu droit de Regale és mains dudit sieur Boucherat, Rapporteur desdites instances, il n'a resté que fort peu desdites Eglises qui n'y ayent pas satisfait, au moyen des desordres arrivez dans le Royaume, qui ostoient la liberté d'apporter ou envoyer lesdits titres. C'est pourquoy les Supplians sans approbation

Relatio in Acta eiusdem Acceptationis.

P. Sanctissimi, Domini nostri Clementis Papę X. Datarius. Notum facimus omnibus & singulis ad quos spectat, qualiter pro parte Reverendissimi in Christo Patris Domini N. Episcopi N. præsentatæ, receptæ & recognitæ, ac in libro Alternativarum ad hoc specialiter destinato registratę fuerunt litteræ acceptationis gratię Alternativæ mensium, Pręsulibus apud Ecclesias & Diœceses suas vere, & personaliter residentibus, ab eodem Sanctissimo Domino nostro ejus tantùm tempore duraturę, concessæ, In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præsentes litteras manu nostra propria subscripsimus, sigillique quo in talibus vtimur, impressione muniri, ac in eodem libro registrari fecimus. Datum Romæ die mensis anni Domini millesimi sexcentesimi septuagesimi : *Et cét acte est signé du Dataire, de l'Officier du* per obitum *ou autre* de mandato Datarij, *& seellé du sceau du Dataire.*

IVRIS REGALIÆ BREVIS NOTITIA.

Regaliorum Privilegia & Iura, ex D. Arnulfi Ruzæi tractatu summatim excerpta.

1. SEdes de Iure & de facto debet esse repleta, aliàs succedit Regaliæ apertura *vide Probum quæst. 1. 3. & seqq. q. 26.*

2. Donec Regalia suum plenariè fuerit sortita effectum ad Regem redit, per quascunque manus ambulaverit. *Vide Prob. q. 48.*

3. Beneficium quocunque tempore Commendatum cadit in Regalia. *Prob. q. 20.*

4. Regalia in arca retenta: Primo non suffragatur, nec secundo Regalistæ refragatur.

5. Impetrans ab ordinario, si lite pendente decesserit, vel cesserit: Regalista in vice, iure, & emolumentis Beneficij ponitur, perinde ac si impedimentum fuisset nullum.

6. Regalistam non impedit Capitulum, quod tenetur illum recipere, esto quod Capitulo de injustitia & defectu tituli appareat. *v. Prob. qu 36.*

7. Regalia est favorabilis & gratiosa, non requirens expressionem qualitatum impetrantis, quæ movent Principem ad concedendum, vel non illico concedendum.

8. Beneficium licèt in prima fundatione

Ecclesiæ Cathedralis non fuerit erectum, sed posteà institutum, cadit in Regalia.

9. Beneficia in Regalia existentia, Papa iure Præventionis non confert.

10. Beneficia ante iuramentum fidelitatis præstitum vacantia, etiam post datam administrationem, sunt sub Regalia.

11. Ius Regaliæ per Regem remitti potest.

12. Rex apertâ Regaliâ delinquentium Beneficia conferre potest, non expectatâ privationis sententiâ.

13. Per promotionem Episcopi ad Cardinalatum aperta est Regalia. *Prob. q. 7.*

14. Promotio ad Papatum Regaliæ operatur aperturam.

15. Regalia extenditur ad Matricularias, & alia inferiora Beneficia. *v. Prob. qu. 9. & seqq.*

16. Iura Regaliorum non possunt transmitti tanquam Coronæ incorporata & annexa.

17. Collationes Regaliæ debent fieri sub vera data, non sub retroactiva vel antidata.

18. Dispensatio electi confirmati, ut priora retinere possit Beneficia, non impedit Regaliæ aperturam; esto quod ante tempus de consecrandis, se consecrari fecerit.

19. Regalista duplicato potest uti titulo ad ius suum confirmandum.

20. Excommunicato denunciato si facta est Beneficij collatio: apertâ Regaliâ, Rex iure Regaliæ Beneficium illud potest conferre.

21 Per acceptationem secundæ Præbendæ vacat prima Præbenda in Regalia collata, & ad Regem revertitur. *Prob. q. 8.*

22 Si ante aperturam Regaliæ Beneficium vacat, & tempore aperturæ Regaliæ adhuc vacans reperitur, Rex iure Regaliæ confert. *Prob. q. 14. 17. 22. 24.*

23. Decretum de triennali possessore neque in possessorio neque in petitorio molestando, non habet locum in Regalia.

24. Iure Regaliæ Præbenda Ecclesiæ Cathedralis confertur minori 14. annis.

25. Dispensatio Papæ super incompatibilibus obtinendis, in præjudicium Regaliæ nihil facit.

26. Cognitio & determinatio collationum iure Regaliæ factarum, ad Curiam Parlamenti spectat privativè. *Prob. q.* 40.

27 Rex etiam per concessionem clausulam Decreti irritantis continentem, non concedit Delfino potestatem conferendi Beneficia, quo minùs eius provisio sit valida.

28. Rex apertâ Regaliâ iure Regaliæ confert Præbendam unitam vel suppressam.

29. Regalista non tenetur facere mentionem de Beneficiis aliàs iure Regaliæ obtentis.

30. Rex apertâ Regaliâ facit fructus suos à radice pendentes, nec stare tenetur colonis per Prælatum defunctum positis.

31. Constitutiones Apostolicæ Ecclesiarumque statuta non astringunt Regem, quin possit uti & frui iure Regaliæ pro libito voluntatis.

32. Resignatio facta in favorem certæ personæ & non aliàs, non facit quo minùs Rex apertâ Regaliâ, alteri conferre possit.

33. Collatio Regis potest sub conditione fieri, quando ignoratur, quo tempore vacatio occurrit.

34. In translatione Episcoporum vel Archiepiscoporum non censetur aperta Regalia, nisi à die præstiti consensus translati.

35. Regalia an dicatur aperta per feloniam aut apertam rebellionem in Principem per Prælatum factam.

36. Regalia sempei aperta semper durat, donec Prçlatus actualiter iuramentum fidelitatis Regi prçstiterit : quod etiam præstat Tutori, si Rex in infantia constitutus sit.

37. Rex recipit fidelitatis iuramentum per suos Ambasiatores in Curia Romana existentes, à Prçlatis in Curia provisis, *Prob. q.* 39.

38. Licet in Regalia patientia, seu Regis sufferentia homagio & fidelitati æquipolleat, & quoad fructus percipiendos prosit Prælato, non tamen quoad Beneficiorum collationes in eodem prodest.

39. Rex apertâ Regaliâ omnia Beneficia ad Collationem dignitatis existentia, etiam extra civitatem consistentia, exceptis Ecclesiis Parochialibus confert *Prob. d. q.* 9. *&c.*

40. Rex iure Regaliæ confert Ecclesias Parochiales Præbendis annexas.

41. Per Translationem Episcopi ad alium Episcopatum, provt per Episcopi obitum, aperitur Regalia.

42. Beneficia in Regalia non possunt impetrari nisi à triginta annis citra.

43. Fidelitas & homagium etiam de expressa Regis voluntate, per Procuratorem Prælati facta, non impediunt quo minùs Beneficia dicantur vacare in Regalia.

44. Apertâ Regaliâ, Collatio Papç medio resignationis facta, est nulla.

45. Appositio sigilli Regij, & subscriptio Secretarij in secunda collatione non obest collationi primæ iure Regaliæ obtentæ, licèt illa non fuerit sigillata, aut in scriptis redacta.

46. Concursus duarum collationum iure Regaliç eadem die factarum, non operatur nullitatem illius quæ primo loco reperietur facta. *Prob q.* 28.

47. Nominatio à Rege ex privilegio facta

Episcopo non facit quo minùs Rex, apertâ deinde Regaliâ, iure Regaliæ conferre possit.

48. Indultum Apostolicum de non consecrandis Episcopis infra tempus Iuris, non facit quò minùs eo lapso tempore, Beneficia vacent in Regalia.

49. Rex iure Regaliæ conferens, naturam & qualitatem Beneficiorum in fundatione appositas sequi tenetur.

50. Omissio narrationis defectûs natalium in Collatione iure Regalię facta, non facit quod collatio sit nulla, si super hoc impetrans priùs dispensatus reperitur.

51. Capellanias & alia simplicia Beneficia in Hospitalibus existentia, Rex iure Regaliæ confert.

52. Beneficia ad Decanum & Capitulum, ac Archidiaconum, sive coniunctim, sive divisim spectantia, non comprehenduntur sub iure Regaliæ; sed tantum illa quæ ad Episcopum sede vacante spectant.

53. Apertâ Regaliâ, an Rex pensionem super fructibus Episcopalis dignitatis reservatam solvere teneatur.

54. Receptores, & alij Officiarij Regaliâ durante, deputati, non alienant animalia, & alia mobilia in locis dignitatum existentia.

55. Custodes Regaliorum vacante sede Decimas autoritate Regis recipere non possunt, sed illas successori reservare tenentur.

56. Custodes Regaliorum, durante Regalia, non possunt arbores cæduas cædere, neque vivaria Prelaturæ piscari.

57. Rex, durante Regalia, non tenetur prę-stare quæ ministrare consuevit Episcopus.

54. Vt Prælatus post præstitum fidelitatis iuramentum uti temporalitate & Beneficia conferre possit, requiritur quòd actualis & realis

fiat traditio temporalitatis per officiarios ad dictam temporalitatem regendam deputatos; nec sufficit quod levetur manus Regis per gentes Computorum.

59. Rex non tenetur electum confirmatum non consecratum admittere ad fidelitatis iuramentum.

Summa quæstionum LXIII. circa ius Regaliæ.

Per. Phil. Probum editarum, Privilegiisque dicti iuris Regaliæ, pro illius ampliori elucidatione adiunctarum.

1. TRiplex est Regaliæ species.

2. Quibus rationibus, causis & mediis, ius Regaliæ ad Regem Christianissimum dicatur pertinere.

3. Regalia quando dicatur aperta, ut Rex iure Regaliæ possit Beneficia & dignitates conferre.

4. Regalia an dicatur aperta per vacationem per contractum Matrimonij carnalis causatam.

5. An per Resignationem simplicem, vel causa permutationis factam, etiam aperiatur Regalia.

6. Religionis ingressus, an Episcopatus vacationem, & ex consequenti Regaliæ aperturam operetur,

7. Vacatio Episcopatus, an per assumptionem Cardinalatus fiat, an etiam ex consequenti Regalia aperiatur.

8. An per cap. *de multa*, & extravag. *execrabilis*, modus vacationis caufetur, medio cuius Regalia aperiatur.

9. Quæ Beneficia Rex iure Regaliæ poffit conferre.

10. Parochiales Ecclefias, an Rex iure Regaliæ conferat.

11. An etiam vicarias perpetuas.

12. Rex an iure Regaliæ Beneficia ad Epifcopi & fui capituli difpofitionem plenariam fpectantia poffit conferre.

13. De Beneficiis quæ Epifcopus, & fuæ Ecclefiæ Capitulum, alternis vicibus habent conferre, an rex iure Regaliæ poffit difponere.

14. Beneficia quæ durante apertura Regaliæ reperiuntur vacare, & ad Epifcopum iure devoluto pertinere, an Rex iure Regaliæ conferre poffit.

15. Devolutio in Beneficiis iuri Regaliæ affectis an locum obtineat.

16. Devolutio, an vires obtineat, in beneficiis ad quamvis difpofitionem Regis, alio medio quam iure Regaliæ, fpectantibus.

17 Rex an iure Regaliæ folum poffit conferre Beneficia, quæ durante Regalia, vel aperta illa, vacaverunt.

18. An eo iure Beneficia ad Epifcopi difpofitionem ratione unius Epifcopatus factæ pertinentia, Rex conferre valeat.

19. Beneficia iure Regaliæ conferenda, an Rex poffit Commendare.

20. Beneficium Regaliæ affectum, fi tempore apertæ Regaliæ reperiatur commendatum, an Rex tanquam vacans poffit conferre.

21. Beneficia apertâ Regaliâ vacantia, alias Graduatis nominatis affecta, an Rex aliis quàm prædictis conferre poffit.

22. Collationes iure Regaliæ, illa caufa de-

35. Collatio Beneficij iure Regalię non regnicolæ facta, an viribus subsistat.

36. An Decanus, & Capitulum, Regalistam recipere teneantur.

37. Quid in executoriali provisionis Regalistæ debeat contineri.

38. Rex, an iure Regaliæ Beneficia per Vicarium possit conferre.

39. Iuramentum fidelitatis per Procuratorem Episcopi, & in manibus Procuratoris Regis, an possit præstari?

40. Curia Parlamenti Parisiensis an privativè de validitate & invaliditate collationum iure Regaliæ factarum cognoscat.

41. Petitio Regalistę qualiter debeat formari.

42. Defensiones adversarij Regalistæ, quomodo debeant fieri.

43. Sequestratio an locum habeat in instantia medio collationis iure Regaliæ factæ intentata.

44. Cui recredentia, vel status, an Regalistæ, vel eius adversario, fieri debeat.

45. Status, vel recredentia, an Regalistæ fieri debeat, adversario cedente, vel decedente.

46. Forma Arresti pro Regalista, quibus verbis soleat fieri.

47. Quomodo Arrestum contra Regalistam soleat confici.

48. Regalista an sine Regis, vel eius Procuratori generalis consensu, cum suo collitigante effectualiter possit concordare.

49. Quis tempore apertæ Regaliæ fructus dignitatis Episcopalis faciat suos.

50 Quid contineatur appellatione huiusmodi fructuum.

51. An comprehendantur fructus, quos Episcopus de Beneficiis litigiosis percipit.

52. An his temporibus, Rex prędictos fructus percipiat.

53. Regalia quando dicatur clausa.

54. An per solam sufferentiam claudatur illa.

55. Ius Regaliæ an cum communi iure conveniat, vel ab eo discordet.

56. An ius illud naturam iuris Patronatus habeat.

57. Secundum quod ius instantia Regaliæ debeat terminari.

58. Si in materia Regalia Regaliæ reperiantur diversa iura, quod illorum erit observandum.

59. Quid forma provisionis iure Regaliæ factæ, continere debeat.

60. Omnes Archiepiscopatus, & Episcopatus Regni Francię, an sint affecti Regaliæ iuri.

61. Quæ sint causæ, quod omnes, non ei iuri subsint.

62. Aliæ dignitates Ecclesiasticæ, ab Archiepiscopatibus, & Episcopatibus, quare non subsint iuri Regaliæ.

63. Omnes Archiepiscopatus & Episcopatus sub Regalia existentes, an sint intra fines supremæ Parlamenti Parisiensis Curiæ.

Senatus Parisiensis Decretum de iure Regaliæ in omnibus Regni Ecclesiis Regi competente, ann. 1608.

Extraict des Registres de Parlement.

ENtre M. Claude Girandon & Iaques Lanet, demandeurs en Regale d'une part, & M. Iean Mermet & André de Sausea, pourvus du Doyenné de l'Eglise S. Iean Baptiste de Belley en Bresse: Sçavoir est Mermet par pretenduë election de l'Evesque & Chapitre d'icelle Eglise, & Sausea par signature du Pape, defendeurs, d'autre part: Aprés que Montreul, Volé, & Mauguin, Advocats des parties, ont esté oüis, & Servin pour le Procureur general du Roy: la Cour a declaré & declare le Roy avoir droit de Regale en l'Eglise S. Iean de Belley, comme en toutes autres de son Royaume; a fait inhibitions & defenses aux Advocats & Procureurs de faire aucunes propositions au contraire. Et neanmoins sur la demande en Regale de la partie de Montreüil, a mis & met les parties hors de cour & de procez, & sur l'appel & premiere demande en Regale, en viendront au premier iour. Signé, Voisin.

Constitutio Henrici IV. quâ superioris Senatusconsulti executio suspenditur. an. 1609.

HEnry par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre: A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Sur ce qui nous a esté remonstré par les Agens Generaux du Clergé, que plusieurs Beneficiers ayans esté mis en procez sous pretexte des provisions en Regale, par nous octroyées és Eglises où nous n'avions point iouy dudit droict: Sur les plaintes qui nous avoient esté faites de ce qu'on les poursuivoit en nostre Cour de Parlement de Paris, au preiudice de nostre Edict de l'an 1606. nous aurions evoqué toutes lesdites instances, & icelles retenuës en nostre Conseil, A cause que nostre Cour de Parlement de Paris, avoit donné Arrest contraire apres la verification de nostredit Edict: Et cependant plusieurs parties demeurent inutilement & à grands frais à la suite de nostredit Conseil, lesquelles desireroient bien se retirer en leurs maisons, en attendant pouvoir iouyr du benefice de nostredit Edict. Nous à ces causes, desirans le soulagement de nos suiets le plus qu'il nous est possible, avons de nostre propre mouvement, pleine puissance & authorité Royale, sursis, & sursoyons le Iugement de tous lesdits procez & instances pour le faict desdites Regales, pendans & indecis en nostredit Conseil, pour le temps d'un an, en attendant que nostredit Edict du mois de Decembre 1608. & Reglement contenu sur iceluy pour le faict desdites Regales, ayent esté purement verifiez, suivant nostre intention. Et dautant que chacun des particuliers qui sont par-

ries esdits procez de Regales, pourront pour leur seureté avoir besoin des presentes, Nous voulons qu'aux copies d'icelles collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers, Notaires & Secretaires, Maison & Couronne de France, foy soit adioustée comme au propre original : Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 26. iour d'Octobre, l'an de Grace 1609. Et de nostre regne le vingt-uniéme. Signé, HENRY. Par le Roy, Brulart. Et sellées du grand seel de cire iaune.

Privati sive supremi Regis Consilii Decretum eodem pertinens. an. 1638.

Extraict des Registres du Conseil d'Estat.

VEu au Conseil du Roy l'Arrest donné en iceluy le 16. Octobre 1637. sur la Requeste des Agens generaux du Clergé de France, sur lequel auroit esté ordonné que les Archevesques & Evesques des Provinces de Languedoc, Provence, & Dauphiné, & autres Archevesques & Evesques qui se pretendent exempts du droict de Regale, envoyeroient dans six mois au Greffe dudit Conseil, les Tiltres & enseignemens, sur lesquels ils fondent leur exemption, pour au rapport du sieur le Bret, Conseiller audit Conseil, leur estre fait droict ainsi que de raison : pendant lequel temps, sa Majesté auroit sursis toutes contestations, meuës & à mouvoir, sous pretexte dudit droit de Regale, sur lesdits Archeveschez & Eveschez, dont sadite Majesté se seroit reservé la connoissance & à sondit Conseil, & icelle interdite à sa Cour de Parlement de Paris: auquel Arrest la pluspart desdits Archevesques

& Evesques n'ont tenu compte de satisfaire, quelques significations qui leur en ayent esté faites; Ce qui est au grand prejudice des particuliers pourveus d'aucuns Benefices aux Dioceses sujets audit droict de Regale, pour raison desquels il y a plusieurs procez & differents, qui demeurent indecis: A quoy estant necessaire de pourvoir, sadite Majesté en son Conseil, pour certaines considerations, a ordonné & ordonne que dans trois mois, pour toutes prefixions & delais, lesdits Archevesques & Evesques des Provinces de Languedoc, Provence, & Dauphiné, & autres Archevesques & Evesques qui se pretendent exempts dudit droict de Regale, envoyeront au Greffe dudit Conseil les Titres & enseignemens sur lesquels ils fondent leurs immunitez & exemptions, pour le tout veu & examiné par sa Majesté, au rapport dudit sieur le Bret, leur estre pourveu ainsi que de raison, la surseance portée par ledit Arrest du 16. Octobre tenant; & à faute de rapporter par lesdits Archevesques, & Evesques lesdits Titres & enseignemens dans ledit temps, & iceluy passé, Sadite Majesté les a dés à present, comme deslors declaré, & declare descheus des immunitez, & exemptions par eux pretenduës, & ordonné qu'elle pourvoira aux Benefices qui vacqueront ausdits Archeveschez & Eveschez, sujets audit droict de Regale, sans qu'il soit besoin d'autre Arrest que le present, lequel sadite Majesté veut estre signifié aux Archevesques & Evesques, à la diligence desdits Agens generaux du Clergé de France. Fait au Conseil d'Estat du Roy tenu à Paris le neuviéme jour de Iuin 1638. Signé, De Bordeaux.

Aliud eiusdem Consilii Decretum. an. 1653.

Extraict des Registres du Conseil d'Estat.

SUr la Requeste presentée au Roy estant en son Conseil, par les Agents generaux du Clergé de France, contenant que sur la question generale de Regale pendante audit Conseil, au rapport du sieur Boucherat Maistre des Requestes, il est intervenu deux Arrests les 12. Avril & 2. Iuin 1651. par lesquels il est ordonné qu'auparavant faire droit sur toutes les Instances & Requestes en Regale, dans six mois les Scindics des Diocezes de France rapporteront les titres dont ils entendent se servir pour l'exemption de ladite Regale, desquels les Gens de sa Majesté au Parlement de Paris auroient communication, pour sur iceux donner leur avis, & le tout rapporté au Conseil estre fait droit: & fait defenses de troubler les possesseurs des Benefices scituez au pays de Languedoc, & cependant sursis durant lesdits six mois le iugement de toutes les Instances particulieres de Regale, pendantes tant audit Conseil qu'au Parlement de Paris, avec defenses aux parties d'y faire aucunes procedures. En execution desquels Arrests ayans esté remis plusieurs titres iustificatifs de la liberté des Eglises & aneantissement du pretendu droit de Regale és mains dudit sieur Boucherat, Rapporteur desdites instances, il n'a resté que fort peu desdites Eglises qui n'y ayent pas satisfait, au moyen des desordres arrivez dans le Royaume, qui ostoient la liberté d'apporter ou envoyer lesdits titres. C'est pourquoy les Supplians sans approbation

desdits Arrests du Conseil des douziéme Avril & deuxiéme Iuin mil six cens cinquante-un, en ont obtenu un autre le cinquiesme Decembre audit an, par lequel le delay porté par lesdits Arrests est prorogé pour trois mois, pendant lequel temps surcis au iugement de toutes les Instances particulieres de Regale, tant au Conseil qu'au Parlement de Paris. En execution duquel dernier Arrest il a encore esté remis plusieurs titres és mains dudit sieur Boucherat pour l'exemption de ladite Regale : En sorte qu'il ne reste qu'à faire son rapport audit Conseil, ce qu'il n'a pu faire, à cause qu'il n'a pas suivy sa Maiesté és voyages qui se sont faits toute l'année derniere: & dans le temps que les Supplians esperoient sortir de cette affaire si importante au Clergé, ledit sieur Boucherat est party pour aller par ordre de sa Maiesté és Estats de la Province de Languedoc, & par ce moyen les particuliers se trouvent dans l'impossibilité d'avoir Iustice en leurs instances, qui se decident par la question generale qui est preste à iuger sur les titres remis par les Dioceses desquels ils ne se peuvent servir : Et cependant les Regalistes font tous leurs efforts pour faire renvoyer tous leurs differends au Parlement de Paris, lequel n'en peut connoistre, puis que toutes les instances de Regale ont esté evoquees au Conseil. Requeroient à ces causes qu'il pleust à sa Majesté ordonner que l'instance generale de Regale pendante au Conseil sera iugee en presence de sadite Maiesté dans six mois, au rapport des sieurs Commissaires qui seront deputez : Et cependant qu'il sera sursis au iugement des Instances particulieres pendantes, tant au Conseil qu'au Parlement de Paris. VEV ladite Requeste, signee des Supplians, & Charlot leur Advocat, lesdits Arrests du Conseil des douzieme Avril, deuxieme Iuin & cinquieme Decembre mil six cens cinquante-un. Ouy le rapport,

& tout consideré : Le Roy estant en son Conseil, ayant egard à ladite Requeste, A ordonné & ordonne que dans six mois l'Instance generale de Regale pendante audit Conseil sera iugee en presence de sadite Maiesté, au rapport des Commissaires qui seront deputez. Et cependant surseoiera le iugement des Instances particulieres de Regale pendantes tant audit Conseil que Parlement de Paris. Et ledit temps de six mois passé, à faute de faire iuger l'Instance pendante audit Conseil, au rapport du sieur Boucherat Conseiller du Roy en ses Conseils & Maistre des Requestes ordinaire de son Hostel, sera procedè au iugement des Instances particulieres de Regale pendantes audit Conseil. Fait au Conseil d'Etat du Roy, sa Maiestè y estant, tenu à Paris le vingt-unieme iour d'Avril mil six cens cinquante-trois. Signè, De Guenegaud. *Et seellè.*

Aliud eiusdem Consilii Decretum. an. 1654.

Extraict des Registres du Conseil Privè du Roy.

SUr la Requeste presentee au Roy en son Conseil par les Agents generaux du Clergé de France, contenant que sa Maiesté a par Arrest de son Conseil du 21. Avril dernier, ordonnè que l'instance generale de Regale pendante audit Conseil, sera iugee en presence de sadite Maiesté, au rapport des Commissaires qui seront deputez; & cependant sursis le iugement de toutes instances particulieres de Regale, pendantes tant audit Conseil que Parlement de Paris; ce qui n'a pu estre fait, non pas mesmes lesdits*

Commissaires nommez par sa Maiesté, attendu son absence de la Ville de Paris. Et d'autant qu'il est important au Clergé de pourvoir aux desordres qui s'introduisent par le iugement des instances particulieres, & de faire nommer des Commissaires pour le iugement de ladite instance generale; Requeroient à ces causes, qu'il plûst à sa Majesté nommer tels Commissaires qu'il luy plaira, pour estre procedé au iugement de ladite instance generale de Regalle en presence de sadite Majesté, conformément audit Arrest du Conseil du vingtuniéme Avril dernier; & cependant surseoir le iugement de toutes instances particulieres de Regalle, pendantes tant audit Conseil que Parlement de Paris. Veu ladite Requeste signée des supplians, & Charlot Advocat: Ledit Arrest du Conseil du 21. Avril dernier. Ouy le rapport du sieur Boucherat: Et tout consideré, Le Roy en son Conseil, ayant aucunement égard à ladite Requeste, a ordonné & ordonne qu'il sera incessamment procedé au iugement de ladite instance generale de Regalle en presence de sa Majesté, au rapport du sieur Boucherat, sur les titres & productions qui sont en ses mains, apres en avoir communiqué aux sieurs Dormesson, Amelot, la Poterie, la Marguerie, Machault, Lezeau, Destampes, Vertamont, Villemontée, Priezac, la Fosse, Conseillers ordinaires au Conseil d'Estat, sans qu'il puisse estre accordé aux supplians aucun nouveau delay. Et cependant sa Majesté ordonne qu'il sera surcis au iugement des instances particulieres, tant pour le principal que pour la recreance concernant ladite Regalle, & qui sont pendantes au Conseil & Parlement de Paris, iusques à ce que ladite instance generale ait esté iugée. Fait au Conseil Privé du Roy, tenu à Paris le 16. iour de Ianvier 1654. Signé, DEMONS.

Aliud eiusdem Consilii Decretum, an. 1661.

Extraict des Registres du Conseil d'Estat.

SVr ce qui a esté representé au Roy en son Conseil par les Archevesques, Evesques, & autres Beneficiers representant le Corps du Clergé de France, assemblez par la permission de sa Majesté, en la Ville de Paris; Qu'en execution de l'Arrest du Conseil du 12. Avril 1651. ils auroient remis au Greffe du Conseil les titres des Eglises qui ne sont point sujettes au droict de Regale, & mis en estat de iuger les instances pendantes pour raison de ce audit Conseil; sans que son Procureur General en son Parlement de Paris en ait pris communication, pour donner son advis sur iceux, ainsi qu'il estoit ordonné par ledit Arrest: Et cependant sa Majesté auroit declaré que son intention n'est point de ioüir de la collation des Prebendes, & autres Benefices en Regale, sinon dans les Eglises où les Rois ses Predecesseurs en ioüissoient au temps de l'Edit de 1606. Et conformément à iceluy, ordonne que ceux qui seront pourveus par les Collateurs ordinaires, ne seront troublez par les pourveus en Regale, iusques au iugement desdites instances. Au preiudice duquel, comme ils sont continuellement troublez en la possession de leur droict, par les provisions que sa Maiesté accorde en Regale, comme si leurs Eglises y estoient suiettes; Requeroient qu'il pleust à sa Maiesté ordonner qu'à faute d'avoir par sondit Procureur General audit Parlement de Paris, pris communication desdits titres remis au Greffe dud. Conseil, par lesdites Eglises non suiettes à ladite Regale

elles en demeureront exemptes à l'avenir ; & à cet effet faire defenses à toutes personnes d'impetrer aucuns Benefices, pretendus vacquans par Regale, dans lesdites Eglises, ny de troubler ceux qui sont pourveus par les Ordinaires à peine de trois mille d'amende, nullité des provisions, & de tous despens, dommages & interests. Veu ledit Arrest du Conseil dudit iour 12. Avril 1651. & autres Arrests du 5. Decembre audit an, 21. Avril 1653. 12. Avril 1657. & autres pieces ; Ouy le rapport du sieur d'Aligre Conseiller de sa Maiesté en ses Conseils, Maistre des Requestes ordinaire de son Hostel, qui en a communiqué aux sieurs d'Ormesson, de la Poterie, Morangis, Breteüil, le Tellier, de la Fosse, Chanut & Marin, Conseillers audit Conseil, & tout consideré ; Le Roy en son Conseil a ordonné & ordonne, que conformement ausdits Arrests, ledit Procureur General de sa Maiesté audit Parlement de Paris, prendra communication dans un mois, de tous les titres remis au Greffe dudit Conseil, par les Eglises qui se pretendent exemptes du droict de Regale, pour donner son advis à sa Maiesté dans ledit temps, pour iceluy veu & rapporté estre fait droict & pourveu par sa Maiesté, ainsi qu'il appartiendra par raison. Fait au Conseil d'Estat du Roy, tenu à Paris le 13. iour de Ianvier 1661.

Signé, BERRYER.

EDITVM

Edictum Ludovici XIII. quo Fructus Episcopatuum vacantium, Regi iure Regalicæ debiti, ac Thesaurario & Canonicis S. Sacelli Parisiensis anteà cessi, in fiscum revocantur, successoribus à Rege concedendi; attributa Thesaurario & canonicis prædictis S. Nicasij Rhemensis Abbatia. an. 1642.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous presens & advenir, Salut. Les Rois nos predecesseurs avoient jugé qu'ils ne pourroient plus dignement employer le revenu des Archeveschez & Eveschez de ce Royaume qui nous appartient par droict de Regale, qu'en l'affectant à la sainte Chappelle pour donner moyen d'y celebrer le service avec plus de dignité. Nous avons jusques à present continué dans ce mesme dessein, & depuis nostre advenement à la Couronne, Nous avons tellement maintenu nostre sainte Chappelle en la perception desdits droicts à Nous appartenans, qu'ils n'ont esté divertis & appliquez à autre usage, ainsi que quelques fois nos predecesseurs l'avoient fait: mais comme le temps découvre par l'experience, les deffauts des Ordres qu'on estime les meilleurs, nous avons reconneu qu'encores que la destination de ce revenu ait esté faite à bonne

fin, il pourroit neanmoins estre employé plus utilement & avec plus de Iustice, en le remettant à ceux qui seront nommez à l'advenir par nous aux Archeveschez & Eveschez, pour leur donner moyen de soustenir les charges qu'ils ont à supporter, dont ils ne peuvent s'acquitter qu'avec de tres grandes incommoditez, d'autant plus considerables, qu'elles les empeschent souvent de pourvoir au salut des ames, ainsi qu'ils y sont obligez, & que nous le desirons: Il est bien iuste que faisant resolution d'employer ce revenu és œuvres de pieté, ainsi que nous estimons y estre obligez, que les Eglises ausquelles naturellement ils appartiennent, en reçoivent le secours: & qu'il soit donné aux Archevesques & Evesques, pour soulager les grandes dépenses qu'ils sont tenus de faire, tant pour obtenir leurs provisions en Cour de Rome, que pour autres considerations à quoy les oblige leur dignité. Nous nous sommes portez d'autant plus volontiers à cette resolution, que nous avons reconneu que le droict de Regale n'est pas un revenu asseuré & reglé pour l'entretien de nostre sainte Chappelle. A ces causes aprés avoir mis cette affaire en deliberation en nostre Conseil, & avoir veu l'acte de conclusion capitulairement faite par les Thresorier & Chanoines de nostre sainte Chappelle, en datte du 20. Novembre mil six cens quarante-un, qui declarent qu'ils nous cedent, quittent & remettent entierement lesdits droicts de Regale, pour en ordonner ainsi que nous plaira; bien que ledit consentement ne nous fust point necessaire, pour faire le changement que nous estimons à propos en ce sujet: de l'avis de nostredit Conseil, Nous avons revoqué & revoquons toutes Lettres de droict & cession qui pourroit avoir esté faite à nostredite sainte Chappelle par les Rois nos predecesseurs, du revenu procedant dudit droit de Regale. Voulons & nous plaist que vacation ad-

uenant desdites Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume, esquels nous avons droict de Regale, le revenu d'iceux soit mis en nostredite main, pour estre administré pendant l'ouverture de ladite Regale par personnes solvables, qui seront à cét effet commises, à la charge que la Regale estant close, le revenu qui sera provenu desdits Archeveschez & Eveschez, sera remis par celuy qui aura esté commis pour l'administration, entre les mains des Archevesques & Evesques, qui en auront esté pourveut sur nostre nomination, duquel revenu, en tant que besoin est, Nous avons fait don par ces presentes ausdits Archevesques & Evesques, sans qu'à l'advenir il puisse estre diverty ny employé ailleurs. Et dautant qu'il n'est pas iuste qu'ayant privé nostre sainte Chappelle de la ioüissance du droict de Regale qui luy avoit esté accordé par nos predecesseurs, elle demeure sans un revenu certain necessaire pour faire les fonctiens: Nous unissons à ladite sainte Chappelle l'Abbaye de S. Nicaize de Reims, voulans pour cét effet que toutes Lettres d'union soient expediées en bonne forme, & délivrées aux Tresorier & Chanoines de nostre sainte Chappelle, qu'à l'avenir ils en puissent iouyr paisiblement, à condition que le revenu qui proviendra de ladite Abbaye, soit perceu & employé avec le mesme Ordre que celuy qui provenoit des Regales l'a esté iusques à present.

Si donnons en mandement à nos Amez & Feaux Conseillers, les gens de nos Comptes à Paris, que ces presentes ils ayent à faire lire, publier & registrer, & le contenu en icelles, garder & observer ponctuellement selon leur forme & teneur. Nonobstant tous Edits, Declarations, & autres Lettres à ce contraires: ausquelles en tant que besoin est, ou seroit, Nous avons dérogé & dérogeons par cesdites presentes. Et afin que ce soit chose ferme & stable à tousiours, Nous

avons à icelles fait mettre nostre seel, sauf en autre chose nostre nostre droict, & l'autruy en toutes. Donné à S. Germain en Laye, au mois de Decembre, l'an de grace mil six cens quarante-un. Et de nostre Regne le trente-deuxiéme. Signées, LOVYS. Et sur le reply, Par le Roy, De Lomenie. Et à costé visa, & seellées sur lacs de soye, du grand seel de cire verte. Et au bas dudit reply est écrit ce qui ensuit.

Aliud eiusdem editum eadem de in. an. 1644.

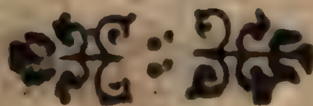
LOVYS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre : A tous presens & advenir, Salut, Le feu Roy nostre tres-honnoré Seigneur & pere, que Dieu absolve, ayant par ses Lettres patentes du mois de Decembre 1641. revoqué la concession faite par les Rois nos predecesseurs à la sainte Chappelle, nostre Oratoire Royal, du revenu procedant du droict de Regale, & d'iceluy fait don à ceux qui seroient à l'avenir pourveus des Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume à sa nomination, & pour remplacement dudit revenu uny à ladite sainte Chappelle, l'Abbaye de saint Nicaise de Reims, les gens tenans nostre Cour de Parlement & Chambre de nos Comptes de Paris, auroient apporté de grandes difficultez à la verification desdites Lettres, & neanmoins pressez de plusieurs commandemens tres-exprez dudit Seigneur Roy mesme par ses Lettres de jussion du 18. Avril 1641. ils auroient icelles registrées n'ayant peu lors à cause de l'éloignement de nostredit feu Seigneur & pere qui estoit en son Camp de Perpignan, luy en faire les remonstrances que l'importance

du sujet pouvoit requerir. Mais depuis, nostre amé & feal Messire Leonard Destampes, Archevesque de Reims, s'estant presenté en nostredite Chambre pour avoir mainlevée de la saisie faite du temporel dudit Archevesché durant le temps de la Regale ouverte, & iouyr du Benefice dudit don, les gens de nos Comptes iugeant la consequence de la remise & alienation de ladite Regale temporelle à perpetuité, & sur l'opposition formée par les Tresorier, Chanoines de ladite sainte Chappelle à ladite mainlevée, ils se seroient adressez à Nous & a la Reine Regente, nostre tres-honorée Dame & Mere, pour nous en faire de tres-humbles remonstrances, ce qu'ils auroient fait de viue voix par deux diverses fois, & auroient encore presenté des memoires bien amples par lesquels ils nous auroient fait reconnoistre la dignité, l'importance & longue possession du droict de Regale, tant spirituelle que temporelle, comme c'est un droict de nostre Couronne, inseparable de la souveraineté l'un des principaux fondemens que nos predecesseurs ont eu, & que nous avons à present de la nomination aux Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume, que le don du revenu des Eveschez & Arhceveschez fait à perpetuité en faveur des Prelats, pendant l'ouverture de la Regale estoit de toute autre consideration que sa concession faite à la sainte Chappelle, que cette remise aux Ecclesiastiques estoit une espece d'extinction dudit droict temporel qui pouvoit donner atteinte & tirer à consequence la perte ou diminution de la Regale spirituelle, que l'un & l'autre estoient un droict precieux qui ne pouvoit estre donné, alієné, ny transferé, & deuoit estre conservé comme une marque de l'autorité souveraine & independante que nous avons sur les Ecclesiastiques de nostre Royaume: joint que si les nommez aux Archeveschez & Eveschez estoient

assurez de joüir des fruits & revenus d'iceux, pendant le temps de la Regale ouverte, & avant la main-levee, ils pouvoient negliger d'en poursuivre & obtenir les Bulles, nous prester le serment de fidelité, rendre l'hommage & faire les fonctions Episcopales, nous ayans en outre lesdites gens de nos Comptes fait entendre les raisons qui auroient meu la pieté des Rois nos predecesseurs de destiner le revenu de la regale tenu par elle à nostre sainte Chapelle pour estre employé, moitié à l'entretenement du service divin qui se celebre nuit & jour en icelle, & l'autre moitié aux reparations du lieu, en ornemens, luminaires, & autres despenses semblables, laissées de temps immemorial à la direction & administration de nostredite Chambre, que le revenu de l'Abbaye de saint Nicaise unie à la sainte Chapelle, n'estoit pas égal à celuy des regales, qu'il estoit onereux à cause des frais des Bulles, des reparations necessaires à faire en l'Abbaye, de difficile recouvrement, ayant ses terres sur la frontiere & dans le pays ennemy, & n'estoit pas proportionné ny suffisant pour les despenses necessaires a l'entretenement de ladite sainte Chapelle qui nous devoit estre en singuliere veneration, tant à cause du sacré depost des saintes & precieuses reliques du Mystere de nostre Redemption, que de la fondation du Roy saint Louys nostre ayeul qui les y avoit mises & apportées: Sçavoir faisons que cette affaire ayant esté mise en deliberation en nostre Conseil, où le merite d'icelle a esté meurement pezé & consideré, de l'avis de la Reyne Regente nostre tres-honorée Dame & Mere, de nostre cher & amé Oncle le Duc d'Orleans, de nostre tres cher Cousin le Prince de Condé, autres Princes & Officiers de nostre Couronne, Grands & Notables personnages de nostredit Conseil, & de nostre certaine science, pleine puissance & auctorité Royale, Nous avons

dit & declaré, & par les presentes Disons & declarons que nous avons remis & remettons en nostre main pour demeurer inseparablement uny à nostre Couronne, ledit droit de regale temporelle pour en user par nous & nos successeurs Rois, selon & ainsi que nos predecesseurs Rois en ont usé avant la Concession faite à ladite sainte Chapelle pleinement & souverainement. Voulons & Nous plaist, vacation advenante des Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume, Pays, Terres & Seigneuries de nostre obeïssance, que les fruits, & revenus d'iceux soient saisis & mis en nostre main à la requeste de nostre Procureur General en nostre Chambre des Comptes de Paris, regis & administrez par personnes solvables, commises à cét effet pendant l'ouverture de la Regale, & les deniers en provenans portez par lesdits Commissaires és mains du Receveur des Regales pour les charges ordinaires desdits Archeveschez & Eveschez acquitées, estre par Nous disposé du surplus desdits revenus en faveur de ceux qui seront par Nous nommez ausdites Prelatures ou en œuvres pies, ainsi que nous le jugerons pour le mieux, en vertu de lettres patentes qui seront à cette fin adreßées à nostredite Chambre, apres toutefois que lesdits Archevesques & Evesques nous auront presté le serment de fidelité, & que la Regale sera close par l'enregistrement d'iceluy en icelle Chambre en la maniere accoûtumé. Et d'autant que les Tresorier & Chanoines de nostredite sainte Chapelle nous ont fait voir que le revenu de l'Abbaye de S. Nicaise de Reims n'est à beaucoup pres suffisant pour satisfaire aux dépenses aßignées par nos predeceßeurs sur le revenu desdites Regales, nous voulons qu'il en soit dreßé un estat par les gens de nost. comptes

lesdits Tresorier & Chanoines appellez, pour nous estre par eux representé, & leur estre par nous pourveu au manque de fonds, soit en autres Benefices que nous unirons à ladite sainte Chappelle, ou sur autres nos revenus, selon qu'il sera iugé plus convenable en nostre Conseil, & estre le tout employé & administré, ainsi qu'ont esté les deniers du droict de Regale, auparavant lesdites Lettres de nostredit feu Seigneur & pere du mois de Decembre 1641. SI DONNONS en mandement à nos amez & feaux les gens tenant nostre Cour de Parlement & Chambre de nos Comptes à Paris, que ces presentes, ils fassent lire, publier & enregistrer & le contenu en icelles, garder & observer inviolablement, sans permettre qu'il y soit contrevenu en aucune maniere: nonobstant lesdites Lettres de concession faite à ladite sainte Chappelle, celles de nostredit feu Seigneur & pere du mois de Decembre 1641. Lettres de Iussion & Arrests intervenus sur icelles en nostredite Cour & Chambre, & toutes autres choses à ce contraires, ausquelles & à la derogatoire des derogatoires & contenus, Nous avons derogé & derogerus par ces presentes: Car tel est nostre plaisir, Et afin que ce soit chose ferme & stable à toujours, Nous avons fait mettre nostre seel à cesdites presentes. Données à Paris au mois l'An de grace mil six cens quarante quatre & de nostre regne le premier.

REGVM AC REGNI FRANCORUM PRÆCIPVA IVRA EX CAROLI DE GRASSALIO, REGALIVM FRANCIÆ

Libris duobus summatim excerpta cum Joannis Feraldi de privilegiis Regni Franciæ collata.

Ex Libro I.

1. FRancorum Rex primus & maior est inter totius orbis Reges & Principes, fideles & infideles, & tanquam dignior in primo loco sedet, & collocatur.

2. Nullus Rex ungitur oleo cœlitus misso, nisi Rex Francorum. Insigne liliorum Clodovæo Regi cœlitus demissum.

3. Illustrissimus Francorum Rex super alios Reges excellentissimo Christianissimi nomine decoratur *Idem observat. Io. Ferault. in tract. de Privileg. reg. Francor. privil* 2. Rex Franciæ tanquam Christianissimus virtutum reginam iustitiam adeo colit, & cunctis mi-

niſtrat, ut ſicut Sol in orbe fulgeat.

4. Reges Francorum miracula in vita faciunt, & ſcrophularum morbum, Gallico ſermone vocatum, *les écroüelles*, curant.

5. Indulgentiarum decem dies conſequitur quicunque orat pro Rege Francorum. *Feraut. num. 3.*

6. Rex Francorum nemidem in temporalibus ſuperiorem recognoſcit. *Feraut num. 1.*

7. Chriſtianiſſimus Francorum Rex, legibus Romanorum Imperatorum, vel Iuriſconſultorum ſubditus non eſt.

8. Notarij Imperiales aut Apoſtolici nullam habent poteſtatem inſtrumenta conficiendi in materiis temporalibus aut prophanis in Francia.

9. Rex Chriſtianiſſimus hac excellenti ſuprascriptione utitur, *Dei gratiâ* Francorum Rex.

10. Servitus non habet locum in Regno Francorum.

11. Chriſtianiſſimus Francorum Rex omnia poteſt in ſuo regno, eſtque Imperator & Monarcha, in ſuo regno. *Feraut. num. 12. 14. 15. 16. 17. 18.*

12. Rex Franciæ tenet & habet Parlamentum, & nullus alius Regni dominus.

13. Sigilli Regij excellentia: & quod litteræ in Cancellaria Francorum Regis emiſſæ, ſigilloque Regio ſigillatæ, ſine ſubſcriptione teſtium probant.

14. Chriſtianiſſimus Francorum Rex, aut ſui tantùm Officiales cognitionem habent in pluribus caſibus de delictis etiam in terris Ducum, Comitum, vel Baronum commiſſis. *Fer. n. 19.*

15. Rex Chriſtianiſſimus Francorum occupat bona extrancorum qui moriuntur in ſuo regno jure, Albanagij.

16. Christianissimus Francorum Rex potest eligi Imperator.

17. Masculi soli succedunt in serenissima corona Franciæ & non Fœminæ.

18. Regina Franciæ est excellentissima Reginarum totius orbis.

19. Regnum Franciæ divitiarum potentiâ, & rerum, quibus homines indigere possunt, ubertate, præ aliis eminet.

20. Fluminum & portuum vectigalia, & reditus salinarum ad Christianissimum Regem spectant, & omnia Majestatis iura.

Ex Libro 2.

1. CHristianissimus Francorum Rex habet facultatem conferendi dignitates & Beneficia Ecclesiastica in Regno suo iure Regaliæ: &c. *Fer. n.* 8.

2. Rex Franciæ, licet sit laïcus & conjugatus, tamen Canonicatus, & alia Beneficia Ecclesiastica ob excellentiam suæ coronæ ritè & iuridicè tenet & possidet.

3. Regis Christianissimi consensus in electionibus Prælatorum debet requiri.

4. Rex Franciæ pro defensione regni imponere potest subsidium super Ecclesiasticos, quando imminet necessitas.

5. Regi Francorum, ipsiusque judicibus competit ius cognoscendi de causis Beneficialibus & aliis spiritualibus in possessorio.

6. Francorum Rex Christianissimus suique Officiales cogere possunt Prælatos & alios inferiores Clericos, ad suarum Ecclesiarum reparationem.

7. Francorum Rex Christianissimus de Abusibus Prælatorum Ecclesiæ cognoscit, quoties Ecclesiastica potestas notoriè abutitur sua iurisdictione.

8. Beneficiari non potest Extraneus, seu

qui non est regnicola sine Regis permissione & approbatione.

9. Rex Francorum Christianissimus Excommunicari, vel Regnum suum interdici non potest. *Fer. u. 6.*

10. In Regno Franciæ non possunt Episcopi subditos capere extra sua septa : nisi requisitis officiariis, vel ad hoc eis concesso territorio.

11. Regi Francorum debent Episcopi & Prælati sui Regni præstare iuramentum fidelitatis ratione feudorum & temporalium quę ab eo tenent. *Fer. n. 10.*

12. Prælatus electus & confirmatus non potest administrare, donec Regi se pręsentaverit, & reverentiam fecerit.

13. *Pr*ęlati debent ad Regem venire quando vocantur pro regni negotiis.

14. Ab Officiariis Prælatorum temporalibus non ad Archiepiscopum, sed ad Regem ejusve officiarios devolvitur appellatio.

15 Prælati regni, feuda à Rege tenentes, tenentur in bellis opem & auxilium Regi præstare.

16. Rex Christianissimus vassallum clericum, seu Prælatum, ratione feloniæ contra ipsum commissę, feudo privare potest.

17. Rex Christianissimus circa correctionem & punitionem Ecclesiasticarum personarum jus habet in certis casibus.

18. Christianissimus Francorum Rex concedit gratiam Clericis criminosis.

19. Regis & Reginę Capellani possunt officium suum dicere ad usum Romanum, vel Parisiensem.

20 Ecclesię seu monasteria, aut Collegia Ecclesiastica in Regno Francię bona temporalia immobilia acquirere seu tenere non possunt sine amortisatione.

FINIS.

INDULTA NOVA REGI CHRISTIANISSIMO A CLEMENTE IX. CONCESSA, SUO LOCO superiùs prætermissa.

Ne quid eorum quæ ad Regiæ Nominationis nova Indulta pertinent, huic editioni deesse videretur, antè suo loco prætermissa Regi Christianissimo à Clemente X. concessa, hic subjungere visum est.

INDULTUM AB ALEXANDRO VII. LUDOVICO XIV. REGI CONCESSUM

pro Nominatione ad Episcopatus Metensem, Tullensem ac Virdunensem.

Charissimo in Christo Filio nostro Ludovico, *Francorum Regi Christianissimo.*

ALEXANDER PP. VII.

CHARISSIME in Christo Fili noster, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

elles en demeureront exemptes à l'avenir; & à cet effet faire defenses à toutes personnes d'impetrer aucuns Benefices, pretendus vacquans par Regale, dans lesdites Eglises, ny de troubler ceux qui sont pourveus par les Ordinaires à peine de trois mille d'amende, nullité des provisions, & de tous despens, dommages & interests. Veu ledit Arrest du Conseil dudit iour 12. Avril 1651. & autres Arrests du 5. Decembre audit an, 21. Avril 1653. 12. Avril 1657. & autres pieces; Ouy le rapport du sieur d'Aligre Conseiller de sa Maiesté en ses Conseils, Maistre des Requestes ordinaire de son Hostel, qui en a communiqué aux sieurs d'Ormesson, de la Poterie, Morangis, Breteüil, le Tellier, de la Fosse, Chanut & Marin, Conseillers audit Conseil, & tout consideré; Le Roy en son Conseil a ordonné & ordonne, que conformement ausdits Arrests, ledit Procureur General de sa Maiesté audit Parlement de Paris, prendra communication dans un mois, de tous les titres remis au Greffe dudit Conseil, par les Eglises qui se pretendent exemptes du droict de Regale, pour donner son advis à sa Maiesté dans ledit temps, pour iceluy veu & rapporté estre fait droict & pourveu par sa Maiesté, ainsi qu'il appartiendra par raison. Fait au Conseil d'Estat du Roy, tenu à Paris le 13. iour de Ianvier 1661.

Signé, BERRYER.

EDITVM

Edictum Ludovici XIII. quo Fructus Episcopatuum vacantium, Regi iure Regalicæ debiti, ac Thesaurario & Canonicis S. Sacelli Parisiensis anteà cessi, in fiscum revocantur, successoribus à Rege concedendi; attributa Thesaurario & canonicis prædictis S. Nicasij Rhemensis Abbatia. an. 1642.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous presens & advenir, Salut. Les Rois nos predecesseurs avoient jugé qu'ils ne pourroient plus dignement employer le revenu des Archeveschez & Eveschez de ce Royaume qui nous appartient par droict de Regale, qu'en l'affectant à la sainte Chappelle pour donner moyen d'y celebrer le service avec plus de dignité. Nous avons jusques à present continué dans ce mesme dessein, & depuis nostre advenement à la Couronne, Nous avons tellement maintenu nostre sainte Chappelle en la perception desdits droicts à Nous appartenans, qu'ils n'ont esté divertis & appliquez à autre usage, ainsi que quelques fois nos predecesseurs l'avoient fait; mais comme le temps découvre par l'experience, les deffauts des Ordres qu'on estime les meilleurs, nous avons reconneu qu'encores que la destination de ce revenu ait esté faite à bonne

fin, il pourroit neanmoins estre employé plus utilement & avec plus de Iustice, en le remettant à ceux qui seront nommez à l'advenir par nous aux Archeveschez & Eveschez, pour leur donner moyen de soustenir les charges qu'ils ont à supporter, dont ils ne peuvent s'acquitter qu'avec de tres grandes incommoditez, d'autant plus considerables, qu'elles les empeschent souvent de pourvoir au salut des ames, ainsi qu'ils y sont obligez, & que nous le desirons: Il est bien iuste que faisant resolution d'employer ce revenu és œuvres de pieté, ainsi que nous estimons y estre obligez, que les Eglises ausquelles naturellement ils appartiennent, en reçoivent le secours: & qu'il soit donné aux Archevesques & Evesques, pour soulager les grandes dépenses qu'ils sont tenus de faire, tant pour obtenir leurs provisions en Cour de Rome, que pour autres considerations à quoy les oblige leur dignité. Nous nous sommes portez d'autant plus volontiers à cette resolution, que nous avons reconneu que le droict de Regale n'est pas un revenu asseuré & reglé pour l'entretien de nostre sainte Chappelle. A ces causes aprés avoir mis cette affaire en deliberation en nostre Conseil, & avoir veu l'acte de conclusion capitulairement faite par les Thresorier & Chanoines de nostre sainte Chappelle, en datte du 20. Novembre mil six cens quarante-un, qui declarent qu'ils nous cedent, quittent & remettent entierement lesdits droicts de Regale, pour en ordonner ainsi que nous plaira; bien que ledit consentement ne nous fust point necessaire, pour faire le changement que nous estimons à propos en ce sujet: de l'avis de nostredit Conseil, Nous avons revoqué & revoquons toutes Lettres de droict & cession qui pourroit avoir esté faite à nostredite sainte Chappelle par les Rois nos predecesseurs, du revenu procedant dudit droit de Regale. Voulons & nous plaist que vacation ad-

tenant desdites Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume, esquels nous avons droict de Regale, le revenu d'iceux soit mis en nostredite main, pour estre administré pendant l'ouverture de ladite Regale par personnes solvables, qui seront à cét effet commises, à la charge que la Regale estant close, le revenu qui sera provenu desdits Archeveschez & Eveschez, sera remis par celuy qui aura esté commis pour l'administration, entre les mains des Archevesques & Evesques, qui en auront esté pourveut sur nostre nomination, duquel revenu, en tant que besoin est, Nous avons fait don par ces presentes ausdits Archevesques & Evesques, sans qu'à l'advenir il puisse estre diverty ny employé ailleurs. Et dautant qu'il n'est pas iuste qu'ayant privé nostre sainte Chappelle de la iouïssance du droict de Regale qui luy avoit esté accordé par nos predecesseurs, elle demeure sans un revenu certain necessaire pour faire les fonctions : Nous unissons à ladite sainte Chappelle l'Abbaye de S. Nicaize de Reims, voulans pour cét effet que toutes Lettres d'union soient expediées en bonne forme, & délivrées aux Tresorier & Chanoines de nostre sainte Chappelle, qu'à l'avenir ils en puissent iouyr paisiblement, à condition que le revenu qui proviendra de ladite Abbaye, soit perceu & employé avec le mesme Ordre que celuy qui provenoit des Regales l'a esté iusques à present.

Si donnons en mandement à nos Amez & Feaux Conseillers, les gens de nos Comptes à Paris, que ces presentes ils ayent à faire lire, publier & registrer, & le contenu en icelles, garder & observer ponctuellement selon leur forme & teneur. Nonobstant tous Edits, Declarations, & autres Lettres à ce contraires : ausquelles en tant que besoin est, ou seroit, Nous avons dérogé & dérogeons par cesdites presentes. Et afin que ce soit chose ferme & stable à tousiours, Nous

avons à icelles fait mettre nostre seel, sauf en autre chose nostre nostre droict, & l'autruy en toutes. Donné à S. Germain en Laye, au mois de Decembre, l'an de grace mil six cens quarante-un. Et de nostre Regne le trente-deuxiéme. Signées, LOVYS. Et sur le reply, Par le Roy, De Lomenie. Et à costé visa, & seellées sur lacs de soye, du grand seel de cire verte. Et au bas dudit reply est écrit ce qui ensuit.

Aliud eiusdem editum eadem de in. an. 1644.

LOVYS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A tous presens & advenir, Salut, Le feu Roy nostre tres-honnoré Seigneur & pere, que Dieu absolve, ayant par ses Lettres patentes du mois de Decembre 1641. revoqué la concession faite par les Rois nos predecesseurs à la sainte Chappelle, nostre Oratoire Royal, du revenu procedant du droict de Regale, & d'iceluy fait don à ceux qui seroient à l'avenir pourveus des Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume à sa nomination, & pour remplacement dudit revenu uny à ladite sainte Chappelle, l'Abbaye de saint Nicaise de Reims, les gens tenans nostre Cour de Parlement & Chambre de nos Comptes de Paris, auroient apporté de grandes difficultez à la verification desdites Lettres, & neanmoins pressez de plusieurs commandemens tres-exprez dudit Seigneur Roy mesme par ses Lettres de jussion du 18. Avril 1641. ils auroient icelles registrées n'ayant peu lors à cause de l'éloignement de nostredit feu Seigneur & pere qui estoit en son Camp de Perpignan, luy en faire les remonstrances que l'importance

du sujet pouvoit requerir. Mais depuis, nostre amé & feal Messire Leonard Destampes, Archevesque de Reims, s'estant presenté en nostredite Chambre pour avoir mainlevée de la saisie faite du temporel dudit Archevesché durant le temps de la Regale ouverte, & iouyr du Benefice dudit don, les gens de nos Comptes iugeant la consequence de la remise & alienation de ladite Regale temporelle à perpetuité, & sur l'opposition formée par les Tresorier, Chanoines de ladite sainte Chappelle à ladite mainlevée, ils se seroient adressez à Nous & a la Reine Regente, nostre tres-honorée Dame & Mere, pour nous en faire de tres-humbles remonstrances, ce qu'ils auroient fait de viue voix par deux diverses fois, & auroient encore presenté des memoires bien amples par lesquels ils nous auroient fait reconnoistre la dignité, l'importance & longue possession du droict de Regale, tant spirituelle que temporelle, comme c'est un droict de nostre Couronne, inseparable de la souveraineté l'un des principaux fondemens que nos predecesseurs ont eu, & que nous avons à present de la nomination aux Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume, que le don du revenu des Eveschez & Arhceveschez fait à perpetuité en faveur des Prelats, pendant l'ouverture de la Regale estoit de toute autre consideration que sa concession faite à la sainte Chappelle, que cette remise aux Ecclesiastiques estoit une espece d'extinction dudit droict temporel qui pouvoit donner atteinte & tirer à consequence la perte ou diminution de la Regale spirituelle, que l'un & l'autre estoient un droict precieux qui ne pouvoit estre donné, alienė, ny transferé, & devoit estre conservé comme une marque de l'autorité souveraine & independante que nous avons sur les Ecclesiastiques de nostre Royaume: joint que si les nommez aux Archeveschez & Eveschez estoient

assurez de joüir des fruits & revenus d'iceux, pendant le temps de la Regale ouverte, & avant la main-levee, ils pouvoient negliger d'en poursuivre & obtenir les Bulles, nous prester le serment de fidelité, rendre l'hommage & faire les fonctions Episcopales, nous ayans en outre lesdites gens de nos Comptes fait entendre les raisons qui auroient meu la pieté des Rois nos predecesseurs de destiner le revenu de la regale tenu par elle à nostre sainte Chapelle pour estre employé, moitié à l'entretenement du service divin qui se celebre nuit & jour en icelle, & l'autre moitié aux reparations du lieu, en ornemens, luminaires, & autres despenses semblables, laissées de temps immemorial à la direction & administration de nostredite Chambre, que le revenu de l'Abbaye de saint Nicaise unie à la sainte Chapelle, n'estoit pas égal à celuy des regales, qu'il estoit onereux à cause des frais des Bulles, des reparations necessaires à faire en l'Abbaye, de difficile recouvrement, ayant ses terres sur la frontiere & dans le pays ennemy, & n'estoit pas proportionné ny suffisant pour les despenses necessaires a l'entretenement de ladite sainte Chapelle qui nous devoit estre en singuliere veneration, tant à cause du sacré depost des saintes & precieuses reliques du Mystere de nostre Redemption, que de la fondation du Roy saint Louys nostre ayeul qui les y avoit mises & apportées: Sçavoir faisons que cette affaire ayant esté mise en deliberation en nostre Conseil, où le merite d'icelle a esté meurement pezé & consideré, de l'avis de la Reyne Regente nostre tres-honorée Dame & Mere, de nostre cher & amé Oncle le Duc d'Orleans, de nostre tres cher Cousin le Prince de Condé, autres Princes & Officiers de nostre Couronne, Grands & Notables personnages de nostredit Conseil, & de nostre certaine science, pleine puissance & auctorité Royale, Nous avons

dit & declaré ; & par les presentes Disons & declarons que nous avons remis & remettons en nostre main pour demeurer inseparablement uny à nostre Couronne, ledit droit de regale temporelle pour en user par nous & nos successeurs Rois, selon & ainsi que nos predecesseurs Rois en ont usé avant la Concession faite à ladite sainte Chapelle pleinement & souverainement. Voulons & Nous plaist, vacation advenante des Archeveschez & Eveschez de nostre Royaume, Pays, Terres & Seigneuries de nostre obeïssance, que les fruits, & revenus d'iceux soient saisis & mis en nostre main à la requeste de nostre Procureur General en nostre Chambre des Comptes de Paris, regis & administrez par personnes solvables, commises à cét effet pendant l'ouverture de la Regale, & les deniers en provenans portez par lesdits Commissaires és mains du Receveur des Regales pour les charges ordinaires desdits Archeveschez & Eveschez acquitées, estre par Nous disposé du surplus desdits revenus en faveur de ceux qui seront par Nous nommez ausdites Prelatures ou en œuvres pies, ainsi que nous le jugerons pour le mieux, en vertu de lettres patentes qui seront à cette fin adressées à nostredite Chambre, apres toutesfois que lesdits Archevesques & Evesques nous auront presté le serment de fidelité, & que la Regale sera close par l'enregistrement d'iceluy en icelle Chambre en la maniere accoûtumé. Et d'autant que les Tresorier & Chanoines de nostredite sainte Chapelle nous ont fait voir que le revenu de l'Abbaye de S. Nicaise de Reims n'est à beaucoup pres suffisant pour satisfaire aux dépenses assignées par nos predecesseurs sur le revenu desdites Regales, nous voulons qu'il en soit dressé un estat par les gens de nost. comptes

lesdits Tresorier & Chanoines appellez, pour nous estre par eux representé, & leur estre par nous pourveu au manque de fonds, soit en autres Benefices que nous unirons à ladite sainte Chappelle, ou sur autres nos revenus, selon qu'il sera iugé plus convenable en nostre Conseil, & estre le tout employé & administré, ainsi qu'ont esté les deniers du droict de Regale, auparavant lesdites Lettres de nostredit feu Seigneur & pere du mois de Decembre 1641. SI DONNONS en mandement à nos amez & feaux les gens tenant nostre Cour de Parlement & Chambre de nos Comptes à Paris, que ces presentes, ils fassent lire, publier & enregistrer & le contenu en icelles, garder & observer inviolablement, sans permettre qu'il y soit contrevenu en aucune maniere: nonobstant lesdites Lettres de concession faite à ladite sainte Chappelle, celles de nostredit feu Seigneur & pere du mois de Decembre 1641. Lettres de Iussion & Arrests intervenus sur icelles en nostredite Cour & Chambre, & toutes autres choses à ce contraires, ausquelles & à la derogatoire des derogatoires & contenus, Nous avons derogé & derogerus par ces presentes: Car tel est nostre plaisir, Et afin que ce soit chose ferme & stable à toujours, Nous avons fait mettre nostre seel à cesdites presentes. Données à Paris au mois l'An de grace mil six cens quarante quatre & de nostre regne le premier.

REGVM AC REGNI FRANCORUM

PRÆCIPVA IVRA EX CAROLI DE GRASSALIO.

REGALIVM FRANCIÆ

Libris duobus summatim excerpta cum Joannis Feraldi de privilegiis Regni Franciæ collata.

Ex Libro I.

1. FRancorum Rex primus & maior est inter totius orbis Reges & Principes, fideles & infideles, & tanquam dignior in primo loco sedet, & collocatur.

2. Nullus Rex ungitur oleo cœlitus misso, nisi Rex Francorum. Insigne liliorum Clodovæo Regi cœlitus demissum.

3. Illustrissimus Francorum Rex super alios Reges excellentissimo Christianissimi nomine decoratur *Idem observat. Io. Ferault. in tract. de Privileg. neg. Francor. privil* 2. Rex Franciæ tanquam Christianissimus virtutum reginam iustitiam adeo colit, & cunctis mi-

16. Christianissimus Francorum Rex potest eligi Imperator.

17. Masculi soli succedunt in serenissima corona Franciæ & non Fœminæ.

18. Regina Franciæ est excellentissima Reginarum totius orbis.

19. Regnum Franciæ divitiarum potentiâ, & rerum, quibus homines indigere possunt, ubertate, præ aliis eminet.

20. Fluminum & portuum vectigalia, & reditus salinarum ad Christianissimum Regem spectant, & omnia Majestatis iura.

Ex Libro 2.

1. CHristianissimus Francorum Rex habet facultatem conferendi dignitates & Beneficia Ecclesiastica in Regno suo iure Regaliæ: &c. *Fer. n.* 8.

2. Rex Franciæ, licet sit laïcus & conjugatus, tamen Canonicatus, & alia Beneficia Ecclesiastica ob excellentiam suæ coronæ ritè & iuridicè tenet & possidet.

3. Regis Christianissimi consensus in electionibus Prælatorum debet requiri.

4. Rex Franciæ pro defensione regni imponere potest subsidium super Ecclesiasticos, quando imminet necessitas.

5. Regi Francorum, ipsiusque judicibus competit ius cognoscendi de causis Beneficialibus & aliis spiritualibus in possessorio.

6. Francorum Rex Christianissimus suique Officiales cogere possunt Prælatos & alios inferiores Clericos, ad suarum Ecclesiarum reparationem.

7. Francorum Rex Christianissimus de Abusibus Prælatorum Ecclesiæ cognoscit, quoties Ecclesiastica potestas notoriè abutitur sua iurisdictione.

8. Beneficiari non potest Extraneus, seu

INDULTA NOVA REGI CHRISTIANISSIMO A CLEMENTE IX. CONCESSA, SUO LOCO

superiùs prætermissa.

Ne quid eorum quæ ad Regiæ Nominationis nova Indulta pertinent, huic editioni deesse videretur, antè suo loco prætermissa Regi Christianissimo à Clemente X. concessa, hic subjungere visum est.

INDULTUM AB ALEXANDRO VII. LUDOVICO XIV. REGI CONCESSUM

pro Nominatione ad Episcopatus Metensem, Tullensem ac Virdunensem.

Charissimo in Christo Filio nostro LUDOVICO, *Francorum Regi Christianissimo.*

ALEXANDER PP. VII.

CHARISSIME in Christo Fili noster, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Orthodoxæ Fidei conſervandæ, ac Chriſtianæ Religionis tuendæ & propagandæ zelus, quem etiam nuper miſſis in Hungariam adverſus Turcas validis Armatorum ſubſidiis egregiè oſtendiſti; ac præclara, & Chriſtianiſſimo Rege digniſſima, Majeſtatis tuæ erga Nos & Apoſtolicam Sedem filialis obſervantia quam Nobis laudabiliter teſtatus es, dum authoritatem, & potentiam tuam pro continendis in debita Nobis & eidem Sedi fidelitate & ſubjectione, noſtris & dictæ Sedis Subditis in Civitate Avenionenſi & Comitatu Venaiſſino noſtris, commorantibus, Nobis & Miniſtris noſtris præſto ſemper futuram, tum per litteras tuas, tum per dilectum filium nobilem Virum Carolum Ducem Crequium Majeſtatis tuæ apud Nos, & Sedem prædictam Oratorem ſpopondiſti; aliáque eximia ejuſdem Majeſtatis tuæ, ac progenitorum, & Majorum tuorum Regum Chriſtianiſſimorum, Principum longè clariſſimorum, invictiſſimorúmque Chriſti Athletarum, & egregiorum dictæ Sedis Apoſtolicæ cultorum promerita, ſicuti firmam Nobis in Domino ſpem, atque fiduciam præſtant, fore ut viæ eorumdem majorum tuorum veſtigiis impreſſæ inhærens, populos tuæ ditioni creditos in Catholica fide, & vetere erga Sedem prædictam obedientia, & obſervantia continere pari laude conaturus, conſtitutioneſque Apoſtolicas in univerſis Dominiis tuis debitæ ſemper executioni mandari, ac Sedis ejuſdem honorem, & authoritatem illibatos conſervari omni ſtudio curaturus ſis: ita paternam benevolentiam, & charitatem noſtram facilè adducunt ad ea tibi favorabiliter concedenda, per quæ clarè innoteſcat Nos tui honoris, quem ſemper fecimus maximi, & Deo dan-

te in posterum faciemus, condignam, & præcipuam habuisse rationem. Volentes itaque tibi, qui (ut accepimus) Metensem, Tullensem & Virdunensem civitates de præsenti possides, quò regiam beneficentiam tuam erga personas bene meritas, tibique gratas & acceptas exercere valeas, gratiam facere specialem; ac sperantes te in nominandis ad earumdem civitatum Cathedrales Ecclesias personis, quæ vitæ integritate, religione, fide, & doctrina præstent, & Episcopalis muneris prærogativa dignæ sint, summum studium, summâmque diligentiam semper adhibiturum, nec conscientiam tuam hac in re ullo modo lædi passurum esse: motu proprio, ac ex certa scientia nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine, Majestati tuæ, quoad vixerit, jus Nominandi Nobis, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus successoribus nostris, personas probatas, boni nominis, & secundum Sacrorum Canonum dispositionem idoneas, ad Cathedrales Ecclesias, Metensis, Tullensis, & Virdunensis civitatum à te possessarum, quoties illas quibúsvis modis, & ex quorumcumque personis, non tamen per obitum apud Sedem Apostolicam prædictam, vacare contigerit, per Nos, & Successores nostros præfatos ad Nominationem hujusmodi eisdem Ecclesiis respectivè præficiendas tenore præsentium reservamus, concedimus, & assignamus. Decernentes jus Nominandi ejusmodi ad Cathedrales Ecclesias præfatas; tibi quoad vixeris, competere debere; neque sub quacumque quantumvis speciali derogatione comprehendi, vel ei quovis modo, & ex quacumque causa derogari; & si ei derogari contingat, minimè suffragari posse: & nihilominus quas-

cunique earumdem Ecclesiarum provisiones, ac alias de eis dispositiones etiam cum juris nominandi hujusmodi derogatione, contra earumdem præsentium tenorem, etiam per Nos, & Successores prædictos, & Sedem eamdem, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, quoquo modo pro tempore faciendas, & desuper conficiendas literas, ac inde secutura quæcumque, nulla & invalida, nulliúsque roboris & momenti fore & esse. Sicque, & non aliter per quoscumque Iudices, & Commissarios, quavis authoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super eis à quoquam, quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Non obstantibus quibusvis generalibus, vel specialibus Ecclesiarum prædictarum reservationibus, seu affectionibus Apostolicis per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos, & Sedem prædictam quomodolibet factis, seu pro tempore faciendis, necnon Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis, & edendis, ac quibusvis aliis Apostolicis, & in Vniversalibus, Provincialibúsque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac dictarum Ecclesiarum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & consuetudinibus. Privilegiis quoque, & Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam quasvis clausulas, & reservationes in se continentibus per eosdem Prædecessores, as Nos, & Sedem eam-

dem Ecclesiis præfatis, illarúmque Capitulis, & personis quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio facienda, aut aliqua exquisita forma ad id servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat ad præmissorum effectum harum serie, specialiter & expressè, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus derogamus, & ad plenum derogatum esse volumus, cæterísque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut intra sex menses à die vacationis Ecclesiarum hujusmodi computandos, personas idoneas Nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici pro provisione obtinenda Nominare omninò tenearis; alioquin dictis sex mensibus elapsis de Ecclesiis præfatis, ut præfertur vacantibus, per Nos, seu pro tempore existentem Romanum Pontificem liberè disponi possit. DATUM Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris, die 11. Decembris 1664. Pontificatus nostri anno decimo. Sic signatum, Ô. VGOLINUS.

Enregistré és Registres du Grand Conseil du Roy, suivant l'Arrest ce iourd'huy donné en iceluy. A Paris le 25. Ianvier 1670. Signé, HERBIN.

LETTRES D'ATTACHE SUR LES INDULTS DES PAPES ALEXANDRE VII. ET CLEMENT IX.

POUR LA NOMINATION aux Eveſchez de Mets, Toul, & Verdun.

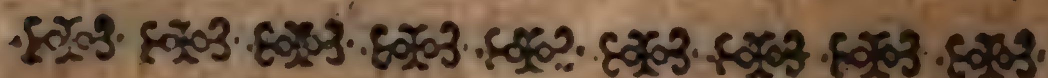
LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: *A tous preſens & à venir*, SALUT. *Sçavoir faiſons, qu'ayant plû à nôtre S. Pere le Pape Clement IX. à preſent ſéant ſur la Chaire de S. Pierre, Nous accorder un Bref ou Indult Apoſtolique le vingt-troiſiéme Mars mil ſix cens ſoixante-huit, portant ampliation, & explication de celuy que feu Noſtre S. Pere le Pape Alexandre VII. ſon prédeceſſeur Nous auroit accordé l'onziéme Decembre mil ſix cens ſoixante-quatre, pour la diſpoſition des Benefices Conſiſtoriaux, & autres y mentionnez, qui ſe trouvent ſituez dans les trois Eveſchez de Metz, Toul, & Verdun: Et voulant que leſdits Indults ſortent leur plein & entier effet, ſans qu'il ſoit allé cy-aprés directement ou indirectement au contraire:*

POVR CES CAVSES, & autres à ce Nous mouvant, aprés qu'il nous est apparu que dans lesdits Indults, cy-attachez sous le contrescel de nostre Chancellerie, il n'y a rien de contraire aux Saints Decrets, Droits de nostre Couronne, Privileges, & Libertez de l'Eglise Gallicane, Nous les avons acceptez, approuvez, & confirmez; & par ces Presentes signées de nostre main, acceptons, approuvons, & confirmons: Voulons, & nous plaist, qu'ils soient exécutez de point en point selon leur forme & teneur. Et à cette fin Nous avons pour raison de tous procés & differends, circonstances & dépendances qui naistront en consequence, & exécution desdits Indults pour raison des Presentations, & Nominations qui seront par Nous faites en vertu d'iceux, aux Benefices situez dans lesdits trois Eveschez, attribué, & attribuons toute Cour, Iurisdiction, & connoissance à nostre grand Conseil; icelle interdite, & interdisons à toutes nos autres Cours & Iuges. SI DONNONS EN MANDEMENT à nos amez & feaux les Gens tenans nostredit Grand Conseil, que lesdits Indults, & ces Presentes, ils aient à faire lire, publier, & enregistrer; & tout le contenu en iceux garder, & faire garder, & observer de point en point, sans aller, ny souffrir qu'il soit allé directement ou indirectement au contraire, nonobstant tous Vsages, Réglemens, Arrests, & autres choses à ce contraires: Ausquelles, pour ce regard seulement, & sans tirer à consequence, Nous avons dérogé, & dérogeons par cesdites Presentes: CAR tel est nostre plaisir. Et afin que ce soit chose ferme, & stable à toûjours, Nous y avons fait mettre nostre Scel, sauf en autre chose nostre droit, & l'autruy en toutes.

Donne' à Saint Germain en Laye au mois de Novembre, l'an de grace mil six cens soixante-neuf, & de nostre Regne le vingt-septiéme. Signé LOVIS : *Et sur le repli, Par le Roy,* De Lionne.

Enregistré és Registres du Grand Conseil du Roy, suivant l'Arrest ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris, le 25. Ianvier 1670. Signé, Herbin.

Et à costé : *Visa*, Seguier. Pour servir aux Lettres Patentes, portant approbation des Indults accordez par les Papes Alexandre VII. & Clement IX. pour la nomination du Roy aux Evesches de Metz, Toul, & Verdun, & autres Benefices Consistoriaux, qui sont dans l'étenduë desdits Evesches.

INDULTUM PAPÆ CLEMENTIS IX. REGI CONCESSUM. PRO NOMINATIONE ad Consistorialia per Belgium Beneficia.

Carissimo in Christo Filio nostro Ludovico, *Francorum Regi Christianissimo.*

CLEMENS PP. IX.

Carissime in Christo Fili noster: Salutem, & Apostolicam benedictio-

hem. Præclara Majeſtatis tuæ, ac progenitorum, & Majorum tuorum Regum Chriſtianiſſimorum, Principum longè clariſſimorum, invictiſſimorúmque Chriſti Athletarum, ac egregiorum Sedis Apoſtolicæ cultorum promerita exigunt, ac præcipuus, quo eamdem Majeſtatem tuam filiali erga Nos, & eamdem Sedem obſervantia ac pietate, Orthodoxæ Fidei conſervandæ & propagandæ zelo, aliiſque Rege Chriſtianiſſimo dignis virtutibus atque decoribus multipliciter præfulgentem proſequimur, paternæ charitatis affectus Nos urget atque impellit, ut tibi luculenta Pontificiæ noſtræ benignitatis dona largiamur: firma ſpe atque fiducia in Domino freti, fore ut tu, viæ eorumdem Majorum tuorum veſtigiis impreſſæ inhærens, populos ditioni tuæ creditos, in Fide Catholica, ac vetere erga Sedem prædictam obedientia continere pari laude conaturus, Conſtitutionéſque Apoſtolicas in univerſis dominiis tuis debitæ ſemper executioni mãdari, ac Sedis ejuſdem honorem & authoritatem illibatos conſervari omni ſtudio ſis curaturus. Volentes itaque tibi, qui, ut accepimus, Vrbes Atrebatum, Heſdinum, Bapalmam, Bethuniam, Lilerium, Lentiacum, Comitatum Sancti Pauli, Tervanam, Paſſium, earúmque Balliviatus, alios quoque Balliviatus, & Caſtellanias agri Atrebatenſis, necnon Rentiacum, Vrbes itidem, Arcéſque Gravelingam, Arcem Philippeam, Sluſam, Hannuinum, Burburgum, & Vrbem Sancti Venantij in Flandria, Landrecejum, & Quercetum in Hannonia, Avennam quoque, Mariæburgum, ac Philippopolim, inſuper in agro Lucemburgico Theodonis-villam, Malmedium, Damvillerium, urbem Ivodium, ejúſque Præpoſitatum, &

Marvillam, earum Balliviatus, Castellanias, Præfecturas, Præposituras, Territoria, Dominia, ditiones, accessiones, appendices & adjuncta de præsenti possides, & per totum annum *1666*. possedisti, quò regiam benevolentiam erga personas bene meritas, tibique gratas, & acceptas exercere valeas, gratiam facere specialem; ac sperantes te in nominandis ad infrascripta Beneficia personis, quæ vitæ integritate, religione, fide, & doctrina præstent, summum studium, summámque diligentiam semper adhibiturum, nec conscientiam tuam hac in re ullo modo lædi passurum esse; tuis hac in parte supplicationibus inclinati, tibi, tua tantum vita durante, & quandiu in sinceritate fidei & unitate S. R. E. necnon obedientia, ac devotione nostris, & Successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium perstiteris, jus & facultatem Nominandi Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti, tam ad dignitates Abbatiales, aut quorumcumque Monasteriorum regimina, etiam per priores aut Præpositos regi & gubernari solitorum, quàm etiam ad quoscumque Prioratus, Præposituras, aut Præpositatus Conventum habentes intra Vrbes Atrebatum, Hesdinum, Bapalmam, Bethuniam, Lilerium, Lentiacum, Comitatum S. Pauli, Tervanam, Passium, earúmque Balliviatus, alios quoque Balliviatus, & Castellanias agri Atrebatensis, necnon Rentiacum, Vrbes itidem Arcésque Gravelingam, Arcem Philippeam, Slusam, Hannuinum, Burburgum, & Vrbem Sancti Venantij in Flandria, Landreceium, & Quercetum in Hannonia, Avennam quoque, Mariæburgum, & Philippopolim, insuper in agro Lucemburgico Theodonis-villam, Malmedium,

Damvillerium, Vrbem Ivodium, ejúſque Præpoſituram, Caſtrum Chavantiacum, ejúſque Præpoſituram, & Marvillam, earum Balliviatus, Caſtellanias, Præfecturas, Præpoſituras, territoria dominia, ditiones, acceſſiones, appendices, & adjuncta prædicta, à te de præſenti, & per totum annum 1666 ut præfertur, poſſeſſa dumtaxat conſiſtentes. & conſiſtentia, dummodo intra ſepta illorum exiſtant, etiamſi ſub temporali dominio aliorum Procerum conſiſterent, vel temporalem Iuriſdictionem habeant, ac etiamſi Prioratus, Præpoſituræ, aut Præpoſitatus, nec non Monaſteria nuncuparentur, pro tempore vacantes, ſeu vacantia, per Nos, & Romanos Pontifices Succeſſores noſtros ad nominationem tuam infra decem menſes à die cujuſlibet vacationis faciendam, ac Nobis, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti præſentandam, conferendos, & conferenda authoritate Apoſtolica tenore præſentium de ſpecialis dono gratiæ concedimus, & Indulgemus: Ita ut de dictis, dignitatibus Abbatialibus, aut quibuſcumque Monaſteriis, Prioratibus, Præpoſituris, & Præpoſitatibus prædictis pro tempore vacantibus, abſque nominatione tua præfata; de aliis verò ſub nominatione hujuſmodi non comprehenſis, & abſque illa liberè conferendis dignitatibus videlicet ſæcularibus, principalibus, & regularibus actu non conventualibus infra prædictos diſtrictus conſiſtentibus, nonniſi de locis tuæ ditioni ſubjectis, aut tibi gratis, & acceptis perſonis per Nos, & Succeſſores noſtros Romanos Pontifices, & Sedem eamdem pro tempore diſponi, & reſpectivè provideri minimè poſſit. Non obſtantibus quibuſcumque Conſtitutionibus, Ordinationibus Apoſtolicis, ac ſingulorum Prioratuum,

Præpoſiturarum, & Præpoſitatuum prædictorum, ac Ordinum, quorum illi ſunt, ſeu à quibus dependent, etiam juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis & Conſuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis in genere, vel in ſpecie, ac aliàs in contrarium quomodolibet conceſſis approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi de illis eorúmque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda foret, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. DATUM Romæ apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die 9. Aprilis 1668. Pontificatus noſtri anno primo. Sic ſignatum I. G. SLUSIUS.

Enregiſtré és Regiſtres du Grand Conſeil du Roy, ſuivant l'Arreſt ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris l'onziéme jour de Iuillet 1670. Signé, HERBIN.

INDULTUM ALIUD CLEMENTIS IX.

QVO REGI CONCEDITVR, NOMINATIO AD ALIA Beneficia Belgij Francicæ ditioni subjecti.

Carissimo in Christo Filio nostro LUDOVICO, *Francorum Regi Christianissimo.*

CLEMENS PP. IX.

CHARISSIME in Christo Fili noster, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Præclara Majestatis tuæ, ac progenitorum, & Majorum tuorum Regum Christianissimorum, Principum longè clarissimorum, invictissimorúmque Christi Athletarum, & egregiorum Sedis Apostolicæ cultorum promerita, exigunt, ac præcipuus, quo eamdem Majestatem tuam filiali erga Nos, & eamdem Sedem observantia ac pietate, Orthodoxæ Fidei conservandæ & propagandæ zelo, aliisque Rege Christianissimo dignis virtutibus atque decoribus multipliciter præfulgentem prosequimur, paternæ charitatis affectus Nos urget, atque impellit, ut tibi uberiora Pontificiæ nostræ benignitatis dona largiamur: firma spe, atque fiduciâ in Domino freti, fore ut tu viæ eorumdem Majorum tuorum vestigiis impressæ inhærens,

populos ditioni tuæ creditos in Fide Catholica, ac vetere erga Sedem prædictam obedientia continere pari laude, conaturus, Constitutionésque Apostolicas in universis dominiis tuis debitæ semper executioni mandari, ac Sedis ejusdem honorem, & authoritatem illibatos conservari omni studio sis curaturus. Aliàs siquidem nos tuis supplicationibus inclinati, tibi, tuâ tantum vita durante, & quandiu in sinceritate fidei, & unitate S. R. E. necnon obedientia & devotione nostris, & Successorum nostrorum Romanorum Pontificum Canonicè intrantium persisteres, jus & facultatem Nominandi Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti, tam ad dignitates Abbatiales, aut quorumcumque Monasteriorum regimina, etiam per Priores, aut Præpositos regi & gubernari solitorum, quàm etiam ad quoscumque Prioratus, Præposituras, aut Præpositatus Conventum habentes intra urbes Atrebatum, Hesdinum, Bapalmam, Bethuniam, Lilerium, Lentiacum, Comitatum S. Pauli, Tervanam, Passium, earúmque Balliviatus, alios quoque Balliviatus, & Castellanias agri Atrebatensis, necnon Rentiacum, Urbes itidem Arcésque Gravelingam, Arcem Philippeam, Slusam, Hannuinum, Burburgum, & urbem Sancti Venantij in Flandria, Landreceium, & Qurecetum in Hannonia, Avennam quoque, Mariæburgum, & Philippopolim, insuper in agro Lucemburgico Theodonis-villam, Malmedium, Damvillesium, urbem Ivodium, ejúsque Præposituram, Castrum Chavanciacum, ejúsque Præposituram, & Marvillam, earum Balliviatus, Castellanias, Præfecturas, Præposituras, Territoria, Dominia, ditiones, accessiones, appendices, & adjuncta à te nunc,

& per totum annum 1666. possessa dumtaxat consistentes & consistentia, dummodo intra septa illorum existerent, etiamsi sub temporali dominio aliorum Procerum consisterent, vel temporalem Iurisdictionem haberent, ac etiamsi Prioratus, Præpositura, aut Præpositatus, necnon Monasteria nuncuparentur, pro tempore vacantes, seu vacantia per Nos, & Romanos Pontifices Successores nostros ad Nominationem tuam infra decem menses à die cujuslibet vacationis faciendam, ac nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti præsentandam conferendos, & conferenda, authoritate Apostolica de specialis dono gratiæ concessimus, & indulsimus: ita ut de dictis dignitatibus Abbatialibus, aut quibuscumque Monasteriis, Prioratibus, Præposituris, & Præpositatibus prædictis pro tempore vacantibus, absque nominatione tua prædicta; de aliis vero sub nominatione hujusmodi non comprehensis, & absque illa liberè conferendis, dignitatibus videlicet sæcularibus, principalibus, & regularibus actu non Conventualibus, infra prædictos districtus consistentibus, nonnisi de locis tuæ ditioni subjectis, aut tibi gratis, & acceptis personis, per Nos, & Successores nostros Romanos Pontifices, & Sedem eamdem pro tēpore disponi, & repective provideri minime posset, & aliàs prout in nostris desuper in simili forma Brevis die 9. Aprilis proximè præteriti expeditis Litteris, quarum tenorem præsentibus pro plenè, & sufficienter expresso, ac de verbo ad verbum inserto haberi volumus, uberiùs continetur. Cum autem, sicut accepimus, charissimus in Christo Filius noster Carolus, Hispaniarum Rex Catholicus nonnullas alias Civitates, Oppida, Arces,

Regiones, districtus, & loca in Belgicis ditionibus consistentia Majestati tuæ per Tractatum Pacis inter utriusque vestrûm Plenipotentiarios in Oppido Aquisgrani Leodiensis Diœcesis, die 2. Maij proximè præteriti initum, & subinde utrinque ratificatum, in perpetuum cesserit, & renunciaverit: Nos Majestatem tuam, quò regiam benevolentiam erga personas bene meritas, tibique gratas & acceptas uberiùs exercere valeas, amplioris gratiæ favore prosequi volentes, ac sperantes te in nominandis ad infrascripta Beneficia personis, quæ vitæ integritate, Religione, fide, & doctrina præstent, summum studium, summámque diligentiam semper adhibiturum, nec conscientiam tuam hac in re ullo modo lædi passurum esse; iteratis tuis hac in parte supplicationibus inclinati, tibi tua tantùm vitâ durante, & quandiu in sinceritate fidei, & unitate S. R. E. necnon obedientia ac devotione nostris, & Successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium perstiteris, concessionem juris & facultatis Nominandi Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti ad supradictas dignitates Abbatiales & regimina Monasteriorum, etiam per Priores & Præpositos regi & gubernari solitorum, necnon Prioratus, & Præposituras, aut Præpositatus Conventum habentes, tibi à Nobis per Litteras nostras prædictas factam, ut præfertur, ad quascumque similes dignitates Abbatiales, ac regimina quorumcumque Monasteriorum, etiam per Priores, & Præpositos regi & gubernari solitorum, necnon quoscumque Prioratus, Præposituras, aut Præpositatus Conventum habentes in Civitaibus, Oppidis, Arcibus, Regionibus, districtibus, & locis tibi à memorato Carolo

Rege per prædictum Tractatum Pacis cessis; & renunciatis, & quæ de præsenti possides, & in futurum vigore Tractatus Pacis hujusmodi in Belgio pacificè possidebis dumtaxat consistentes, & consistentia, servata tamen in reliquis supradictarum Litterarum formâ, dispositione, ac cum omnibus, & singulis Clausulis, Decretis, Declarationibus, & Indultis in eisdem Litteris quomodolibet contentis, & expressis, eadem authoritate, tenore præsentium extendimus, & ampliamus. Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac singulorum Prioratuum, Præpositurarum, & Præpositatuum prædictorum, ac Ordinum, quorum illi sunt, seu à quibus dependent, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis Clausulis, Decretis, in genere, vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. DATUM Romæ, apud Sanctam Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris, die 17. Augusti 1668. Pontificatus nostri anno secundo. Sic signatum, I. G. SLUSIUS.

Enregistré és Registres du Grand Conseil du Roy: suivant l'Arrest ce jourd'huy donné en

en iceluy. A Paris, l'onziéme Iuin 1670. Signé, HERBIN.

INDULTUM PAPÆ CLEMENTIS IX. CONCESSUM REGI. EIVSQVE SVCCESSORIBVS pro Nominatione ad Episcopatum Tornacensem.

Charissimo in Christo Filio nostro LUDOVICO, *Francorum Regi Christianissimo.*

CLEMENS PP. IX.

CHARISSIME in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicam benedictionem. Præclara Majestatis tuæ, ac progenitorum, & Majorum tuorum Regum Christianissimorum, Principum longè clarissimorum, invictissimorúmque Christi Athletarum, ac egregiorum Sedis Apostolicæ cultorum promerita exigunt; ac præcipuus, quo eamdem Majestatem tuam filiali erga nos, & eamdem Sedem observantia ac pietate, Orthodoxæ Fidei conservandæ & propagandæ zelo, aliisque Rege Christianissimo dignis virtutibus, atque decoribus multipliciter præfulgentem prosequimur, paternæ charitatis affectus Nos urget atque impellit, ut tibi, tuisque successoribus Regibus Christianissimis luculenta Pontificiæ nostræ benignitatis dona largiamur: firma spe atque fiducia in Domino freti, fore

utram tu, quàm successores tui Reges prædicti, viæ antecessorum Regum vestigiis impressæ inhærentes, populos ditioni vestræ creditos in Fide Catholica, ac vetere erga Sedem prædictam obedientia continere pari laude conaturi, Constitutionésque Apostolicas in universis Dominiis vestris debitæ semper executioni mandari, ac Sedis ejusdem honorem & authoritatem illibatos conservari, omni studio sitis curaturi. Volentes itaque tibi, qui, ut accepimus, Civitatem Tornacensem Majestati tuæ à charissimo in Christo Filio nostro Carolo Hispaniarum Rege Catholico, per Tractatum Pacis inter utriusque vestrum Plenipotentiarios in oppido Aquisgrani Leodiensis Diœcesis die 2. Maij proximè præteriti initum, & subinde utrinque ratificatum, in perpetuum cessam & renunciatam de præsenti possides, tuisque successoribus Regibus Francorum Christianissimis, quò regiam benevolentiam erga personas bene meritas, vobisque gratas & acceptas exercere valeatis, gratiam facere specialem; & sperantes te, ac illos in nominandis ad Ecclesiam Tornacensem nunc, & pro tempore Pastoris solatio destitutam, personis, quæ vitæ integritate, Religione, fide, & doctrina præstent, ac Episcopalis muneris prærogativa dignæ sint, summum studium, summámque diligentiã semper adhibituros, nec conscientiam vestram hac in re ullo modo lædi passuros esse; motu proprio, ac ex certa scientia nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine, tibi, tuisque successoribus Regibus Francorum Christianissimis, qui pro tempore eamdem Civitatem Tornacensem possederint, jus Nominandi personam idoneam, in Theologia Magistrum, aut in Decretis Doctorem, seu Licentiatum nobi-

lium Universitatum more, diligenti Examine præcedente promotum, ad Ecclesiam Tornacensem prædictam nunc vacantem, & quotiescumque illam vacare contigerit, Nobis & Romano Pontifici, qui pro tempore fuerit, per Nos, & eumdem Pontificem in Episcopum Tornacensem, ad nominationem hujusmodi instituendum, tenore præsentium in perpetuum reservamus, atque concedimus; ac irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac prædictæ Ecclesiæ Tornacensis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis etiam eidem Ecclesiæ, ejúsque Capitulo, ac quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac consistorialiter concessis, ac etiam iteratis vicibus confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitùs omisso, & formâ in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur præsentibus pro plenè & sufficienter expressis & insertis habentes, illis aliàs in

ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſsè derogamus, illáque adverſus præmiſſa ſuffragari nullomodo poſſe, ſeu debere decernimus; cæteriſque contrariis quibuſcumque. DATUM Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub Annulo Piſcatoris, die 27. Auguſti 1668. Pontificatus noſtri Anno ſecundo. Sic ſignatum, I. G. SLUSIUS.

Enregiſtré és Regiſtres du Grand Conſeil du Roy, ſuivant l'Arreſt ce jourd'huy donné en iceluy. A Paris, l'onziéme Iuin 1670. Signé, HERBIN.

BULLA PIJ IV. PP. quâ Privilegia Eligendi Ecclesiis Cathedralibus & Monasteriis Regni ac Delphinatus concessa suspenduntur in gratiam Caroli IX. Francorum Regis.

PIUS Episcopus servus servorum Dei: Carissimo in Christo Filio, Carolo Francorum Regi Christianissimo salutem & Apostolicam Benedictionem. Singulare studium, quo, ab ipso Regni tui principio, Majorum tuorum vestigia persequendi, & populos tibi subditos in unitate Fidei Catholicæ, vetustâque hujus sanctæ Sedis observantiâ continendi, apertissimis documentis te flagrare indicasti, nec non egregia ista virtutis indoles, quæ jam nunc ex sese mirificos, & multò quàm pro ætate majores extulit fructus, facilè nos adducunt, ut, quæ claræ memoriæ Regibus Francisco primo avo, & Henrico secundo genitori à Prædecessoribus nostris, & postea Francisco secundo fratri tuo, à nobis concessa fuerunt, eadem nos quoque tibi & illorum Successori & virtutis imitatori tribuamus.

Aliàs siquidem, postquàm fœlicis recordationis Leo Papa decimus prædecessor noster, ex certis rationalibus causis tunc expressis, de fratrum suorum unanimi consensu ac certa ejus scientia, & Apostolicæ potestatis plenitudine, per suas litteras inter alia statuerat & ordinaverat, quòd ex tunc de cætero, perpetuis futuris temporibus, loco certæ

Constitutionis in regno Franciæ vigentis, quæ Pragmatica vocabatur, ac omnium & singulorum Capitulorum in eâ contentorum Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis in dicto Regno & Delphinatu ac Comitatu Viennensi & Valentinensi, tunc & pro tempore, etiam per cessionem in manibus ipsius Leonis Prædecessoris & Successorum suorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium, sponte factam vacantibus, illorum Capitula & Canonici ad Electionem, seu postulationem futuri inibi Prælati procedere non possent; sedillarum occurrente vacatione, Rex pro tempore existens virum gravem, Magistrum seu Licentiatum in Theologia, aut in utroque, vel in altero Iurium Doctorem, seu Licentiatum in Vniversitate famosa cum rigoroso examine, ac in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad minus constitutum, & aliàs idoneum, infra sex menses, a Die vacationis Ecclesiarum computandos, eidem Prædecessori & Successoribus suis Romanis Pontificibus, seu dictæ sedi Nominare, ac de persona hujusmodi per Regem nominata, per Prædecessorem & Successores, seu Sedem hujusmodi provideri; & si contingeret præfatum Regem personam taliter non qualificatam ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, per Prædecessorem & Successores, seu sedē præfatos, de persona sic nominata eisdem Ecclesiis minime provideri deberet; sed teneretur idem Rex, infra tres alios menses à Die recusationis personæ nominatæ non qualificatæ, sollicitatori nominationem non qualificatam prosequenti Consistorialiter factæ, intimandæ computandos, alium suprà dicto modo qualificatum Nominare; alioquin Ecclesiæ sic vacanti per Prædecessorem & Successores seu Sedem hujusmodi, de per-

ſona ut præfertur qualificata; nec non Eccleſiis per obitum apud Sedem prædictam vacantibus ſemper, nulla dicti Regis præcedente Nominatione, liberè provideri ; oſſet, decernens Electiones contra præmiſſa attentatas, ac Proviſiones per eum & Succeſſores ſeu Sedem hujuſmodi aliàs factas, nullas & invalidas exiſtere: conſanguineis tamen præfati Regis ac perſonis ſublimibus, ex cauſa rationabili & legitima in Nominatione ac litteris Apoſtolicis exprimenda, necnon Religioſis Mendicantibus reformatis eminentis ſcientiæ & excellentis doctrinæ, qui juxta ſui ordinis regularia Inſtituta, ad gradus hujuſmodi aſſumi non poſſent, ſub prohibitione præmiſſa minimè comprehenſis, ſed de eorum perſonis, dictis Eccleſiis pro tempore vacantibus ad dicti Regis Nominationem per Prædeceſſorem & Succeſſores, ſeu Sedem hujuſmodi liberè provideri poſſet: Monaſteriis verò & Prioratibus Conventualibus & verè Electivis, videlicet in quorum Electionibus forma Capituli, Quia propter ſervari & Confirmationes Electionum hujuſmodi ſolenniter peti conſueverunt, in Regno, Delphinatu & Comitatu hujuſmodi, tunc & pro tempore etiam per ſimilem ceſſionem vacantibus, Illorum Conventus ad Electionem ſeu poſtulationem Abbatis ſeu Prioris procedere non poſſent: ſed idem Rex, illorum occurrente hujuſmodi vacatione, Religioſum ejuſdem Ordinis, in ætate 23. annorum ad minus conſtitutum, infra ſimile tempus ſex menſium a Die vacationis Monaſteriorum & Prioratuum hujuſmodi computandorum, Prædeceſſoribus, & Succeſſoribus aut Sedi hujuſmodi Nominare, & de perſona per Regem hujuſmodi Monaſterio vacanti nominata, per Prædeceſſorem, & Succeſſores ſeu Sedem hujuſmodi

jusmodi provideri; Prioratus verò personæ ad illum per eundem Regem Nominatæ conferri deberet. Si verò idem Rex presbyterum secularem aut Religiosum alterius Ordinis, vel minorem viginti trium annorum, seu aliàs inhabilem, Prædecessori aut Successoribus, seu Sedi præfatis, infra dictum semestre nominaret, talis Nominatus recusari, & nullatenus sibi provideri deberet: Sed Rex ipse à Die recusationis, ut præfertur intimandæ computandum, alium supradicto modo qualificatum eidem Monasterio seu Prioratui tunc vacanti Nominare, & de persona ad Monasterium Nominata illi provideri; ad Prioratum verò Nominato Prioratus ipse per eosdem Prædecessorem & Successores aut Sedem conferri deberet; alioquin dictis novem mensibus effluxis, nullâ, seu de persona minus idonea, & modò præmisso non qualificata facta Nominatione, ac etiam de vacantibus apud Sedem prædictam semper, vel nullâ dicti Regis expectata Nominatione, per Prædecessores & Successores seu Sedem præfatos Monasteriis provideri, Prioratus verò personis ut præfertur qualificatis duntaxat conferri liberè possent. Electiones autem & illorum Confirmationes, nec non provisiones, per Prædecessorem & Successores aut Sedem hujusmodi, contra præmissa pro tempore factas nullas, irritas & invalidas esse decreverat: Non intendens per præmissa, in aliquo præjudicare capitulis Ecclesiarum, & Conventibus Monasteriorum & Prioratuum, Privilegia à Sede prædicta proprium eligendi Prælatum obtinentibus, quominus ad Electionem Episcoporum, & Abbatum ac Priorum juxta Privilegia eis concessa, liberè procedere possent juxta formam in eorum Privilegiis contentam; & si in

eorum Privilegiis forma aliqua expressa non foret, tunc formam Concilij Generalis dicti Capituli quia propter, servare tenerentur; dummodo de Privilegiis illis concessis hujusmodi, per litteras Apostolicas, seu aliàs authenticas scripturas doceretur, omni aliâ specie Probationis in eo adempta; Et volens, quod si dictus Franciscus primus Rex litteras ipsius Prædecessoris super statuto & ordinatione prædictis tunc confectas, ac omnia & singula in eis contenta immobiliter observari cum effectu non faceret, eædem litteræ & inde sequuta quæcumque cassa & nulla, nulliusque roboris, vel momenti forent.

Et deinde, piæ memoriæ Clemens Papa septimus etiam Prædecessor noster ad tollenda certa tunc expressa inconvenientia, & aliis certis etiam tunc expressis rationalibus causis, etiam de fratrum suorum consilio & assensu, Privilegia Capitulis Metropolitanarum & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, ac Conventibus Monasteriorum, præterquam eorum, quæ per Generales suorum Ordinum regebantur seu regi consueverant, & Prioratuum Conventualium & Electionum Regni, Delphinatus & Comitatus prædictorum, Eligendi sibi Prælatum concessa, quandiu dictus Franciscus Rex vitam duceret in humanis, ad hoc, ut Canonici & Religiosi Monasteriorum & Prioratuum Conventualium & Electivorum hujusmodi se tales virtutibus & moribus præstare studerent, ut mererentur in Archiepiscopos & Episcopos Ecclesiarum, ac Abbates Monasteriorum ac Priores Prioratuum hujusmodi, illorum occurrente vacatione ab eodem Francisco primo Rege, eidem Clementi Prædecessori & Romano Pontifici pro tempore existenti, Nominari per suas litteras suspenderat, & eidem Francisco Regi, quan-

diu viveret duntaxat, personas idoneas, ac juxta Concordata prædicta qualificatas, Ecclesias & Monasteria præterquam ea, quæ per dictos Generales regebantur, seu regi consueverant, nec non Prioratus hujusmodi, pro tempore vacantes, Clementi Prædecessori & Romano Pontifici pro tempore existenti præfatis, modo quo suprà, in Concordatis prædictis Nominandi licentiam & facultatem concesserat: Decernens ex tunc Electiones & postulationes, ac illarum Confirmationes & admissiones, necnon Nominationes contra præmissa attentatas, ac provisiones, commendas, & aliàs dispositiones per Clementem Prædecessorem & Romanum Pontificem seu Sedem præfatos pro tempore factas, ac inde sequuta quæcumque, nulla & inualida, nulliusque roboris vel momenti, ac irritum & inane, quidquid secus super his à quoquam quavis autoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari.

Eodem Francisco primo Rege ab hac luce subtracto, cum præfatus Henricus Rex statim recolendæ memoriæ Paulo Papæ tertio similiter Prædecessori nostro significasset, quod causæ, propter quas præfatus Clemens Prædecessor Privilegia prædicta suspenderat, & dicto Francisco Regi licentiam & facultatem hujusmodi concesserat, etiam tunc durabant, seu quod durare possent, verisimiliter formidabatur, & propterea ab eodem Paulo Prædecessore instanter requisivisset, ut eisdem causis Privilegia prædicta, de novo ad vitam suam suspendere, ac similem licentiam & facultatem Nominandi sibi concedere vellet, ipseque Paulus Prædecessor easdem causas per nonnullos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales diligenter examinari & considerari fecisset, & eas si in facto consisterent

graves, & ad suspensionem, ac licentiæ & Facultatis concessionem hujusmodi urgentes invenisset; volens de earum subsistentia plenius informari, & ne interim aliqua ex inconvenientibus in litteris Clementis Prædecessoris hujusmodi narratis subsequerentur, opportunè providere: Privilegia ipsa ad annum obitus præfati Francisci primi Regis, seu assumptæ per dictum Henricum Regem Regni Franciæ Administrationis computandum vivæ vocis oraculo & successivè motu proprio, ac similibus scientià & potestatis plenitudine etiam suspendit, similemque Nominandi facultatem eidem Henrico Regi, ad dictum annum duntaxat concessit; & subsequentem annum prædictum ad tres primò, & deinde ad alios duos menses, à fine anni & trium mensium prædictorum respectivè computandos, & postremò ad totum mensem Decembrem anni Domini 1548. tunc proximè futuri motu simili extendit & prorogavit. Et successivè similis memoriæ Iulius Papa tertius etiam Prædecessor noster volens pariter de substantia hujusmodi informari, Privilegia præmissa ad quatuor menses ex tunc computandos, etiam suspendendo, præfato Henrico Regi, similem interim Nominandi licentiam & facultatem concessit, & deinde suas hujusmodi suspensionem, ac licentiæ & facultatis concessionem ad alios duos menses, à fine dictorum quatuor mensium computandos extendit: præterea verò, cum ipse de præmissis omnibus informatus causas in litteris Clementis Prædecessoris hujusmodi expressas etiam tunc subsistere comperisset, habita pariter super his, cum fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, matura discussione diligentique examine, ac de eorum consilio & unanimi consensu, Privilegia

Eligendi à Die ultimâ dicti mensis Decembris citra, juxta litteras Clementis hujusmodi formam semper suspensam remansisse, ac Electiones & postulationes contra præmissa pro tempore attentatas & factas nullius roboris vel momenti fuisse & fore, decernens & declarans, eadem Privilegia, quandiu ipse Henricus Rex vitam duceret in humanis, denuo suspendit, eidemque Henrico Regi, quandiu viveret duntaxat, eandem Nominandi licentiam & facultatem concessit.

Ac postmodùm ipso Henrico Rege demedio sublato, cum Nobis qui jam anteà dicto Iulio, & deinde Marcello secundo, ac Paulo quarto Romanis pontificibus similiter Prædecessoribus nostris ab humanis exemptis, ad summum Apostolatus apicem, Divina favente Clementiâ assumpti fueramus, per præfatum Franciscum secundum Regem tunc in humanis agentem expositum fuisset, quod causæ supradictæ etiam tunc durabant, nosque eas subsistere invenissemus, de simili consilio, Privilegia Nominandi prædicta, etiam a Die ultima dicti mensis Decembris citra, juxta formam litterarum Clementis Prædecessoris hujusmodi, semper remansisse suspensa; Nominationes verò personarum per eundem Franciscum Regem à Die obitus dicti Henrici Regis Romano Pontifici seu dictæ Sedi, perinde ac si facultas Nominandi hujusmodi ei ab ipsa Sede tunc concessa fuisset, validas & efficaces fuisse & fore etiam decrevimus & declaravimus, illaque, quo ad ipse Franciscus 2. Rex ageret in humanis, pariter suspendimus, ac eidem personas ut præfertur, qualificatas, modo præmisso, quandiu viveret, Nominandi licentiam & facultatem similiter concessimus.

Et demum ipso Francisco Rege rebus hu-

manis exempto, cum tu, statim ab initio tuæ assumptionis ad regale fastigium Nobis exponi fecisses, quòd causæ in litteris Clementis Prædecessoris expressæ prædictæ etiam tunc durabant, & propterea Nobis cum maximâ diligentia supplicari fecisses, ut Privilegia ipsa suspendere, tibique similes Nominandi licentiam & facultatem concedere dignaremur: Nos pariter volentes de subsistentia causarum hujusmodi plenius informari, & ne interim Ecclesiæ, Monasteria, & Prioratus prædicta, si vacarent, detrimenta paterentur, providere; Privilegia hujusmodi, ad sex menses ex tunc computandos etiam ex certa scientia suspendimus, tibique interim Nominandi ad Ecclesias, Monasteria & Prioratus hujusmodi, licentiam & facultatem concessimus, ac Privilegia ipsa eatenus suspensa remansisse. Nominationes quoque per te, à Die, obitus Francisci secundi Regis Nobis seu Sedi hujusmodi factas, ut præfertur, validas & efficaces fuisse, esse & fore decrevimus. Et deindè posteriores suspensionem ac licentiam & facultatem nostras hujusmodi, ad alios sex menses jam pridem elapsos prorogavimus, prout in prædictis ac diversis aliis dictorum Prædecessorum Nostrisque desuper confectis litteris plenius continetur.

Cum autem sicut insuper, tu tam per tuas litteras, quàm etiam per dilectum filium nobilem virum Henricum de Ville Parisis supremæ militiæ tuæ Sancti Michaëlis equitem, Oratorem tuum ad Nos destinatum Nobis significasti, causæ supradictæ continuatæ noscantur, tuque pro filiali obedientiâ quâ Nos & dictam Sedem prosequeris, litteras Leonis Prædecessoris hujusmodi modò & forma, quibus concessæ fuerunt, immobiliter observare, ac in Regno & Delphinatu & Comita-

tu prædictis observari facere, & pro illorum observatione tuas similes eis, quas præfatus Henricus Rex ad dictum Iulium Prædecessorem transmiserat, (quarum tenorem de Verbo ad Verbum præsentibus inseri fecimus) infra sex proximè futuros, & infra alios sex menses ex tunc immediate sequentes, alias tuas de litterarum Leonis Prædecessoris & Henrici, ac tuarum hujusmodi in dictis Regno Delphinatu & Comitatu, usu & viridi observantia, plenam fidem facientes patentes litteras ad Nos & dictam Sedem transmittere intendas; ac proinde Nos instanter requisiveris, ut Privilegia supradicta etiam ad vitam tuam suspendere, tibique quoad vixeris similem Nominandi facultatem concedere dignaremur: Nos, qui de præmissis omnibus informati causas hujusmodi adhuc subsistere comperimus, volentes incommoditatibus omnibus occurrere, ac sperantes, quod tu, pro tua pietate Neminem nisi, qui vitæ integritate, fide, doctrina & Religionis sinceritate præditus sit, ad Ecclesias, Monasteria & prioratus hujusmodi sis Nominaturus, habitâ etiam super his cum fratribus nostris matura discussione, diligentique examine, de eorum consilio & unanimi consensu, singularum litterarum Prædecessorum ac nostrarum hujusmodi veriores tenores, ac si de Verbo ad Verbum insererentur præsentibus, pro expressis & insertis habentes; Nec non Privilegia Capitulis Metropolitanam & aliarum Ecclesiarum Cathedralium ac Conventibus Monasteriorum, (non tamen eorum, quæ per Generales suorum Ordinum reguntur, & regi consueverunt, ut præfertur) ac Prioratuum Conventualium & Electivorum Regni, Delphinatus & Comitatus prædictorum Eligendi sibi Prælatum conces-

ſa, à die obitús dicti Franciſci ſecundi Regis citra, juxta litterarum Clementis Predeceſſoris hujuſmodi formam ſemper ſuſpenſa remanſiſſe, ac Electiones & Poſtulationes contra præmiſſa huc uſque attentatas & factas nullius roboris & momenti; Nominationes verò perſonarum idonearum, ut præfertur qualificatarum, ad Eccleſias & Monaſteria, (non tamen ea, quæ per præfatos Generales reguntur, ſeu regi conſueverunt) nec non Prioratus hujuſmodi, quæ antea vacarunt, per ſe ab ipſo Regni tui principio Nobis & ſedi præfatæ factas, perinde ac ſi facultas & licentia Nominandi perſonas ad Eccleſias, Monaſteria & Prioratus hujuſmodi per nos huc uſque continuata fuiſſet, validas & efficaces fuiſſe, eſſe & fore decernentes & declarantes; Privilegia Capitulis Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum, ac Conventibus Monaſteriorum (non tamen eorum quæ per Generales ſuorum Ordinum reguntur & regi conſueverunt) ut præfertur, ac Prioratuum Conventualium Electivorum Regni ac Delphinatus & Comitatus prædictorum eligendi ſibi Prælatum conceſſa, quandiu vitam duxeris in humanis duntaxat, autoritate prædictâ tenore præſentium ſuſpendimus; Tibique, quandiu vixeris, perſonas idoneas, ac juxta ſtatutum & Ordinationem Leonis Prædeceſſoris qualificatas ad Eccleſias & Monaſteria (non tamen ea, quæ per dictos Generales reguntur ſive regi conſueverunt) nec non Pribratus Regni, Delphinatus, & Comitatus hujuſmodi pro tempore vacantia, nobis & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti, modo in eiſdem ſtatuto & ordinatione contento, Nominandi licentiam & facultatem concedimus: Decernentes ex nunc, quaſcumque Electiones

& postulationes ac illarum confirmationes & admissiones, nec non alias Nominationes contra præmissa in posterum attentandas, ac Provisiones, Præfectiones, Commendas & alias dispositione per nos & Romanum Pontificem pro tempore existentem, & sedem præfatos faciendas, ac inde sequuta quæcumque nulla & invalida, nulliusque roboris, vel momenti fore, ac irritum & inane, quidquid secus super his à quoquam quavis autoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis ac omnibus illis, quæ singuli Prædecessores præfati voluerunt in singulis eorum, nosque in nostris litteris prædictis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, quòd statutum & ordinationem Leonis Prædecessoris hujusmodi, ac alia in singulis prædictis, nec non præsentibus litteris contenta, & per ipsum Henricum Regem promissa, ac etiam in ipsius patentibus litteris contenta, in omnibus & per omnia juxta illorum tenores plenariè & cum effectu in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis ac aliàs ubi opus fuerit observare & observari facere, & infra sex menses proximè futuros, tuas ratificationis & acceptationis omnium & singulorum tam in statuto & ordinatione Leonis Prædecessoris hujusmodi, quàm litteris patentibus prædictis contentorum prædictorum, ac infra alios sex menses ex tunc immediatè sequentes, alias tuas patentes litteras ratificationis & acceptationis, etiam omnium & singulorum tam in statuto & Ordinatione Leonis Prædecessoris, quàm litteris patentibus hujusmodi contentorum prædictorum, & quòd in Regno, Delphinatu & Comitatu prædictis observari-

tur, & in viridi observantia existunt, plenam fidem de hujusmodi observantia per eas faciendo, ad nos & sedem eandem transmittere omnino tenearis: alioquin primò & ultimo dictis sex mensibus elapsis, & deinde toties quoties illa & eorum aliqua, ut præfertur, non observari, aut in viridi usu non esse, sed ex eis aliquid detrahi contigerit, præsentes literæ & singula privilegia & indulta prædicta, nec non inde secuta quæcumque, resoluta, revocata, cassa & extincta ac annullata, irrita & inania, nulliusque efficaciæ roboris, vel momenti sint & esse censeantur; prout nos illa in hujusmodi eventu ex nunc, prout ex tunc & contra, eisdem autoritate, tenore & scientia, ac consilio & assensu revocamus, cassamus, annullamus & irritamus, ac reuocata, cassa, nulla, irrita & inania fore & esse, sicque judicari debere decernimus & declaramus.

Tenor verò patentium litterarum Henrici Regis hujusmodi talis est, Henricus Dei gratia Francorum Rex, &c. ut suprà pag. 54.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, concessionis, voluntatis, revocationis, cassationis, annullationis, irritationis, decretorum & declarationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1564. 4. idus Maij Pontificatus nostri anno 5. & signatu ver, ex. Glorierius sub plica Fed. Cardinalis Cesius, & super plica eadem manu, qua totum superius cum majusculis accuratissimis H Cumyn, & à tergo: Registrata apud Cæsarem Secretarium.

